הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · הגהות רבי עקיבא איגר

הגהות רבי עקיבא איגר על שלחן ערוך חושן משפט

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הגהות רבי עקיבא איגר על שלחן ערוך חושן משפט

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הגהות-רבי-עקיבא-איגר-על-שלחן-ערוך-חושן-משפט/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן א 8
סימן ג 8
סימן ד 9
סימן ה 9
סימן ז 9
סימן ט 10
סימן יא 10
סימן יב 10
סימן יג 11
סימן יד 12
סימן טו 12
סימן טז 12
סימן יז 13
סימן יח 13
סימן יט 14
סימן כ 14
סימן כב 14
סימן כג 15
סימן כד 15
סימן כה 15
סימן כו 15
סימן כח 15
סימן כט 18
סימן ל 20
סימן לא 21
סימן לב 22
סימן לג 22
סימן לד 24
סימן לה 27
סימן לו 27
סימן לז 27
סימן לח 28
סימן לט 28
סימן מ 32
סימן מא 33
סימן מב 33
סימן מג 34
סימן מד 35
סימן מה 35
סימן מו 35
סימן מט 36
סימן נ 36
סימן נא 36
סימן נב 37
סימן נה 37
סימן נו 37
סימן נח 37
סימן נט 38
סימן ס 38
סימן סא 39
סימן סב 39
סימן סד 40
סימן סה 40
סימן סו 41
סימן סז 43
סימן סח 43
סימן סט 43
סימן ע 44
סימן עא 45
סימן עב 46
סימן עג 49
סימן עד 50

סימן עה 50
סימן עז 52
סימן עח 53
סימן עט 53
סימן פ 54
סימן פא 54
סימן פב 55
סימן פג 58
סימן פד 59
סימן פה 61
סימן פו 61
סימן פז 62
סימן פח 65
סימן פט 66
סימן צ 66
סימן צא 68
סימן צב 68
סימן צג 69
סימן צד 70
סימן צה 70
סימן צו 71
סימן צז 71
סימן צח 72
סימן צט 72
סימן קא 73
סימן קג 73
סימן קד 74
סימן קה 76
סימן קו 76
סימן קז 77
סימן קח 77
סימן קי 79
סימן קיא 80
סימן קיב 81
סימן קיג 82
סימן קיד 82
סימן קטו 83
סימן קטז 83
סימן קיז 83
סימן קיט 83
סימן קכ 84
סימן קכא 84
סימן קכב 86
סימן קכג 86
סימן קכה 86
סימן קכו 86
סימן קכח 87
סימן קכט 87
סימן קלא 89
סימן קלב 89
סימן קלג 89
סימן קלד 90
סימן קלח 90
סימן קלט 91
סימן קמ 91
סימן קמא 92
סימן קמב 92
סימן קמג 92
סימן קמד 93
סימן קמה 93
סימן קמו 93
סימן קמז 95
סימן קמח 95
סימן קמט 95

סימן קנ 96
סימן קנא 96
סימן קנג 96
סימן קנד 97
סימן קנה 97
סימן קנו 97
סימן קנז 98
סימן קס 98
סימן קסב 99
סימן קסג 99
סימן קסד 100
סימן קסו 100
סימן קעא 100
סימן קעב 100
סימן קעג 101
סימן קעה 101
סימן קעו 103
סימן קעז 104
סימן קעח 104
סימן קעט 105
סימן קפא 105
סימן קפב 105
סימן קפג 107
סימן קפד 108
סימן קפה 108
סימן קפח 109
סימן קפט 109
סימן קצ 109
סימן קצא 111
סימן קצב 112
סימן קצד 112
סימן קצה 113
סימן קצז 114
סימן קצח 114
סימן קצט 115
סימן ר 115
סימן רא 116
סימן רב 116
סימן רג 118
סימן רד 118
סימן רה 119
סימן רו 120
סימן רז 120
סימן רח 121
סימן רט 122
סימן רי 123
סימן ריא 124
סימן ריב 125
סימן ריד 125
סימן רטו 126
סימן רטז 126
סימן ריח 126
סימן רכ 127
סימן רכב 127
סימן רכג 127
סימן רכד 128
סימן רכה 128
סימן רכו 128
סימן רכז 129
סימן רכט 131
סימן רל 131
סימן רלא 131
סימן רלב 132
סימן רלג 133

סימן רלד 133
סימן רלה 133
סימן רלו 135
סימן רלז 136
סימן רלח 136
סימן רמ 137
סימן רמא 137
סימן רמב 139
סימן רמג 140
סימן רמה 141
סימן רמו 141
סימן רמז 142
סימן רמח 142
סימן רנ 144
סימן רנב 147
סימן רנג 147
סימן רנה 151
סימן רנו 151
סימן רנז 152
סימן רנח 152
סימן רנט 152
סימן רס 152
סימן רסא 153
סימן רסב 154
סימן רסג 154
סימן רסד 154
סימן רסו 154
סימן רסז 154
סימן רסח 155
סימן רסט 155
סימן רע 155
סימן רעא 156
סימן רעב 156
סימן רעג 156
סימן רעה 156
סימן רעו 157
סימן רעז 157
סימן רעח 158
סימן רעט 159
סימן רפ 159
סימן רפא 159
סימן רפג 161
סימן רפד 161
סימן רפה 161
סימן רפו 162
סימן רפז 162
סימן רפח 162
סימן רפט 162
סימן רצ 163
סימן רצא 164
סימן רצב 167
סימן רצג 169
סימן רצד 169
סימן רצה 170
סימן רצו 171
סימן רצז 171
סימן ש 171
סימן שא 171
סימן שג 172
סימן שד 173
סימן שה 173
סימן שו 173
סימן שז 174
סימן שח 175

סימן שט 175
סימן שי 175
סימן שיא 176
סימן שיב 176
סימן שיג 178
סימן שטז 178
סימן שיז 178
סימן שכח 179
סימן שלא 179
סימן שלב 179
סימן שלג 180
סימן שלד 182
סימן שלה 182
סימן שלז 182
סימן שלט 183
סימן שמ 183
סימן שמא 183
סימן שמו 184
סימן שמח 185
סימן שמט 185
סימן שנ 185
סימן שנא 185
סימן שנג 186
סימן שנד 186
סימן שנה 186
סימן שנו 187
סימן שנז 187
סימן שנח 187
סימן שנט 187
סימן שס 188
סימן שסא 188
סימן שסג 188
סימן שסה 189
סימן שסט 189
סימן שע 189
סימן שעד 189
סימן שעה 189
סימן שעח 190
סימן שפ 190
סימן שפב 190
סימן שפו 190
סימן שפח 190
סימן שצא 191
סימן שצו 191
סימן שצז 191
סימן שצט 191
סימן תיב 191
סימן תיז 192
סימן תיט 192
סימן תכ 192
סימן תכד 192
סימן תכה 193
סימן תכז 193

סימן א

[ש"ך אות ב] **הגהת אשרי פ' הכונס**. נ"ב ע' תקפו כהן סי' מ' ותשו' שבו' יעקב ח"א סי' קל"ו וראייתו מההי' דפ' הגוזל דרפרם אכפיי' לר' אשי במחכ"ת לא דק דהתם דשרף השטר בידים הוי מזיק בידים ופשיטא דדנין בזה"ז ומה זה ענין לאש:

[שו"ע] **אין מוציאי'**. נ"ב ונעשה ממונו ממש ואפי' חזר המזיק ותפס לא מהני יש"ש פ"ק סי' מ"ג:

[ש"ך אות טו] **ביש"ש פ"ק**. נ"ב במהרש"ל שם לא כ"כ לענין דיעבד אלא שכתב שם דהרשות ביד הניזק לכתחיל' לתפוס בכח מן המזיק וע"ז כ' ומ"מ אסור לתפוס ממנו שום דבר בדיני גוים עכ"ל אבל דיעבד י"ל דמהני ודמי ממש למ"ש הרמ"א לק' סי' ד':

סימן ג

[שו"ע] **והם דנים**. נ"ב בשו"ת מגן גבורי' סי' ה' כ' בשם הרש"ך ח"ב סי' רכ"ט על מחלוקת בין תובע לנתבע א' אומר שרצונו להתדיין בד"ת וא' אומר שאין לו להתדיין אלא בפני אחרים שכך הוא המנהג במקום שנעשה העסק הדין עמו. כיון דבמקום שנעשה העסק יש מנהג להתדיין כפי דרך הסוחרי' ולא כפי ד"ת מנהג מבטל הלכה והביא ההיא דאסטימת' עיי"ש:

[שו"ע] **אם הנתבע מסרב**. נ"ב אם יצא זכאי מב"ד. ושוב חזר בע"ד ותבעו בפני ב"ד אחר אינו זקוק לירד עמו וגם אין ב"ד רשאי לשמוע דבריו כלל. ב"י לקמן סי' י"ב בשם תשו' חזה התנופה. וכ' המהריק"ש שם נ"ל דאם אין עדים בדבר נאמן לומר שכבר דן עמו על אותו תביעה שבע"פ ויצא זכאי ואפי' שבועה אינו חייב דכיון שאם יודה אינו חייב ממון כ"א לדין עמו אמנם אפשר שמחרימי' אותו שלא יטעון שקר ויודה אם לא דן עמו על תביעה זו ובסמ"ע סי' י"ט ס"ק ב' הביא דברי ב"י הנ"ל:

[ש"ך אות ח] **ונראה עיקר כהרמב"ם**. נ"ב לכאור' אף קבלו עליהם לא מהני לענין הודאה. וכ"כ הכנה"ג בטור אות י"א בשם הרא"ה. אך שם בטור אות כ"א הביא בשם ת' הרשב"א כ"י דיחיד שקבלוה עליהם וכפר בפניו ואח"כ באו עדי' הוחזק כפרן. ודעת הכנה"ג שם דבאמת ס"ל להרשב"א גם ביחיד מומחה כן:

[שו"ע] **ויכולים להחליף**. נ"ב ע' ת' מהרי"ט ח"ב חלק ח"מ סי' מ"ו דדעתו דאין להחליף טענתו ולהיות חוזר וטוען דלענין הך סברא דעביד אינש דלא מגלי טענתי' אלא בב"ד אין חילוק בין יחיד מומחה לב"ד של ג' ומה דכתב הרמב"ם דאין הודאתו חשיב הודאה

בב"ד. היינו לענין שתהי' הודאה שטר. ומה שכתב הרמב"ם לכן הכופר בפניהם וכו' היינו לענין לומר פרעתי אח"כ כמ"ש הש"ך סק"ט:

סימן ד

[שו"ע] **יכול להכותו**. נ"ב דוקא היכי דעי"ז מציל עצמו. אבל לקרותו ממזר וחרופים דאין תועלת לענין ההצלה אינו רשאי הראנ"ח ח"ב סי' ע"ז הובא בכנה"ג:

[הגה] **מה שעשה עשוי**. נ"ב בתקפו כהן סי' קי"ד כ' דמ"מ לענין תפיסה בספיקא י"ל דלא מהני בתפס ע"י עכו"ם:

[ש"ך אות ה] **עיין בישׁ"ש פ' ג' סי' ו'**. נ"ב עיין תשובת של"ה הנדפס בתשובת אבן השהם סי' ס"ב:

[הגה] **הקהל נקראים מוחזקים**. נ"ב עיין תשובת הרא"ש כלל ו' סי' כ"ד דאם יש להיחיד לפטור עצמו במגו הוי מגו להוציא:

[ש"ך אות ט] **עיינתי במהרי"ק**. נ"ב עיין תשו' משאת בנימין סי' ע' באורך:

[ש"ך אות י] **ובתשו' ן' לב דף מ"ה ע"א נ"ב ובסי' ק"ז**. ובתשו' מהרח"ש ח"א סי' י"א ובתשו' מהר"ם די בוטין סי' ל"ח ובתשו' כרם שלמה סי' פ"ב ובתשו' פני משה ח"ג סי' ט' ובתשו' רש"ך ח"ב סי' קמ"ה ובתשו' פני משה ח"א סי' מ"ב:

סימן ה

[סמ"ע אות ז] **מאחר שבא לדין כששולחין אחריו**. נ"ב עיין ש"ך סי' ו' ס"ק ט"ו ותשו' חו"י סי' ב' וסי' ה' [והב"ח כ' דדוקא באתו מנפשייהו אבל כל שהזמינו לדין לא מקרי כלל קבלה]:

[ש"ך אות ג] **עד אחר הרגל**. נ"ב בגד"ת כ' דכל החדש בכלל. וע' בתשו' שבות יעקב ח"א קל"ט גם לענין חתן אימתי קובעים אותו לדין:

[ש"ך אות ד] **ולא ידעתי**. נ"ב ע' תשו' פמ"א סי' ל"ט ות' שבות יעקב ח"א סי' קל"ח:

סימן ז

[הגה] **או אביו**. נ"ב ואמו גיורת. ובאמו מישראל אפי' אביו נכרי:

[שו"ע] **דן את חבירו הגר**. נ"ב היינו גר ממש. אבל הורתו ולידתו בקדושה ישראל מעלי' הוי. וצריך הדיין להיות אמו מישראל כ"כ תוס' יבמות דף צ"ח ע"א ודף ק"ב ע"א:

[שו"ע] **שהוא אוהבו**. נ"ב ע' ת' עבה"ג סי' ל"ג דשותפו במו"מ מקרי אוהבו:

[הגה] **ולכן מותר להיות דיין כשזה בורר לו א'**. נ"ב ואפי' אוהבו ממש שפסול מדינא מ"מ אם ראובן בורר אוהבו של שמעון אין שמעון יכול לפסלו ואינו דומה לקרוב ואם ראובן בוחר שונא של עצמו יש ספק אם שמעון יכול לפוסלו תשו' חו"י סי' ב':

[ש"ך אות ט] **ודלא כנראה מהב"י**. נ"ב וע' ת' מהר"א ששון סע"י ס"ו:

[ש"ך אות יד] **עיין מ"ש הב"ח בזה**. נ"ב דאף דיעבד אין דיניהם דין וע' ת' הראנ"ח ח"ב סי' כ"ב ובת' מהר"א ששון סי' כ"ו:

[שו"ע] **כל הפסולי' להעד מחמת קורבה או מחמת עבירה**. נ"ב ע' כנה"ג לקמן סי' ל"ד ובהגהת כ"י אות ג' דבעבירה דרבנן לא בעי הכרזה. ובס' עזרת נשים סי' י"ז ס"ק ל"א בסופו השיג ע"ז דבעי הכרזה:

[שו"ע] **פסולין לדון**. נ"ב ואם נמצא א' מהן קרוב א' פסול כולם פסולים כנה"ג בטור אות ל"ג וע' עוד בכנה"ג סי' ל"ו בטור אות ו' וע' תומים סי' מ"ו ס"ק כ"ח ובת' הרא"ם אלשקר סי' ט"ו ובת' גינת וורדים חאה"ע כלל א' סי' ב':

[שו"ע] **ואף על ענין המסין דינם דין**. נ"ב עיין בתשובת חכ"צ סי' קל"א:

[ט"ז ד"ה ולהכחיש] **בודאי הרשב"א**. נ"ב עיין בתשו' שבות יעקב סי' קט"ו:

סימן ט

[שו"ע] **שלא ליקח שוחד**. נ"ב ואף לאחר שדן הדין ובא הבע"ד ליתן לו מתנה על שהיפך בזכותו אסור לקבלו לקמן סי' ל"ד ס' י"ח בהגה:

[שו"ע] **הנוטל שכר לדון כל דיניו שדן בטלי**. נ"ב עיין בתשובת גאונים בתראי סי' מ"ח:

סימן יא

[ש"ך אות א] **אבל הכא ודאי מצי**. נ"ב עיין בתשו' זכרון יוסף חח"מ סי' ב':

סימן יב

[שו"ע] **כך מוזהר שלא יטה הפשר**'. נ"ב וכשם שבהטיית דין אם טועה בדין חוזר ה"נ בהטיית פשרה אם טוע' בפשרה חוזר כנה"ג בשם מהרי"ט חח"מ סי' צ"ח:

[שו"ע] **אינו רשאי לעשות פשרה ביניהם**. נ"ב ואם אחר כך עשו פשרה בקנין אז הפשרה בטיל' דהוי כטועה בדבר משנה עיין ת' רש"ך ח"ג סי' מ"ד:

[ש"ך אות ז] **דלהתוספו' אין רשאי לעשו' פשרה**. נ"ב אפיק תיבת דלהתוס' וכצ"ל דלפירש רש"י היכי דאמרו איש פלוני יותר זכאי אף בנתחייב שבועה אינו יכול לעשות פשרה:

[ש"ך אות ח] **עיין ב"ח מ"ש בזה**. נ"ב ועיין בת' צ"צ סי' פ"ט ועיין לקמן סי' רנ"ט בש"ך ס"ק ח':

[שו"ע] **ושלא יוכלו היתומים כשיגדילו**. נ"ב עיין לקמן סי' רפ"ט ובכנה"ג כאן בב"י אות ח':

[שו"ע] **דפשרה צריכה קנין אפילו בג'**. נ"ב ואם נעשה בפני טובי העיר א"צ קנין ב"ח וע' בתשוב' מהראנ"ח ח"ב סי' מ"ט:

[ש"ך אות יא] **ומרצונו מחל לו**. נ"ב ובב"י כתב דאם לאחר שעשו הפשרה אמר בפירוש אני מוחל לך לדברי הכל אינו צריך קנין והסמ"ע ס"ק ט"ו הביא כן בשם ד"מ:

[ש"ך אות יב] **עיין בת' ן' לב ספר ב' סי' כ"ט**. נ"ב ובחלק ג' סי' קי"ט:

[ש"ך אות יז] **וצ"ע דלקמן**. נ"ב ע' באה"ע סי' ק"ה (סי' י"ב) [סעיף ה'] שם מבואר ג"כ דלא כהר"ר ישעיה כמ"ש בח"מ וב"ש שם וע' באו"ת שהקשה מהא דהמוכר שט"ח וחזר ומוחלו וכבר קדמו בזה בח"מ סי' הנ"ל ועיין בתשובת תשב"ץ ח"ב סי' ב':

[שו"ע] **יעשה מיד**. נ"ב עיין מהריב"ל ח"א סי' צ"ו:

[שו"ע] **הפחיד את שמעון למסרו**. נ"ב מ"ש הב"י כאן מסחז"ה הובא בסמ"ע לקמן רס"י כ"ג ועיין בש"ך סוף הסימן:

[שו"ע] **בלא קנין**. נ"ב בתשו' משאת משה סימן ס"ב העתיק בשם תשובת מהרש"ך ח"ב סי' קי"ג בבע"ח שהסכימו לפשר עם הלוה וא' אינו מסכים עמהם מכמי אנפי רואה אני לכוף את הממאן להתפשר כשאר הסוחרים שהם הרוב כי מנהג הסוחרים לכוף את שאינו רוצה לבוא בפשרה ויש להם על מי שיסמוכו מההיא דאסטותא:

[שו"ע] **שלא היה לו ראיה**. נ"ב ואם סבור שאין לו בידו. ונמצא שיש בידו מחילתו בטילה ואפילו כתב לו הריני מחול לך בדלא אניס כדרך שנהגו תופסי שטרות לכתוב אין בדבריו כלום אא"כ כתב מרצונו בלא שום אונס יודע אני שיש בידך יותר וכו' עכ"ל הרשב"א ועיין ת' הרמ"ע סימן י"ב:

סימן יג

[שו"ע] **הרי עלי שני דיינים**. נ"ב ואם שני הדיינים שנבחרו קרובי' זה לזה יד הנתבע על העליונה ויכול להכריח התובע לברור לו אחר תשובת רמ"א סי' ק"ד:

[ש"ך אות א] **הבעלי דינין**. נ"ב וע' במהרא"ן ששון סי' ס"א:

[ש"ך אות ה] **וה"ה תובע**. נ"ב עיין בתשובת הגאון מהרא"ק אב"ד דק"ק פיורדא ות' כנסת יחזקאל בארוכות. נדפסו בת' אור נעלם סימן ל"ט מ"א מ"ג:

[שו"ע] **לדעת אחת**. נ"ב ואם ירצו לחזור ולישא וליתן בדין זה עם אותו ע' בשו"ת מהרימ"ט ח"ב חח"מ סי' ע"ט ועיין בש"ך לקמן סי' י"ז ס"ק ט' ע"כ:

[שו"ע] **אינו כלום**. נ"ב ואם אותו שנסתלק בא אח"כ ואמר שמסכים למעשיהם מהני הריק"ש ובכנה"ג בשם רשד"ם ביו"ד סי' ע"ח ע"כ:

[סמ"ע אות כ] **כשכתבו כן מתחילה**. נ"ב והריק"ש כתב ונ"ל דגם אם לא כתבו כן בפירוש כיון דאמרו בין בדין בין בפשרה ופשרה דומיא דדין קבלו עליהם דהיינו שילכו גם בפשרה אחר הרוב:

סימן יד

[הגה] **עשיר מוחזק**. נ"ב אפשר דאו או קאמרי תשו' שבות יעקב ח"ג סי' קמ"א:

[הגה] **מיהו יש אומרים**. נ"ב ע' בתשובת ב"ח סימן כ"ב באריכות:

[הגה] **ובלבד שעשהו ברשות ב"ד**. נ"ב ע' בתשובת ושב הכהן סימן צ"ט ובהשמטות סימן נ"ג:

[ש"ך אות יג] **וכ"כ ביש"ש פ"י דבב"ק סימן י"ד ע"ש**. נ"ב וכתב שם דבלא נקט רשות מב"ד אף היכי דאין צריך ליטול רשות כגון שנכתב לו בשטר שיכול לכופו בערכאות של גוים להבע"ד אלם. וכדלקמן סימן כ"ו בהגה. מ"מ א"צ לשלם לו הוצאותיו עיי"ש:

סימן טו

[שו"ע] **ודין האשה קודם לדין האיש**. נ"ב ואשה ות"ח ת"ח קודם ב"ח:

[ש"ך אות ו] **בת' ר"מ אלשקר סי' קי"ט**. נ"ב קט"ז ובתשובת רשד"ם חח"מ סימן ס"ו ש"ד של"ו ש"מ וכתב מהרי"ק שורש קכ"ט וכתב בעי' חיים לכנה"ג חח"מ ח"א סימן י':

סימן טז

[שו"ע] **כשתבעוהו תחילה בלא ראיה וחייבוהו ב"ד**. נ"ב היינו דוקא שכבר פסקו הב"ד השבועה אבל מקמי הכי אף דכבר טענו שניה' והנתבע טוען שיפסקו לו הדין והתובע אמר יש לי ראיה וכו' אין נותנין זמן לנתבע והא דאמרינן בס"א ולאחר ל' יום פוסקין הדין היינו בשאר טענה שאינו עסק שבועה כמו דיני צוואה וירושה בזה אף הפסק ב"ד נותנין זמן לתובע כמו לנתבע. ב"ח:

[סמ"ע אות יד] **כשאומר כן לאיש אחר**. נ"ב עיין ת' שבות יעקב ח"ג סימן קמ"ג:

סימן יז

[שו"ע] **שניהם בעמידה**. נ"ב ואם הבע"ד ת"ח מותר לישב כמו בעד ת"ח לקמן סי' כ"ח ס"ה. ואם הבע"ד היא אשת חבר לאחר מיתת חבר אין מושיבין אותה בשעת גמר דין תוס' ור"ן. ולתירוצא קמא בתוס' גבי דביתהו דר"ה אף לת"ח אין להושיבו בשעת גמ"ד דאף בשעת גמ"ד שייך אסתתם טענת דאידך ולהושיב גם האידך אינו נכון בשעת גמ"ד כיון דאינו ת"ח עיין במהרש"א עכ"פ אם שני הבע"ד ת"ח מותר לישב בשע' גמ"ד. ולפי תי' זה דכה"ג אף באש' חבר לאחר מיתת חבר מותרת לישב בשעת גמ"ד:

[שו"ע] **איש פלוני אתה חייב**. נ"ב עיין בב"ח שהסכים לדעת תוספת בסנהדרין ד"ה בע"ד צריכין לעמוד בשעת קבלת עדות דהוי כגמר דין והביא דברי הר"ן שכן הוא להדיא בירושלמי ועיין בכנה"ג:

[הגה] **ועמידה ע"י סמיכה**. נ"ב עיין מג"א סי' קמ"א ס"ק ב' ועיין בס' תשובת אורים גדולים בסוף הספר בדרשותיו פ' וירא:

[סמ"ע אות ו] **מתשובת ריב"ש**. נ"ב עיין בת' אורים גדולים למו"ה אברהם זאבי בדרשות פ' וירא:

[ש"ך אות ט] **דחשיב כנוגע**. נ"ב עיין תשובת חכ"צ סימן קל"א ותשובת מהרי"ט ח"ב חח"מ סימן ע"ט. ובתשובת מהריב"ל ח"ג סימן ג' ובתשובת בני משה סימן ב':

[הגה] **אין לו לדיין**. נ"ב עיין בתשובת מעיל צדקה סי' נ"ג בסופו:

סימן יח

[שו"ע] **יוסיפו שני דיינים**. נ"ב עיין בת' שבות יעקב ח"א סי' קל"ח שכ' דאם עבר ונצטרף לישב עם שני יושבי קרנות ורואה שרוצים לקלקל הדין מותר ללמד לשונו לומר א"י כדי שיוסיפו שני דיינים ובתשו' חו"י סי' קמ"ז ד' קל"ה ע"ב כ' וז"ל אך אם יאמר הדיין היחי' ואפי' אם כבר אמ' דעתו לחביריו שרבו עליו שנתן לבו על דבריהם והיא מסופק בדין יכול להכריח אותם שיוסיפו דיינים כדין אחד אומר א"י מעיקרא אף שמכוער הדבר וע"ז נאמר ויראת מאלהיך מ"מ אין הב' יכולים לגמור הדין עיי"ש:

[סמ"ע אות ט] **השנים שהן הרוב**. נ"ב דאותן שאומרים א"י כמאן דליתניהו דמי אבל לדעת הרמב"ם דס"ל כמאן דאיתניהו בזה כ' הרש"ל כמ"ש הסמ"ע משמו ס"ק ו' דכה"ג צריכים להוסיף כיון דאין הרוב נגד האומרים א"י:

[סמ"ע בא"ד] **וזה נלע"ד ברור**. נ"ב עיי' בת' שבות יעקב ח"א סי' קל"ג שהסכים ג"כ להלכה דיש לחלק בין הוסיפו דייני' מעיקרא אדעתא דג' נחית וע"ש עוד:

[סמ"ע בא"ד] **שביררו ד' או ה'**. נ"ב א"י כונתו בזה דפשוט דהרמ"א ס"ל כההיא דססי' י"ג דאם אומר א"י דמהני אבל מ"מ דוקא היכי דהתנו דניזל בתר רוב אבל בסתם שבררו עשר' שיפשרו ביניהם בעי שיסכימו כולם לדעת א'. וא"כ ה"נ בקהל שבררו בעי שיסכימו כולם לדעת א' ולא אזלי' בתר רוב ובאמת אם התנו במפורש לילך בתר רוב אם אמר א' א"י דמהני ודין דהכא קהל שבררו או בע"ד שבררו הכל א' הוא ופשוט:

סימן יט

[סמ"ע אות ב] **בשם תשו' שבסוף חזה"ת**. נ"ב כ"כ הב"י לעיל סי' י"ב בשם חזה"ת ובשם תשו' הרא"ש וכ' הריק"ש שם דאם אין עדים בדבר נאמן לומר שכבר דן עמו ע"ז ויצא זכאי וא"צ לשבע. כיון דאם יודה אינו חייב ממון כ"א לדון עמו אמנם אפשר שמחרימין אותו שלא יטעון שקר שכבר דן ע"ז:

סימן כ

[שו"ע] **אע"פ שמצא אח"כ**. נ"ב בב"ח כתב ומשמע אפי' מצא אותם קודם ג"ד אינו כלום דחיישינן שמא זייף וכ"כ במרדכי שקבל כן מרבינו יקר ע"ש אולם ראיתי בהגהת ר"י ווייל להטור בגליון בכתיבת ידו שכתב בשם המרדכי ואם אמר קודם גמ"ד לא אמר כלום עכ"ל וכ' רי"ו עלה וז"ל נ"ל כ"ז שלא נגמר הדין ואמר אין לי ראיה אינו כלום והוי כאלו לא אמר כלום ועדיין מביא ראי' ופסק הלכה ופשטא דגמ' הכי רהיטא עכ"ל ועיי' בח"י אנשי שם על המרדכי:

סימן כב

[הגה] **אם קבלו בתרי**. נ"ב בפרישה משמע דוקא בפירוש שמקבל הדיין הפסול כבי תרי אבל בסתם וכ"ש בפירוש שמקבל הדיין הכשר כבי תרי י"ל דלא מקרי ב' לריעות' ואף דקיבל עליו הדיין הפסול לדיין וגם הדיין שהוא הכשר כבי תרי מ"מ כיון דאין ב' הריעות' בדבר א' מהני עיי"ש:

[סמ"ע אות ו] **דשם חד הוא**. נ"ב בתשו' שבות יעקב ח"א סימן קנ"ד כ' דא"צ לטעם זה אלא דהוי כקיבל עליו יחיד מומחה ודחה שם להשגת הש"ך על הסמ"ע:

[שו"ע] **אם קנו מידו**. נ"ב עיי' ביש"ש פ"ה דבב"ק סי' ה' שכ' דלכ"ע אם לא נשבע בזמן שקבעוהו לו ב"ד לשבע יכול לחזור ולומר לו לא אאמין לך עוד בשבועה:

[ש"ך אות יז] **דלא שייך הפוך**. נ"ב לענ"ד הא מ"מ יקשה למר בר רב אשי דס"ל דבדאורייי' מפכינן איך יתרץ ברייתי' זו דאם אמר איני נשבע פוטרים אותו מיד וע"כ מוכח דאמר

איני נשבע הוי כאומר הריני משלם ממילא ה"נ לדידן בשבועה דרבנן דלענין זה דא"נ הוי כאומר הריני משלם לא מצינו חולק על מר בר רב אשי:

סימן כג

[ש"ך אות א] **ונסמוך עלה עכ"ל**. נ"ב עיי' בתשו' ר' ברוך איגינץ סי' ג':

[שו"ע] **אם יש ב' עדים**. נ"ב עיי' תשו' הראנ"ח ח"ב סי' פ"ז:

[הגה] **אין לו רשות להוסיף**. נ"ב אם הפשרנים הסכימו שתיהם על דבר א' במוצא שפתים אחד עם חבירו או שאמרו הסכמתם בפני עדים כ"ז שלא הודיעו הפשר להבע"ד יכולים לשנות מן הסכמתם הקודם. ת' אהלי יעקב למהריק"ש סי' מ"ב:

[הגה] **או לגרוע**. נ"ב גם בזה בשניים נאמנים. כ"כ בעיר שושן והסכים לזה בתשו' פנים מאירות ח"ב סי' קע"ה:

סימן כד

[הגה] **שאינו רוצה שישבע**. נ"ב ובכלל הזה אם הנתבע חייב עוד שבועה לאיש אחר ורוצה לשבע לשניהם בפעם א'. ת' מעיל צדקה סי' ל"ו:

סימן כה

[ש"ך אות יט בתחלתו] **משני טעמים ע"ש**. נ"ב ע' בגט פשוט סי' קכ"ב בק"ה. ועי' בכ"מ פ"ה ה"ב מה"ל קרבן פסח:

סימן כו

[שו"ע] **ובערכאות שלהם**. נ"ב ואם הוציא ממון ע"י דין ערכאות אם אין כן בדיני ישראל הממון גוזל בידו. ואם קדש בזה אינה מקודשת והוא פסול לעדות כמו כל גזלן תשב"ץ בתשו' ח"ב ענין ר"צ:

[הגה] **נראה לי עיקר**. נ"ב עיין בתשו' של"ה הנדפסת בתשו' אבן השוהם סי' כ"ב. וע' בתשובת פרי הארץ למהר"ר מאיר מזרחי חח"מ סי' י"ג ד' ע"ז ע"ג:

[ש"ך אות ד] **כתב רב שרירא**. נ"ב עי' תשו' מהריב"ל ח"ג סי' מ"ח. ובתשו' מקור ברוך סי' נ"ב:

סימן כח

[סמ"ע אות ה] **דא"כ ישא עונו**. נ"ב ע' בחידושי הרשב"א לב"ק דף נ"ו הוכחה אחרת לזה:

[שו"ע] **ואם כבש עדותו**. נ"ב אף דלכאורה אין ראי' לזה ממה דאר"י דבחד חייב בד"ש די"ל דוקא אז דעדיין לא נתקנה היסת מש"ה קרוב שהעד מפסיד אותו בעדותו דעפ"י הרוב אינם נשבעי' לשקר וישלם ולא ישבע (ואעפ"כ לא בעי קרבן שבועה כיון דאפשר שישבע לא הוי רק גורם לממון כדאי' פ"ד דשבועות ור"י לטעמי' דס' בפסחים גורם לאו כממון דמי) אבל עכשיו דגם בלא העד צריך לשבע היסת א"כ לא מפסיד מידי בכבישת עדותו. וצ"ע דמ"מ מפסיד דאפשר דימנע יותר דירא לשבע שמא יצטרף בעל דינו והעד ויפסלו' לעדות או דאינו יעיז לשבע לשקר בפני העד. ומ"מ נ"ל דדוקא במטלטלי' דהעד מחייב שד"א אבל במקרקעי לא כדמשמע לשון הטור. אף דאפשר דמיראתו מודה מ"מ כיון שאין עדותו פועל כלום בשום התחייבות דבלא"ה חייב שבועה דרבנן לא מקרי עליו שם עדות ולא מחייב במה שאינו מפחיד לחבירו דמשום זה לחוד לא מחייב רק במטלטלי' דנקרא שם עדות עליו להתחייב שד"א שפיר מחייב בד"ש מהפסד דאפשר שיודה ולא ישבע. וק"ל:

[ש"ך אות ב] **כתב מהרש"ל**. נ"ב עיין בתשו' חו"י סי' מ"ד ובת' שבות יעקב סי' קמ"ו:

[ש"ך בא"ד] **לכ"ע מפקינן מיניה**. נ"ב בתשובת משאת משה חח"מ סי' ס"ג כתב דהכא יכול לומר ק"ל כריא"ז ורבינו ירוחם שכ"כ עדים שכובשין עדותן דחייבין בדיני אדם לשלם:

[ש"ך בא"ד] **וכ"כ ריב"ש**. נ"ב והוכיחו כן מדינא דאבק ריבית ביו"ד סי' קס"א ס"ב וס"ג וע' בנמוקי יוסף פ' א"נ בסוגי' דמשכנת' באתרא דמסלקי מ"ש בשם הרשב"א והר"ן ומבואר דהיכי דחייב לצאת ידי שמים מהני תפיסה נמצא דין זה תלוי באשלי רברבי במחלוקת הראשונים. ולדינא יש לעי' אם יכול התופס לומר קים לי כהסוברים דמהני תפיסה ועיין במ"ל פ"ד מה' מלוה בסוף דבריו ועיין בתומים בדיני תפיסה:

[הגה] **ואפי' בע"ד בעצמו**. נ"ב ואם נגנב דבר להשותפין והם הטילו חרם על כל מי שיודע י"ל כיון דהם המשביעי' הם אינם בכלל ואם אחד מהשותפי' ידע ולא הגיד לא עבר חרם תשובת הראנ"ח ח"ב סי' פ"ה:

[ש"ך אות ו] **לא משמתינן לי**'. נ"ב ומ"מ לא שרינן לי' לכתחלה להעד דס"ס על עדותו יוצא ממנו ממון שלא כדין דהא לא הודה בפני ערכאותיה' ובב' עדים דקי"ל בס"ד דיכולים להעיד היינו דוקא בהלואה סתם דאיכא ח"ה אבל היכא דלא יודע להעכו"ם דליכא ח"ה אינם רשאים להעיד כיון דזכה ישראל מדין הנפקעת הלואתו ומ"מ לא משמתינן להו והיכי דב' ישראל מריבים והלכו לדון בערכאות ואתא חד וקמסהיד ואפקינן ממונא אף שלא טוב עשה בעמיו שעשה אויבינו פלילים ונגמר הדין גוי על פיו וראוי להענישו כפי ראות עיני הדיין לפי הענין והסיבה ואף ב' עדים לא יעידו בלתי רשות המורה וטובי

העיר. ומ"מ לא משמתינן לי' כן מבואר בישׁ"ש שם ובתשובת רמ"א סי' נ"ב כתב דוקא בדין שיש לגוי עם ישראל מותר להעיד היכי דדנין בדינינו כן אבל אם ישראל דן עם חבירו אסור להעיד דמסייע ידי עוברי עבירה ואע"ג דלית בי' משום לפני עור מאחר דבלאו דידי' יוכל לעשות האיסור מ"מ אסור מדרבנן וע' בת' זרע אברהם חח"מ סי' י"ב:

[סמ"ע אות כג] **ע"א המסייעו פוטרו**. נ"ב עיין בב"י דאם הגוי מודה במקצת אע"ג דבדינן הוי הגוי מחוייב שבועה ואינו יכול לשבע אפ"ה מותר להעיד כיון דבדינינו עד המסייע פוטר ובטור תמה דהיכי דמשואי"ל אין עד המסייע פוטר דהוי קם לממון גם בש"ך לקמן סי' ע"ב ס"ק ס"א רמז ג"כ לקושי' זו ועיין מה שכתבתי על הגליון לקמן סי' פ"ז בש"ך ס"ק ט"ז:

[ש"ך סוף אות ט] נ"ב ובתשובת הר"מ מינץ סי' מ"ד:

[שו"ע] **אינו חייב**. נ"ב אבל אם רוצה למחול ולמיזל ש"ד דת"ח שמחל על כבודו מחול כנה"ג ועיין לקמן ש"ע סס"י רס"ג:

[שו"ע] **לילך להעיד**. נ"ב בתשו' משאת משה חח"מ סי' ס"ג כתב דוקא היכי דליכא שבועה כגון בתובע מיתומים ע"פ העדים אבל היכי דאיכא שבועה מקרי צד אפרושי מאסורי שלא ישבע בשקר וצ"ע לדינא:

[הגה] **ויש הוכחה לדבריו**. נ"ב בט"ז העלה דביש הוכחה לדבריו א"צ שידעו הב"ד שבע"ד אלם ע"ש:

[שו"ע] **אח"כ מכניסין**. נ"ב עיין במג"א סי' רס"ח ס"ק י' ובא"ר שם:

[שו"ע] **העדים ששלחו**. נ"ב עיין בריטב"א מכות דף ו' דאם העדים מביאים כתבם לב"ד ואומרים מה שכתוב כאן אנו מעידים מהני:

[שו"ע] **ואם העד ת"ח**. נ"ב הכנה"ג בהגהת הטור או' ס"ג כתב דגם בזה"ז דנין בזה דין ת"ח ודלא כשו"ת רמ"א והסכים עמו בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קמ"ז גם העלה בתשו' שם דהך דינא דאם הבע"ד מזכירו ונזכר דלא יעיד זה דוקא בבע"ד עצמו אבל בקרובו בע"ד ש"ד ואשתו ובניו הוי כבע"ד עצמו:

[שו"ע] **ואם קבלו אין דנין**. נ"ב עיין בתשובת מהר"א פאדוה סי' ע"ג דאפשר אם דנו כבר על העדות שנתקבל שלא בפני בע"ד לכ"ע אינו חוזר הדין:

[ש"ך אות יז] **תשובת מהרא"ן ששון**. נ"ב ובתשובת מהרח"ש חלק אה"ע סי' מ"ב:

[ש"ך אות יח] **סי' כ' וכ"ה**. נ"ב ספר שלישי:

[ש"ך בא"ד בסופו] **סי' כ"ט**. נ"ב ובסי' ס"ח ובסי' ק"ג ובתשו' כנה"ג סי' כ' וע' שער המלך פ"ט הלכות אישות:

[ש"ך אות יט] **בפני ב"ד**. וכן דעת הרמ"א בתשובה סי' י"ב:

[שו"ע] **הי' הבע"ד חולה**. נ"ב עיין לקמן סי' ת"ח ס"א בהג"ה:

[הגה] **וי"א דכל ששלחו**. נ"ב ומ"מ אם הי' א' מהב"ד אוהב לבע"ד אף דאם דנו דיניהם דין ע"ל סי' ז' ס"ד מ"מ כה"ג יפה עשה שלא רצה לילך לפניהם ובזה אם קבלו העדות שלא בפניו י"ל דלא מהני עי' תשו' הרא"ם ח"ב סי' כ"ד:

[סמ"ע אות נב] **אין שומעין עכ"ל**. נ"ב וכ' כנה"ג בטור אות צ"ד דדעת הרשב"ם דבממון שלא בא עדיין לידם אין נותנין ליד היתומים והר"ש הלוי חולק עליו:

[שו"ע] **צריך ג' מומחי'**. נ"ב ובעי' במותב תלתא יחדיו אבל אם קבלו זה בפני עצמו וזה בפ"ע לא מהני אף לדיעה ב' לקמן סי' מ"ו ס' כ"ה דהתם בקיום שטרות הקילו. מהרי"ט בתשו' חא"ח סי' מ"ג:

צריך ג' מומחים. נ"ב ובשו"ת המיוחסת להרמב"ן סי' קי"ב כ' דיחיד מומחה שיכול לדון אפי' ביחיד יכול לקבל עדות ג"כ ביחידי עיי"ש ואם א' גמיר וב' הדיוטים וקבלו עדות עי' בתומים סי' ד' ובשו"ת מהרח"ש סי' י"ח בארוכה:

[שו"ע] **אין דנין ע"פ**. נ"ב וכ"כ בתשובת הגאונים סי' שפ"ט ועי' בתשו' הר"מ אלשקר סי' ט"ו:

סימן כט

[הגה] **והוא לאחר כ"ד**. נ"ב ושיעור תכ"ד שלום עליך ר' ומורי ועי' יו"ד סי' רמ"ב ס' ט"ז ובמה שכתבתי שם על הגליון:

[הגה] **וי"א דיכול להוסיף**. נ"ב ומ"מ אם כפי עדותן הראשונים לא הי' ממש בעדותן שלא היה בקנין ואח"כ אמרו שהי' בקנין לכ"ע לא מהני וכעדות אחרת דמי רשב"א בתשו' סי' ת"ק ס"ג:

[הגה] **להוסיף בתנאי**. נ"ב עי' בתשו' בני משה דדוקא היכי דעדיין יש פנאי לקיים התנאי לא נעקר סהדותיה' לגמרי. כ"כ אא"ז הגאון מו"ה עקיבא איגר בגליון סמ"ע שלו:

[ש"ך אות ו] **נ' חיים סי' ל"ז**. נ"ב ובח"ב סי' מ"ה ובתשו' מוה' בצלאל אשכנזי סי' ה':

[ט"ז ד"ה הואיל ושתקו] **ר"א הי' שלא בב"ד**. נ"ב במחכ"ת אשטמיטתיה דלהדי' כ"כ הגהת אשרי דמיירי חוץ לב"ד:

[שו"ע] **נאמנים לגבי עצמן**. נ"ב אם אין להא לשלם נלע"ד דתלי' בפלוגתת הפוסקי' בסוגיא דבב"ק פ"ה בשור הדיוט ושור פסולי המוקדשים שנגחו דקיי"ל שור הדיוט משלם דהאי נקרא כולי' מזיק והאי כולי מזיק. וכל היכי דליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי דקיי"ל כר' נתן ע"ש ודעת הרמ"ה בטור סי' ת"י דה"ה אם

ב' בני חיובא. אלא דהא' ירד מנכסיו חייב אידך לשלם. ה"נ כן דכ"א נקרא מזיק ואין לחלק דהתם י"ל על כל א' שהוא הזיק. דבנגיחתו מזיק בלא סייעת חבירו ועליו שם נוגע. אבל הכא דא"א שכ"א יזיק בעדותו. דבעדות ע"א אין בו ממש. ונקרא כ"א חצי מזיק דהא מבואר בפ"ק דבב"ק דבשור שלמי' לר"נ גובה מבשר נגד אימורי' אף דפשיטא דל"ש לומר דהשור בלא אימורי' הוי נוגח. ואף דשם מבואר דאפשר דלר"נ פטור דדוקא בשור שדחף לבור מחייב דא"ל תורא אשכח' גבי'. מ"מ למה דהעלו תוס' דהעיקר להלכה כלישנא קמא דהש"ס דטעמי' דר"נ דכ"א נקרא מזיק כול' ממילא מחייב באמורי' עיי"ש. וה"נ כן:

אמנם בהרמב"ם פ"ח מה"ל נזקי ממון פסיק דאינו משלם בבשר נגד אימור' מבואר דס"ל להלכה כל"ב דטעמא דר"נ דתוראי אשכח' גבך. וכן נקט הטעם בפי"ב מהו נ"מ ואף דפסק בשור הדיוט גמור דנגחו כולו צריך כ"א לשלם צ"ל דס"ל להרמב"ם כמ"ש בישו"ש דדוקא בב' שנגחו יש לקרות לכ"א שם מזיק. אבל בשור ובור דכ"א מזיק בענין אחר דזהו דוחפו וזהו מזיקו בהבל ופשיטא דזה בל"ז לא הי' ניזק נקרא כ"א חצי מזיק ולא מחייב לר"נ אלא מטעם תורא אית לי' גבך ומש"ה פטור באסורי' דהתם שלא הי' אפשר ליגח בלא האיסורי' נקרא כ"א חצי מזיק. וראי' לדברי הישו"ש מהרמב"ם שכתבנו שעולה פסקיו כהוגן לשטת הישו"ש. [וחידוש שלא הרגישו נושאי כליו]. א"כ י"ל בנ"ד דפטור דלא אפשר לקרוא על א' שם מזיק ונקרא היזק מכח שניהם. והוי כ"א חצי מזיק ופטור. גם לדעת הטור בסי' ת"י דחולק אהרמ"ה. דדוקא אם א' פטור מדינא משתלם מהב'. אבל אם ב' מחוייבים אלא דלא לית ליה לשלם פטור הב' ע"ש. ממילא בנ"ד פטור ומס' לא מפקי' ממונא:

עוד נראה אף הודה על עצמו ששקר העיד ואינו יודע בעדות הב' אם אמת אתם. והעד הב' עומד בדבריו שהעיד אמת מ"מ פטור הא'. אף אי נימא דנ"ד דומה לשניהם שנגחו לשטת תוס' הנ"ל. א"כ הי' אפשר לחייב הב' כיון דעומד בדבריו ונקרא מדינא וצריך הוא לשלם הכל ומ"מ יכול לטעון כיון דע"א הוא שמא גם הוא העיד שקר ובר חיוב' הוא ואין עליו לשלם רק פלגא. אף דעכשיו אין הב' משלם. מ"מ אם אמת דבר חיוב' מקרי. רק אין לו וביותר נראה דממנ"פ א"צ לשלם רק פלגא דיאמר הלוה ממנ"פ אם אמת כדברי הב' דהלואה אמת. ממילא אין עלי שם מזיק דלא אפסדתיך ואם שקר ענה בו ממילא מקרי גם הוא מזיק ובר חיובא הוא. ואף דכופר ואמר אמת העדתי מקרי רק אין לו לשלם:

והנה בנידון כזה בנכרי וישראל שאחזו בסכין ושחטו בהמת אחרים לדעת המחבר ביו"ד

סי' ב' דשחיטת' פסולה. נלענ"ד צריך כל אחד לשלם מחצה ואם אין לישראל לשלם. א"צ הגוי לשלם רק מחצה דשניהם בני חיובא ול"ש לומר כיון דשחיטת ישראל מותרת לא מקרי מזיק דמ"מ כל שכח הנכרי מעורב בשחיטה אין עליו שם שחיטה והוי מעשה הישראל נחירה בעלמא ועל שניהם שם מזיק. אמנם אם א' ישראל וא' מומר לאכול נבילות לתיאבון והב' לא ידע שהוא מומר אם מברר שלא ידע מזה. ממילא הוא פטור מדינא צריך המומר לשלם הכל ודומי' לב' שנגחו וכו'. אבל אם אינו מברר י"ל אף דהוא פטור. מ"מ יכול המומר לומר שמא ידע מזה וגם הוא בר חיובא אף דאומר שלא ידע ופטור מ"מ מקרי רק אין לו לשלם. ובזה צל"ע אם זהו נקרא אין לו. גם לדעת המהריב"ל דבס"ס מוצאים ממון חייב לשלם ס' שמא לא ידע ופטור מדינא ממילא משתלם כולו מהאי. ס' כשטת הרמ"ה דאף דשניהם בר חיובא. אם אין לשתלם מהאי משתלם מהאי:

[שו"ע] **וחייבים לשלם**. נ"ב עי' לקמן סמ"ע סי' נ"ה סק"ה ובתומים שם:

[שו"ע] **לא ראיתי וה"ל הכחשה**. נ"ב עיי' ת' לחם רב סס' רכ"ט ובת' הראנ"ח ח"ב סי' מ"א ובעדות על השמועה שא' אמר ששמע דברי' כאלו וא' אומר לא שמעתי ע' תשובת שער אפרים סי' קי"ב דע"ז ע"ב:

סימן ל

[שו"ע] **חבית של יין הלוהו**. נ"ב עיי' באה"ע סי' י"ז ס"ט ובח"מ וב"ש שם:

[סמ"ע אות ט] **ואפי' שבועה**. נ"ב ע' בס' המקנה לקדושין ד' ס"ה ד"ה ותסברא ע"א בהכחשה:

[הגה] **וזה תובעו שניהם**. נ"ב עיי' בקצה"ח סי' ע"א סק"ה:

[סמ"ע אות יא] **ולא כמ"ש בע"ש**. נ"ב ואנן זכינו לאורו חי' הר"ן על סנהדרין ושם מבואר טעם דיעה זו באר היטב:

[שו"ע] **אלף ות"ק זהובים**. נ"ב בבעה"ת איתא אלף ומביא ה' עדים ומבואר דדעתו כדעת הרמ"ה שבטור דהלואה אחר הלואה א"צ לתביעת שניהם ומש"ה נקט רק אלף והטור דס"ל דצריך לתבוע שניהם שינה וכתב אלף ות"ק:

[ש"ך אות י] **ודוק היטב בכ"ז**. נ"ב ע' בת' פני משה ח"א סי' ח':

[שו"ע] **לאותו ממון**. נ"ב לישנא קייטא הוא דהא בדר' חייא לא מקרי כפרן לאותן ממון דהא נאמן בשבועה והיינו כמ"ש תוס' בשבועות דהוחזק רק לחמשי' אבל לאידך חמשים הוי ממון אחר ולא הוחזק כפרן עליהם אלא דהכא מדין חשוד על השבועה דנינן ולא שייך כאן כפרן לאותן ממון:

[ש"ך אות יא] **דהתובע צריך לישבע**. נ"ב נלע"ד דאם רוצה ליטול רק ק"ן נוטל בלא שבועה דעל הק' זה האומר ק"ן הוי על הק' עד המסייע לדעת הש"ך סק"י ואף לדעת הסמ"ע ס"ק ט"ו י"ל דדוקא לחייב שבועה ל"א כן דעד שהביא לידי ממון ל"ש שיוכחש העד על קצת עדותו בשבוע' משא"כ לסייע:

[סמ"ע אות כד] **והוא אחר חצי החדש**. נ"ב ואם אחר חצי החדש מעידים על מה שנעשה בתחלת חדש שזה אומר בב' בחדש וזה אומר בג' אמרינן דטעו בעבור' דירחא כיון דכבר נקט בליבי' לזכרון שהי' בב' או בג'. עיי' תשו' שב יעקב חאה"ע ססי' ט"ו:

[סמ"ע אות כט] **דאין מדרך המלוה**. נ"ב ופשיט דזה דוקא בנתבע טוען שפרע מנה א"כ לפי דבריו מוכחש א' מהעדים באין דרך להודות קודם הפרעון אבל אם טוען שפרע ב' מנים א"כ י"ל שהודה דתחלה על מנה אחד שכבר פרע ואח"כ פרע עוד מנה א' מש"ה מצטרפים כנלענ"ד פשוט:

סימן לא

[שו"ע] **שתי כתי עדים**. נ"ב ב"ד שעשו מעשה עפ"י הודאת בע"ד בפניהם ואח"כ העידו ב' עדים בפני ב"ד אחר שלא הודה בפני בית דין ההוא לא מקרי תרי ואדרבא פוסלים העדים ת' תשב"ץ ח"א סי' א' ד' ו' ע"ב שם המכחישות. נ"ב עיי' תשו' מהריב"ל ספר ב' סי' ח' ועיין בתשו' חו"י סי' קנ"ט ועיי' מ"ש בגליון לקמן רס"י צ"א ואם כת הב' הם קרובים לכת הא' עיי' בת' מהריב"ל סי' כ"ה ס"ג:

[שו"ע] **אין כאן עדות**. נ"ב והו"ה בחנוני ופועלים אחר שנשבעו א"י להעיד יחד דהא אחד מהם נשבע לשקר ועיי' תשו' מוצל מאש סי' מ"ט:

[שו"ע] **באה כת זו בפ"ע**. נ"ב ואם אח"כ מעידים ב' כתות יחד אל איזה דבר לדברי הסמ"ע ס"ק ב' נראה דהוא בכלל נמצא אחד מהן קרוב או פסול. אבל תוס' סנהדרין כ' לחד תירוצא דלא הוי כנמצא אחד מהן קו"פ כיון דאין הפסול מבורר וידוע:

[שו"ע] **מקבלין כ"א מהן**. נ"ב ואם כשהכחישו הכת הב' להראשונה הי' אחר שמתה הראשונה או שהי' הכת הא' במדינת הים. יש לדון דהעדות האחרת של כת הראשונה שלאחר עדותן הראשונה שהוכחש בטילה ול"א בזה דאוקי אחזק' דשמא אלו הוי קמן הוי מודו להו ע' כתובת כ' תוס' ד"ה אלא אר"נ:

[ש"ך אות א] **וכן מוכח מדברי הריטב"א**. נ"ב עיי' תשו' משאת משה סי' כ"ז:

[שו"ע] **זה נשבע ונוטל**. נ"ב וכתב הטור בשם הרמ"ה לא מבעי' בבאו לגבות כ"א אלא אפי' דבאו לגבות בזא"ז צריכים שבועה:

[סמ"ע אות ט] עי' ט"ז לקמן סי' רס"ד ס"ד:

[סמ"ע אות יג] **משא"כ לעיל**. נ"ב מ"מ צ"ע על הטור שכתב בזה הוציא בזא"ז מגבין לו שניהם והיינו אף בב"ד א' וכמ"ש בסמ"ע ועלה כ' ל"ש לוה א' ול"ש ב' לווים משמע דשווין הן ולעיל מניה כ' כדברי הרא"ש שהוא דעת הי"א דבמלוה ולוה וב' שטרות בעינן שיוציא השני בב"ד אחר וצ"ע וכן תמה בגד"ת שער כ"ט ח"ג:

[ש"ך אות ד] אחר אלא דאשמועינן נמחקו תיבות כיון דאי לאו שזכרו ההלואה הוי חיישינן. ונכתב במקום תיבות "דלא חיישינן". והוי הנוסחא אלא דאשמועינן דלא חיישינן דלמא העדים:

סימן לב

[הגה] **פטור מד"ש**. נ"ב וכן אם שכר לעצמו. וכן הוא להדי' בשיטה מקובצת ואם שכר לעצמו והודה שהעדים שקר רק שאומר דמ"מ אמת שחייב לו אם נאמן במגו עיי' פ"י בסוגי' תוס' ד"ה ממונא ועי' בש"ך לקמן סי' ע"ז ס"ק ט"ו:

[ש"ך אות ג] **אבל קשה לי**. נ"ב עי' בתשו' חו"י סי' קס"ו ותשו' חכ"צ סי' קל"ח שכוונו לד"א ועיי' במ"ל פ"ב מהל' רוצח בשם הריטב"א וצ"ע ודו"ק:

סימן לג

[ש"ך אות א] **מי"ג מדות וכנ"ל עיקר**. נ"ב וכ"כ בתשו' דברי ריבות סי' רל"א ובתשובת רשב"ם חאה"ע סי' ס"ד:

[שו"ע] **להעיד לבן אחות אשתו**. נ"ב עיין תשובת הר"מ אלשקר סי' ס"ג:

[שו"ע] **אבי חתן**. נ"ב ברש"י משמע אחר שנשאו החתן והכלה:

[הגה] **דבדיעבד דינו דין**. נ"ב עיין תשובת דברי ריבות סי' קצ"ג דהעלה לעיקר דפסולים לדון ואף אם הוא מורשה מבתו אם יש לו תועלת מהרווחת בתו:

[ש"ך אות ז] **ולדידי בלא"ה**. נ"ב וכן הוכיח הגאון מהרש"ק זצ"ל והגאון ר' חיים אלפנדרי בספרו מעשי חיים סי' א' ועיי' מ"ש הבאר היטב בשם מוה' ז' מ"ע זצ"ל לישב ולזה כוון גם באות עיי"ש:

[ש"ך אות ט] **אח"כ לתובעו עוד בעד זה**. נ"ב וכ"כ להדי' הרא"ה בחי' לכתובות ד"ה אר"ה א"ר בשם איכא מ"ד דפסולי עדות שהעידו בענין דפסולי להעיד ואח"כ הוכשרו לאותו עדות דאין נאמנין דחשיבי כנוגעין כיון דכבר העידו עכ"ל ועיין תשו' מהרימ"ט ח"ב חאה"ע סי' ל"ז בסופו. ועיין תשו' עבה"ג סי' ג' ובתשו' נודע ביהודא ח"א חאה"ע סי' כ"ז ועיי' בתשו' מהריב"ל ח"ג סי' צ"ו:

[שו"ע] **הי' יודע וכו' עד שלא חתנו**. נ"ב נלע"ד אם ראה ראובן הפקיד לשמעון חפץ כשהי' קרובו של שמעון. ואח"כ כשנתרחק ראה שראובן תבעו ואמ' לו חפץ זו שלי הוא ושמעון כפרו. וכן בנשבע אהלואה ובשעת הלואה הי' קרובו דיכול להעיד על שמעון שכפר בפקדון שפסול לעדות או נשבע לשקר באופן שראובן נסתלק מתביעתו דלא להוי עדות שבטלה מקצתו ולא מקרי תחלתו בפסול דכל עדותו על אותו שעה שכפר ונשבע להך כפירה ושבועה היא כולה מלת' דעדותו דעל אותו מעשה נפסל. ואף דמ"מ צריך הוא לידיעתו שהלוה לו ושהפקיד אצלו. מ"מ אין זה ענין העדות ויש לפקפק בזה. די"ל דמ"מ צריך הוא להעיד שראובן הלוה לו והוא נשבע עליו שלא לוה וכיון דבשעת הלואה הי' קרובו ומקרי תחלתו בפסול ואפשר לומר דרך חידוד ליישב דברי תוס' פ' חזקת דף ל"ד ד"ה הוי עיי"ש דהקשה האו"ת בכללי מגו דמ"מ מה מרויח בזה שאומר דידי חטפתי. מ"מ יצטרף הבע"ד והעד ויעידו שחילף חפץ מחבירו ויפסול לעדות עיי"ש והיינו די"ל דהתוס' אזלי לסברתם נדה דף נ"א דס"ל דאף לנגיעת ממון אמרי' דתחלתו בפסול ולא מהני סילוק. והא דפריך ולסלקי תרי מינייהו ולדיינו היינו עיקר הקושי' על הדיינים דלדייני בדיני אותה העיר ע"ש א"כ י"ל אם אמר דידי חטפתי א"י לפסלו דבזה הוי הבע"ד תחלתו בפסול דבשעה שחטפו הי' נוגע בעדותו אבל אם ישבע שלא חטף דעיקר הפסול על השבועה שנשבע לשקר ובשעת השבועה כבר נסתלקו הבעלי' מנגיעתם ולא מקרי תחלתו בפסול. וק"ל:

[שו"ע] **ונעשה חתנו פסול**. נ"ב ומ"מ לפטור אותו משבועת היסת עדיין עד מסייע דבדרבנן מהני תחלתו בפסול וסופו בכשרות. מחנה אפרים הלכות עדות סי' ט"ו:

[שו"ע] **כשהי' חתנו**. נ"ב אם חתם בשטר עד שלא נעשה חתנו ואח"כ נעשה חתנו דנין על חתימתו ולא הוי תחילתו בכשרות וסופו בפסול דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עידותן בב"ד והוי סופן ג"כ בכשרות:

כשהי' חתנו ומתה. נ"ב אף אם אז היתה בתו גוססת מ"מ כיון דעוד לא שכיבא לא מקרי תחלתן בכשרות הגהת אשר"י פ"ד דשבועות:

[ש"ך אות טז] נ"ב ולענ"ד קצת ראי' דבד"מ לא בעי' עשא"י להזימה והיינו מסוגי' ב"ב קנ"ה הפעוטות וכו' התם בעי' ועמדו וכו' דאמאי לא משני בקיצור דהו"ל עשא"י להזימה דקטן שהזיק פטור. אע"כ בד"מ לא בעי' עשאי"ל ומדאורייתא בלא"ה פסול דאנשים לא מייתרי דבלא"ה צריך למעט נשים כדאית' רפ"ז דשבועות אלא דהגמ' קאמר דממילא אמעיט קטנים דאינם בכלל אנשים וק"ל:

[ט"ז ד"ה לפיכך שנים וכו'] **רבים מקשים**. נ"ב עיין בס' מעשה בחי' להל' אישות:

סימן לד

[שו"ע] **רשע פסול**. מי שיודע בעצמו שעבר עבירה במזיד והוא פסול לעדות והב"ד אינן יודעין מפסולו אסור לו להעיד אפי' עדות אמת תשו' חו"י בהשמטות [נמצא בסי' טו בד"ה האמנם]. מי שאמר כמה פעמים לבעל דינו שאם יעשה לו כך וכך ימיר דתו עיין תשובת מהריב"ל ח"ג ס"ו:

[שו"ע] **פסול לעדות**. נ"ב אין מחרימין בבה"כ מי שיודע שהעד פסול להעיד שיבוא ויעיד. עיין לקמן סי' צ"ב ס"ו אבל יכול להחרים מי שיודע להזים עדותן תשובת הראנ"ח ח"ב סי' י"ט:

[שו"ע] **פסול מדרבנן**. נ"ב בחידושי הרשב"א שבועות דף ל"א צידד דפסולי עדות דרבנן מועיל לענין דאי תפס מהני:

[הגה] **על חביריו להכותו**. נ"ב אבל בהכאה שיש בו כדי ש"פ. דהדין דממונא משלם מלקו לא לקו מ"מ פסול מה"ת כיון דהלאו יש בו מלקות אלו הכהו הכאה שאין בו ש"פ מש"ה גם ביש בו ש"פ מפסיל כ"כ הב"י בתשו' דיני קדושי' ס"ב:

[שו"ע] **אבל בשבועה דלהבא**. נ"ב בריב"ש סי' רס"ו כ' דאפשר דוקא לגבי שבועה הוא דאינו חשוד אבל מ"מ י"ל דלעדות פסול שהרי עבר על עבירה דאורייתא ואפי' העיד עדותו בשבועה כיון שאינו נאמן מצד עצמו גם בשבועה א"נ דנפיק לי' מתורת עד עכ"ל. שוב ראיתי שהעתיק כן כבר במהרש"ק ט"ז וכ' שכן עיקר ועיין כנה"ג סימן כ"ח בהגהות לב"י אות ק"ו אולם בתשובת הרשב"א סי' תתקס"ד כ' דגם לעדות כשר ועיי' כנה"ג סי' זה בבית יוסף אות ל"א. והנה לדברי ריב"ש הנ"ל בשיטת רש"י מבואר דלא כלל א' היא דכל מי שפסול לעדות פסול לשבועה דהרי חזינן בעובר שבועה דלהבא דכשר לשבועה ופסול לעדות ולפ"ז י"ל דה"נ בכל עובר עבירה כמו אוכל נבילות וטריפות וכדומה כשר לשבועה דקיי"ל חשוד לד"א לא חשוד לכה"ת כולה דהרי הריב"ש למד דהעובר שבועה דלהבא דפסול לעדות מצד דדמי לעובר שאר עבירה וכיון דכשר לשבועה נשמע דעובר כשר לשבועה ולא מצינו מפורש דפסול לשבועה זולת גזלן וכדומה דחשוד לאותו דבר בזה אפי' בשבועה אינו נאמן או דחשוד על השבועה דפסול גם עתה לשבועה אבל חשוד לעבירה אחרת לא מצינו דפסול ועיי' תשו' רשב"א סי' תש"ל ועיי' תבואות שור סי' ב' ס"ק י"ב:

[ש"ך אות ד] **סי' נ"ח**. נ"ב ובתשו' זכרון יוסף חאה"ע סי' ט"ו:

[ש"ך אות ה] **כדברי המכריע**. נ"ב וכ"כ רש"ך ח"ג סי' קע"ה ובתשו' מהרי"ט חאה"ע סי' מ"ב:

[ש"ך אות ח] **ועמש"ל סי' צ"ב**. נ"ב ועיי' תשו' מהר"א ששון סי' ע"ד:

[סמ"ע אות טז] נ"ב עיי' מה שתירץ ע"ז בחי' מהרר"י זצ"ל הובא בט"ז ומתוך דבריו מבואר דכל עבירה שאין בה מלקות דפסול מדרבנן בעי' חמס. אבל ברי"ו שהובא בב"י משמע דדוקא בעבירה דרבנן בעי' חמס אבל בעבירה דאו' אף שפסול רק מדרבנן לא בעי' חמס ועי' פ"י בב"מ דף ע"ב תוס' דה"מ שטר שכ' דדעת ריב"ם דלא כרי"ו וממשמעות כל הפוסקים בסי' זה נראה דלא בעי' חמס וכ"כ המ"ל פ"ד ממלוה:

[שו"ע] **גנב וכן גזלן**. נ"ב גונב ממון נכרי כ' הרדב"ז סי' רנ"ח דפסול מה"ת ול"נ להכשיר דלא משמע לאינשי דאסור וכן ראוי לדון עכ"ל מהריק"ש. מלשון זה משמע דהרדב"ז ס"ל שפסול לעדות ומהריק"ש חולק עליו. אבל באמת הרדב"ז סי' כ"ח כ' דגניבתן נכרי אסור מדאורייתא ומ"מ יש להכשיר דלאו משמע לאינשי דגניבת נכרי אסור:

[הגה] **החולק עם הגנב**. נ"ב עיי' תשו' מהר"ם לובלין סי' פ"א:

[שו"ע] **נפסל מעת שהעיד**. נ"ב וכן מה שהעיד מקודם תכ"ד של עדות זה שהוזם עליו. כך מבואר בסוגי' דב"ק דף ע"ג ע"א. ועי' ברמב"ן פ' חזקת. אבל בשיטה מקובצת ב"ק שם הביא דעת הרבה ראשונים דדוקא אם הב' עדיות הם של תובע ונתבע אחד. אבל בב' עדיות לב' גברי עדות הראשון קיים. ומדברי מהרי"ט ח"א סי' קל"ח מבואר דאם תכ"ד של עדותו נפסל בעבירה עדותו בטל וצ"ע לדינא:

[ש"ך אות יג] **דבשטר לא מחייבינן לעדים**. נ"ב דברי הש"ך בזה תמצא לקמן מבואר סי' ל"ח בש"ך ס"ק ב':

[שו"ע] **ואחד הלוה**. נ"ב עיי' במ"ל דאפי' קודם נתינת הרבית פסול ג"כ הלוה:

[הגה] **וי"א דבאבק רבית**. נ"ב ולפי"ז ברבית דאוריית' פסול הלוה רק דרבנן:

[שו"ע] **עד החתום**. נ"ב עיי' לקמן סי' מ"ז בש"ך ס"ק ק"ב:

[סמ"ע אות ל] **ול"ד למ"ש מור"ם**. נ"ב עיין בריב"ש סי' שמ"ד דלמד מדברי הרמב"ם שהם דברי המחבר סכ"ד דבעובר על השבועה אמרינן שמא שכח. עיי"ש:

[סמ"ע אות לב] **וכ"כ התוס'**. נ"ב עיי' מ"ש הסמ"ע לקמן סי' שנ"ט ס"ק י"ד ובב"ש סי' כ"ח ס"ק ב':

[הגה] **שלא יפסלו לעדות**. נ"ב לשון זה תמוה לי דלמ"ל ה"ט שיחשוש שיפסל לעדות. הא מצד עצמותו צריך ליזהר מצד העבירה וצע"ג:

[שו"ע] **ולא בקוביא בלבד**. נ"ב עיי' תשובת הרא"ם ח"ב סי' י"ד:

[שו"ע] **ופסול לעדות מדבריהם**. נ"ב ואפשר דדוקא אחר הכרזה תשב"ץ ח"א סי' א' דף ג' ע"ד:

[הגה] **כל מי שנוטל שכר**. נ"ב במהריב"ל דף כ"ג ע"ב נסתפק אם הוא דרבנן או דאוריית' ועיין תשובת בגדי כהונה ח"ב סי' כ"ו:

[הגה] **עדותו בטל**. נ"ב בב"ח סי' ט' כתב דא"צ העד להחזיר שכר שקיבל ועיי' במחנה אפרים הל' שכירות סי' ט"ז:

[הגה] **ואינן צריכין הכרזה**. נ"ב עיי' בס' עזרת נשים סי' י"ז דין א' ובספרו גט פשוט סי' ק"כ ס"ק י"ט:

[הגה] **ואם החזיר הממון**. נ"ב עיי' תשובת מהריב"ל ח"ג סי' ל"ז:

[ש"ך אות יח] **עיי' בא"ע סי' ק"ל**. נ"ב דמשמע דמ"מ דאסורים ליקח שכר יותר משכר בטילה דמוכח ועיי' באו"ת:

[ט"ז ד"ה שכר לילך] נ"ב וכ"כ הריטב"א סוף קידושין:

[ש"ך אות כ] **פסול לעדות**. נ"ב ואם אמר אם יעשה לו פלוני ילך להמיר דתו עיי' תשובת מהריב"ל ח"ג סי' ו' ועיין בתשו' כרם שלמה בסופו:

[סמ"ע אות נג] **בתשו' הרא"ש**. נ"ב עיי' בס' בית מאיר סי' י"ד ס"ו:

[ט"ז ד"ה אבל טבח שנמצא וכו'] **משום חמוד ממון**. נ"ב עיין בריי"ו שהובא בב"י משמע דדוקא בעבירה דרבנן בעי' חמס אבל בעבירה דאו' אף דפסול רק מדרבנן לא בעי' חמס ועיי' בפ"י בב"מ דף ע"ב בתוס' ד"ה שטר שיש בו ריבית שכתב שם דדעת הריב"א דלא כרי"ו וממשמעו' כל הפוסקים בסי' זה משמע דלא בעי' חמס. ועיי' במ"ל:

[שו"ע] **קודם שהכריזו עליו**. נ"ב עי' בתשו' עבה"ג סי' ס"ז שכתב דבכלל הזה ג"כ בעובר עבירה שאין בה מלקות דפסול מדרבנן בעי' ג"כ הכרזה אבל דעת המרי"ט בת' ח"ב חא"ה סי' מ"ג דבכה"ג לא בעי' הכרזה ועיי' במ"ל פ"ד ממלוה:

[ש"ך אות כג] **וקשה דבנ"י**. נ"ב עיי' מה שתירץ בזה בשער המלך פ"ד ה"ד מהלכות גירושין ועי' במ"ל פ"ד ה"ו מהל' רבית:

[שו"ע] **אלא ע"פ עדים**. נ"ב ובעד אחד והוא שותק או שמודה לו עי' כנה"ג בהגהת הטור אות נ"ז:

[שו"ע] **שאין אדם מע"ר**. נ"ב אם בא להכחיש ולהתנצל עצמו שלא חטא ואומר כך וכך עשיתי שנראה לו שלא חטא בזה והב"ד מכירים מתוך דבריו שחטא עד שלבסוף הודה על דברי הב"ד מתוך טענותו לא אמרינן בזה אין אדם מע"ר תשו' דבר משה חא"ח סי' ה':

[הגה] **מצטרפים לפסלו**. נ"ב עיי' בכנה"ג סי' זה בהגהות על הטור אות נ"ג שהאריך הרבה:

[ש"ך אות לג] **ולא בעי' בזה**. נ"ב ובבאר היטב של הגאון מוהז"מ וצ"ל חולק על הש"ך בזה וכן באו"ת עיי' בש"ך לקמן סי' ל"ה ס"ק ז':

סימן לה

[שו"ע] **משעה שהי"ל י"ג שנים**. נ"ב ע' בב"י אה"ע סי' מ"ג שכתב בשם רבו הג' מהר"י בי רב שהר"ר דוראן והרשב"א חולקין ע"ז וע' בתשו' מהרח"ש סי' כ"ג שכתב דמידי ספיקא דדינא לא נפקא וע' בס' שב שמעתת' סוף שמעת' ה' וע' בתשו' תורת חסד לרב חסד אי כהן פרח"י סי' רי"ג:

[סמ"ע אות ו] **נעשה גדול ע"י להבא**. נ"ב זה תמו' דהדבר פשוט באה"ע שם דנעשה גדול למפרע וכבר עמד ע"ז אמ"ו הג' הגדול מוה' וואלף איגר זצ"ל וכן בפ"מ א"ח בא"א סי' נ"ב ס"ק ו':

[סמ"ע אות ט] **ל"מ קטן שהגדיל**. נ"ב דבחת"י קיום שטרות דאורייתא כמ"ש הש"ך לקמן סי' מ"ו סק"י וסי' ס"ט ס"ק י"ב ואולם בתשו' תולדות אדם המיוחסת להרמב"ן סי' כ"ב מבואר דאין לחלק:

[הגה] **או קטן נאמנים**. ואם הוא שונא פסול להעיד. תשו' כנ"י סי' פ"ג וע' בס' מראות הצובאות אות ט"ז ולדבריו עכ"פ אשה א"נ אם הוא שונא לה:

[הגה] **ואין פנאי להזמין**. ע' בתשו' לחם רב סי' ו':

סימן לו

[ש"ך אות ג] **כשהי' בהן קרוב חותכין הדין וכו'**. נ"ב ע' תשו' פנים מאירות ח"ג סי' כ"ג ובטורי אבן ר"ה כ"ד ע"א ד"ה אימא כוביתא ובבית מאיר סי' מ"א ס"ד:

[ש"ך בא"ד] **דעת הרמב"ם והמחבר ודו"ק**. נ"ב ע' תשו' לחם רב סי' כ"ו:

[ש"ך אות טו] **וכ' עוד בריב"ש**. נ"ב במ"ל כ' בשם הריטב"א פ"ב דקידושין דבנוטל שכר להעיד אפשר דאין העדים הכשרים נפסלים מפני צירופם:

[ש"ך סוף אות כא] **דשנא ושנא דמה בכך**. נ"ב וכן הסכי' בתשו' פרח מטה אהרן ח"ב סי' י"ח:

סימן לז

[שו"ע] **שיש לאדם הנאה**. נ"ב בתשו' רשד"ם סי' קי"א בחיו"ד כתב הא ודאי נוגעין בעדותן כל עוד שרוצים לעמוד בחומרתן כי יש להם הנאה שלוקחים נקמת' ממנו וכו' וכ"כ במהריב"ל ח"א כלל ה' ע"ש:

[ש"ך אות א] **ומ"מ אין זה עיקר**. נ"ב ובס' עזרת נשים סי' י"ז ס"ק ל' כ' דכן מוכח מסי' ק"ב ס"ט וע' לקמן סי' ס"ו ס"ק ע"ב:

[הגה] **ב"י בשם תשו' שבסוף חז"ה**. נ"ב וכן הוא בתשו' הרא"ש כ' נ"ח ס"ה:
[ש"ך אות י] נ"ב לענ"ד דהנוגע עצמו פסול בנגיעה של שום הנאה אבל קרובו דקרוב אינו חשוד לשקר רק דמגזה"כ הוא דפסול להעיד לקרובו בזה במה דאינו ממון קרובו רק נגיעת הנאה בעלמא כשר. ומשו"ה אם ט"ה אינה ממון לא מקרי ממון קרובו וכשר להעיד אח"כ מצאתי את זה במחנה אפרים ה' עדות סי' א':
[ש"ך אות לב] **די"ל דהתם מיירי**. נ"ב לענ"ד דפשוטו דהשותף המעיד שהקרקע של המוכר ידע זה מקודם שקנו אותו מהמוכר וא"כ ה"ל תחלתו וסופו בכשרות. ופשוט:
[שו"ע] **מאנשי אותה העיר**. נ"ב וקרובים דאנשי העיר יכולים להעיד מחנה אפרים ה' עדות סי' א':
[שו"ע] **העד צד הנאה**. נ"ב אם אמר העד לבע"ד אין רצוני שתקצוב לי שכר ואם תזכה יעמוד בך אם תרצה ליתן לי שום דבר נוגע הוא שהדבר ודאי שישלם לו ב"י סס"י זה:
[שו"ע] **בעדות זו**. נ"ב חבורה שקיימו ע"ע לעשות או שלא לעשות וחתמו אותם בקבלת נזירות מי שיעבור ע"ז קצתם מעידים שקבלו הנזירות בפה מלא כ"א רק בכתבי הוויין נוגעים דרוצים שקויים מעשיהם ולא יפרדו זמ"ז בענין זה תשו' מהריב"ל ח"א סי' ל"ה:
[שו"ע] **לקבל עדות מהקהל**. נ"ב ומ"מ עד מפי עד אינו נאמן תשו' לחם רב סי' רכ"ג:
[שו"ע] **כיון שקבלום עליהם**. נ"ב בת' יכין ובועז ח"א סי' ה' כ' דזהו רק לגבי יתומים גדולים אבל נגד יתומים קטנים אינן נאמנים וע' בתשו' הרב מוה' יעקב בולי שבסוף ספרו עזרת נשים סי' ב' בארוכה וע' בתשו' הרא"ם ח"א סי"ב:

סימן לח

[ש"ך אות ב בסופו] **כ' הריב"ש**. נ"ב ע' בשו"ת מהרי"ט חאה"ע סי' ל"ז וסי' מ"ג וסי' כ"ג ובת' מה' נ"ח סי' קל"א ות' רש"ך ח"א סי' ל"ח וסי' קס"ה בח"ג סי' א' ובקונטרס להג' מוה' חיים יונה זצ"ל ד' י"ט ע"א:

סימן לט

[ש"ך אות ב בד"ה ודעת הרא"ש וכו'] **שהרי פ"ק דב"ק**. נ"ב עיי' בשו"ת מהר"א ששון סי' רי"ח:
[שו"ע] **וי"א שאינם צריכים**. נ"ב זהו דעת הראב"ד וסייעתו דדוקא בכתוב' ושטר מתנה צריך להמלך בו. בב"י כ' דבשו"ת הרא"ש משמע דס"ל כהרמב"ם דבכ"מ צריך לאמלוכי. ותמה על הטור שלא הזכירו. ולענ"ד תמוה יותר דהא עכ"פ לכ"ע בשטר מתנה צריך לאמלוכי והוא סוגי' ארוכה עכ"פ הו"ל להביא דין זה במתנה בסי' רמ"ג. וצ"ע:

[שו"ע] **ואפי' מת הלוה.** יש לעיין כיון דבעי' מדעת המתחייב דהוי עדים שלוחים של הבע"ד וכיון שמת הלוה בטל שליחותי'. ושוב הוי מפי כתבם וע' באורי' כ' דתקח"כ הוא דמהני כמ"ש תוס' לענין מחאה ומודעה ולא הבנתי. דזהו ניחא אם הי' הדין מפורש בשום מקום בש"ס היינו מוכרחים לומר דתק"ח כמו המודע'. אבל מ"מ תקשה מהיכן פסיקא זה להראשונים להמצא זה הדין. וכי מסברא נוכל לדמות תקנה למודע' ואמנה בפרט לדעת הרשב"א בשו"ת סי' אלף רי"א דמודע' ואמנה מדינא הוא דכל שאינו מתרבה שום חיוב בין בע"פ לשטר וגם אינו מתחייב דבר בשל עצמו לחבירו לא בעי' דעת המתחייב ע"ש וגם בגוף התקנה יש לחלק דלמ"ל לחז"ל לתקן כך הא אם היורשים להלוה מרוצים בודאי יכולים לכתוב ואם הם אינם רוצים בכך. הא פשיטא דיכולי' למחות כמו שאביהם הי' יכול למחות א"כ בודאי צריך טעמא מהיכן למדו הראשונים דין זה. וצ"ע:

[ש"ך אות ט] **מיהו וכו'.** נ"ב באו"ת דאינו נוגע למחלוקת רש"י ור"ת עיי"ש. וי"ל דאפשר סברת הש"ך דכל שנכתב בנוסח השטר שם שטר ומיד שחתמו הוי כנחקר' עדותן בב"ד. והיינו אם בשעת חתימ' הי' עדות מעליא. וזהו לר"ת דהוי עדות מפי כתב וה"ל חתימת' שם עדות ומש"ה בחתימתן נגמר עדותן ונקרא שטר מעליא אבל לרש"י ל"ש דהוי כנחקר' עדותן דהא מעולם לא הי' הגדת עדות דהי' מפי כתבם. ולא מהני אלא מדעת המתחייב דהוי שלוחי'. והכלל הוא דכל דבשעת חתימתן הי' ע"ז שם עדות הוי כנחקר' עדותן. אבל מ"מ יש לעיין דאף לר"ת הוי עדות מפי כתב. מ"מ בשעת חתימתן לא מהני מדין הגדה כיון דהי' שלא בפני בע"ד וכן חתמו בלילה. ע"כ כיון דשם שטר עליו עדיף מהגדת עדי' ולא בעינן כל דיני עדות. ממילא גם לרש"י מהני. ועיין:

[שו"ע] **ואפי' קנו מידו וכו' אין שומעין לו ועיין לקמן סי' רמ"ג.** נ"ב לא נזכר כן בטור אלא לקמן סי' רמ"ג כתבו הטור ע"ש ת' הרא"ש והמחבר כתבו כאן דמדמה להו מסברא. ונראה דבכוון השמיטו רבינו בסי' זה. למה דמבואר לקמן בת' הרא"ש דלא מהני קנו מידו דקנין דברים בעלמא הוי ואין קנין חל עליו שאין כאן שעבוד נכסים שיחול עליהם הקנין דבשטר מתנה אינו משעבד נכסיו ובשטר מכר כבר נשתעבד לו משעת מכירה. והובא בסמ"ע סי' רמ"ג סי"ט. א"כ הכא בהלואה דמהני השטר דנשתעבד לו נכסיו דהמלוה חבירו בעדים אינו גובה מנכמ"ש א"כ הקנין שמקנה ליתן לו שטר הוי קנין נכסים ולא קנין דברים. אמנם נראה לי לישב דברי המחבר. והיינו אף דהוי שטר שעבוד נכסי' והוי קנין אתן דלכמה פוסקים לא מהני והטור דנקט סי' רמ"ג לטעם הנ"ל. היינו דנקט מלתא דפסיק' דהך דקנין אתן תלי' במחלוקת הפוסקים אם מהני. עיי' טור סי' קנ"ז ואף דהמחבר סי' רמ"ה ס"א כ' ג"כ מחלוקת הפוסקים בזה מ"מ נראה שם דס"ל

לעיקר כדעת א' דלא מהני. אבל לאידך פוסקי' נ"ל דבקנו מידו ליתן שטר חייב ליתן לו. וכ"ז בהלוהו וקנו מידו ליתן לו שטר. אבל אם קנו מידו סתם על השעבוד. ואח"כ חזר וקנו מיני' ליתן לו שטר ראי' לכ"ע יכול למחות דבקנין הראשון נשתעבדו נכסיו וגובה מנכמ"ש והוי קנין הב' קנין דברים בעלמא ודומה לשטר מתנה ומכר:

[שו"ע] **אבל אם קנו**. נ"ב לא נתברר לי אם מ"מ גובי' ממשעבדי' דקלא אית להו או דעיקר הקול תלוי בכת ב' וכיון דאין להם רשות לכתוב לא מפקי לקלא. ובכה"ג יש להסתפק בלא הזמין עדים להקנין דאין לכתוב. אם בכה"ג גובי' ממשעבדי. ומהא דבקנין שלא בפניו דכותבין שטר ללוה בלא מלוה כמבואר בהרמב"ן ב"ב דמוקי למתנית' בקנין שלא בפניו וכן מבואר בסמ"ע סל"ג. היינו כיון דאומר כתבו. אף דמי הכתובה לחוד לא הי' מפקי לקלא עד שעת מסירה כדקיי"ל דאף בנתן מעות אין כותבי' בלא מלוה. מ"מ י"ל בכה"ג מהני הקנין לאפוקי לקלא. אבל בלא אמר כתבו יש לע' לדינא:

[ש"ך אות טו] **ל' הרשב"א והדין נותן כן וכו'**. נ"ב תמוה לי דהא קיי"ל כותבי' שובר ויצטרך ליקח שובר מהך חששא גופא. גם בלא"ה אין ראי' דדלמא הדין דאין העדים רשאי' לכתוב עד יכתבו כולם במעמד א' כמו הזמין עשרה וכמו מוכר שדהו בעדים דצריכי' לכתוב כולם מה"ט גופ' דשובר לגבי לקוחות ליכא. וצ"ע:

[שו"ע] **אבל אם הוד' קרקעות**. נ"ב נ"ל דוקא במוד' שהקרקע שלו מעולם. אבל במודה שנתן לו הקרקע שלו אין כותבין. לא מבעי' לדעת הרשב"א בת' סי' אלף רי"א דהטעם דכותבין כיון דאינו מתחייב בשל עצמו לא בעי' דעת המתחייב. א"כ פשיטא דבכה"ג אין כותבין. אלא אף לדעת תוס' דס"ל דמחאה ומודע' תק"ח הוא. ועכצ"ל לשטתייהו הא דהודאת קרקע כותבין משום דמסתמא ניחא ליה דאינו מזיק לו כלום והוי כצוה לו בפירוש. א"כ עכצ"ל דבזה ל"ש סבר' דלא ניחא דליפשו שטרות כיון דלא החזיק חבירו בשלו כלום לא מקרי כלל בעל השטר. א"כ ממילא במודה שנתן הקרקע אין כותבין די"ל דלא ניחא לי'. דלא ליפשו שטרות כמ"ש תוס' בטעמא דחוזר בשדה. ואף דלסברת תוס' דבעי' דעת המתחייב בלא"ה ניח' ההיא דחוזר בשדה כיון דמוחה הוי מפי כתבם וכדהעלה המ"ל. וא"כ י"ל דלא אמרי' כלל מ' דליפשו שטר' א"כ בהודעת קרקע י"ל דבכ"ע כותבי'. מ"מ משמע דבזכו שדה לפלוני בעי' שיאמר כתבו או קנו. א"כ מה לי דהעדים ראו שנתן לו השדה או דהוא מודה שנתן לו כנלענ"ד דלא כהתומי' עיי"ש:

[ש"ך אות כה] **דהרי"ף מיירי דהנתבע לא רצה ליתן**. נ"ב תמוה לי דבכה"ג למאי הלכתא כ' הרי"ף ומברר דלא פרע הא בכה"ג א"נ פרעתי דהוי כשלוחו ממש לדעת נ"י:

[שו"ע] **שבזמן הזה חוששים**. נ"ב ואם העדים מעידים בע"פ שאמר להן כתבו וחתמו הוי מבש"ט ואם הלוה מודה שאמר להן כתבו וחתמו אם העדים מתו נאמן לומר פרעתי במגו שלא אמר להן כתבו וחתמו אבל אם העדים חיים אינו נאמן מהרח"ש סי' א':

[ש"ך אות לט] **ולפי ע"ד זה אינו**. נ"ב וכן השיג בת' שער אפרים סי' נ"ד:

[סמ"ע אות מא] **אבל התוס' כתבו**. נ"ב בגיטין ד' י"ז ע"ב וכ"כ בפרישה:

[סמ"ע אות מו] **ודברי טעם הן**. נ"ב ונ"ל דאי' לזה מדינא דלקמן סי' של"ג ס"ה:

[ש"ך אות מא] **דזכין לאדם שלא בפניו**. נ"ב לכאורה נראה דתלי' בב' דעות לקמן סי' רמ"ג ס' י"א דלדעה א' שם דיכול לחזור היינו מטעם דא"א מקנה דבשלב"ל כמבואר בטור שם א"כ לא מהני הכאה שאומר לעדים שיזכו להמלוה להוציאו מדין מוקדם דהא אין העדים יכולין לזכות להמלוה דהא בשעת שאומר כן הלוה להעדים הוי דבשלב"ל וצ"ע:

[הגה] **אבל אם אמר להלוות לו על משכון**. באורי' כ' בשו"ת נזכר משכנות קרקע והרמ"א סתם משום דס"ל גם במטלטלי' וכו'. עיי"ש ולענ"ד דין זה צ"ע במטלטלי' במה נתחייב להלוות דהא לא זכה זה שעבוד במטלטלי' להפוסקי' דס"ל במנה אין כאן וכו' דהטעם דמשיכה לא מהני לקנות לשעבודו דלא מקרי משיכה כיון דהדרי' למרי'. עיין הר"ן רפ"ו דשבועות לענין משכון אם הוי כהילך. וצ"ע:

[ש"ך אות מט] **עוד נחלקו גדולים**. נ"ב באו"ת כ' להוכיח מבב"מ ע"ז דאם נותן לו שט"ח אינו קונה קרקע מדין כסף וממילא נפשט מיניה דהדין כהרשב"א. דלשיטת רמב"ן כמו דס' בשע"ק הוי כהקנה קרקע ה"נ הו"ל להיות קנין כמו החליף קרקע בקרקע. ולענ"ד מה דפשיטא לי' דלהרמב"ן יכול לקנות בזה קרקע בשט"ח. זהו נסתר מהרמב"ן פ"ק דקדושין בסוגי' מנה אין כאן וכו' דס"ל דהפירוש כיון דהעיקר הכסף עדיין גבי' והלה לא זכה רק השעבוד לא מקרי כסף עיי"ש וע"כ הא דס"ל דצריך הלוה להלות היינו דמ"מ כיון דקנה השעבוד מחוייב בדמיו. אולם לעומת זה גם מה דפשיטא לי' לאו"ת לדינא דאין לקנות קרקע בשט"ח ג"ז אינו לאידך שיטות דפ"ק דקדושין דלדידהו דהדין דהנותן שט"ח לאשה מתקדשת בו. עיי' ח"מ וב"ש אה"ע סי' כ"ט ה"נ ברור דקונה קרקע בכה"ג. כן נ"ל דעיקר דין זה תלוי במחלוקת הפוסקים אלו. אבל במחלוקת כאן אם הלוה צריך להלות אינו תלוי' בזה דאף אם אינו קונה קרקע דלא מקרי כסף קנין. מ"מ י"ל דנתחייב בדמיו וצריך להלותו. וכן אף אם קונה קרקע ע"י שט"ח י"ל דהתם זהו חליפי קנין דנותן הקרקע בשביל הדמים. אבל בהלואה אין הלוה נותן המעות בשביל השעבוד דהא רוצה בחזרת מעותיו ואינו רוצה לקנות במעותיו דבר מחבירו אלא דרוצה בשעבוד נכסי' להיות בטוח במעותיו. אבל אין הלוה מקנה לו דבר חליפי זה. אולם בגוף

דברי הרשב"א בת' אלף נ"ד ששם מקור דין זה תמוה לי דמתחלה כתב להוכיח דא"צ להלוות לו מהא דכותבי' שטר ללוה וכו' דל"ח שיכריחו להלוות. א"כ מהך ראי' גופי' מוכח דס"ל דגם במקח אם המוכר כתב שטר מקח מדעת הלוקח דלא נתחייב זה בדמיו ואלו בדין משכנתא כתב הרשב"א שם דבהחזיק א"י לחזור המלוה ואם לא החזיק יכול לחזור וסיים ואם מפני הקנין וכו' ז"א דאפי' בשטר וקנין אינו קונה בלא כסף. עכ"ל משמע דמספקא לי' בדינא ואם במשכנתא א"י לחזור פשיטא דגם במקח א"י לחזור והו"ל להרשב"א להכריע כהך שיטה דבקנין אינו קונה בלא כסף מדכותבי' שטר למוכר דע"כ מיירי בקנין מדלא חיישינן דדלמא כ' ליתן בניסן עיי"ש וצ"ע:

[הגה] **והחזיק במשכון**. נ"ב בשו"ת הרשב"א כ"כ גבי משכנתא דאם המלוה ירד למשכונא וזכה בקרקע לא יכול לחזור בו שהרי כבר נתחייב במעות עם ירידתו לקרקע דדומי' דמכר הוא דלא עייל ונפנן אזוזי אבל בלא זכה עדיין בקרקע לא נתחייב בכלום דאי מ' שטר המשכון קרקע אינו נקנה בשטר לבדו אלא בכסף ושטר ואי מפני הקנין שיש בשטר המשכונא י"א דאפי' בשטר וקנין אינו קונה בלא כסף עכ"ל וע' לק' סי' קצ"א ס"א:

סימן מ

[שו"ע] **הוו עלי עדים שאני**. נ"ב דעת הש"ך לקמן סי' פ"א ס"ק מ"ט דאף בהודה דרך הודאה גמורה דלא שייך השטאה וגם הי' ההודאה בפניו דל"ש השבע' מ"מ א"י לחייב עצמו בכך אא"כ אמר א"ע ומכ"ש היכי דיכול לומר משטה אם מודה שכוון בהודאה להתחייב עצמו באמת דלא מהני וכ"כ להדיא בסמ"ע ס"ק ב' ואו"ת שם חלק עליהם דאין א"ע מעלה בזה לענין החיוב אלא העיקר כל שכוון להודאה גמורה בלא השטאה יכול לחייב עצמו עיי"ש:

[ש"ך אות א] **או שהודה לו מלוה שאינו חייב לו**. נ"ב ע' או"ת דכתב דוקא שזה הודה בטעות. אבל בלא"ה יכול לומר שזה רוצה להקנות לו באודית' דהוי קנין גמור כדמוכח באיסור גיורא. ונ"ל דבלא"ה הי' הדין דצריך לשלם לו כדאיתא סי' רמ"ה ס"ד האומר נתתי וכו' דאיכא למימר זיכה לו ע"י אחר וכו' והוא בסוגי' גיטין מ' ע"ב. א"כ ה"נ י"ל שמא זיכה לו להתחייב ע"י אחר בדבר שאינו חייב. ואף לר"ל עכ"פ בקנין יכול להתחייב:

[ש"ך אות ד] **שמתחייב עצמו מיד בלי תנאי**. נ"ב ועיין לקמן סי' פ"א ס"ק ו':

[ש"ך בא"ד] **משא"כ בשומר קרקעות**. נ"ב לפי"ז י"ל דבשומר לא מהני להתחייב בשטר כיון דדמי אסמכת' כמו בערב לדעת הרמב"ם ובעי' קנין. וע' אורים העתק בשם רש"ך

במתנה ש"ח להיות כשואל כיון דדמי לאסמכתא לא משעבד אלא בקנין או בשטר ולא ידעתי מנ"ל:

סימן מא

[ש"ך אות ב] **דברי הרב תמוהים**. נ"ב ועיין בשו"ת מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' י"ד:

[שו"ע] **אין כותבין לו שטר אחר**. נ"ב ע' בתשו' לחם רב סימן רכ"ח:

[ש"ך אות ד] **ולפיכך אפי' הוא מצוה וכו'**. נ"ב בשטר מכירה אם נמחק והמוכר מצוה לכתוב מזמן ראשון נ"ל דיכולים לכתוב באחריות ודומה ממש לשטר הקנאה דיכולים לכתוב ודו"ק:

[ש"ך אות ו] **ובתשו' מהר"ש די מודינא**. נ"ב וכ"כ במהריב"ל ח"א כלל כ' סי' ק"צ:

[ש"ך אות יא] **וא"כ**. נ"ב ומ"מ הרא"ש לשיטתי' דפוסק כאביי דעדים בחז"ל וא"כ כותבין שטר ללוה בלא מלוה עמו ליכא ראי' דפרע במה שהשטר בידו:

סימן מב

[שו"ע] **ואפשר לקיימם**. נ"ב ע' בתשו' לחם רב סי' ס"ט:

[שו"ע] **אינו גובה אלא מאה**. נ"ב דל' מסופק ואיכא אומדנ' לאחד מן הצדדים אזלי' בתר אומדנ' תשו' הראנ"ח ח"ב סי' ק':

[ש"ך אות יח] **וליכא כאן פלוגתא**. נ"ב ע' בתשו' מהרי"ט חח"מ סי' קי"ח:

[ש"ך באו"ד] **בא להפקיע ד"ת**. נ"ב ע' תשו' פני משה ח"א סס"י ס"ב:

[ש"ך באו"ד] **ואיך יפקיע א"ע מכח ספק**. נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כ"ו סי' י"ט ושו"ת הרמ"א סי' ד' ושו"ת עה"ג סי' י"ח:

[הגה] **דנין אותו כך**. נ"ב ע' תשו' עבה"ג סי' ג':

[ש"ך אות כג] **ובתשו' מהרי"ט סי' קכ"ב**. נ"ב ובח"ב סי' פ"א ובשו"ת לחם רב סי' י' ושו"ת ח"צ סי' ד' ובשו"ת מהרח"ש ח"א סי' מ"ג ובת' ל"ד סי' מ"ט ובתשו' רש"ך ח"א סי' ג':

[ש"ך אות לא] **ובתשו' מהר"ם אלשיך**. נ"ב ובתשו' בתי כהונה ח"ב סי' כ"ה:

[שו"ע] **בשית מאה איסתרא**. נ"ב ע' תשו' ב"ח סט"ו:

[ש"ך אות לו] **וכן הוכחתי לקמן סי' ס"א**. נ"ב ע"א:

[הגה] **וגדלהו ראוי לכתוב כך**. נ"ב בכה"ג כ' דוקא שאין להמגדל בנים:

[סמ"ע אות מא] **אם כ' לחמותו אמו**. בכה"ג כ' ע"ז ואני מפקפק בדבר:

סימן מג

[ש"ך אות ח] **אלא ודאי חיישי' לקנוני'**. נ"ב ע' בתולדות אדם להרמב"ן סי' כ"ח דמ"מ אם כבר הגב' לזה ע' הכ"י שיש בידו א"י בעה"ש המאוחר להוציא מידו בטענת קנוניא:

[שו"ע] **אלא מבני חורין**. נ"ב בדרישה דהו"ה אם לוה עוד מאחת אפי' הב"ח מיקרי משועבדים דשייך ג"כ הגזירה שיטרוף אף מאשר שנשתעבדו למלוה שהלוה לפניו ואח"כ דחה אותו דאפשר דל"ש כ"כ הגזירה ע"ש:

[ש"ך אות יט] **דהא היש חולקים הם**. נ"ב וע' מ"ש הש"ך לקמן סי' ע"א ס"ק ל"א ודוק היטב:

[שו"ע] **אלא אם כן האיחור בפירוש**. נ"ב ובשטר קנין כה"ג לדעת תוס' גיטין ד' י"ח וזהו הדיעה אחד בש"ע אה"ע סי' קכ"ז ס"ק ט' אינו קונה הקרקע עד זמן ההוא ואף אם רוצה להקנות מיד בשטר הזה אינו קונה מיד אבל לדעת הראב"ד וסייעתו שם קונה מיד:

[שו"ע] **נותנים אותה לראובן**. נ"ב שזמנו מבורר ושמעון אין זמנו מבורר וכ' הרא"ה שכן הדין בלוה שזמנו ה' בניסן טורף מלוקח שזמן שטר מכירתו ניסן סתמא. ולענ"ד דין זה צ"ע מאוד די"ל דדוקא בב' שט"ח דעכ"פ השדה משועבד לשני ויש לראובן ודאי שיעבוד מש"ה יהבינן לי' כיון דזמנו מבורר וגם שניהם אינם מוחזקים אבל להוציא מלוקח מספק שיעבוד מנין לנו וע' בר"ן והה"מ שהביאו בשם הרשב"א בב' לקוחות אחד ה' בניסן וא' ניסן סתמא הבע"ח טורף מזה שזמנו ניסן סתמא ואינו יכול לומר שמא אני בא' בניסן והנחתי כיון דאין נפרעין הוא מטעם תקנה על הלוקח לברר שהוא מוקדם משמע ג"כ דרק בכה"ג דשיעבודא ודאי עליו אלא דאין נפרעין אבל בדינא דהרא"ה דאנו דנין על עיקר שיעבודא א"י להוציא מספק וצ"ע:

[שו"ע] **והנחנו לך מקום לגבות**. נ"ב ואף דלא מצי לגבות משמעון לא כאשתדף נכסי כיון דבגרמתו לא יכול לגבות דלא פירש בשטרו זמן הלואתו. כ"כ בת"ש:

[שו"ע] **יד בעה"ש על התחתונה**. נ"ב מקור דין זה בתשו' הרא"ש ושם כתב אע"ג דסתם הלואה ל' יום ל"א דלא עביד אינש דפרע אלא בקובע זמן. לפי"ז משמע דאיירו הכא דוקא בלא נזכר קביעות זמן בשטר. אבל תמוה לי כיון דכ' מקודם דשובר גרע מריעות דנפילה לענין לא עביד אינש דפרע ביומיה וכיון דבנפילה אתרע אפי' בת"ז מכ"ש בשובר וצלע"ג:

[שו"ע] **ומספיקא לא מפקינן ממונא**. נ"ב ראובן שמחל לשמעון מחילה גמורה מכל דבר וכל שעבוד ואח"כ הוציא ראובן על שמעון שטר מכר באחריותיו אין האחריות בכלל המחילה ואין בכלל אלא מה שהי' מדברים או בעסקי ממון מלוה ופקדון ועסק שתוף תשו' הרשב"א בתולדות אדם סי' רי"ז בל' מחילת כל תביעה אינו נכלל מה שבבירור מגיע לו במלוה בעדים או בשטר ת' מבי"ט ח"א סי' שי"ד:

[ש"ך אות מו] **והעליתי דאין נותנים אותו**. נ"ב ע' בס' גט פשוט לה' גיטין סי' קכ"ו ס"ק ל"ב שהסכים בדין המחבר ע"ש:

סימן מד

[שו"ע] **כשטר שאין בו זמן**. נ"ב ע' בתשו' שבו"י ח"ג סי' קמ"ו:

[שו"ע] **ויש פוסלים**. נ"ב ע' מש"כ הח"צ בהגהותיו לט"ז לקמן סי' ט' ס"א:

סימן מה

[ש"ך אות ח] **במסירת קולמוס**. נ"ב היינו דב' עדים מעידים כך שפב"פ חתם במס"ק אורים:

[ש"ך בא"ד בסופו] **כנ"ל**. נ"ב ע' תשו' בעי' חיי להכנה"ג חח"מ סי' מ"ז:

[ש"ך אות יז] **אם נאמר דב' עדים**. נ"ב תמוה לי הא יש לחוש שיזייף ויחתום בכל שיטה עוד ע"א ויהי' ב' שטרות שכ"א בב' עדים ויקיים מכל שטר ע"א ובזה מצטרפים וצ"ע:

[ש"ך אות כא] **אלא נראה דשטר כזה**. נ"ב ראיתי בטור ישן בכ"י מהר"א להטור ראיתי שהסכים כן להלכה:

סימן מו

[ט"ז ד"ה קיימו בשניהם וכו'] **היינו אם הב"ד עצמן מכירים וכו'**. נ"ב ומ"מ היכי דהשטר הוא תח"י הלוה והעדים מעידין שהודה בפניהם הלוה שזה חתימתו דכ' הסמ"ע והט"ז דמהני ולענ"ד יש לדון טובא דהא מה דכ' הרמ"א בסעי' ז' דמעידין מפי הכתב היינו מטעם שכ' הריב"ש דקיום שטרות דרבנן וא"כ בכת"י דכתב הסמ"ע לעיל סי' ל"ה וכך כתב הש"ך כאן ס"ק י' דמדאוריי' בעי קיום לא מהני עדות מפ"כ:

[ש"ך אות כד] **והכי נקטינן**. נ"ב וכ"כ הריב"ש:

[שו"ע] **לפי שצריך שני עדים**. נ"ב שטר שחתומים בו ג' עדים והעיד א' על חתימת ב' מהם וא' העיד על חתימת העד השלישי ועל חתימת א' מן ב' אמרי אע"פ שלדברי כ"א יש בשטר זה ב' עדים מקויימים אינו כלום רדב"ז סי' נ' נ"ה עכ"ל ריק"ש:

[שו"ע] **מ"מ לגבי דידהו נאמנים**. נ"ב ק"ל למסקנת הש"ך לקמן סי' שפ"ח ס"ק כ"ב דגרמי במקום אונס ממון פטור הא הכא הוי רק גרמי ועשו כן מחמת אונס ממון ואפ"ה חייבים וצ"ע:

[שו"ע] **וחייבים לשלם ללוה**. ע"ל סי' שפ"ו ס"ג בהגה ובש"ך שם ס"ק כ"א ואורים גדולים לימוד רט"ו:

[שו"ע] **אינם נאמנים**. נ"ב ע' תשו' הריב"ש סי' שע"א:

סימן מט

[שו"ע] **אפי' אשה או קרוב כשרים**. נ"ב אפי' אמרו בשעת מעשה. כ"כ הב"ח אה"ע רס"י קנ"ז וע' תשו' הראנ"ח ח"א סי' פ"ט וע' ס' עזרת נשים על סי' י"ז באה"ע ס"ק כ"ה דף י"ב ע"ב:

[ש"ך אות יד בראשיתו] **והב"י כ'**. נ"ב ע' ת' דת אש לבעל מוצל מאש פ' וארא לדרשותיו:

[ש"ך אות טו בראשיתו] **ומ"מ אין דינו של הרשב"א**. נ"ב ע' ת' חו"י בהשמטות דרנ"ב ע"א:

סימן נ

[ש"ך אות ז בד"ה ותו] **וכדלקמן סי' שנ"ו**. נ"ב ולענ"ד אינו מהדומה דהתם רוצים הבעלים להוציא החפץ מהלוקח תקנו חז"ל שלא יוציא אלא בדמים אבל הלוקח בא להוציא בחספא בעלמא:

סימן נא

[ש"ך אות א] **ולפע"ד לק"מ דהא נ"מ**. נ"ב לפענ"ד אינו מספיק דמ"מ אמאי צריך שיאמר העד שבע"פ אני קניתי הלא בלא"ה אם מעיד על ההלואה בלא קניתי ג"כ אינו נאמן לומר פרעתי כיון דהוי שטר בע"א ול"ל מגו להד"ם דהא אינו נאמן לו' להד"ם כיון דאיכ' ע"א בשטר וע"א בע"פ וביסוד דברי הש"ך כיון דהעד אומר שלא פרע נשבע להכחיש העדים נראה דזהו הש"ך לשיטתי' סי' ע"ה ס"ק מ"ג דנרא' דמסכים לתי' הר"י דעיקר הטעם בנסכ' דא"נ במגו משום שהי' צריך לשבע להכחיש העד א"כ היכי דגם עתה מכחיש לעד נאמן במגו. ונ"ל שכן מוכח מדברי הר"ן פ' הכותב בסוגי' דהאי בקרא דהקשה דיצטרך לישבע להכחיש לבקרא. ולכאורה אמאי לא הקשה הר"ן בחזקה יותר דאמאי נאמן מחיים תפיסנ' במגו דלקוח הא אם יטעון לקוח יצטרך לישבע נגד הבקר' והוי מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע אע"כ כיון דגם עתה מכחיש להבקרא עדיף. ואולם לתי' ב' דתוס' והובא ג"כ בש"ך ס"ק הנ"ל דכל שאינו מכחיש להעד בשבועה הוי כב' אף שהעד אומר ג"כ שלא פרע מ"מ במה שאומר שלוה כיון דע"א אינו מכחישו הוי בזה כב' וממילא אינו נאמן לומר פרוע ודוק:

[שו"ע] **הכותב כל נכסיו**. נ"ב ע' תשובת הריב"ש סי' תכ"ו:

סימן נב

[ש"ך אות א] **דע"כ לא גזרו התו' וכו'**. נ"ב לכאורה לא נראה כן בדעת התוס' דהרי כשתרצו דמיירי ברבית דרבנן הוסיפו לחדש דין דבעבירה דרבנן בעי רשע דחמס ולפי סבר' גד"ת לא הוצרכו לזה דלפי"ז דאיירי בריבית דרבנן י"ל דמיירי בכלול ריבית עם הקרן דלא ידעו העדים בפסולו אע"כ דס"ל להתו' דגם בזה גזרינן קרן אטו ריבית:

סימן נה

[ש"ך אות א] **והסכים כדברי ונהנתי**. נ"ב וע' במ"ל רפ"ג מה' שבועות:

סימן נו

[ש"ך אות ה] **והשתא אתי נמי שפיר דנוגע בעדות הוא**. נ"ב אינו מובן לי דמה נגיעה איכא הא אחר שמחזיר השטר למלוה כדינו שוב לא הוי נוגע וראוי להיות עד שמחל לו:

[ש"ך אות כ בד"ה ונראה דאם רוצה וכו'] **לאו נוגע בעדות הוא**. נ"ב ונאמן כמו ע"א אבל לא הדרי לנאמנתו להיות נאמן כתרי שבו"י ח"ג סי' קמ"ט:

סימן נח

[ש"ך אות ז בסופו] **וכן עיקר**. נ"ב ע' בתשו' פני משה סי' ו' וע"ל סי' קע"ו בש"ך ס"ק מ"ח:

[ש"ך אות יג בסופו] **וכן עיקר**. נ"ב ע' בתשו' פני משה ח"א סי' נ"ח בארוכה:

[שו"ע] **או בתורת מתנה אם אמר המלוה**. נ"ב אף די"ל דמאי דקאמר היינו שמעולם לא פרעו אלא דמתנה נתן לו מ"מ כיון דא"ל בפני פו"פ פרעתיך דהי"ל להשים אל לבו מה שנעש' בפניהם ולהשיב בב"ד דאותו מנה הי' דרך מתנה אבל בלא הזכיר לו פו"פ אלא סתם פרעתיך מנה ואמר להד"ם ובאו עדים שמנה לו מעות. י"ל דיכול לטעון שהי' מתנה ולא הוחזק כפרן ודמי ממש לדלקמן סי' ע"ט ס"ד וע' בסמ"ע וש"ך שם ולפי"ז מש"כ הסמ"ע רס"י רצ"ד דבתבעו פקדון ואמר להד"מ ואח"כ באו עידי ראי' א"י לומר דבאו לידו בתורת מקח דהוחזק כפרן. לכאורה אינו דאמאי לא נימא דלהד"ם היינו דמעולם לא הפקידו בידו דבר. והט"ז שם עשה סמוכים להסמ"ע מדינא דהכא ולפענ"ד זה אינו דהכא כיון דאמר פרעתיך בפני פו"פ הי"ל להשים לב ולהשיב שהי' מתנה אדרבא מההיא דלקמן סי' ע"ט ס"ד הוא סתיר' להסמ"ע ונ"ל ראי' לזה מסוגי' דב"ב ד' מ"ה ע"א אבל מסרו לו שלא בעדים מתוך שיכול לומר להד"ם. והיינו ע"כ אף דמודה דמתורת אומנת בא לידו אלא דלקח ממנו אח"כ נאמן במגו דלהד"ם היינו שבא לידו בתורת מקח וכמ"ש

תוס' הרי דזה מקרי בלשון דלהד"ם שמעולם לא הי' דבר משל חבירו בידו דבתורת מקח אתא לידו ומה"ת לנו להמציא בין לשון חז"ל ובין ל' בנ"א. ואולם מדברי תוס' שם ד' מ"ו ד"ה שפיר וכו' לא משמע כן דמאמר לא הד"מ פשיטא דא"י לשוי' ראה דאם יכירו העדים בטב"ע לא יהי' נאמן כיון דכבר כפר ואמר להד"ם והיינו אף אם אלו לא כפר תחלה הי' יכול להראות לעדים ולומר לקוח בשעה דמראה במגו דאינו מראה להם מ"מ כיון שכפר לאמר להד"ם א"נ הרי דא"י לפרש דבריו דלהד"ם היינו לקוח ודו"ק וצ"ע לדינא:

[ש"ך אות לד בסופו] **ע"כ**. נ"ב בתשו' מהר"א ששון סי' ע"ד:

סימן נט

[שו"ע] **והמלוה אומר א"י**. נ"ב ואם נשתטה המלוה ע' בט"ז אה"ע סי' צ"ו דגובה בשטרו וע' בס' קצה"ח סי' פ"ב ס"ק ה' שפקפק בזה:

[ש"ך אות א] **אבל אם טוען**. נ"ב ובספיקא דדינא אם מקרי פרעון או לא יכול הלוה לומר קי"ל דהוי פרעון ש"ך לקמן סי' קכ"ו ס"ק מ"ג:

[שו"ע] **אינו גובה בו**. נ"ב לענ"ד כך מבואר בהדי' ברי"ף פ' הכותב דאהא דאמר שם המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול כ' הרי"ף יש מרבוואתי' דאמרי הטעם משום דיכול לומר וכו' א"נ מסתפק לי אם פרוע ומספיקא לא מגבי' בשטרא עכ"ל ואף דהרי"ף שם דחה הטעם זה מ"מ מגוף דין זה לא דחאם:

סימן ס

[שו"ע] **מטלטלי אגב מקרקע דקנינא**. נ"ב ואם הי' ללוה קרקע מאחרים במתנה ע"מ להחזיר ושעבד להמלוה מטלטלין אג"ק זו לא מהני כיון דאם שיעבד לו הקרקע עצמו אין הבע"ח גובה ממנו. שט"מ ב"ב ד' מ"ד ד"ה דאיקנו בשם עליות דר"י:

[שו"ע] **שקנה אחר שלוה**. נ"ב ומ"מ טוענים ללוקח שאחר נתן להמוכר המטלטלין ע"מ שלא יחול עליו שעבוד מלוה. כן נראה מדברי תשו' תשב"ץ ח"ג סי' פ"ה וצ"ע:

[שו"ע] **שמכר או נתן או**. נ"ב וכן מן ההקדש ע' בארוכה בתשו' בעי חיי להכנה"ג סי' קצ"ו:

[ש"ך סוף אות ח] **וכן ראוי להורות**. נ"ב בתשו' מקור ברוך סי' מ"א הסכים להב"י וע' בתשו' מוצל מאש ס"י:

[ש"ך אות ט] **שלא הביא בב"י מחלוקת בזה**. נ"ב ע' תשו' מהרמ"ט ח"א סי' קכ"ח ובח"ב חח"מ סי' ח':

[ש"ך אות יב בתחלתו] **השייכים לס"א סי' כ'**. נ"ב וסי' ע"ה והיכי דמנהג הסוחרים למחול או להקנות דבר שאינו קצוב לכ"ע מהני כמו אסתומתי' תשו' רדב"ז סי' קל"ו וע' ת' רש"ך ח"א סי' ע"ה:

[שו"ע] **הדין עם המקבל מתנה**. נ"ב בב"ש באה"ע סי' קי"ד סק"ב כ' דוקא שיש לו מזונות ממקום אחר:

[שו"ע] **או שאינו מצוי אצלי**. נ"ב ודוקא שמחייב עצמו ליתן פירות דקל ומקבל אחריות באם ישתדפו קודם שיתנם לו שמחיוב ליתן דמיו אבל במחייב ליתן פירות הדקל ומתנה שלא יתחייב באחריותם לא חל כלל ההתחייבות מהרי"ט בת' חח"מ וע' קצה"ח סי' ר"ג וע' בת' הראנ"ח ח"א סי' ס"ו:

[הגה] **ואין מדקדקים כיצד נתן**. נ"ב ויש לנו להעמיד השטר בחזקתו ולומר שזיכה אותו ע"י אחר ונשאר החפץ בידו ונעשה שומר עליו עכ"ל הטור בשם הראב"ד ועמ"ש בגליון לקמן רס"י רצ"א:

[ש"ך אות כח] **וכן עיקר**. נ"ב ע' בת' פני משה ח"א סי' ל"ד:

[שו"ע] **הדין עם ראובן**. נ"ב אף אם מערער שמעון ואומר אע"פ שלא הי' הממון שלי זכיתי בו וכו' אין בזה ממש ע' בטור וע' בת' רש"ך ח"ד סי' ס"ח:

סימן סא

[ש"ך אות ו] **ס"ג סי' ק"ו**. נ"ב קט"ז ובח"ב סי' רל"ו ובתשו' מהרי"ט חח"מ סי' קנ"ד:

[שו"ע] **אין השטר נפסל**. נ"ב ובפס"ד כה"ג להסוברים דעל פס"ד אינו נאמן לו' פרעתי ע' ת' משאת משה סי' י"ח וע' יש"ש בב"ק פ"ב סי' י"ז:

[הגה] **וכן כל שטר ישן**. נ"ב ע' ת' משפטי שמואל סי' ק"ד ות' מבי"ט ח"ב סי' קמ"ב ות' רשד"ם סי' ע"ג ות' מהר"א ששון סי' פ"ב ות' רשד"ם סי' שס"ז ות' תורת חסד סי' קל"ה:

סימן סב

[ש"ך אות ה] **והבעה"ת שער מ"ט**. נ"ב בכנה"ג מהדורא בתרא אות ו' כ' דלא פליגי דדברי הרמ"ה רק באשה אבל לא בא' מן האחים:

[ש"ך אות ו בד"ה וכ' בבעה"ת] **אע"פ דהוי העזה**. נ"ב לענ"ד הכא כיון דאינו מאמינים איתא לומר דמתנה נתת לי מכח החזקה דאינה מעיזה וע"כ דמחזקי' לי' לחזקה גדולה דאינו יכול לשקר ולהעיד א"כ ממילא ליכא מגו דאיך שייך מגו דנתת לי הא את אמרת דא"י לשקר ולהעיד דרק מה"ט היא נאמנת באומרת כן מתנה נתת לי וברור בעזה"י:

[ש"ך בא"ד בסופו] **כל זה נ"ל ברור ודוק**. נ"ב ולע"ד דה"ה להרמב"ם נ"מ דבראו וא"י להבעל נאמנת לומר אתה נתת לי לענין גוף הקרן במגו דאחרים נתנו לי ואי דהוי מגו לגרוע טענתה דבטענת אחרים נתנו לו יש להבעל פירות ובטענת אתה נתת אין לו פירות מ"מ יש לה מגו דאחרים נתנו לה ע"מ שאין לבעלך רשות בהם דנהי דלא הי' מאמינים לה להפקיע בפירות ממנו מ"מ עכ"פ היא לא מגרע טענתה וכי היכי דהיינו מאמינים לה לענין הקרן ה"נ נאמנת בטענת אתה נתת לי לענין הקרן:

[ש"ך בדינים העולים מסי' זה אות ג] **עתה בידה וי"ל מגו**. נ"ב ע' בריטב"א פ"ג דקידושין בדף ס"ה ע"ב שכ' ואפשר דה"ה באשה שתחת בעלה דמהימנא לומר שנתנה לה ע"מ שאין לבעלה רשות בה כל היכא דאית לה מגו עכ"ל:

סימן סד

[ש"ך אות ג] **נאמן לו' למשכון תפסתים**. נ"ב לדעת המחבר דלעולם נאמן רק היכי דאיכא עידי פקדון וראה. א"כ גם בממרמו"ת שלנו ליכא מגו. אבל הנ"מ ביסוד התפיסה אף במברר בעידים דתבעו מניה ולא רצה להחזיר דהוי תפיסה מעליא דלא מהני רק להחזיק אבל בממרנ"ו מהני אפי' לגבות:

[ש"ך אות ד] **אז לא הי' יכול להראותם**. נ"ב ע' בס' הזכות סי' ל"ד ודעת הרא"ה גם בשטת הרי"ף בעי' עדים וראה דבלא"ה נאמנת במגו דלהד"ם או החזרתי:

סימן סה

[סמ"ע אות נח] **אין מחזירין אותו להמלוה**. נ"ב ע' בשו"ת פ"י סי' ז' שהעלה דאף אם אין הלוה מודה מ"מ גובה המלוה בשטרו והא דלא יחזיר היינו דשמא יבורר שהשובר הוא אמת ומזה מיירי גם בסמ"ע דאף שהלוה מוד' אין מחזירין ודינו כמו אין הלוה מוד' ומ"מ גובה המלוה בשטרו ע"ש וע"ל סי' י"ט בשליש דמבואר בש"ע דאין גובים בשט"ח וצ"ל לדעת הפ"י דגם להסמ"ע מחלקים דבבא ליד שליש ממלוה אתרע יותר מנפל ממלוה כמו שמחלק הש"ך לקמן ס"ק ס"ט לשיטתו:

[הגה] **הקטן מחול ולא הגדול**. נ"ב היינו כיון דהספק כמה מחל. אבל אם ידוע כמה מחל ויש ספק בדין אם מהני מחילה לכאורה פטור מספק. ואולם מדברי הב"ש סי' ס"ו סק"ט מבואר דלס"ל כן ולענ"ד צ"ע וע' בנ"י פ"ק דבתרא גבי אחזיק להורדי דנראה דאפי' בספק במחילה גופא אם מחל והוא ספיקא דדינא זכה המוחזק וכן בש"ע אה"ע רס"י ק"ו דגם

בברי דהוא איבעי' דלא איפשטיה אם מחלה כתובת' ודעת הריא"ף שם באמת דמספק לא הפסידה כתובתה:

[הגה] **מר' דוד כהן**. נ"ב שכ"כ בשם הרשב"א והובא בב"י אה"ע סי' צ"ג:

סימן סו

[שו"ע] **אלא בכתיבה ומסירה**. נ"ב ויכול למכור לו חצי השטר ולכתוב לו כל שעבוד דאית בי' מסך כך וכך ריק"ש:

[סמ"ע אות א בסופו] **ונ"מ אי מוכר שטרותיו**. נ"ב ע' ש"ך סי' זה ס"ק פ"ה:

[ש"ך אות ב] **וכ"ה בהקדש לעניים**. נ"ב ע' יו"ד סי' רנ"ח ס"ז בהגה:

[ש"ך אות י בתחלתו] **לא נתחוורו לי**. נ"ב ע' באורים גדולים לימוד קצ"ח:

[ש"ך שם בד"ה אמנם] **דמודינא דנקנה במסיר**'. נ"ב ומדברי הש"ך לקמן סקי"ב משמע דמ"מ בעי שיאמר קני לך איהו וכל שעבוד דאית ביה:

[שו"ע] **הנותן נכסיו**. נ"ב ואף בנותן נכסיו ללוה מ"מ כיון דלא מחל לו החוב רק דהקנה לו השטר וכיון דלא אמר קני לך איהו וכל שעבוד לא זכה בו הגה בש"ע לק' סס"י רמ"ח:

[שו"ע] **שטר הקנאה**. נ"ב קשה לי הא שטר זה הוי שטר קנין דעל ידו קונה השט"ח וכדלעיל ס"ב והא לדעת המחבר סי' ס"ח שטר קנין בערכאות פסול וצ"ע:

[ש"ך אות כה] **ונראה דמיירי שנכתב**. נ"ב ואף דמדברי הש"ך לעיל סקי"ב משמע דס"ל דגם בכ' בו לכל מי שיוציאו מ"מ בעי שיאמר קני לך וכל שיעבודא צ"ל דלענין זה קיימא סברת המהר"ם לובלין כיון דנתרוקן זכות של בעל השטר לגמרי ממילא זה זוכה גם בשעבוד שבו ודו"ק:

[ש"ך אות מו] **קונה את שעבוד הנכסים**. נ"ב ויש לעיין דא"כ כת"י או שט"ח שאין בו אחריות נכסים איך נקנה בכו"מ:

[שו"ע] **לא קנה**. נ"ב במהריק"ש נסתפק כיון דמריה דשמעתא הוא הרא"ש וי"ל לשיטתי' אזל דס"ל דשטרי דידן הוי שטרי ראי' אבל לפי מאי דפסקי' לק' סי' רצ"א דהוי שטר קנין י"ל דהכא קנה או כיון דבאמת לא קנה ע"י השטר אלא קנה קודם בקנין אחרת לא קנה השטר ע"ש ונראה דלזה נתכוין הש"ך ס"ק מ"ו:

[שו"ע] **ואם מת הלוה קודם**. נ"ב הי' הלוה במדינ' אחרת וקנה השטר קודם ששמע בו שמת אע"פ שאח"כ שמעו בו שמת דינו כמת לוה אחר שקנאו ריק"ש בשם ת' הר"ן סי' ל"א:

[שו"ע] **אין לוי חשוב נוגע**. נ"ב ודוקא כשהוחזק השטר בב"ד קודם שמכרו ללוי וכדלעיל סי' מ"ו ס' ל"ד מל"מ פ"ז מה' מכירה:

[ש"ך אות עב] **אם ראובן מודה שנתנו לו**. נ"ב תמהני הא כיון דהוי נוגע ממילא השטר כתיבה דהוא השטר קנין פסול ולא קנה השטר ומה בכך דמודה הא לא נקנה ע"י השטר כתיבה זו וברור וצ"ל דנוגע פסולו דחשוד לשקר וחשדי' לי' משום דהשני נוח לו שיקר בעדותו וכיון דראובן מודה ששמעון חתם האמת ממילא הוא עד ומשוי לי' שטר כתיבה כראוי ואולם לטעם הוי כקרוב עיין ש"ך לעיל רס"י ל"ו כזה כ"ש יש דמ"מ כיון דמגיע לו טובה דהשני נוח לי' הוי כקרוב והשטר פסול וצ"ע לדינא. ומ"ש הש"ך עוד ועוד דכאן א"צ עדים וכו' זה ודאי תמוה דהא צריך עדים לעשותו שטר למיקני' בי' וצע"ג:

[שו"ע] **אם חזר ומחלו ללוה**. נ"ב ע' בשו"ת צ"צ סי' צ"ג ב' אחים שירשו מאביהם שט"ח ואחר שחלקו מחל זה שנפלו לו המטלטלין בחלקו ללוה חלקו שהי' לו בשט"ח אף דקיי"ל האחים שחלקו לקוחות הן מ"מ לא מקרי המוכר שט"ח שהי' בידו למחול ע"ש:

[ש"ך אות עג] **ח"ב סי' שכ"ט**. נ"ב ט"ס וצ"ל סי' קמ"ד וע"ע במבי"ט ח"א סי' שכ"א:

[ש"ך אות פג] **אבל מ"מ גם זה**. נ"ב וכ"כ להדיא הריטב"א פ"ק דמכות ד"ג ע"א בשם הרא"ה:

[הגה] **אפי' בלא כו"מ משלם**. נ"ב עיין לקמן סי' (קכ"ה ס"ק א') [קכ"ח ס"ק ב'] בש"ך:

[שו"ע] **כאלו מכר לישראל**. נ"ב ומשמתי' אותו עד דמקבל עליו כל אונסי' דמתילד מחמתי' ואם הלוה אנס שאינו יכול המלוה להוציאו ממנו ד"י מותר למכרו לגוי לכתחלה ב"י בשם הריטב"א:

[ש"ך אות קיח בסופו] **מפי רבינו נ' ע"כ**. נ"ב ואם הודה הגר בפני עדים שכל שעבוד של השטר הוא לפלוני אבל הוא הגר אין לו שום זכות בו עיין בתשו' מהר"י אדריב"י סי' שמ"ב:

[שו"ע] **שישבע ששמר כראוי**. נ"ב היינו ששמר כראוי שלא נגנב ונאבד רק שנאנס דזהו מקרי שמירה כראוי לגבי ש"ש. עיין לקמן סי' ש"ה בש"ך ס"ק ה' ולא כמו שנדחק בתשובת בני אהרן סי' ה':

[ש"ך אות קכו בד"ה גם ראיתי] **ועוד דל"ל דמיירי**. נ"ב כך הוא באסיפת זקנים לב"מ בשם הריטב"א ועיין בתשובת מהרא"ן ששון סי' ע"ג שהרגיש בזה על תו'. וכ' דשיעור דברי תוס' דש"ח פשיטא להו דפטור בפשיעה. ועוד כ' תוס' דגם בש"ש מוכח דפטור דאל"כ אלא דיש לחלק קשה מאי פריך הש"ס ע"ש ודפח"ח. ומ"מ דברי הש"ך נכונים על הרמב"ם דפסק אף בש"ח דחייב בפשיעה ע"ז קמה וגם ניצבה דחיית הש"ך:

[ש"ך שם בד"ה ואחרי אשר דחינו] **דכי משום שלא יזלזלו**. נ"ב ממילא דעת הש"ך מבואר דהתקנה רק אפשיעה ולא אגניבה ואבידה דבזה פטור אף מתשלומין לא תקנו כלל.

ועיין תשו' מהרא"ן ששון סי' ע"ג דדייק מדברי הרמב"ם שהתקנה שיהיה בהקדש כל דיני שומרים עיי"ש ודו"ק:

סימן סז

[הגה] **ותשו' רמב"ן סי' רנ"ו**. נ"ב עיין בתשובת תולדת אדם להרשב"א סי' שע"ג:

[סמ"ע אות כ] **ויש ליתן טעם**. נ"ב במ"ל כ' ע"ז ואין ספק שלא ראה שו"ת הרשב"א במקומה כי שם ביאר הטעם דשאני הכא דסמי' בידי' לכתוב פרוזבול אבל אותם השנויים בסי' מ"ב אותם התנאים תלויים בשעת מעשה:

[שו"ע] **המלוה את חבירו**. נ"ב עיין תשובת מהרי"ט חח"מ סי' מ':

[הגה] **מיהו אם הלוה**. נ"ב עיין תשובת מהרי"ט ח"א סי' ס"ה:

[באר הגולה אות ה] **הרא"ש שם בגיטין**. נ"ב ובירושלמי איתא עוד כותבין לאפוטרופסים על נכסי יתומי'. וצ"ע למה השמיט הרא"ש זה:

[סמ"ע אות נא] **וביתומים קטנים**. נ"ב לפי"ז ע"כ מיירי הכא בירשו קודם שביעית וק' לי דאמאי טענינן להו דמ"ש מלוקח סס"י זה וצ"ע:

[שו"ע] **והמאוחר פסול**. נ"ב עיין בתשו' אחרונה של הר"ן שכתב דפסול אף מזמן שנכתב הפרוזבל דשטר שלא נכתב כדין בטל מיניה השטר ועיקר של פרוזבל הוא מכח השטר עיי"ש ובירושלמי אפלגו בזה אמוראי. עיין בתי"ט פ' בתרא דשביעית:

[שו"ע] **נאמן במגו**. נ"ב ובמע"פ דיש גם ללוה מגו דפרעתי עיין כנה"ג:

[סמ"ע אות נז] **אבל בלא מגו**. נ"ב ובשו"ת הרמב"ן סי' רנ"ו הובא בב"י כ' דאפי' עכשיו דאין רגילים בפרוזבל ואין יודעי' אותו נאמן לומר תנאי הי' לנו מההיא טעמא גופי' דלא שביק היתירא וכ"כ מהריב"ל ח"א סי' ס"ח בפשיטות:

[ש"ך אות יג] **הקשה הבעה"ת**. נ"ב עיין בתשו' בני אהרן סי' א':

סימן סח

[שו"ע באמצעיתו] **אבל שטרי מתנות**. נ"ב עיין לעיל סי' ס"ו ס"ז:

[הגה] **ולכן שכיב מרע**. נ"ב עיין תשו' ת"ה למהרח"ש ס"י:

סימן סט

[הגה] **לא הוי אלא כשאר כ"י**. נ"ב וכ"כ בתשובת הרא"ם פאדווה סי' ע"ט ושטר שחתום בעדים והלוה חתום ג"כ אף דליכא קיום על העדים הוי. וא"נ לומר פרעתי דבחת"י מודה

דחתימת העדים אמת והוי קיום כ"כ המהרח"ש בתשובת תורת חיים ח"א סי' צ"ג בשם רשב"א ס"פ גט פשוט ושכן כ' בס' חוקות הדיינים עיי"ש:

[שו"ע] **נאמן ונשבע היסת**. נ"ב וכ' מהר"י אדריבי סי' שס"ד דהיכא דמנהג הסוחרים שיהיה חשוב שטר לענין שלא יהא נאמן לומר פרעתי בזה מנהג מבטל הלכה:

[הגה] **ויש אומרים דא"י**. נ"ב ואם פגמו י"ל דלכ"ע יכול לומר פרעתיך ב"ח רסי' כ"ד:

[הגה] **אלא מה שעיניו רואות**. נ"ב עיין תשובת מהר"י אדריבי סי' ק"ה ולכ"ע היכי דראובן נתן כתב ביד שמעון שילך ללוי שיפרע בעדו סך כך וכך ושמעון תובע לראובן באותו כתב נאמן ראובן לומר פרעתי הראנ"ח ח"א סי' י"ח:

[ש"ך אות יב] **וכן פי' הב"ח**. נ"ב וכ"כ המהרח"ש בת' ח"א סי' ל"ב:

[ש"ך באו"ד] **לא מקלינן בכ"י**. נ"ב בת' המיוחסת להרמב"ן סי' כ"ב כ' להדי' דגם בחת"י לא בעי קיום מדאו'. ועיין לקמן סי' קכ"א ובסמ"ע שם ס"ק י"ד ומ"ש שם על הגליון:

[ש"ך אות יז] **כן נלפענ"ד**. נ"ב והגאון עבודת הגרשוני בחי' על ח"מ כ' דהעיקר דאינו נאמן לומר פרעתי במה שכ' בי' שיהי' לו דין שטר היינו כמו דבשטר א"נ פרעתי (משום חזקה שטרא בידך מה בעי גם בכתב יד זה אף דלא שייך זה לא אהי' נאמן בטענת פרוע) כך לא אהי' נאמן ע"ז הכתב יד לטעון פרעתי ועיין סי' ק"ז דין י"ב והממע"ה עכ"ל:

[ש"ך אות יט] **וא"צ קנין**. נ"ב עיין תשובת לחם רב סי' רכ"ז:

[ש"ך אות כב] **א"כ גם בזה י"ל כן**. נ"ב עיין תשובת רשד"ם סי' קצ"ג:

[שו"ע] **שהוא פרוע**. נ"ב אם לא עבר זמן רב מן זמן הפרעון ויש עד א' שמעיד שלא נפרע י"ל דגובים. מחנה אפרים הל' עדות סי' י"ח:

[ש"ך אות כז] **ועדיף מכתב ידו**. נ"ב ובמהריק"ש כ' וכן ראיתי שעשה מעשה לפני חכמי דורות שלפניה' ועיי' בתשו' בעי חיי' להרב כנה"ג ח"א חח"מ סי' ע"ד שהעלה חבילות תשובת מאחרוני' בזה והעלה דמספק אין מוציאין:

[סמ"ע אות כא] **שם הוכחתי**. נ"ב עיין מ"ש הגאון מהרר"נ בחידושיו על ח"מ:

[סמ"ע באו"ד] **אם הי' חי הי' נשבע**. נ"ב ואם אביהם אמר הריני משלם ואינו נשבע תלי' בפלוגת' דפוסקי' סי' כ"ב:

סימן ע

[הגה] **וכל מקום שנאמן**. נ"ב ע' בש"ך לקמן סי' ע"ה ס"ק כ"ב:

[סמ"ע אות ט] **לאו אדעתי'**. נ"ב ע' תשו' הראנ"ח ח"ב סי' מ"א:

[שו"ע] **אינו נאמן**. נ"ב אם התנה כך על נ' ותבעו ק' וטוען פרעתיך אם זהו מקרי מ"מ מדר"ם ע' ש"ך ספ"ז ס"ק י"ג:

[סמ"ע אות יא] **דא"ל כן בפני עדים**. נ"ב בכנה"ג חלק על הסמ"ע בזה דלטעמא דהר"ן דהוי אנן סהדי הובא בסמ"ע סקי"ג ה"נ הוי מגו במקום עדים ע"ש. ולענ"ד המעיין בל' הר"ן יראה דהיכי דאינו יכול לברר התנאי ליכא כלל אנן סהדי דסמך בשעת הפרעון אם יוציא המלוה לעז יכפור הכל בלהד"מ והוא ברור. ואף דלדעת כנה"ג נראה אם המלוה מודה שנפרע מקצתו בינו לבינו ויש ללוה מגו דלא התניתי נאמן ממנ"פ דגם לטעם הר"ן דהוי א"ס ליתא הכא כיון דהמלוה מודה שנפרע מקצתו איתרע אנן סהדי וכ"כ המל"מ לשיטת הר"ן ע"ש וע' בב"ח סי' זה שהמליץ סברת הר"ן דאנן סהדי הוי כמו חזקה והוי מגו במקום חזקה וקי"ל דל"א מגו במקום חזקה סי' ע"ח עכ"ל והוא תימא דאדרב' סי' ע"ח דמגו במ"ח הוא בעי' דלא איפשטא והוא חומר' לתובע וקולא לנתבע וע' בש"ך סי' קי"ח סק"ז ולדבריו אתי שפיר דברי הש"ך וגם נסתלק קו' הכנה"ג על הסמ"ע שהתחלנו ודו"ק:

[שו"ע] **בפו"פ שייחדם ומתו**. נ"ב ואם פו"פ שייחד מתו והוא טוען פרעתיך בפני ב' אחרים ומתו א"נ במגו פרעתיך בפני אותם שייחדת והיינו לטעם הר"ן דאנן סהדי וזה שייך ג"כ הכא אבל לטעם הרא"ש דהרוצה לשקר ירחיק עדותו הכא נאמן דהרי לפי טענתו עכשיו ג"כ מרחיק עדותו. שוב ראיתי בכנה"ג שצידד לומר דגם לטעם הרא"ש א"נ ע"ש ואם הוא טוען פרעתיך ביני לבינך אחר שמתו עדים בודאי נאמן שלא הי' אפשר לו לקיים התנאי וכמ"ש בט"ז אמנם במ"ש דלרבותא נקט הב"י בגוונא אחריני ע"ש בפשוטו י"ל דהמחבר מיירי דידעי' דמשעה שמתו אותם שייחד לא פרע וק"ל:

[שם] ואם הפו"פ שייחד הם קרובים למלוה או ללוה ואומר שפרע בפניהם והם מכחישים י"ל דנאמן דהא אמר שקיים תנאו והם פסולים להעיד שלא פרע בפניהם. ועכ"פ אם בעידן התנאי לא הי' קרובים ואח"כ נעשו קרובים בנשותיהן א"נ להכחישו:

[ש"ך אות כא] **שפרעו לפניהם אם לא מרשות המלוה**. נ"ב אינו מובן לי דהא יכול לומר פרע לי בעדים אחרים ואני נותן להם רשות לכתוב לך שפרעתי בפניהם:

[סמ"ע אות כ] **וטרפו מיד זה הלוקח**. נ"ב וכתב שם דאפי' בע"ח מאוחר של המוכר שבשטר גובה מזה ואפי' לדעת המחבר לקמן סי' ק"ד ס' י"ג דמע"פ מוקדם גובה מקודם למלוה בשטר מאוחר הכא מודה ע"ש:

סימן עא

[סמ"ע אות ה] **דהי' המגו בענין הנאמנות בעצמו**. נ"ב ואם יש ע"א שהאמינו אם נאמן במגו דהי' אפשר למפטר נפשי' ע' ס' כתובה סי' צ"ח ס"א בהגה אות ה':

[סמ"ע בא"ד] **לק"מ דמשמע מלשונו**. נ"ב ולזה הסכים בשו"ת עה"ג סי' קי"ג:

[ש"ך אות ד בסופו] **וע' בתשו' מהרי"ט שם סי' ס"א וס"ב**. נ"ב ובסי' ס':

[ש"ך אות יא] **אבל פרעתי נאמן**. נ"ב דאלו האמינו גם על הפרעון הי"ל נאמנת סתם עכ"ל רשב"א ומזה למד בתשו' לחם רב סי' י"ד דנאמנת סתם הכל בכלל אמנה וריבית ופרעון ואם כ' נאמנות כ"ז שיהי' השטר קיים בדלא קרוע קרע ב"ד או דנכתב פרעון על גבי' בזה גלי' דעתי' דהנאמנות רק אל הפירעון לחוד ע"ש. וע' בבני יעקב על העיטר מאמר א' ד' כ"ו וע' בתשו' הר"ם אלשקר סי"ג:

[שו"ע] **בטל הנאמנות**. נ"ב עי' בתשו' עה"ג סי' י"ט דל"ד בעדים אלא ה"ה אם הוא בענין דלפי"מ דאנן מחזקי' הוא משקר אף דליכא עדים ממש הוחזק כפרן דבטל הנאמנות:

[שו"ע] **אא"כ פירש**. נ"ב בשו"ת מהרח"ש סי' ג' כ' בשם תשו' מהרשד"ם ומהרש"ך שאם כ' נאמנות וכו' גם עליו ועל יורשיו לו וליורשיו כמו שרגילין לפרש בשטר והסופר קיצר וכללו במלת וכו'. והוא ברשד"ם חאה"ע סי' קט"ז וקע"ד ורט"ז. ובמהרש"ך ח"ב סי' קל"ז וכ"כ במהר"א ששון סי' נ"ג וע' בתשו' לחם רב סי' נ':

[ש"ך אות לח] **והרז"ה והרשב"א ובעה"ת**. נ"ב בחי' הריטב"א פ' הכותב כ' על דברי הרז"ה אלו ואינו מחוור ובחי' הריטב"א פ' כל הנשבעים כ' על דברי הרז"ה אלו וטעם דמסתבר הוא. וע' בתשו' פרח מ"א ח"א סי' ל"ט וח"צ סי' ע"ג:

[ט"ז בד"ה משלם המקצת] **אבל שיפטר מכח הודאתו**. נ"ב איני יודע כונת הג' זצ"ל דהא הכא לא נפטר מחיוב היסת אלא מחיוב ש"ך שבא ע"י הודאתו בזה פטרינן אותו במגו דכופר הכל:

[שו"ע] (**אפי'**) **תוך הזמן**. נ"ב מקורו בבעה"ת ולטעמי' אזיל דס"ל דטענינן ליתמי מלתא דל"ש אבל להפוסקים לקמן סי' ק"ח דלא טענינן להו נאנסו ה"נ אף דאבוהון הי' נאמן לטעון פרעתיך תוך זמנו מ"מ ל"ש הוא ולא טענינן ליתמי פרוע ת"ז גד"ת וכנה"ג וע' ש"ך סי' ס"ט ס"ק כ"ו ומ"ש בגליון לקמן סי' ע"ח:

סימן עב

[סמ"ע אות ד] **דהיודע שהוא משכון בידו**. נ"ב משמע דבעי' דוקא התנה בשעת הלואתו עי' בט"ז שהשיגו והעלה דאף שלא בשעת הלואתו מהני תנאו ע"ש. וכן העלה ג"כ בס' תפארת שמואל להגאון מהרש"ק:

[סמ"ע אות ה] **שלא נתקלקל א"נ**. נ"ב תמוה לי דמה בכך דהוי שולח יד ופסול לשבועה הא טוען שלא נתקלקלו ומחזיר לו פקדונו דאינו מחוייב כלל שבועת שומרים כיון שטוען שמחזיר לו פקדונו כמו שהפקיד אצלו וצ"ע:

[שו"ע] **המלוה את חבירו על המשכון**. נ"ב עיין בט"ז שכתב מדהשמיט דגם במלוה צריך למשכון מצוה קא עביד ונעשה ש"ש מדר"י וכן הרי"ף והרמב"ם השמיטו משמע דס"ל דאליבא דא"מ בודאי להנאתו מכוין אבל בנ"י ובמאור איתא להדי' דהוי ש"ש אף בצריך למשכון ע"ש ודברים כהווייתן כתב ג"כ בס' תפש"מ ע"ש ועיין ש"ך ס"ק י"א ובס"ק ל"ו:

[שו"ע] **הרי זה שומר שכר**. נ"ב ואם מסרו לו המשכון קודם ההלואה אינו נעשה ש"ש על המשכון עד שהלוה לו עי' לקמן סי' ל"ב:

הרי זה ש"ש. נ"ב עוד עיין במ"ל פ"י הלכה א' מהל' שכירות שכתב בשם מהרש"ך דבזה לא דיינינן הא דאמרינן להכי יהיבנא לך לנטורי נטירתא יתירתא דהיכי דאינו נותן לו שכר רק משום פרוטה דר"י מצי למימר הא נטר כדנטרי אינשי וע"ש במ"ל שחולק עליו ע"ש שהוציא כן משו"ת מהריק"ש עיי"ש. ולענ"ד נראה דמוכח כן מתוס' ב"ק דף נ"ז ע"א ד"ה כגון שטענו וכו' ולרבה דפטור על בעידנא דעיילי אינשי משמע דלאביי ניחא פירכת הש"ס וכן איתא בחי' הרשב"א להדיא בישוב קו' התוס' דאביי הוא דפריך לר"י ואביי לטעמי' דמחייב בעל בעידנא דעיילי אינשי ע"ש והרי התם בב"ק דאיירי לענין שומר אבידה דהוי ש"ש מטעם פרוטה דר"י ואעפ"כ מבואר מתוך תוס' והרשב"א דלאביי חייב בעל בעידנא דעיילי אינשי כשאר ש"ש והוא ראי' ברורה לענ"ד. וכן יש לדייק קצת מדברי הסמ"ע סי' רס"ג ס"ק ל"ה:

[ש"ך אות טז] **דאפי' הלוהו פירות**. נ"ב עיין שו"ת שער אפרים סי' קכ"א באורך:

[ש"ך אות יז] **אבל לפענ"ד נראה דבמשכנו**. נ"ב לענ"ד מבואר בתוס' בב"מ דף כ"ט ד"ה והוי שואל וכו' כדעת מהר"ם שכ' שם באמצע דבריהם דמטעם שמואל או דר"י אין לחייב המלוה באבידת המשכון אלא במה שכנגד החוב ועיי"ש:

[ש"ך אות כ] **מסתברא דהמלוה אינו מפסיד כלום**. נ"ב עיין תשובת מקור ברוך סי' נ"ב:

[שו"ע] **ברשותא דמלוה קאי**. נ"ב עיין תומים סי' ס"ז ס"ק ו':

[סמ"ע אות יט] **מ"מ אחזיקי אינשי בגנבי**. נ"ב ע' בהגהת ש"ע אה"ע סי' צ' ס' י"ד ובח"מ וב"ש שם:

[ש"ך אות כט] **דברי הר"ן בפשיטות ודו"ק**. נ"ב עיי' בקצה"ח ס"ק ל"ד ובסי' שמ"ב ס"א:

[ש"ך אות לא] **ולא כ' לשון אפשר**. נ"ב ועיין בתשובת הרשב"א ח"ב סי' של"ו שם כתב בלשון אפשר ועיין בתשובת קול בן לוי סי' ד' דף מ"ז ע"א:

[ש"ך אות לז] **שאם צוה קודם מותו**. נ"ב ולענין אם טענינן ליתמי שצוה כן עיין כנה"ג סי' זה בב"י ס"ק כ"ו ובשו"ת מנחת יעקב סי' ט"ו:

[שו"ע] **ופטור אפי' מפשיעה**. נ"ב עיין שו"ת ב"ח סי' קל"ח ובשו"ת מהרי"ט חח"מ סי' קט"ז ובשו"ת שבות יעקב ח"א סי' י"ח:

[הגה] **נשבע הלוה נגד העד**. נ"ב עיין מ"ש הש"ך סי' פ"ד ס"ק ז':

[ש"ך אות סא] **דלא כדמשמע לכאורה בב"י**. נ"ב כוונתו למ"ש הט"ז והעתקתי לעיל סי' כ"ח בגליון ועמ"ש:

[ש"ך אות סג] **יש לפרש כן ודלא כב"ח**. נ"ב וכך מבואר דעת תוי"ט:

[שו"ע] **עד כדי דמיו בשבועה**. נ"ב וז"ל הגאון מהרר"ג זצ"ל אפי' יש לו עד המסייע אינו פוטרו משבועה כיון שאינו נאמן אלא מכח מגו ועיין סי' פ"ז ס"ו בהגה"ה עכ"ל ואנכי בעניי לא זכיתי להבין דשאני התם דכ"ז שאינו נשבע לא הוי מגו משא"כ הכא דטענת לקוח לא הי' צריך לישבע רק שהטילו שבועה כיון שבא ליטול כמ"ש הרא"ש. לא עדיף מש"ד דפוטר עד המסייע. וצ"ע:

[שו"ע] **בנקיטת חפץ**. נ"ב בדרישה לקמן סי' ק"ז ס' י"א דוקא כשבא לגבות מהמלוה גופי' ומכחישו בברי אבל בבא לגבות מיתומים כיון דאינם טוענים בברי גובה בשבועת היסת עיי"ש. ולענ"ד הדברים תמוהים דמדברי הרמב"ם וש"ע כאן שכ' ואפי' מת הלוה תחלה ומשמע דגם מיתומים אינו גובה בלא שבועה וגם מדברי הרמב"ן בעובדא דרבה בר שרשום מבואר בהדי' דאפי' לגבי יתומים צריך שבועה חמורה. גם בהנהו עיזי דאכלי חושלי דכ' דמשתבע אף דזה טוען שמא וצל"ע:

[ש"ך אות סח] **אבל באמת בחנם דחק**. נ"ב עי' במ"ל שתמה באמת על הרמב"ם היכי מיירי אי בדאיכא עידי ראה אפי' בשבועה אינו נוטל ואי בדליכא עידי ראה יש לו מגו דהחזרתי. ועיי"ש שתירץ בדליכא עידי ראה והרמב"ם לטעמי' דגם בטענת החזרתי צריך לשבע ע"ש:

[הגה אחרונה] **יכול לטעון עליו כ"ד**. נ"ב ואם מותר לכתחלה לתפוס חפץ מחבירו בלא עדים על חובו בכדי שיהי' לו מגו עיין בתומים לעיל סי' ד' ס"ק ב':

[הגה] **והו"ה במקום שיש תקנה**. נ"ב בבאר הגולה בי"ד סי' של"ד כתב שיש ע"ז חרם דר"ת ועיין בתה"ד סי' ש"ה בענין תקנה זו:

[הגה] **והא דיכול לטעון על מה**. נ"ב עיין בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ק"ע:

[ש"ך אות קסב בסופו] **הרי מוכח להדי' בתשו' הרשב"א**. נ"ב לולי שאיני כדאי הי' נ"ל דמ"ש הרשב"א דשמעון טוען מה שהרוחתי אתה קודם נוטל. היינו מה שעלה קודם שלויתי

לנכרי דבזה אתה מוקדם ממני. אבל מן המותר מה שעלה מן אחר בלא הלואתי לנכרי עד עתה בזה אתה מוקדם דהריבית הוא מתרבה יום יום ע"ז דן הרשב"א דאף דיכול לפורעו אימת שירצה מ"מ כ"ז שאינו פורעו זוכה בכל הרוחים שעד הפרעון למפרע והוי מוקדם על הכל והביא ראיה מבת אשתו דאף דהי' יכול לגרשה מ"מ כ"ז שלא גרשה החוב למפרע וכ"ז לענין הרוחים שעד עתה אבל עתה דשמעון אומר טול קרן והריבית שעד עתה ולא תתרבה הריבית יותר הדין עם שמעון ודו"ק:

[ש"ך אות קסג] **מה ספק יש בכאן**. נ"ב ע' תשו' מהרי"ק סי' קי"ח:

סימן עג

[שו"ע] **ולא קבע לו זמן**. נ"ב ואם מכר חפץ לחבירו ולא קבע זמן לפרעון ע' ב"ח סי' ס"ז ס' י"ג:

[ש"ך אות א] **אבל במקום**. נ"ב במג"א סי' ש"ז ס"ק י"ד כתב דנהוגין במדינתינו דתובעים סתם הלואה תוך ל' יום:

[שו"ע] **אינו יכול לתבעו קודם הזמן**. נ"ב ואם תפס י"ל דמהני ע' תומים סי' ס"ז ס"ק ט"ז כ' הריק"ש הי' כתוב בשטר שיפרע במשך ל' יום הכוונה שיפרע מעט מעט מ"מ אם לא הי"ל מעות מופנים אין ב"ד יורדין לנכסיו תוך הזמן (וע' כנה"ג אות ה' אמר המאסף נ"ל דבמלוה בסתם יודו רבינו האי גאון והרמב"ן שנזקקין לו אפי' תוך ל' יום וכמ"ש בטור ח"ה סי' צ"א דף קכ"ד ע"ב שטה כ"ז בהגהת ב"י):

[שו"ע] **ואם השבועה קדמה לחוב**. נ"ב ע' תשו' מהר"י לבית לוי כלל ב' סי' י"א:

[סמ"ע אות יח] **ואם אינו מודה**. נ"ב ע' בכנה"ג סי' זה בהגהותיו להב"י אות י"ב:

[סמ"ע אות בא"ד] **ונראה דאם כתב**. נ"ב ע' שו"ת שבו"י ח"ב סי' קמ"ב כ' הב"י סס"י כ"ט שטר שכ' בו נשבע פלו' ואינו כתב בשטר אם בהזכרת הש"י אם בתורה כ' ברי"ו נ"ב ח"ב ששואלים לעדים עכ"ל:

[שו"ע] **צריך ליתן באותו יום**. נ"ב ע' בחלקת מחוקק סי' ס"ו ס"ק י"א ובב"ש שם ס"ק א':

[ש"ך אות כג] **ואין דבריו מוכרחים**. נ"ב ע' שו"ת משאת משה סי' א' דף ד' ע"א וע' שו"ת ת"ח למהרח"ש ח"ג סי' י"ז וע' בתשו' שי למורא בסוף הס' בחידושיו על הטור ח"מ סי' קכ"ט ס"ד ובתשו' מהרח"ש ח"ב סי' ל"ג ובתשו' מקור ברוך סי' מ"ג ובתשו' לחם רב סי' רכ"ה ותשו' פני משה סי' כ"ו:

[הגה] **צריך להוליכו אחריו**. נ"ב ל' המהרי"ק שם ואפי' בלא שבועה הי' הדין כן פשוט לפי הנלע"ד עכ"ל:

[הגה] **א"צ ליתן לו**. נ"ב ע' במ"ל פכ"ד ה"י מה' אישות:

[שו"ע] **שהלוה מבזבז נכסיו**. נ"ב ע' באה"ע סי' צ"א ס"ד בהגה:
[ש"ך אות לד] **ולפי שדינים אלו תלויי' במנהג**. נ"ב ע' בתשו' מהרח"ש ח"א סי' פ"ד ובאורים גדולים לימוד קע"ה ובתשו' אהלי יעקב למהריק"ש ס"ד:
[סמ"ע אות מב] **למכור משכונו של חבירו שלא ברשות**. נ"ב כ"כ בתשו' מקור ברוך סי' נ"ד:

סימן עד

[שו"ע] **הדין עמו**. נ"ב אם אחר בא לשלם לו עבור הלוה שלא בשליחותו א"צ לקבל ממנו ריב"ש סי' קצ"ז:
[הגה] **וה"ה אם הגיע הזמן**. נ"ב הקובע זמן לפרוע בזמנים מחולפים אם עברו הזמנים ולא תבע המלוה הלואתו א"י לכופו לפרוע לו כאחד אלא לזמנים מחולפים שיראה בעיני הב"ד כנה"ג סי' ע"ג בטור אות ו' בשם הר"ש יונה:
[הגה] **נותן לו מטבע שהלוהו**. נ"ב ע' ש"ך סי' רצ"ב סק"ט וצ"ע וע' תשו' דברי ריבות סי' ת"ח ותשו' מעשה חיי' סי' י"ז ותשו' הר"ם אלשיך סי' ע"ט וסי' קט"ו ותשו' מהרי"ט ח"א סי' י' ותשו' רשד"ם חח"מ סי' קע"ו ורכ"ד ותשו' ר"ם גאלאנטי סי' צ"ו ופ"ב ותשו' הראנ"ח ח"א סי' ק"ד ותשו' דרכי נועם סי' כ"ד ותשו' פרח שושן חח"מ כ"ד סי' י"א:
[הגה] **וכפי מה שתיקן ישלם**. נ"ב ע' תשו' תשב"ץ ח"ד חוט המשולש הטור ח"א סי' ט':
[ש"ך אות כח בסופו] **ותשו' מהרי"ט סי' י' וע"ד**. נ"ב ובח"ב חאה"ע סי' ב':

סימן עה

[סמ"ע אות ז] **וגם סס"י פ"ד כתב**. נ"ב וטוען א"י אם נתחייבתי וע"א מסייע דלא לוה לכאורה לדעת המ"ל פ"ה מה' שאלה דאינו פוטרי' היכי דאין הנתבע טוען ברי אולם מדברי הרמב"ן במלחמות פ"א דבב"מ והרא"ש שם מבואר דאין חילוק בזה:
[ש"ך אות ט] **דדוקא לקמן סי' פ"ח ס' י"ד**. נ"ב ע' בש"ך לעיל רסי' כ"ד:
[שו"ע] **וישבע מן התורה**. נ"ב ואם טען על השאר א"י לא אמרי' בי' משואיל"מ כיון דאתי' מכח גלגול שבועה ס"ל להרבה פוסקים דלא אמרי' בי' מתוך שו"ת בשמים ראש סי' י"ז:
[ש"ך אות יט] **וכן נראה עיקר לדינא**. נ"ב ע' בש"ך לעיל סי' ל"א סק"ב:
[ש"ך אות כב] **אלא במגו דלהד"ם**. נ"ב ע' שו"ת ב"י ס"א:
[ש"ך בא"ד] **כי היכא שהי' טוען פרעתיך**. נ"ב לענ"ד הלשון מגומגם דמשמע דהתם הטעם דיכול להשביעו היינו ג"כ מטעם מגו דהי' יכול להשביעו בטענת פרעתי ע' ב"ש אה"ע סי' א' סק"מ דמגו לחייב שבועה לא אמרי'. ובאמת ז"א דהא התם פסק בהגה באף שיש

בו נאמנות דא"י להשביעו על הפרעון יכול להשביעו מחלת לי ובעיקר הדין אף דהו' טענה גרוע בעצמותו מ"מ יכול להשביעו התובע בזה:

[שו"ע] **ואם בא לצי"ש**. נ"ב ע' בפרישה לקמן סי' ק"ח:

[ש"ך אות כו] **שאם תפס התובע בעדים**. נ"ב ע' בשט"מ פ"ק דב"מ סוגי' דתקפו כהן בשם הרמב"ן. ומשמע שם דדין זה תלוי במחלוקת הפוסקים בכל הספיקות אם מהני תפיסה וברי. אח"כ ראיתי שכוון ג"כ לזה בס' בית מאיר אה"ע סס"י קע"ז וע"ל סי' שפ"ח ש"ך ס"ק ל"א ודו"ק:

[הגה] **נאמן בשבועה**. נ"ב מדברי הרשב"א בת' תולדות אדם סי' ב' נראה דחולק ע"ז ואפי' היכא דהי' צריך שכנגדו ע"ש:

[שו"ע] **וא"י לשבע ומשלם**. נ"ב אם ע"א אומר האמנת אותי להעיד עליך כבי תרי ובקנין ואני מעיד שלוית משמעון והו"א אמת שהאמנתיך עלי אבל מ"מ אני אומר שלא לויתי ע' תשו' נ"ב ח"ב חאה"ע סי' ע"ח:

[ש"ך אות לו] **אבל מה שהזכיר מקוד**'. נ"ב דמשמע דגם בא"י א"פ ועד אחר מעיד שלא פרע מחרים סתם אף בלא העד לא הי"ל על התובע רק חרם סתם מ"מ אין הע"א פוטרו מהחרם ועמ"ש בגליון הש"ך סי' פ"ז ס"ק י"ד:

[שו"ע] **אבל שלי הוא ה"ל משואי"ל**. נ"ב ואם יש לו עד המסייע דדידיה חטף ע' קצה"ח סי' פ"ז סק"ט שמביא בשם שט"מ בב"מ דמהני ע"ש:

[שו"ע] **והתובע א"צ לישבע**. נ"ב ואם יש להנתבע ע"א שחייב לו רק חמשין דהדין דמ"מ חייב לשלם כיון דהוי משואי"ל הוי קם לממון מ"מ בזה צריך התובע לישבע תחלה מדין ע"א מעיד שהוא פרוע כך מבואר מדברי תשו' הרשב"א שהובא בב"י סי' ע"ה מחודש כ"ד:

[ש"ך אות מז] **ואין להקשות דהא כ' הטור**. נ"ב לא הבנתי התחלת קו' דהא התם א"נ לומר פרעתי רק במגו דלא שכרתיך וא"כ צריך לישבע כמו שהי' צריך לישבע אלו טען לא שכרתיך דאז ודאי הי' צריך לישבע שבועה דאו' כמו בטוען לא לויתי נגד ע"א ופשוט:

[ש"ך אות נו] **וגם משמע דס"ל דבהא**. נ"ב ע' בש"ך בסי' זה ס"ק ע"ה דכתב בפשיטות דחייב שבועה דאורייתא וצ"ע:

[ש"ך אות נח] **ע"ש ודו"ק**. נ"ב ע' בש"ך לעיל ס"ק ל':

[ש"ך אות סד] **ותימה האיך יועיל תפיסה**. נ"ב ע' בשו"ת שבו"י ח"ב סי' קס"ח:

[ש"ך אות עה] **ונ' לא ידענא חייב ש"ד כדין מ"מ**. נ"ב ע' ש"ך לעיל ס"ק נ"ו:

[שו"ע] **וי"א שחייב לישבע שבועת התורה**. נ"ב ואם אמר א"ל נכרי ע' בסמ"ע לקמן סי' קמ"א ס"ק כ"ג ובש"ך שם:

[שו"ע] **טענו בספק עפ"ע**. נ"ב ע' בסמ"ע לקמן סי' צ"ו סק"ג:

[הגה] **שאומר שהוגד לו מפי נאמן**. נ"ב ע"ל סי' קמ"ט בש"ך ס"ק י"ג:

[ש"ך אות פב] **הרי הראב"ד מחלק בין א"ל אבא לא"ל ע"א כשר**. נ"ב אמנם מדברי הה"מ פ' י"ד מה' טוען ה"ה נראה דלס"ל לחלק וס"ל בדעת הראב"ד דגם בברר ע"פ אחר הוה ברי ומ"ש הטור בשם הראב"ד דכשאין העדים לפנינו אין משביעין אותו אפי' היסת כ' בתשו' דבר שמואל סי' כ"ח דזהו הרב אב"ד ולא הראב"ד בהשגות כמבואר להדיא בבעה"ת:

[ש"ך באו"ד בסופו] **העולה מזה**. נ"ב ע"ל סי' רצ"א בש"ך ס"ק ל"ד:

סימן עז

[שו"ע] **שנים שלוו כאחד**. נ"ב וכן בלוו והתחייבו ליתן חלק ריוח הוי ערבון על הריוח כך מבואר בש"ך סי' פ"א ס"ק פ':

[הגה] **בין בשטר**. נ"ב אף שכתב בשטר שהן ערבון והוא מלתא יתירתא לא אמרינן דהוי קבלנים הרדב"ז ח"ב סי' רפ"ח כנה"ג ב"י אות א':

[ש"ך אות ג] **והוא מהר"י קלון כו'**. נ"ב וכ"כ המהרי"ט ח"ב חח"מ סי' ק"ו בדעת המהרי"ק וכ"כ המהריק"ש:

[ש"ך סוף אות ט] **עיין בתשובת מהרשד"ם**. נ"ב עיין תשובת לחם רב סי' ק"ו:

[הגה] **וכן נ"ל להורות**. נ"ב המהריק"ש כתב וז"ל וכ"ז אינו ענין לקונה סחורות הראויות בשותפו' וזקפן על עצמו במלוה ויש לו רשות על כך דודאי השטר לאמצע ואם יש לו רשות לקנות כפי מה שנראה לו גם ההפסד לאמצע ומחייב חבירו אליבא דכ"ע אפי' לא הי' עמו ובהלואה גרידא הוא שנחלקו ז"ל ומהריב"ל הזכיר סחור' בתשובתו ואינה בדברי הפוסקים ז"ל עכ"ל:

[סמ"ע אות יא] **ויגבה החצי מהשני**. נ"ב עיין תשובת דרכי נועם סי' צ':

[ש"ך אות יז] **בד"ה גם מ"ש הב"י וד"מ**. נ"ב עיין תשובת לחם רב סי' ק"א:

[ש"ך סוף אות יט] **ואם יעוות ישלם לחבירו**. נ"ב עיין בס' בית מאיר אה"ע בסי' פ"ו:

[ש"ך אות כ] **ולפי"ז כשאין להערב**. נ"ב לא הבנתי דלהסוברים דביש לו א"י לגבות רק החצי מכל אחד א"כ חל החיוב תביעה על כל א' החצי ואם אין לו לזה גובה כולו מהשני א"כ במחל לאחד כיון דאף אם הי' לו לא הי' יכול לגבות ממנו כיון שמחל לו ממילא א"י לגבות מהשני כיון דנמחל לזה חלקו שוב א"צ השני לשלם עבורו וצ"ע לדינא:

[ש"ך אות כה באמציעותו] **משמע שאין חלקו ידוע**. נ"ב וכ"כ מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' ט"ו וכ"כ הריק"ש:

סימן עח

[שו"ע] **דחזקה אא"פ תוך זמנו**. נ"ב ואם הוא מלוה בשטר והלוה טוען שפרעו ת"ז ומביא עדים ע"ז כתב המ"ל פ' י"ד ממלוה דנאמן לומר סטראי ננהו דאתרע שטרא ודמי לדינא דהגה לעיל סי' ע' ס"ד ע"ש:

[שו"ע] **אפי' קטנים נפרעים מהם**. נ"ב עיין בש"ך סי' קמ"ו ס"ק כ"ה:

[שו"ע] **ובלבד שיש עדים בהלואה**. נ"ב בעיר שושן כתב דאם ליכא עדים כלל והיתומים טוענים שיודעים מההלואה וגם שהוא ת"ז וא"י מפרעון דטענינן להו שפרע כיון דאבוהון הי' נאמן לומר פרעתי במגו דלהד"ם או שלא קבע זמן ע"ש ועיין ש"ך לעיל סי' ס"ט ס"ק כ"ו שדין זה תלוי במחלוקת הפוסקים לקמן סימן ק"ח אי טענינן ליתמי מלתא דל"ש ע"ש:

[ש"ך אות ח] **דיש לו הנאה מן המעות**. נ"ב עיין מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' קנ"ד ועיין בס' הראנ"ח ח"א סימן ט"ז ובתשובת חכ"צ סי' ד' ובכלל י"א סי' כ"ו:

[ש"ך אות י] **וא"כ ה"ה פרעון סחורה**. נ"ב עיין תשובת מהר"א ששון סי' ע"ד:

[ש"ך אות טו בד"ה ולענין דינא] **אבל אה"נ דצריך לישבע היסת**. נ"ב התם לענ"ד בע"א מחוייב לישבע ש"ד אחר הפרעון דהחזקה דאין אדם פת"ז אינו פוטרו משבועת ע"א דלגבי שבועה ע"א כמו ב' עדים לממון:

[שו"ע] **היינו דוקא בקובע זמן**. נ"ב ע"ל סי' ל"ט ס"ג ובש"ך שם ס"ק ח':

סימן עט

[שו"ע] **ואמר ליה להד"ם וז"א כת"י**. והיכי שתבע ממנו בע"פ וטען לא לויתי ואחר הוציא כת"י וטוען אמנה הוא או חתמתי שמי בסוף מגילתא ואפשר מצא זה וכתב עליו מאי דבעי. כ' המהרי"ט בתשו' חח"מ דנאמן זולת אם לא טען אמנה ויעמוד בדבורו שלא לוה אנן לא טענינן לי' ע"ש וע' שו"ת מזרחי:

[ט"ז בד"ה והרי כפר] **וצ"ע רב בפסק זה**. נ"ב גם במהריק"ש הניח דין זה בצ"ע:

[שו"ע] **או דרך מתנה הוחזק כפרן**. נ"ב תבעו ק' שהלותיך ואמר לא לויתי משום אדם לעולם ובאו עדים שלוה אבל א"י אם מזה או מאחר מיקרי הוחזק כפרן וחייב לשלם לו כנלע"ד מתוך דברי הירושלמי פ"ד דשבועות משנה ה':

[סמ"ע אות י] **כ' דהיינו דוקא כשא"ל בפני פו"פ**. נ"ב עמש"ל סי' נ"ח ס"ב בגליון:

[ש"ך אות יא] **ע"ש וכנ"ל**. נ"ב וכן נוטה דעת מהריק"ש ע"ש:

[שו"ע] **אם לא היתה הכפירה בב"ד**. נ"ב בתשו' רמ"א סי' ל' כ' דאם כ' כפירתו חוץ לב"ד מחשיב כפירה עכ"ל וע"ל סי' פ':

[ש"ך אות כד] **ובזה חלוק דין א"ע**. נ"ב וכמ"ש הש"ך לעיל סי' ג' ס"ק ט':

[שו"ע] **והעידו עדים שהודה לו**. נ"ב ע' מהרי"ט חח"מ סי' ל"ו כתב דבכה"ג דוקא כשאומר אח"כ פרעתיך קודם לכן א"נ אבל כשאומר פרעתיך אח"כ נאמן כיון דלא ע"פ עדים הוכחש אלא ע"פ עצמו נהי דלא מהמנינן לי' שהי' בדרך השטאה או שטעה מ"מ לא מקרי הוחזק כפרן ע"ש:

[שו"ע] **שיכול לתקן דבריו**. נ"ב בטור כתב בשם בעה"ת שער י"ב ח"א דאם תבעו בב"ד ואמר אין לך בידי ואח"כ הביא עדים שלוה יכול לתקן דבריו דאין לך בידי אמרתי משום דפרעתי אבל באומר פרעתי אחר שאמרתי אין לך בידי כיון דמודה דכשאמר אין לך בידי על טענת להד"ם כוון הוי הוחזק כפרן ואינו נאמן ע"ש. וק"ל דמ"מ להימן דפרע במגו דהי' מפרש דבריו דאין לך היינו דפרע. שוב מצאתי בעזה"י שהקשה כן בס' גד"ת ונדחק מאוד ע"ש:

[סמ"ע אות כו] **שלא חזר ואמר נתתי לך א"א להד"ם**. נ"ב ואם אמר הודיתי בדרך אמנה שהאמנתי לו שילוה לי נאמן במגו דפרעתי ט"ז סי' ס"ט ס"ב:

[שו"ע] **נתבאר בסי' ע'**. נ"ב שם ס"ב כ' המחבר דאף שבאו עדים והכחישו נאמן והיינו מטעמא דהוי חייב לשלם. וההיא סוגיא דשבועות דאמרי' לא רמי' ע"כ צ"ל או כחילוקו דהרמ"ה דאמר דרך תימא ולא פרעתיך בפני פו"פ דבזה אמרי' לא רמי' או כחילוק דבליכא עידי הלואה אמרי' לא רמי' ובין כך ובין כך תמו' דהו"ל להרמ"א להביא דינא דגמ' דלפעמים אמרי' לא רמי' וצע"ג:

סימן פ

[שו"ע] **מפטור לפטור עד שיבואו עדים**. נ"ב המהרח"ש בתשו' נסתפק אם גם בתובע הדין כן שיכול להפך התביעות מטענה לטענה:

[שו"ע] **א"י לחזור ולטעון**. נ"ב ע' מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' ל"ו שכ' דמ"מ לא הוחזק כפרן ואם חייבו ב"ד וחזר ואמר פרעתי נאמן וכן על טענתו עכשיו צריך התובע לישבע ע"ש ובתשו' רמ"א סי' ל' לא משמע כן:

סימן פא

[שו"ע] **שלא להשביע את עצמי הודיתי נאמן**. נ"ב עיין שו"ת בני אהרן סי' ס':

[הגה] **שהרי היתה שם קצת תביעה**. נ"ב משמע דבלא תביעה כלל ומודה שיש בידו של יתומים אמרינן שלא להשביעו ולא אמרינן כיון דהיתומי' יחשדו דבאמת יש לו מאביה' לא הו"ל להודות כזה. וכן מוכח דעת הב"י בסי' ע"ה ממה שהקשה שם על תשובת הרא"ש בנידון שתבע את ר' עוזי' וזה דלא כמ"ש בתשובת פני משה ח"א סי' ח' דל"א כה"ג שלא להשביעו עיין מ"ש בגליון בסי' זה בסמ"ע ס"ק נ"ד:

[ש"ך אות מה] **כ"כ הרב לישב**. נ"ב עיין שו"ת מהרי"ט ח"ב סי' קכ"ד:

[ש"ך בא"ד בסופו] **והלא אין אדם יודע ושומע בדבר**. נ"ב עיין שו"ת מהריב"ל ח"א כ' י"א סי' נ"ו:

[ש"ך אות מט] **מודים כאן לענין הודאה ודו"ק**. נ"ב ולכאורה ה"ה באמר חייב אני לך ק' בכת"י ועיין סמ"ע לעיל סי' מ"ט /ס"ט/ ס"ק כ' ובקצה"ח שם:

[סמ"ע אות נד] **שהוא יודע האמת שאינו חייב לו**. נ"ב לפי"ז יהי' הדין באומר מנה לאביהם של אלו בידי דל"א בכה"ג שלא להשביע אמנם ממה שהקשה הב"י לעיל רסי' ע"ה מחו' ה' ע' שו"ת הרא"ש שם מבואר דס"ל גם בכה"ג אמרינן שלא להשביע ועיין שו"ת בני אהרן סי' ס' דרצה באמת לתרץ כן על קושיות הב"י ודחה זה עיי"ש. ועמ"ש לעיל בסי' זה סוף ס' י"ד בהגה בגליון:

[ש"ך אות פא] **דהתם מיירי בפקדון וכאן בהלואה**. נ"ב וכ"כ בתומים דבהלואה אסור משום רבית ובת' שבות יעקב ח"א סי' ס"ד שפך סוללה על הסמ"ע הא פשיט דמלוה אסור משום רבית ובדברי הרמ"א סי' רנ"ב /רצ"ב/ שמקורו מהמרדכי איתא שם ומשום ריבית ליכא כיון דלא ניתן בידו בהלואה א"כ מפורש דבהלואה אסור ולענ"ד הי' נראה דדברי הסמ"ע נכונים דבאמת דההי' דסי' רנ"ב /רצ"ב/ דהלואה אסור משום רבית דלא הי' דרך היתר אבל הכא דע"כ מיירי בענין דשרי ליקח רבית דהא הטעם רק דזוכה ראובן כיון דלא אמר לי' התנאי בשעת הלואה רק אח"כ הוי דברים בעלמא בלא קנין הרי דמיירי בענין דליכא איסור אלא קנין דברים הוי ובזה שפיר הקשה הסמ"ע דהא החיוב מדינא מ' עיבוד מעותיו כמו בסי' רצ"ב והכא בדרך היתר הוי כמו פקדון בסי' רצ"ב ודו"ק:

סימן פב

[ש"ך אות ד] **וגם נראה דאפי' אמר הלוה לא אשבע**. נ"ב לענ"ד מוכח כן דאל"כ לא הוי מגו דמזוייף דבמזוייף יהי' צריך לישבע אף אם לא ירצה זה לבטל שטרו ובפרוע אם לא ירצה להחזירו או לבטל יהי' פטור בלא שבועה אע"כ גם בטוען פרוע צריך לישבע וא"צ להחזירו או לבטל שטרו ומה"מ קי"ל דזה החילוק בין הך דהכא ובין הך דהרמב"ם

פי"ד מהל' מלוה דדוקא התם דהוא נאמן מצד עצמו אלא דמחויב שבועה בזה יכול לומר לו איני נשבע עד דמבטל שטרך אבל הכא דהוי פרוע רק במגו דמזוייף. וכ"ז דלא נשבע ליכא מגו דהא במזוייף צריך לישבע אלא ע"י השבועה דפרען הוי מגו וא"כ לא שייך לומר לא אשבע עד דתבטל שטרך דאם אינו רוצה לישבע ליכא מגו ומדינא לא מהימן ודו"ק:

[ש"ך אות ו] **אלא מיירי כשהביא עדים שפרע**. נ"ב לפי"ז י"ל היינו דעדי' מהני דמזוייף לא הוי בכלל לומר לא לויתי לדונו להודאה דלא פרע אבל מ"מ י"ל דהוחזק כפרן לאותו ממון כיון דאמר השטר מזוייף ונתקיים ואם ליכא שפרע א"נ לומר השבע לי שלא פרעתיך ולפי"ז מיושב קושי' הש"ך ס"ט ס"ק י"א:

[ש"ך בא"ד] **אבל אם אחר שנתקיים אומר פרעתיך אח"כ**. נ"ב משמע דהעידו דפרע אחר הקיום ולענ"ד הי' נראה אף בהעידו שפרע קודם אחר שטען מזויף מהני דעל אותו השעה ליכא הודאה שלא פרע:

[שו"ע] **אבל אם תפס משל לוה אין מוציאין מידו**. נ"ב כתב ט"ז דהא דמהני תפיסה היינו לפוטרו משבועת המשנה אבל יכול להשביעו אחר הפרעון שבועת היסת דבזה אין חילוק לת"ח לשאר ב"א:

[ש"ך אות יח] **ואומר אשתבעו לי**. נ"ב ואין הלוה יכול לומר ק"ל כרב שר שלום גאון דבכה"ג הלוה נשבע ונפטר. ובת' בעי חיי' להכנה"ג הח"מ סי' י' כתב דמדברי רשד"ם הח"מ סי' רצ"ד נראה דיכול לומר ק"ל ועיין בכנה"ג בטור אות כ"ד:

[שו"ע] **והכי מסתברא**. נ"ב עיין ט"ז שדעתו שהש"ע לא הכריע כן אלא בשבועת שלא נפרעתי שהיא קולא דהא אם לא טען אנן לא טענינן אבל בשאר הנשבעים ונוטלים כגון הפוגם שטרו גם הש"ע מודה דאם המלוה חשוד הלוה נשבע היסת ונפטר עיי"ש ועי' ע"ש דדעת הש"ך לא משמע כן. וכן הסמ"ע ע"ש:

[שו"ע] **ואין הלוה יכול לומר או השבע וטול**. נ"ב ואם יש ע"א שמעיד שהמאוחר הוא פרוע י"ל דיכול לומר דכ"ז שלא נשבע המאוחר הוא כב' והא לו הוי ב' עדים שהוא פרוע אלא די"ל דכיון דהוא נוטל וליכא שבועה דאוריית' לא הוי כב' כמו דאמרי' גבי קרקע דלית בי' דין נסכא דר"א וה"נ בנדון דהכא אף היכי דליכא קרקע אלא דיש שעבוד מטלטלי אג"ק מ"מ הוי רק דרבנן מצד שהוא נוטל וע"ל סי' רס"ז ס"י ודו"ק. כל דבור זה שייך לעיל ס"ב:

[שו"ע] **או השבע וטול**. נ"ב הוכיח ט"ז לקמן סי' פ"ז דזה שמהפך שבועה א"צ קבלת חרם:

[שו"ע] **או שטען חוב זה רבית**. נ"ב ואם יש ללוה שטר בעדים שקבל ממנו ריבית עד זמן ההוא וא"י הסך ורוצה הלוה לגבות בריבית מהקרן והמלוה אומר שהרבית הי' סך מעט והלוה או' שהי' הרבה כיון דשניהם עברו איסור רבית וה"ל שניהם חשודים ונוטל המלו' בלא שבועה אבל אם היא רק כת"י המלו' אינו נעשה חשוד ע"פ עצמו ונשבע ונוטל ת' הרא"ש כלל ק"ח סי' כ"ב וע' בתומים סס"י נ"ד:

[שו"ע] **ואם יודה יחזיר לו**. נ"ב ברמב"ם כ' תחלה שחוב זה רבית או אבק רבית וצ"ל הא שאם יודה יחזיר אף דא"ר א"י בדיינא היינו כיון דלא רצה לשלם לו הא"ר אלא דלא הימנהו דהוא רבית ומוכרח לשלם בזה כיון דלא נתן לו מדעתו חייב להחזיר וע' ת' תשב"ץ ח"ד הטור השני סי' י"ד:

[סמ"ע אות לד] **דהמלוה צריך לשבע**. נ"ב הא דאינו נאמן במגו שאינו של ריבית כלל להסוברים בסי' רל"ו דאמרי' מגו לפטור משבועה וגם מגו להוציא לא הוי דהא אינו מוציא מכח המגו אלא דהמגו היא לפטור משבועה נלפע"ד דאם יהי' נאמן בלא שבועה דבהיתר נעשה ממילא ניחא לי לטעון כן דבזה אחר שישלם הלוה לא ביד המלוה לתבוע היסת דיהי' נאמן בלא שבועה דחזקה דלא שביק היתרא ואכיל אסורא אבל אם יטעון יצטרך לישבע היסת אחר הפירעון כמ"ש הש"ך ס"ק כ"ג:

[שו"ע] **אם טען הלוה מחלת לי חוב שבשטר זה**. נ"ב עמ"ש בש"ך לעיל סי' ע"ה ס"ק ד':

[שו"ע] **מחלת לי חוב זה שבשטר**. נ"ב ע' סמ"ע לעיל סי' י"ב ס"ק כ"א ובש"ך שם:

[הגה] **אע"פ שיש בו נאמנות**. נ"ב אף דמחילה טענה גרוע ולא מהימן אלא במגו דפרעתי ע"ל סי' ע' ס"א בהגה היינו להאמינו לפוטרו אבל להשביעו מהני בלא מגו ולפ"ז ממילא גם בת"ז יכול להשביעו שלא מחל לו דלענין מחילה אין חילוק בין ת"ז לאחר זמנו כמ"ש המרדכי ריש ב"ב והוא דס"ל לכמה פוסקים דא"י להשביעו בטענת פרעון ת"ז ולא מהימן במגו דמחלתי צ"ל דמגו להשביעו ל"א כמ"ש הב"ש סי' צ"ו סק"ח ואולם עדיין קשה על הרמב"ן דס"ל כאן דיכול להשביעו שלא מחל לו אפי' בלא מגו א"כ אמאי גובה ת"ז מיתמי בלא שבוע' מ"מ נטעון שמא מחל לו. להרמב"ן לשיטתו דס"ל לקמן סי' ק"ח דטענינן לא שכיח וכיון דאביהן הי' יכול לטעון להשביעו שמחל לו אנן נמי נטעון כן בעד היתמי ודוחק לומר דבאמת צריך להשביע שלא מחל לו וצל"ע:

[סמ"ע סוף אות מט] **עכ"ל**. נ"ב ע' ש"ך לקמן סי' פ"ה ס"ק ק"ב:

[ש"ך אות לג] **והלוה מוכן לקיים התנאי**. נ"ב ע' בית מאיר סי' קי"ג ס"ב:

[ש"ך אות לו] **מבואר דוקא בע"א א"ת**. נ"ב לענ"ד שם מבואר ההיפך דהר"ן כ' שם דיש שלמדו מזה ה"נ אינו נאמן לומר פרוע אף דאין כתיממ"א ע"ז כ' הר"ן דמ"מ קשה אמאי

לא יהי' נאמן במגו כמו דהלוה נאמן פרוע במגו דמזוייף ה"נ יהי' ע"א נאמן והעיקר דבנתגרשה דא"נ מטעם דליכא מגו דרצה לפסלה מכהונה ע"ש וא"כ מסיק דפרוע נאמן במגו דלא הי' מקיים השטר וברור:

[ש"ך אות לז] **פשיטא דפטור משבוע' אפי' בלא** (**טענה**) [**טעם**]. נ"ב לענ"ד ל"צ לזה ולהוליד דין חדש דבבע"פ נאמן בלא שבועה דהא י"ל דפשיטא דנקט שטר לרבותא דלא מבעי' בע"פ דנאמן בשבועה אבל בשטר ס"ד דאפי' בשבועה אינו נאמן וגובה כולו בשטר וכקושי' הר"ן ובעה"ת ופשוט:

[ש"ך בא"ד] **אבל בע"פ פשיטא בלא הוכחשה בעדים כלל ואינו נשבע לכ"ע**. נ"ב עיין ברא"ש פ"ק דבבא מציעא סי' ג' ד"ה ומדברי ר"ת במ"ש וכן פיו ואפי' שנים כו':

[ש"ך אות לט] **כיון שהעדים מעידים ומסייעין אותו**. נ"ב ואינו כן דעת רמ"א לעיל סי' ע"ט ס"ק נ':

[סמ"ע אות נא] **והעדים יודעים אותו כ"כ בת**'. נ"ב ומשמע התם דאם אמר להדי' פרעתי מחצה ולא יותר העדים נעשים מוכחשים וא"נ אפי' בשבועה ומלישנא דהר"ן וב"י לכאורה לא משמע הכא אלא דאנן תלינן בשכחה ע"ש ודוק:

[דיני מיגו סי ב'] **וכתב נ"י ס"פ המקבל ל"א מגו לבטל מנהג המדינה**. נ"ב עיין בב"י יו"ד סי' ק"ס ד"ה מי שהי' בידו מעות של יתומים וטוען קבלתי פלגא באגר ופלגא בהפסד ודו"ק:

[כללי מיגו סי' ט"ו] **ד"ה ומצינו מגו להוציא בברי ושמא ואין לומר דס"ל דאף בשטרא מעליא לא אמרינן מגו להוציא דהא מוכח בהכותב דף פ"ה ע"א גבי סטראי דבשטרא מעליא אמרינן מגו להוציא**. נ"ב זה תמוה דהא גבי סטראי השטר בתקפו רק הוא טעין שיש לו מע"פ עליו אבל גבי משארסתני נאנסתי השטר מעיקרא נפסל וצ"ע:

סימן פג

[שו"ע] **ושתיהן עבר זמנן**. נ"ב ע' בב"ש אה"ע סי' כ"ח סק"ט ובט"ז שם:

[ש"ך אות ב] **שוב א"י לעכבם לעצמו**. נ"ב זה תמוה דא"כ מאי מהני מגו דלהד"ם הא אף דמאמינים לו דהמשלח חייב לו הא כבר זכה לאחרים ובעיקר קו' הש"ך נלפע"ד כיון דאם ידוע בעדים דחייב לשליח מהמנינן לי' דנתכוין מיד לזכות לעצמו דמזה מיירי הך דהכא. ה"נ אם יש לו מגו דמאמיני' (אי) דחייב לו נאמן לומר דתפס תחלה לעצמו ועדיף מדהכא דגם ע"ז דנתכוין לזכות לעצמו מכח המגו אבל אם באמת אינו חייב לו בודאי נתכוין לזכות להמלוה שנשלח לו וא"כ ההיא דלקמן דמיירי בא"י דחייב לו משו"ה ביש לו מגו דלהד"ם נאמן במגו דחייב לו ושנתכוין תחלה לזכות לעצמו. אבל במסרו

בעדים א"נ במגו דהחזרתי (דאינו) [דאנו] דנין דאינו חייב לו וזכה להמלוה ואם [כן] חייב השליח לשלם להמלוה ודו"ק:

[ש"ך אות ה] **וי"ל דשאני הכא כיון שהמלוה מודה**. נ"ב עדיין קשה דלהימין המלוה לגבי ערב במגו דלהד"ם וכיון דהוא טוען ברי והערב שמא אמרי' מגו להוציא כמ"ש בש"ך בכללי מגו אות ט"ו:

[ש"ך אות ז] **דברי הסמ"ע תמוהים**. נ"ב לפענ"ד כיון דלהדי' חזינן דטעמא דר"י דלא הוי מגו היכא דמוכח לשקר תחלה א"כ בפשוטו ראו לומר דמאי אמרי' הלכ' כר"י בזוזא היינו מטעמא דר"י ומה"ת לומר דהלכתא כר"י ולא מטעמי' אלא כיון דדחיק להו לתוס' לומר כהרשב"א דרב אדא דמחלק בין ארעא לזוזא היא מטעם דמספקינן לי' אי הלכה כרב או כר"י א"נ מדפסקי' הלכה כרבה בעי ע"כ היכא דמוכרח לשקר תחלה הוי מגו א"נ הא דהלכה כר"י בזוזא הוי הלכתא ולא מטעמא אלא משום דהוי מגו להוציא וכיון שכן להי"ח דאמרי' מגו להוציא דהוכיח לו' דהחילוק בין ארעא לזוזא משום דהוי ספיקא דדינא אי הלכה כרבה או כר"י וכמו דהוא להש"ך דס"ל דהי"ח ס"ל כהרמב"ן דאיירי באינו מקויים א"נ הא דמחלק בין ארעא לזוזא היינו דהוי ספק אי הלכה כרבה דגם באינו מקויים הוי מגו או כר"י דאינו מקויים לא הוי מגו וכמו דכתב הש"ך להדיא בס"ק ט' בסופו. א"כ י"ל ג"כ הי"ח ס"ל כר"י דטעמא דר"י היינו דבמוכרח לשקר תחלה לא הוי מגו ורב אדא מחלק בין ארעא לזוזא היינו דהוי ספק אי הלכה כרב או כר"י דהך ספק אם במוכרח לשקר תחלה מקרי מגו ומש"כ הסמ"ע כ"כ התוס' היינו דתו' כתבו דזה טעמא דר"י וכיון דלהי"ח מוכח דהוי ספק בהלכה אי כרב אי כר"י דבענין אחר אין מקום לחלק בין ארעא לזוזא א"כ הא דק"ל בזוזא א"נ היינו מטעמא דדלמ' הלכה כר"י דמוכרח לשקר תחלה לא הוי מגו דברי הסמ"ע נכונים וכמו דס"ל להש"ך דמספקינן (אם) באינו מקויים. ה"נ י"ל להסמ"ע דמספקי' להלכה אם במוכרח לשקר תחלה הוי מגו ודו"ק:

סימן פד

[שו"ע] **אפי' הי' עדים בשעת הפירעון**. נ"ב בזה וכן דקדק לצרף חשבונו היא בעי' דלא איפשטא ונ"מ בתפס:

[שו"ע] **ואם יש בו נאמנות אע"פ שלא פירש**. נ"ב בת' הר"א ששון סי' פ"ב כ' דיכול המוחזק לומר ק"ל כהפוסקים דאם לא פירש חייב לישבע בפוגם:

[ש"ך אות א בד"ה וא"כ] **צריך לישבע שלא פקדנו אבא**. נ"ב לענ"ד הא התו' הקשו דכל פוגם ליהמין בלא שבועה במגו דלא הי' פוגם ותרצו כיון דהטעם דמפרע לא דייק ולא חשדי' לי' לשקר אלא דס' שכן הוא ל"ש מגו. וא"כ הכא לגבי השבועה שלא פקדנו על יתר הפירעון הוי מגו שלא (שאמרו) [יאמרו] דפגם אביהם:

[שו"ע] **בד"א בשעבר זמנו**. נ"ב וכן ביומא דמשלם זמנא פרישה וע' ב"ח וכתב עוד הפרישה דכשעבר זמנו אפי' אם הלוה טוען שפרע כולו ת"ז אפילו הכי צריך לישבע במגו שהי' יכול לומר פרעתיהו אח"ז ע"ש. אבל בבית שמואל אה"ע סי' צ"ו סק"ח דקדק מדברי תשו' הרי"ף שבבעה"ת שי"ו ח"ב דל"א מגו לחייב שבועה וכ"כ הגד"ת שם:

[ש"ך אות ד] **אלא כשהלוה מודה שבידיעתו כתב**. נ"ב ואף דיש להלוה מגו שהי' אומר שלא הי' בידיעתו דהי' בב"ד משביעים אותו צ"ל דמגו לחייב שבועה ל"א כמש"ל בשם הב"ש:

[שו"ע] **עד אחד מעיד בשטר שהוא פרוע לא יפרע אלא בשבועה**. נ"ב ב' עדים שאמרו כתב ידינו הוא זה ואחד מהן אומר פרוע עיין הר"ן וברא"ה פ"ב דכתובות בסוגי' דב' אומרים מת וכו' דדעת קצת הפוסקים דא"נ אבל דעת הר"ן שם דנאמן במגו עי"ש וע' ב"ש באה"ע סי' קנ"ב ס"ק ט':

[ש"ך אות ז] **ואין דבריו נראין לי**. נ"ב וכן מבואר דעת התו' רי"ד דקידושין בסוגי' דהן הן שלוחיו במ"ש שם דקודם שנתקנה שבועת היסת אם שלח חובו ע"י השליח נוטל המלוה בלא שבועה ואינו מחוייב לשבע להכחיש העד דהו"ל נשבע ונוטל עיי"ש הרי דא"צ לשבע שבועת ע"א מעיד שהוא פרוע והיינו ע"כ משום דהוא טוען שמא ומדכתבו הטעם שהוא נוטל משמע דלפטר כה"ג צריך לשבע אף בטוען עפ"י עד וכן הוא ג"כ דעת הרא"ה להדי' בכתובות בסוגי' דאבימי ברי' דרבה בר אבוהו עיי"ש וכן מוכח מתשו' הרא"ש כלל ס"ח סי' כ"ב ומה שתירץ הש"ך לעיל סי' נ"ו ס"ק ה' ד"ה והשתא אתי שפיר לענ"ד תמוה כמ"ש בגליון שם ודו"ק ועיין בספר כתובה סי' צ"ו ס"ח ואולם מדברי תוס' שבועות מ"ג ד"ה אתרע שטרא וכדבריהם כ' הרא"ש כתובות פ' הכותב מדלא תירצו כפשוטו דמיירי שהלוה לא טען רק עפ"י עד משמע דס"ל דמ"מ צריך לישבע ודו"ק:

[ש"ך שם ד"ה עד אחד מעיד] **א"כ הו"ה הכא**. נ"ב ואני מצאתי תנא דמסייע לדעת הכ"מ. דעת הרא"ה בחי' לכתובות בדף פ"ה בעובדא דאבימי ברי' דרבה בר אבוהו כתב לתרץ קושיות התוס' דשם ד"ה מגו וכו' דאי הוי טען להד"ם לא הי' צריך לשבע להכחיש השליח כיון דהוא אינו טוען ברי ובעובדא דבקרא הנזכר שם כ' הרא"ה להדיא דאם הי' לבקרא דין ע"א הי' זה צריך לשבע להכחיש אף שזה טוען השמא דע"כ דשאני שבועות

ע"א מעיד שהוא פרוע משאר שבועות ע"א. גם מבואר כן דעת התוס' רי"ד בקידושין פרק האיש מקדש דף מ"ג:

סימן פה

[ש"ך אות ג] **בזה לא הימניה וק"ל**. נ"ב עוד י"ל דלא הוי מגו דלא רצה להכחיש עדים עיין ש"ך סי' כ"א ס"ק י"א:

[ש"ך אות ד] **הו"ל כמגו במקו' עדים**. נ"ב לפענ"ד י"ל דמיירי במקויים בדרך דמיון משטר אחר דזה מהני רק כיון דמדאו' א"ל קיום כמ"ש הטור סי' מ"ט וא"כ י"ל דהכא מכח ההוכחה דאלו הייתי חייב לך וכו' נאמן מדאו' לומר מזוייף ואף מדאו' בעי קיום וממילא לא מהני קיום כזה:

[ש"ך אות ו בתחלתו] **וגם הוא תמוה מאוד**. נ"ב עיין ט"ז שנזהר מזה ולפ"ד אם הי' לו קרקע עוד ליכא הודאה וכ"כ הגד"ת סוף שער ל"ד ע"ש:

[ש"ך אות י] **וזה תמוה**. נ"ב עיין בתשובת לחם רב סי' ר"ל:

[הגה] **נאמן במגו די"ל לא פרעתיך**. נ"ב עיין בספר בית מאיר סי' ס"ח בסופו:

סימן פו

[שו"ע] **מוציאין מלוי ונותנין לראובן**. נ"ב בתשובת הרשב"א [ח"א] סי' (תתקל"א) [תתקס"א] כתב אלא שאני מסתפק בלוה נכרי אם נאמר בזה הדין אם לא. הובא בב"י:

[שו"ע] **שיתחייב לוי לשמעון**. נ"ב ואם חייב לו להחזיר רבית קצוצה שנטל משמעון עי' ט"ז לעיל סי' ט' ס"א:

[ש"ך אות יא ד"ה ועוד נלענ"ד עיקר] **אף אם ירויח שיקנה כתובתה בזול**. נ"ב קשה לי דלפ"ז איך פרכי' ותזבין כתובתה לנחבל דאי מחלה לגבי בעל לית לי' פסידא הא אית לי' פסידא דאם אינו זבין בטוח הוא בדמי חבלת' דא"י למחול דמשעבדו לי' הבעל אדר"נ וע"י דזבין ופקע דר"נ אם תמחול לא יגבה כלום וצ"ע:

[ש"ך שם בד"ה העולה מזה] **אי לותה מאחרים א"י למחול**. נ"ב בתשובת רש"ך ח"א סי' י"ב כ' דקי"ל ק"ל דמהני המשילה:

[סמ"ע אות יא] **שאין בו נאמנות ליורשים**. נ"ב עיין בשו"ת שבות יעקב ח"א סי' קנ"ד:

[סמ"ע אות יד] **שאין נשבעין היסת על ט"ס**. נ"ב עיין ש"ך לקמן סי' רנ"ב ס' קי"ג:

סימן פז

[שו"ע] **אם הוא מב"מ חייב שבועה מה"ת**. נ"ב אם יודע בעצמו אסור לקבל עליו השבועה לומר אנכי אשבע למען הפחיד חבירו אע"פ שאין בלבו לשבע שנאמר לא תשא ואמרו במכילתא לא תקבל. רבינו יונה בשערי תשובה אות מ"ה:

[שו"ע] **א"ל הילך המקצת**. נ"ב תבעו ק' ומודה נ' ואמר הילך כ' יש לעיין אם נימא מגו דלא הודה רק כ' דהילך עיין באור זרוע שהקשה למ"ד הילך פטור בכל מ"מ יהי' נאמן במגו דהודה פרוטה והילך ותי' דשמא לא הי' מזומנות לו ועיי"ש. א"כ בנ"ד הוי מגו אבל בתוס' בב"ק דף ק"ז לא משמע כן עיי"ש גם בדבריהם בב"מ דף ה' ד"ה ושמא הילך ודו"ק ועיין בסמוך ס"ב:

[שו"ע] **אא"כ יהי' המקצת שהוא מודה לו**. נ"ב ואפי' בכופר הכל ועדים מעידין על אותו מקצת שהוא בעין ג"כ מקרי הילך כך נראה מדברי הש"ך לקמן סי' צ' ובלשון הש"ך לעיל סימן ע"ה ס"ק י"ב:

[שו"ע] **והוא מודה לו**. נ"ב מזה מוכח הדין שכתבתי בס"א בגליון דאם הודה נ' ואמר הילך כ' דחייב שבועה:

[שו"ע] **שאותה מנה הוא מעשה ב"ד**. נ"ב עיין שו"ת עה"ג סי' קי"ג:

[ש"ך אות י] **והביא ראי' מתוס' פרק שבועות הדיינים**. נ"ב לענ"ד משם לא מוכח רק כעין עובדא דדן עלי' בתשו' מהר"י לבית לוי בספק חיוב שבועת אפוטרופוס אבל בספק חיוב שבועה דאו' אין ראי' די"ל דדוקא התם דהוי ב' לישני אם חייב היסת בלהד"מ בזה כיון דמדאורייתא ודאי פטור והוי הספק רק בדרבנן מש"ה כ' תוס' דמספק פטור וכ"ה בר"ן שם שכ' וז"ל כיון דמדינ' בכל ענין פטור ובגמר' מספקא להו בדר"נ היכי אתקין אזלי' לקולא ואולם נלענ"ד ראיי' יותר מדברי תוס' שבועות דף מ' ע"א ד"ה להודיעך כוחו דר"ג דעדיף דמלתא דרבנן הוי כחו דפטור עכ"ל והיינו כמו דאמרינן כחו דהיתרא עדיף דעל המתיר להביא ראי' וכח האוסר לא אלם דמספק ג"כ אסור. ה"נ לענין שבועה כחו דמחייב עדיף דעליו להביא ראי' דמספק הוא פטור הרי להדי' דבספק חיוב שבועה דאו' לא משבעי' לי' ודו"ק:

[ש"ך אות יב בד"ה ותימה] **וכן כתב הר"ן בר"פ שבועות הדיינים**. נ"ב וכן הוא להדי' ברשב"א שבועות בסוגי' דמלוה את חבירו בעדים הביא תוספתא דעדים מעידין שיש בידו נ' פטור ומפרש הרשב"א דמיירי שאומרי' שבאמת לא פרע והוי שעבוד קרקעות ובריית דר' אליעזר מיירי דעדים מעידין רק שלוה עיי"ש:

[שו"ע] **י"א שפוטרו משבועה**. נ"ב ובשבועה דרבנן אף אם העד המסייע קרוב ונתרחק נאמן לפוטרו משבועה מחנה אפרים הלכות עדות סי' ט"ו:

[ש"ך אות יד] **אבל מ"מ יש לו עליו חרם סתם**. נ"ב ואם בלא העד הי' עליו רק חרם סתם י"ל דע"א פוטרו מחרם עיין תשו' מקור ברוך סי' נ"ב ועיין בש"ך סי' ע"ה ס"ק ל"ו ובכנה"ג סי' ע"ה בטור אות י"ט:

[הגה] **וי"א דה"ה בנשבע ונוטל**. נ"ב עיין שו"ת ב"ח סי' ס"ד וע' לקמן סי' קל"א ס"ז בהגה:

[ש"ך אות טז] **מיהו היכא דהוי משואי"ל**. נ"ב עיין שו"ת דת אש סי' י"ח שכתב דדוקא היכא שזה נתחייב ממון בלי שבועת התובעו. משא"כ אם הנתבע חשוד דהדין שהכנגדו נשבע ונוטל עד המסייע פוטרו מלשלם ע"ש מתוך דבריו ניכר בשניהם חשודים דצריך לשלם ממון גמור אין עד המסייע פוטרו ועיין:

[סמ"ע אות יח] **א"נ מיירי שהתובע נתרצה לשבע**. נ"ב נלענ"ד דכונת הסמ"ע דמיירי דקודם שבא העד הי' חייב הנתבע שבועה דאורייתא והתובע נתרצה ואח"כ בא העד דכיון דבזה ל"א דיאמר אדעת' דהכי לא הפכתי די"ל דבאמת יכול לטעון אלא דאינו רוצה לשבע א"י להכריח שישבע התובע דע"א מסייע פוטרו וכמש"כ הש"ך לתרץ קו' הסמ"ע. אבל באמת דברי הש"ך תמוהים לי דלתי' א' דהסמ"ע דמיירי דנתחייב היסת הא בלא עד המסייע יאמר התובע דמתחלה הי' בידך להפך ועתה שיש לי ע"א ונתחייבת לי שבועה דאוריית' או השבע או תשלם. אע"כ דהפעולה היא דאף דהנתבע רוצה לשבע לא מהני ושפיר הקשה הסמ"ע דיאמר אדעת' דהכי לא הפכתי וע"ז כתב א"נ מיירי ושפיר י"ל כדברי הש"ך הנ"ל ודו"ק:

[הגה] **ומותר לקראו עבריין**. נ"ב משמע דמ"מ אינו פסול לעדות ועיין בתשובת זכרון יוסף חאה"ע סי' ט"ו:

[ש"ך אות כה] **מספקא לי וצ"ע**. נ"ב עיין תשובת רדב"ז סי' רי"ז:

[ש"ך בא"ד] **ולי נראה ברור דאין**. נ"ב נראה לענ"ד דכונת הש"ך דנהי דאפשר דלא שייך בזה לא שבקת כיון דצריך שתפס דוקא וגם עכ"פ צריך התובע לישבע. מ"מ אם לא מהני תפיסתו כיון דהנתבע חשוד פטור לגמרי בלי שבועה מה"ת והי' מועיל תפיסתו לישבע וליטול דדוקא בעלמא כשאין הנתבע חשוד דמוטל חיוב שבועה על הנתבע והב"ד כופין ומשמתי' ליה אלא דאין יורדין לנכסיו בזה י"ל דהיכא דתפס מהני טענתו שיעשה הנתבע חיובו לישבע אלא דיכול הנתבע לומר השבע אתה מדין היפוך אבל עיקר תפיסתו על חיובו דנתבע לישבע אבל בחשוד דל"ש כן והתפיסה יהא רק שישבע התופס ויטול מה"ת:

[הגה] **איני חפץ ממך**. נ"ב קשה לי דהא הכא לא שייך כלל שבועת היסת דהא טוען שמא ולא חל עליו רק שבועת שותפין. ולהט"ז לקמן סי' צ"ג שכתב דכל שותפין הוי כמו תיבה פרוצה ויכול להשביעו היסת בשמא אף היכא דליכא שבועת המשנה כגון בפחות משני כסף ניחא. אולם לפסק המחבר לקמן סי' ר"צ ס' י"ט דדוקא בטענו ודאי יכול להשביעו היסת דינא דהכא צ"ע:

[ש"ך אות לא] **בבעה"ב שמחולק עם השכיר**. נ"ב תמהני דבזה ל"צ מדין היפוך דפשיטא דיכול הבה"ב להטיל עליו שבועה דלא גרע מאלו הי' ב' עדים ששכרו דאינו נוטל אלא בשבועה וצ"ע. ועל מ"ש הש"ך בתחלה בטוען בשטר פקדון החזרתי אין להקשות כזה דבלאו ההיפוך יכול להשביעו בטענת אשתבע לי דלא החזרתי לך כמו בשטר מלוה די"ל דנ"מ בתוך זמנו כפי הסכמת הש"ך סי' ק"ח ס"ק ז' דנאמן במגו דנאנסתי דבזה צריך לבוא מדין היפוך:

[שו"ע] **אם הי' הנתבע חשוד פטור**. נ"ב ואם נשבע שלא אוכל ואכל י"ל דחשוד על להבא אינו חשוד לשעבר עיין לעיל סי' ל"ד ע"ה תשו' לחם רב סי' ק"ה:

[הגה] **הוי טעות בדבר משנה וחוזר**. נ"ב ע' בתשו' מהר"י לבית לוי סי' פ"ד:

[ש"ך אות לח בד"ה וכן נלענ"ד] **ואם איתא מאי פריך**. נ"ב תמהני הא ג"כ אם איתא לדרב חייא יכול לטעון הריני כשאר תובעים להשביעך היסת וכיון דאתה חשוד אנכי אשבע היסת בלא נקיטת חפץ ופשוט:

[ש"ך בא"ד] **וגדולה מזו נ"ל דאם תפס התובע**. נ"ב לפענ"ד לפי"מ שכתב הש"ך בס' כ"ה בשם הרקנטי דמחוייב שבועה דרבנן ואינו רוצה לישבע והתובע תפס משלו מספק' לי'. לפי הצד דלא מהני ממילא הכא א"י לומר ק"ל דהיסת צריך נק"ח דיאמר הנתבע אני רוצה לשבע ולו יהא דהדין דצריך לשבע בנק"ח הא אף דאינו רוצה כלל לא מהני תפיסתו ולענין משמתי' אני אומר ק"ל דל"צ נק"ח. וצ"ל דיכול לומר ק"ל דבשבועה דרבנן ואינו רוצה לשבע מהני תפיסתו וגם ק"ל דהיסת בעי נק"ח והוי תרתי ק"ל:

[שו"ע] **חוזר ונשבע שבועה דאורייתא בנק"ח**. נ"ב עיין ב"י סי' ע"ה בשם הרמב"ן ותלמידי הרשב"א בטוען לקחת ממני רבית ועיין בתשובת הריב"ש סי' שמ"ד בס' תולדות אדם להרשב"א סי' רל"א ובתשובת הרשב"א שבב"י סי' צ"ב ובת' הראנ"ח ח"ב סי' פ"ד ולעיל סי' ע"ה בש"ך ס"ק כ"ד:

[סמ"ע אות מ] **מוכח מזה דס"ל**. נ"ב כבר כתב הוכחה זו הרמ"א בתשובה סי' ל"ד:

[שו"ע] **י"א שאינו נפטר בשבועה הראשונה**. נ"ב עיין שו"ת עה"ג סי' ע"ד ובשו"ת הראנ"ח סי' פ"ה:

[סמ"ע אות ס] **פי' מכח מה פוטרין אותו**. נ"ב לפמ"ש הב"ח סי' כ"ב דאם אמר איני נשבע שוב אינו יכול להיפוך ולומר דכונתו הי' לשבע שכנגדו א"כ בפשיטו' י"ל משו"ה כתב ונותן להשמיענו דין זה דמיד שפוטרים אותו צריך לשלם וא"צ התובע לשבע אולם הסמ"ע לשיטתו אזיל שחולק לעיל דמצי להפך משו"ה צריך לדחוק כאן ודו"ק:

[ש"ך אות נב] **ודבר הגורם לממון לכמ"ד**. נ"ב עיין ש"ך לעיל סס"י כ"ב:

[ש"ך אות סח] **ואף את"ל דהי' נאמן בשבועה דאו'**. נ"ב לענ"ד אין כאן שבועה דאו' דהא אף אם יודה דלא נשבע ליכא חיוב ממון אלא חיוב שבועה:

[ש"ך אות עב] **ואם רצה התובע נוטל בע"כ**. נ"ב ר"ל דהא דלא נפסל לשבועה היינו שהתובע יכול לומר שצריך לישבע ואינו נפסל ע"פ עצמו כדלקמן סי' צ"ג אבל תמוה לי דהתם שייך לומר איני מאמינך שאתה חשוד אבל הכא הא אומר ששבועת היסת הי' בשקר וא"כ בע"כ הוא חשוד וא"י להשביעו וההיא דלעיל ס' י"ד היינו דהנתבע יכול לומר אני אשבע ושבועת היסת שלי הי' באמת אבל באמת ביד הנתבע להפך שבועה דהא התובע אומר שנשבע בשקר והוא חשוד על השבועה ושכנגדו נשבע ונוטל וצ"ע לדינא:

[שו"ע] **אם תפס התובע אח"כ משלו**. נ"ב וכן בנתחייב הנתבע שבועה והי' לו עד המסייע ותפס התובע שלא בעדים נאמן להכחיש העד כ"כ שו"ת עה"ג סי' ק' ובשבות יעקב ח"א סי' קנ"א והיכא דהיפך שבועה ונשבע ואח"כ תובעו ואמר הנתבע ידעתי שנשבעת בשקר ואני רוצה לישבע עתה נאמן במגו דפרעתי עתה תשו' מקור ברוך סי' כ"ב ועיין בתשובת צ"צ סי' ז' דנראה דחולק על זה:

[סמ"ע אות צד] **ואמרינן דאף אביהן ודאי לא הי' נשבע**. נ"ב אינו מובן ושפת יתר הוא דאף אם הי' אביהן נשבע כיון דמודים שיודעים שאביהם חייב ונשבע לשקר חייבים לשלם:

[הגה] **אלא יזהירו אותו ב"ד**. נ"ב אם ב' מעידים שנשבע והוא כופר עיין תשו' מהרי"ט ח"א סס"י י"ד דאין כופין אותו דאדם נאמן על עצמו ועיין בס' אורים גדולים לימוד רי"ט ד' קי"ט ע"ד:

סימן פח

[שו"ע] **ואח"כ תבע התובע חטים**. נ"ב עיין ב"ח שכתב דאף אם לא הזכיר בתביעתו שעורים חשוב כאם תבעו שתיהם שלא הי' צריך להזכיר כיון דקדם זה והודה אבל בט"ז חולק עיי"ש:

[סמ"ע אות מח] **ואע"ג דשם לא שייך לומר נתקלקל בפשיעתו**. נ"ב עיין סמ"ע לקמן סי' רכ"ג ס"ק ג' ובט"ז שם ודו"ק:

[ש"ך אות מט] **אפ"ה חשוב השטר כקרקע**. נ"ב וכן במחל השעבוד עיי"ש:
[שו"ע] **ונמצא שלא הודה אלא מה שבשטר**. נ"ב תמהני אמאי לא העתיק והראשונים להלכה סברת אידך שנוי' בסוגי' דפטור משום דמסייע לי' שטרא ונ"מ בדכתב שאין בו נאמנות דלכ"ע הודאתו מחייב שבועה מ"מ בכה"ג בסלעים והוא אמר ב' פטור דמסייע לי' שטרא וצלע"ג:
[סמ"ע אות נו] **והטעם דברישא דעכ"פ יש עליו שטר**. נ"ב לפענ"ד בפשיטות י"ל דהכא כיון דאלו טען ב' הא חייב היסת א"כ גם בטען ג' חייב לשבע היסת דאל"כ י"ל ערומי קא הערים לפטור מהיסת ומהאי טעמא ג"כ לא קשה קו' הפרישה לעיל סי' פ"ד ס"ד עיי"ש וכזה ממש כ' הגאון חכ"צ בהגהותיו לט"ז לעיל סי' ע"א ס' כ"א:
[ש"ך אות נג] **וכ"כ הנ"י פ"ק דב"מ בשם הרמב"ן**. נ"ב שם מיירי באומר שתיי' דלפי שנוי' ה"ה שם דפטור משבועה דמסייע לי' שטרא בזה כתב הרמב"ן להוכיח דמ"מ חייב היסת והרשב"א והר"ן דחו ראייתו ולא הו"ל להש"ך לציין כן על אומר שלש לפי שכתב ב"י וסייע לו שטרא ואולי כונת הש"ך דאם בשתיי' פטור אפי' מהיסת ממילא גם בשלש פטור בהיסת במגו דשתיי' מ"מ הא המחבר דנקט הטעם דשתיים פטור דאודי רק מה דבשטר והיינו שנוי' דהו"ל שעבוד קרקע ולהך טעמא בודאי חייב היסת:

סימן פט

[הגה] **או עבד או חשוד**. נ"ב ע' שו"ת הגאונים שער ד' מחלק ה' סי' י':
[סמ"ע אות ד] **וכמ"ש הטור והמחבר בס"ס צ"א**. נ"ב אדרב' שם ס"ח מבואר נשבעין ונוטלים מקטן וצ"ע:
[ש"ך אות ד] **מטעם דאין מוריש שבועה לבניו**. נ"ב משמע דאם הם טוענים ברי ויכולים לשבע נאמנים וכ"כ הב"ש אה"ע סי' פ"ח ס"ק כ"א:
[ש"ך אות י בד"ה ואין דבריו נראין לי] **הוא תמוה בעיני**. נ"ב במחכ"ת הא הך ברייי' אתי' כר"י דגם בקציצה אמרי' דלא דכיר:

סימן צ

[ש"ך אות א] **דחכמים עשאו ג"כ לזה כחשוד**. נ"ב לפענ"ד א"א לומר כן דלטענת הנגזל הוא דעשאוהו לחשוד הא לקמן בטוענו בדבר שאין אמוד דפטור מהיסת לדעת רבינו ישעי' הא זה אינו לטובת הנגזל הרי משמע דמדינא הוי חשוד:
[שו"ע] **שהרי מכחיש את העדים ה"ז פטור**. נ"ב בב"י כ' ע"ז וטעמו מגו דאי בעי אמר נכנסתי ולא נטלתי. ודעת הטור דהוי כמגו במקום עדים וטעמו של הרמב"ם דהאי לאו

הכחשה דמלת' דלא רמי' עלי' דאינש הלכך הוי כמגו שלא במקום עדים עכ"ל. ותמהני דאמאי צריכים למגו כיון דאמרי' דאינו הוחזק כפרן דמלת' דלא רמי' ממילא כיון דבכלל לא נכנסתי ג"כ דלא נטלתי ממילא על לא נטלתי בעצמותי נאמן כמו במודה דנכנס ולא גרע במאי דשיקר שלא נכנס דמה בכך שזה שקר ואנו דנין אותו לנכנס מ"מ בזה נאמן דלא נטל ומזה גם מ"ש להטור הוי מגו במקום עדים וכ"כ בהגה הוא תמוה דפשיטא דלכ"ע אינו נאמן לומר לא נכנס אלא דפליגא אם נאמן דלא נטל וצע"ג:

[שו"ע] **כך שומר של בעה"ב**. נ"ב ואף אם הוא בענין דאין השומר חייב בתשלומין הכלים ולא הוי נוגע מ"מ צריך לשבע וע' שו"ת חוט השני סי' ז' ואם השכירו ולקיטו אינו קרובו נראה כיון דמכח העדים דידעו דנטל מקצת כלים והוי חשוד לדעת רבינו ישעי' ממילא במה שתובע הבע"ה ע"פ שכירו ולקיטו בנטל יותר הוו תובעו ע"פ ע"א דצריך זה לשבע להכחיש העד דלא נטל יותר וכיון דהוא חשוד משואי"ל ומשלם וא"כ לדעת הרמב"ם וש"ע סי' ל"ב ס"ח בחשוד שומר כיון דאין שכנגדו יכול לשבע דאינו טוען ודאי פטור ה"נ בטענו ע"פ עד:

[סמ"ע אות יד] **ולא מהני בזה תפיסה דבעה"ב**. נ"ב בספק תקנה לא מהני תפיסה ונלע"ד דהיינו כיון דכל עיקר תפיסתו בשמא של תקנה דהא הבעה"ב א"י וטוען שמא התקנה דשכירו נאמן. אבל היכי דתופס בברי אלא דהוי ספק אם מכח התקנה נאמן בזה מהני תפיסתו מש"ה ניחא ההיא בסי' שפ"ח ס"ו דהתם תפיסתו לא מכח תקנה אלא דתופס בברי שמסרו לו כך וכך אלא דהספק אם עשאו תקנת נגזל במסור להאמינו. וכן בדינא דסי' שפ"ח ס"א. ומיושב קו' הדריש' והמ"ל שהקשו מההיא דסי' שפ"ח הנ"ל אח"כ מצאתי שכ"כ בס' בית מאיר סי' קי"ב ס"ה:

[שו"ע] **אין משביעין את הגזלן מפני**. נ"ב ברמב"ם איתא כן אהא דשכרו ולקיטו ובזה ניחא דצריך לטעמא דחשוד דכיון דטוען ברי ע"פ אחר. הוי ברי לחייב היסת ע"ל סס"י ע"ה והא דלא משואי"ל י"ל דמיירי דשכירו הוא קרובו או כיון דאין שכנגדו יכול לשבע ל"א איל"מ כמו בשומר חשוד כדלקמן סי' צ"ב ס"ח אבל מ"מ איכא היסת מכח ברי ע"פ אחר ואפי' מפי קרוב מש"ה צריך לטעם חשוד. נראה אף בטען על אחרים בחובי נטלתי לא אמרי' בי' מחשואי"ל כיון דאלו אמר לא נטלתי לא הי' חייב שבועה דהא הוא חשוד וכיון דשכנגדו אינו יכול לשבע הי' פטור נאמן לומר בחובי נטלתי במגו דלא נטלתי ודו"ק:

[שו"ע] **או שיפקידו בידו**. נ"ב לא טען הניזק שהכלים הי' של עצמו. להסמ"ע ס"ק ו' הכא נאמן במגו דיאמר בפקדון הי' בידי דכיון דהמזיק טוען שמא וברי ושמא אמרי' מגו להוציא:

[שו"ע] **ואם יש הוכחה שזה חבל**. נ"ב ע"ל סס"י ל':

סימן צא

[שו"ע] **שניהם נשבעים כעין של תורה**. נ"ב אם שניהם יכולים אח"כ לצרף לעדות ע' תשו' מוצל מאש סי' מ"ט ובת' משאת משה חח"מ סכ"ז:

[ש"ך אות י] **ומיירי בפועלים שאין להם יורשים**. נ"ב עדיין יש לעיין דבזה י"ל דלא מקרי תשלום א' דדוקא ביש לפועלים יורשים וא"צ לשלם להם זה מקרי תשלום דהא הבעה"ב מחוייב ודאי תשלום א' אם לחנוני או ליורשי פועלי' דמה דאינו משלם ליורשי פועלים היינו מטעם הכחשת חנוני דשמא שילם החנוני ממילא אז חייב להחנוני מש"ה י"ל דנוטל בלא שבועה דאין הבעה"ב מפסיד דהא תלי' טענת החנוני דנתן לפועלים ופטור מיורשי הפועלים אבל באין יורשים לפועלים דבזה אף אם לא נתן החנוני נפטר הבעה"ב וזכה במה שבידו מהפקר י"ל דצריך החנוני לשבע וע' בש"ך סק"א ודו"ק (וע' בכנה"ג אות י"ב ומהריב"ל בח"ב סי' נ'):

[ש"ך אות כב] **ולא כיון יפה בתרתי**. נ"ב ע' ת' עה"ג סי' קי"ט באורך:

[שו"ע] **יש לדון ע"פ פנקסו**. נ"ב בגד"ת שכ"ט ח"א סי' ב' האריך להקשות בגבה החנוני בלא שבועה ע"פ פנקסו ורגלים לדבר דלא עדיף הבע"ב מיתומי' וע"ש. ובמחכ"ת אין כאן דרך קו' דהכא דנין התובע מוציא ע"פ פנקסו דהנתבע דהוי כהנתבע מודה לו אבל בחנוני הרא"ש דן רק אף דאינו זוכר מ"מ יכול לטעון ברי ע"פ פנקסו ורגלים לדבר אבל פשיטא דצריך לשבע דלא עדיף פנקס שלו מטענתו בברי גמור דצריך לשבע דשמא משקר ופשוט מאוד:

[שו"ע] **היכא דיש רגלים לדבר**. נ"ב ע' ת' הרשב"א סי' י"ד:

[ש"ך אות לג בפירוש חמישי בד"ה ועוד נראה] **ומ"מ צ"ע אי אמרי' מגו בכה"ג**. נ"ב נלע"ד דהספק די"ל כיון לפי דבריו שאמר קנה הפירות של הבה"ב אלא דטוען דהבעה"ב חייב לו דמי הפירות י"ל דהוי מגו להוציא עמ"ש בסי' קל"ח ס"ח בהגה:

סימן צב

[שו"ע] **החשוד על השבועה**. נ"ב בב"ח לעיל סי' ל"ד סי"ב כ' בשם מרדכי הארוך דמזיק ממון של חבירו במזיד אע"פ שדעתו לשלם הוי רשע דחמס ע"ש והכנה"ג כאן הביא

ובש"ש פ"ו דב"ק סי' ל' כ' וז"ל תדע דלא מצינו מזיק ממון חבירו בידים פסול לעדות עכ"ל:

[סמ"ע אות ז] **כגון שלא אוכל ואכל**. נ"ב בפשיטו' י"ל דנקט כן דלא לבד באוכל ולא אכל דהוי עבירה שאין בה מלקות דלאו שאין בו מעשה אין לוקין ולא מפסיל. אלא אפי' לא אוכל ואכל דהוי יש בו מעשה דהא מה"ט מחלק באמת הריב"ש הובא בסמ"ע סל"ד:

[שו"ע] **או אוכל נבילות**. ע' ת' ב"ש סי' ב' ס"ק י"ב ובס' בית מאיר סס"י קט"ו:

[שו"ע] **בין של דבריהם כגון**. נ"ב ואפי' בלא הכרזה פסול לשבועה כ"כ במהר"ם שיף פ"ק דב"מ בסוגי' דההיא רעי' ובכנה"ג כאן בסימני הטור מפקפק בזה. ולפענ"ד נראה דהכרזה הוא לתיקון העולם ולזה בשבועת היסת דע"י חשוד פטור בלא שבועה בזה בחשוד מדבריהם קודם הכרזה לא דינינן לי' לחשוד לפוטרו בלא שבועה דהוי פסידא דאחרינא אבל במובמ"ק לחובתו לא בעי הכרזה ודנין בי' משואי"ל ע' תוס' ב"ק ס"פ הכונס ודו"ק:

[שו"ע] **ויש מי שאומר שאם**. נ"ב ע' שו"ת מהרי"ט חח"מ סי' ל"ו שמחלק בין שאומר כן על תביעת התובע שישבע בין שאומר כן מקודם על ענין אחר ע"ש:

[שו"ע] **אבל אם אומר בודאי**. נ"ב ע' ת' הראנ"ח ח"א סי' קי"א:

[שו"ע] **והוא חשוד על השבועה**. נ"ב ואם בשעה שהודה לא הי' חשוד ואח"כ קודם שנשבע נעשה חשוד או בהיפך ואח"כ עשה תשובה ע' בקצה"ח סי' פ"ט בסופו:

[שו"ע] **הרי הנתבע ישבע היסת ויפטר**. נ"ב ע' ש"ך לעיל סי' ע"ט ס"ק ט"ו:

סימן צג

[סמ"ע אות ב] **והמחבר אזיל לטעמי'**. נ"ב דברי תימה הן שהרי אדרבא הסמ"ע בעצמו סי' ק"ז כתב דדעת המחבר דבעי הודה במקצת כמו שסתם המחבר לקמן סי' ר"צ אלא די"ל בהיפך כיון דבמנוהו ב"ד בעי הודה במקצת ע"כ במנוהו אבי יתומים לא בעי הודה והיא לגמרי כדעת רש"י ודו"ק:

[ש"ך אות ג] **והדבר ברור דס"ל להרמ"א**. נ"ב היינו רק במנוהו ב"ד אבל בשאר הנשבעים ונוטלים ס"ל להרמב"ם דבעי הודאה במקצת כמ"ש הטור בשמו ודו"ק ומהתימה על הש"ך וצ"ע:

[ט"ז ד"ה בטור כתב] **מ"מ דבר ברור הוא**. נ"ב עיין לקמן סימן ר"צ ס' י"ח וצ"ע:

[סמ"ע אות ט] **במגו דלא נשתתפי עמך**. נ"ב ומ"מ משמע ביש עדים שהוא שותף אף דאין מעידין שהוא עדיין שותף צריך לשבע וא"נ במגו דחלקנו השותפות דרישה ועיי"ש הטעם ולהרא"ש דבעי עדים שהוא שותפו נראה לענ"ד דאם יש עד אחד שהוא שותפו

א"צ לשבע ואין דומה לדלעיל סי' פ"ט ס"ג דהכא אלו טען לא הייתי שותף א"צ לשבע להכחיש העד כיון דאפי' הודה אינו חייב ממון רק שבועה. ולהש"ך ס"ק י"א י"ל דצריך לשבע להכחיש העד שבועה דרבנן דלא מקרי תקנתא לתקנתא כיון דלהכחיש העד הוי דאורייתא וצ"ע לדינא:

[הגה] **בין אם נושא שכיר**. נ"ב עיין ש"ך יו"ד סי' קי"ט ס"ק ט':

[שו"ע] **ומפקיד הסחורה או מקצתה**. נ"ב אף דזה אינו נושא ונותן ול"ש בי' מורה התירא מ"מ גבי השותפי' אם הי' הדין דאין השותף יכול להשביע לחבירו בשחשדו שעיכב ממון לעצמו אף הוא יורה היתר לעכב לעצמו כנגד מה שהוא חושד לחבירו להכי תקינו רבנן שבועת השותפים שלא יהי' לב א' מהן נוקפו על חבירו כ"כ מהרי"ט סימן ק"ה:

[שו"ע] **הרי שניהם נכנסים לספק**. נ"ב ועושים גורל מי ישבע תחלה שו"ת שבות יעקב ח"א סי' קנ"א:

[שו"ע] **יש מי שאומר שאם פוטרו משבועה**. נ"ב עיין נ"י פרק הכותב שכתב דדוקא באשה התובע כ' הדין אף דפוטרו משבועה יכול להרי"ר /להדירה/ אבל לא באחר עיי"ש וכן הוא לעיל סימן ע"ה ס"ו בהגה"ה:

[שו"ע] **אינו יכול לגלגל**. נ"ב עיין לעיל סי' ע"א ש"ך ס"ק י"ד:

[ש"ך אות יח] **ועי"ל סי' ק"ח סס"ח**. נ"ב ועיין בתשו' ר' ברוך אנגיל סי' ג':

סימן צד

[ש"ך אות ז] **דגם בזה מגלגלין וצ"ע**. נ"ב עיין ש"ך לקמן סי' רצ"ח ס"ק ו':

[ש"ך אות ח] **לשבע עיקר שבועה**. נ"ב ק"ל הא אף אם ישבע על העיקר מ"מ בידו על גלגל להפך וכמ"ש הסמ"ע סקי"ב וצע"ג:

[שו"ע] **אלא הריני משלם**. נ"ב ואם הביא עד אחד מסייע על עיקר שבועה י"ל דלגבי שבועה ע"א כב' והוי כבאו ב' עדים דליכא שבועה כלל ובטל הגלגול:

[שו"ע] **א"ל או השבע על הכל**. נ"ב ובזה אף שמגלגלין עליו בספק כיון דלא אמר הריני משלם רק על ידי שבועה שכנגדו כ"כ בס' כתובה סי' צ"ו ס"ק ט"ז:

סימן צה

[סמ"ע אות ג] **והוא מודה בא' וכפר בא'**. נ"ב והא דלא הוי הילך וא' דנאבד כיון דאין שמירה בשטרות פטור לשלם לא הוי הודאה. צ"ל דמודה ששרף אותו ולבתר דתקנו חז"ל בגרמי חייב והוי מודה:

[ש"ך אות יז בד"ה אכן לענין דינא] **לא פליג רבנן בתקנתא**. נ"ב וכ"כ הפרישׁ' ס' צ"ג ס"ז:

[שו"ע] **ועבדים ושטרות**. נ"ב ולענין עבד עברי אם גם כן מקרי קרקע עיין ש"ך סי' זה ס"ק י"ח ולקמן סי' רכ"ז ס' ל"ג ובסמ"ע ס"ק ס' ודו"ק ובחטים הזרועים בקרקע איבעי' דלא איפשטא בש"ס פ' הזהב וע' לקמן סי' רכ"ז ס' ל"ד:

סימן צו

[שו"ע] **הודה לקטן אינו אלא כמשיב אבידה**. נ"ב לפי"ז בהודעת עדים דר"ח צריך לשבע לקטן. ק"ל דהא אינו נשבע לקטן להכחיש העד דתביעות קטן אינו תביעה ה"נ במובמ"ק ול"ל לטעם משיב אבידה:

[הגה] **מה דצריך לשבע עפ"י עד**. נ"ב וכ"כ התוס' סנהדרין דף ס"ח ע"ב ד"ה קטן:

[סמ"ע אות ג] **דתביעתו אינו תביעה**. נ"ב ק"ל דלמה כתב הרמב"ם דבשמר לקטן דנשבע לפי שאינו נשבע מחמת טענה ובסמ"ע ס"ק ג' דאף בגדול אינו ודאי דמ"מ מ"ש דע"א מעיד לקטן אינו נשבע:

[ש"ך אות ב] **שאינו מתחייב**. נ"ב עיין בטור כאן מש"כ בשם הרמ"ה:

[ש"ך בא"ד] **אפי' פשע בודאי**. נ"ב ובמחנה אפרים בהל' שומרים סימן י' כתב וז"ל וקטן שהשאיל לגדול לכ"ע שואל גמור הוא דלענין שאולה לא כתיב איש וכן נראה מתשובת הר"מ ז"ל הארוכות ונראה מדבריו שם דאם הי' הקטן במלאכתו של השואל מקרי שמירה בבעלים עכ"ל:

[ש"ך אות ה] **וע"א מעידו שהוא פרוע**. נ"ב לפי דעת הי"א בס"א בהג"ה לא הוי תקנתא לתקנתא דהא שבועת ע"א מדינא נשבעין לקטן ועיין בש"ך סי' פ"ד ס"ק ז':

[שו"ע] **לא לשבועה קלה**. נ"ב ואם הוא כפיקח לכל דבר משביעי' אותו ע"י הרכנה שו"ת ש"י ח"א סימן קנ"ה ועיי"ש שפלפל עוד אם יכול להשביעו ע"י הכתב:

[באר הגולה אות צ] **ולפי"ז ה"ה לוה שאין לו לשלם**. נ"ב עיין בס' ג"פ סי' ק"כ סק"ה ובתשו' מוצל מאש סי' מ"א:

[הגה] **ושלא שלח בהן יד**. נ"ב ודעת המחבר לקמן סי' שמ"ט דאי"צ לשבע שלא פשע דאף אם פשע פטור דלא הי' ש"ח וכמ"ש הב"י שם והבדק הבית ועיין סמ"ע שם ס"ק ד':

סימן צז

[סמ"ע אות יח] **או אוכל מתוכו וממנו לעולם**. נ"ב משמע דדעת הסמ"ע בפשיטות דכלים שאוכלים מתוכו היא בכלל רחיים ורכב וכן משמע בטור דכולל קערות. אבל מדברי הת"מ הל' ה' ד"ה הא מבואר דצליחות וכוסות לא מקרי כלים שעושים בו אוכל נפש:

[שו"ע] **אינו חייב להחזיר לו**. נ"ב ואם החזיר לו ומת הלוה בנתיים או שעבר שמיטה בנתיים עיין במ"ש הב"י לעיל סי' ס"ז ס"ד בשם ס' הגהות מיימונית ד"ס משפטים ומרדכי פרק המקבל ועיין באו"ת שם סק"ו:

[הגה] **אין ב"ד ש"מ חייבין לכוף**. נ"ב ואף דיש בו ג"כ לאו דלא תשכב בעבוטו. מ"מ כיון דהלאו ניתק לעשה אין כופין עליו מ"ל פ"ז מהל' מתנת עניים ה"י ועיין במ"ל פ"ג הי"ד מה' עבדים:

[שו"ע] **וכסות י"ב חודש**. נ"ב וא"י להוציאו מבית דירה שלו שדר בה עד י"ב חודש ת' מהרי"ט ח"א סי' קי"ג:

[שו"ע] **ואפי' ספר תורה**. עיין שו"ת מהרי"ט ח"ב יו"ד סי' ה':

[שו"ע] **עד שיפרע בעה"ש תחלה**. נ"ב והיינו ממקרקע אבל ממטלטלין חולקים ב"י:

[הגה] **הדין עם המלוה שהרי**. נ"ב ע"ל סי' ק"ה ס"ב בהג"ה:

[סמ"ע אות נז] **לפרנסו ל' יום לו ולא לה**. נ"ב וכיון דמן הדין הי' הבע"ח נוטל הכל אלא דהתורה נטלה מהבע"ח ונתנה לו וילפי' דלו ולא לה אין החיוב עליו ליתן לה מזה מיהו י"ל דצריך לחלוק עמה אלו מזונות עכ"ל הפרישה:

[שו"ע] **אע"פ שעדיין לא לבשו**. נ"ב עיין שו"ת צ"צ סי' ג':

[שו"ע] **או ממה שפסק הבעל לה**. נ"ב ועיין שו"ת מהרי"ט חח"מ ססי' קט"ו:

סימן צח

[שו"ע] **לחסרון כיס**. נ"ב עי' לקמן סי' רס"ב ס"ה בהג"ה ועיין ט"ז לקמן סי' קס"ג בהגהותיו ובס' קצות החושן:

[שו"ע] **משיפסקו ימי הכרזה**. נ"ב עיין במהרש"ל ס"פ הנושא את האשה דדוקא אם אין לו מעות לפרוע או בבא לטרוף מלוקח אבל אם סירב מלפרוע וירדו הב"ד לנכסיו אוכל פירות מכי מטי אדרכתא לידי'. אבל בתוס' ופוסקי' שם מבואר דלס"ל לחלק ע"ש:

סימן צט

[שו"ע] **אם לא נמצא ללוה כלום**. נ"ב וכן למזיק משביעים כן. כן מוכח מהש"ך סי' פ"ו ס"ק י"ט:

[שו"ע] **א"צ לשבע שבועה זו לכל או"א**. נ"ב כיון דשבועה זו רק תקנת חכמים היא לא מדקדקים בה להחמיר אלא להקל רמב"ם וטור ועי' שו"ת ושב הכהן סי' נ"ח:

[סמ"ע אות א] **ואינו רוצה לפרוע מהן כ"א בקרקע**. נ"ב ובש"ך לעיל סי' ס"א סק"ד חולק בזה:

[סמ"ע אות ז] **ואין בע"ח יכול לגבות ממנו**. נ"ב ואם השותפים לוו ג"כ מאחרים לצורך השותפות וחייבים ג"כ חובות אחרים שאינו בא לכלל שותפות ובאו כולם לגבות ממה שנמצא בענין השותפות ההוא עיין שו"ת מבי"ט ח"א סי' קמ"ט:

[הגה] **מיהו אם ידוע שיש לו עסקא**. נ"ב עי' ב"ה סי' צ"ו דכתב דלוה שחייב לאחרים ולו סחורה שקנה בהקפה אם הסחורה בעין או דאתי מחמתי' קיים אין לאחרים חלק בזה וע' בתשו' צ"צ ס"י ובס' גט פשוט להל' גיטין סי' ק"כ ס"ק ח':

[הגה] **במגו שהי' נותנים לו**. נ"ב עיין שו"ת מהריב"ל ח"א כלל י"א סי' נ"ז:

[הגה] **מיהו אם נראה לבית דין**. נ"ב עיין בתשו' ר' ברוך אנגיל סי' ג':

סימן קא

[שו"ע] **אם יש לו מעות צריך ליתנם לו**. נ"ב ואם מכר לו דבר ורוצה לשלם אח"כ אם מחויב ליתן לו מעות או לא עיין בב"י רס"י:

[שו"ע] **אין המלוה יכול לומר איני רוצה**. נ"ב עי' תשו' חו"י סי' כ"ט ול' ובתשו' שבות יעקב ח"ג סי' קנ"ג:

[ש"ך אות ג בתחלתו] **אינם נראים לפענ"ד לדינא**. נ"ב עי' בתשו' פרח שושן הא"מ כ"ג סי' ב':

סימן קג

[סמ"ע אות ה] **וגם הן רוב מנין**. נ"ב עי' במהריב"ל ח"ב סי' כ"ט:

[הגה] **וי"א דלוקח לא יכול לסלק הבע"ח**. נ"ב בגד"ת דקדק ג"כ מדברי הה"מ דגם ליורשי הלוה יש דסברי דלא מהדרי' עיי"ש. ועל שיטת הרא"ש דללוקח לא הדרי' יש לעיין במה דאמרי' בסוגי' שמו מינה דאשה ואינסב' ומתה לא מהדרי' ולא קתני רבות' יותר דגם בשמו מינה לאחר הנשואין אם הי' החוב מקודם הנשואין דלא מהדרי' דללוקח לא מהדרי' ועיין ש"ך ס"ק י"ט ויש לישב ודו"ק. וחתני הרב מו' הירש הראה לי שנזכר ראי' זו ברמב"ן בחי' בסוגי' דפרה וטלית ושמחתו שכונתי לזה בעזה"י:

[ש"ך אות יד] **מ"מ נראה לי דעת הטור כן**. נ"ב בתשו' כרם שלמה סי' כ' דהעיקר כסמ"ע ויכול לומר ק"ל כהרא"ש דבהוציא והשביח לא הדרא כלל:

[שו"ע] **שמו קרקע לאשה ונשאת**. נ"ב שמו ממנה לאחר שנישאת לחוב שחייבה מקודם נישואין תלי' בפלוגת' דהרא"ש ורמב"ם לעיל ס"ט דשמו מלוקח אי מהדרי' לי' וע' בב"י ועיין ש"ך ס"ק י"ט:

[סמ"ע אות כח] **הוה בו פסיד' לזה שנשו'**. נ"ב והא דלא מהידר ולא משווינן לי' ליורש ולהידר לשיטת הרא"ש שהביא הרמ"א ס"י דבירושה דממילא מהידר ע' תו' ב"ב דף קל"ט דמאי דלא מהידר ל"ה כ"כ פסידא לאחרינא עיי"ש:

[ש"ך אות יח] **כתב מהרש"ל בתשובה**. נ"ב וע' בתפארת שמואל להגאון מהרש"ק ז"ל:

[ש"ך בא"ד בסופו] **וכן עיקר**. נ"ב ולזה הסכים ג"כ בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קס"א:

[סמ"ע אות כט] **ולא בנאבד ומצאוהו אח"כ**. נ"ב וקשה מדברי הטור לקמן סי' רצ"ה שכתב שם אפי' שילם אם לא שילם מעצמו אלא עד שהטריחו לב"ד לכופו לפרוע ואח"כ הוכר הגנב או נמצא הפקדון וכו' ואם גבו מהשומר קרקע או מטלטלין מחזיר לו קרקע או כלים שלו עיי"ש הרי דאף כלים מחזיר וא"כ לאו משום שומא הדרא נגעו בזה דהא במטלטלין לא הדרא אלא ע"כ דהוא מטעם שומא בטעות הרי אף בנגנבו באמת והוכר הגנב הוא בכלל שומא בטעות וצ"ע:

סימן קד

[שו"ע] **ושתק מוציאין מידו**. נ"ב ואין יכול לסלק לבע"ח מוקדם בזוזי וגרע מלוקח כך מתבאר מדברי התוס' כתובות דף צ"ד ע"א ד"ה שנמצאת ע"ש ובמהרש"ל שם:

[הגה] **וכ"ז במלוה בשטר**. נ"ב מבש"ט ומע"פ שבאו לגבות מיתומים אם המבש"ט מודה למע"פ אם אין נכסים לשניהם יחלוקו כיון דמודה אבל אם הנכסים מספיקנן לשניהם נוטל המבש"ט כל חובו דאומר הרי נכסים לפניך אף דא"י לגבות מיתומים עפ"י הודאתו של בעהש"ט כ"כ בס' בית מאיר סי' ק"ה:

[סמ"ע אות טו] **ה"ל כמכר לו**. נ"ב אף למאי דפסקי' לקמן סי"ג כדעת ר"ה דמע"פ מקודם מוקדם למבש"ט מאוחר י"ל דהתם כיון דגם למע"פ יש לו שעבוד דאוריית' משא"כ הכא בדאיקני משו"ה ס"ל ג"כ להב"י דבלוה ולוה וקנה וכ' ל"א דאיקני הוא דגובה הכל ודעת הש"ך דס"ל בס"ק ט"ו דבלוה ולוה וקנה וכ' ל"א דאיקני וכן בלוה וקנה ולוה דיחלוקו היינו דבכל ענין שטר לא הוי כמכר אלא מע"פ הוא קודם מכח שעבוד דאוריית' אבל הכא דליכא שעבוד דאוריית' אין כאן דין קדימה וחולקי' ואולם כ"ז לשיטת ר"ה אבל לשיטת הרי"ף דמבש"ט מאוחר קודם למלוה ע"פ מוקדם דשעבוד הוי כמכר בזה לכאורה ודאי הדין הכא כסמ"ע דבלוה וקנה ולוה דלבתר' משתעבד ובלוה ולוה וקנה וכ' ל"א דאיקני דהוי קודם וכ"כ ג"כ במ"ל לשיטת הש"ך דהכריע בסי' ק"ב כהרי"ף וכאן פסק דיחלוקו טעמי' בעי' ועיין:

[ש"ך אות יב] **ובתשו' מהרי"ט סי' קכ"ח**. נ"ב וב"ח חח"מ סי' ח' ובשו"ת מהרח"ש סי' נ"ד:

[ש"ך אות יד] **כנ"ל ודו"ק**. נ"ב וכ"פ הב"י בעצמו בשולחנו הטהור באה"ע סי' ק"ב ס"ג דבקרקע לא מהני תפס כי אם בב"ד:

[ש"ך אות טו באמציעותו] **ובא לגבות ממנו משתעבד לשניהם בשוה**. נ"ב וכ"כ בפשיטות בשו"ת מהרשד"ם סי' קמ"ה:

[ש"ך אות בא"ד] **וראי' ברורה לדברי מדברי ר"י**. נ"ב עיין בשו"ת מבי"ט ח"א סי' קמ"ט:

[ש"ך אות יז] **לגבות מבני חרי ודלא כהר"ן**. נ"ב בפשיטו' י"ל דאנן קי"ל דיחלוקו מכח אידך סברא שכתבו תוס' בשם ר"ת דכיון דשניהם אמת עכ"פ משום נעילת דלת תקנו דחולקים ועיין בפ"י שם דמדינא הוא דהוי דררא דממונא דבכה"ג שודא עדיף כמו במחליף. ונ"מ לדינא בשטר שיש בו קנין דלסברת הר"ן קי"ל בזה דעבדינן שודא כמ"ש הר"ן להדי' ולסברת ר"ת הנ"ל גם בזה הדין דיחלוקו ומלבד זה צ"ל הכי דהא מוכח דאנן לא קי"ל כסברת הרי"ף והר"ן דהשעבוד לא מתחיל אלא מסוף היום משעת דמוכח מתוכו ממאי דפסקי' לעיל סי' מ"ג סכ"ג ראובן ושמעון וכו' ולסברת הנ"ל מהראוי דשמעון יטרוף מאייר ואילך דאף אם שטרי מא' בניסן כיון דכ' ניסן סתמא לא חל שם שעבוד עד סוף ניסן כיון דאין מוכח מתוכו ואף דמ"מ הוי שמעון מע"פ מניסן וקודם לראובן כדפסקי' הכא דמע"פ מוקדם קודם למבש"ט מאוחר ז"א דהא כיון דגבה ראובן אין כאן עוד זכות לשמעון בקרקע של ראובן דמלוה בשט"מ שקדם וגבה מה שגבה גבה ול"ש לומר הנחנו כיון דאף אם יברר עתה שיש בו בא' בניסן א"י לטרוף מראובן שקדם וגבה אע"כ דשמעון הוי מבש"ט משעה שבא השטר לידו והכא היינו טעמא דיחלוקו דהוי דררא דממונא ודו"ק:

[שו"ע] **אם כשיתחלק הממון הנמצא**. נ"ב עיין בשו"ת שבות יעקב ח"א סי' קנ"ו שהעלה לעיקר כדעת הצ"צ דאם יש לבע"ח א' שני שטרות גובי' לפי השטרות ואם הוא חילופים דמנהג הסוחרים דכתוב בו (לויט וועקסעל שטיהל) כיון דמנהג הסוחרים לפרע לפי ממון ויש למנהג הזה יסוד לדעת ר"ח מש"ה בזה שקיבל עליו מנהג הסוחרי' בענין הפרעון אין לזוז ממנהגם עיי"ש ועיין בשו"ת הנ"ל ח"ב סי' קס"ב בב' וג' בעלי בתים שנתנו כ"א תיבה סחורה להוליכו ביומא דשוקי ונאנס מן העגלן בדרך ואין שומת הסחורה שוה ותבעו שלשתן את העגלן לפני ערכאות ויצא פשר סך מה לשלם ונפל מחלוקת ביניהם בענין החלוקה והעלה דיחלוקו לפי ערך שיווי הסחורות ודומה למתנה לקמן סי' קי"א ס"ח ומסברת הסמ"ע שם ס"ק י"ח וה"ה בנדון זה:

[ש"ך אות כ] **אבל בשעבד לו נכסים בפירוש**. נ"ב בשו"ת פמ"א ח"ב סי' ק"א כתב דכן פסק הוא להלכה ולמעשה:

[שו"ע] **ונפל הבית עליו ועל מורישיו**. נ"ב בבעה"ת שער מ"ח ס"ח כ' דדוקא במורישיו אביו בזה אמרינן מכח אבוהו דאבא קאתינ' אבל בירש מאחי אביו בע"ח דאביו גובה המנו עיי"ש ועיין בתשובת שב יעקב חח"מ סי' י"ח:

סימן קה

[שו"ע] **שכל התופס לבע"ח במקום**. נ"ב ובספיקות היכי דמהני תפיסה ותפס אחר בשבילו י"ל דמהני דכיון דאינו ודאי מחייב לאחרונ' דהא אפשר דהדין כן דשייך לזה. תשו' מקור ברוך סי' ס' ועיין בתשובת פני משה ח"א סי' צ"א דכתב לצדד דתפיסת ק"ל לא מהני רק הבע"ד עצמו ולא באחר בשבילו:

[שו"ע] **ואפי' עשאו שליח וכתב**. נ"ב וממילא ה"ה באם התופס זה נותנו לחצר של בעה"ח לא זכה בה כיון דחצר מטעם שליחות איתרבא הוי רק כשליח שמסר לשליח זולת בעומד בצד שדהו דהוי יד כמבואר בפ"ק דמציע' אבל לדעת הנ"י שם דחצר המשתמר בדבר שזכות היא לו הוי כיד אריכת' ועיין ש"ך לקמן סי' רמ"ג סק"י א"כ אם נתן זה התופס ליד חצר המשתמר זכה בה אבל אם נתן לחצר שאינו משתמר ואינו עומד בצד שדיהו אף לשיטת הי"א לקמן סי' ר' מ"מ הוא רק מטעם שליחות ולא מהני הכא ודוק. והגאון בעל בית מאיר השיב לי די"ל דיסוד תלב"ח דל"ק דהוי כעין אין שליח לד"ע כיון דחב לאחרים וזה ל"ש בחצר:

[ש"ך אות א] **ואפי' עשאו שליח**. נ"ב עיין תשובת פני משה ח"א סי' צ"א:

[סמ"ע אות ג] **כיון דלנפשי' לא מצי לזכות בכולו**. נ"ב עיין סמ"ע סי' רמ"ג ס"ק כ"ו:

[ש"ך אות ב] **דהיכי דזכי לנפשי' מידי זכי לחבריה**. נ"ב עיין תוס' בב"מ ד"ה ושותפים שגנבו דמשמע דס"ל דדוקא בגנבו יחד אבל לא בגונב א' לעצמו ולחבירו ועיין במחנה אפרים הל' שותפים סי' ח':

סימן קו

[ש"ך אות א] **ועיין בתשו' מהרשד"ם**. נ"ב ובתשובת פני משה סי' מ"א שכולם העלו דיכול לו' ק"ל כהר"ה דאין גובין שלא בפניו:

[ש"ך אות ו בד"ה וכתב בתשובת] **אלא נראה דחיישינן לקנוני'**. נ"ב בכנה"ג סי' קי"א בטור אות ג' כתב בשטר שאינו מקוים אפי' הלוה מודה אינו גובה אפי' מלקוחות דמשעת הודאה ואילך הרדב"ז ח"ב סי' ע"ד עכ"ל:

סימן קז

[שו"ע] **אף מהמטלטלין שהניח אביהם**. נ"ב וע' באה"ע סי' ק' ובח"מ שם:

[שו"ע] **אפי' קנאם הלוה אחר שלוה**. נ"ב ע' בשו"ת הריב"ש סי' שצ"ב העלה דמ"מ מחויבים בד"ש לשלם ממטלטלין מדין מצוה על היתומים:

[ש"ך אות ב] **אדרבא אפכ' קשי' לי על הרא"ש**. נ"ב ע' בהה"מ פ"ח מה' עכו"ם מ"ש על שם הרשב"א וע' באגודות שער ס"א ח"א סי' ה':

[שו"ע] **הדין עם היורשים**. נ"ב ע' במלחמות ד' בב"ק בסוגי' דבא בע"ח ונטל חלקו של א' מהם בטלו המחלוקת:

[ש"ך אות ד] **לא מהני כשרוצים ליתן לו קרקע**. נ"ב כך מבואר ומפורש בריב"ש סי' שצ"ב ועמ"ש בגליון הש"ך לעיל סי' כ"ח ס"ק ב' ודו"ק:

[הגה] **ראובן שהי' חייב לשמעון**. נ"ב ע' ת' בני אהרן סי' נ"א:

[ש"ך אות ח] **והדברים צ"ע**. נ"ב ע' ת' רש"ך ח"ב סי' רצ"ד דכתב בפשיטות כסמ"ע:

[שו"ע] **ואפי' אין לו עדים על חובו**. נ"ב ואף אם הניח מטלטלין ומקרקע דצריך להחזיר המטלטלין ליתומים דבמקום קרקע לא נשתעבדו המטלטלין. מ"מ מהני התפיסה במגו דצריכים לשלם לו מקרקעות או יניחו המטלטלין בידו כ"כ הריב"ש סי' שצ"ב ובתופס מטלטלין דידהו שלא הניח להם אביהם וטוען אביכם חייב לי אם נאמן במגו לגבות מקרקע שירשו ע' מ"ל פי"ט ה"ז ממלוה:

[ש"ך אות י] **וע' במע"מ דב"ק**. נ"ב וע' ברמב"ן במלחמות פ"ק דב"ק שכתב להדי' דאם הבע"ח בא לגבות מטלטלין אינו יכול לגבות ממנו כיון דביד אח השני קרקעות ובמקום קרקע לא תקנו הגאונים מידי ע"ש:

[שו"ע] **אלא יקח כל חובו**. נ"ב ע' בס' בית מאיר סי' קי"ג ס"ב:

[שו"ע] **היורשים פטורים**. נ"ב המרח"ש סי' ל"ב הקשה מדברי הרמב"ם פ"ז מה' מעשר שני דפסק כרבנן דמ"ס מעשר שני גבי מצא כלי. וכ' עליו ק' ומירושלמי פ"ב דמ"ש אין ראי' דהתם ר"י לשיטתו מדמפלגו במצא כלי וכ' עליו מק':

סימן קח

[שו"ע] **מלוה ע"פ אינה נגבית מהיורשים**. נ"ב ואם יש מע"פ ומבש"ט ובעל השטר מודה שהבע"ח דע"פ לא נפרע אם אין הנכסי' מספיקי' לשני החובות מגבי' למע"פ חלקו כיון דבעהש"ט מודה לו אבל אם הנכסים מספיקים לשני החובות בעהש"ט גובה חובו כיון

דמניח נכסים כדי גבייי' מע"פ אף דיתומים לא יאמינו לו ולא ישלמו לו למע"פ כ"כ בס' בית מאיר סי' ק"ב ס"א:

[שו"ע] **כשחייב מודה**. נ"ב בענין דלא פרע ודאי אח"כ כגון שהי' סמוך למיתתו וע' ש"ך לק' סס"י רנ"ה:

[הגה] **נפרעים מן היתומים**. נ"ב י"ל דהרא"ש לשיטתו דפורע חובו לא הוי רק במזונו' אבל לדידן י"ל ה"נ דהוי מבריח ארי כ"כ בת' הרמ"ע סי' פ"ט:

[שו"ע] **אין נפרעים מיורשים קטנים**. נ"ב ומיורשי לקוחות והם קטנים וכן אם הלוה נתן לקטן צל"ע:

[שו"ע] **ודהיתה ת"ז צריך שיקבל**. נ"ב ובמבש"ט וכתב בו זמן אם מקבלים עידי קיום בעוד שהיתומים קטנים עמ"ש הסמ"ע וש"ך לעיל סי' ע"ח:

[שו"ע] **אין מקבלין עדות ע"ק ואפי' בפניו**. נ"ב ואפי' יש שם יורשים גדולים ג"כ ונתקבל העדות בשביל הגדולים לא מהני לגבי הקטנים הר"ם אלשיך ז"ל בשו"ת סי' קכ"ז:

[סמ"ע אות יז] **הי' נשבע ש"ד ונפטר**. נ"ב אזיל לשיטתו לקמן סי' רצ"ו:

[סמ"ע בא"ד] **ואע"ג דאינו שכיח**. נ"ב ע' ש"ך לעיל סי' פ"ב דיני מגו אות כ"ב:

[שו"ע] **או שהאמין לבעל העסקא**. נ"ב עמ"ש הסמ"ע לעיל סי' ע"א ס"ק ה' ובש"ך שם:

[שו"ע] **אין טוענין להם שנאנסו**. נ"ב המהרח"ש סי' ל"ב כתב די"ל דוקא נאנסו לא טענינן להו אבל גניבה הוי שכיח. וכן נראה דעת מהרי"ט ח"ב סי' ק"כ וע' ש"ך סי' קכ"א ס"ק ס"א:

[ש"ך אות ז] **אינו נאמן במקום חזקה הוא**. נ"ב ע' במרדכי פ"ק דב"ב שהקשה אר"ל דיהא נאמן לומר פרעתי ת"ז במגו דמחל והוכיח מזה דטענת מחילה טענה גרוע ואינו נאמן רק במגו והובא בהג"ה רס"י ע' מבואר דס"ל דאף מגו ממש תלי' באיבעי' זו וכן מבואר דעת הנ"י פ"ק דב"מ דף י"ב ע"א בסוגי' דתקפה א' בפנינו שכתב שם א"נ מגו במקום חזקה ולא איפשטא פ"ק דב"ב הלכך הוי קולא לתובע וחומרא לנתבע מבואר ג"כ לדעת הנ"י דלא כש"ך ועמ"ש בגליון לעיל סי' ע' ס"ק י"א בסמ"ע:

[ש"ך בא"ד] **הוי מלתא דל"ש מכח חזקה**. נ"ב וע' שו"ת מהרי"ט סי' ע"ב ודבריו תמוהים לכאורה וע' עוד שם מ"ש סי' קי"ב:

[ש"ך סוף אות ח] **וע' בת' מהר"א ששון**. נ"ב ובת' מהרשד"ם סי' קצ"ח:

[באה"ג אות ג] **והא דלא העמידו**. נ"ב בס' הר"ם רוטענבורג סי' קמ"ג הוכיח מזה דבכה"ג גובים בלא שבועה:

[שו"ע] **צריך לשבע שלא צוהו**. נ"ב ע' שו"ת חוט השני סי' ו' ז':

[ש"ך אות טז] **ול"נ דת' זו מיירי ג"כ**. נ"ב ע' מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' ט':

[שו"ע] **ואין אדם מוריש שבועה לבניו ממון שאיל"נ**. נ"ב ואם הם טוענים שכבר נשבע אביהם צריכים לברר ת' הרדב"ז סי' קע"ז:

[הגה] **וגבו בו מה שעשו עשוי**. נ"ב אבל בהיפוך אם עבדו כר"א ובא דיין אחר ועבד כרו"ש לא מהני לסתור דדיין דעשה כר"א שו"ת מהרי"ט חח"מ סי' י"א וי"ב וע' קצה"ח בקונטרס התפיסות כלל ד' סי' ח':

[שו"ע] **שהרי אביהם לא הי' צריך לשבע**. נ"ב ובאם תובעים במבש"ט שהוא ת"ז י"ל לפימ"ש הסמ"ע לעיל סי' ע"ח ס"ק ב' בשם המרדכי דהך חזקה אין אדם פת"ז ליתא אלא כשתובע טוען ברי אבל לא ביורשי' שמא י"ל דדינא הכא שנשבעים שבועה שלא פקדנו ול"ש בזה אין אדם מוריש כיון דאביהם לא הי' צריך לשבע שבועת הבא לפרע מנכסי יתומים כיון דהוי ת"ז ודומה לנדון דנאמנות ועיין:

[שו"ע] **לא לויתי שטר זה מעולם**. נ"ב ותוס' שבועות דף מ"א ע"ב כתבו דאף בלא אמר רק לא לויתי שיכול לתרץ דבריו דהיינו לא עמדתי בהלוואתי מ"מ הכא ליתומים לא טענינן מלתא דלא שכיחא ע"ש:

סימן קי

[הגה] **כגון שהבע"ח רוצה לוותר קצת**. נ"ב ע' שו"ת בעי חיי להרב כנה"ג סי' ע"ד:

[הגה] **הרשות ביד ב"ד להגביהו**. נ"ב וכן הוא בשו"ת רשב"א סי' אלף וט"ו וע' בת' הרלב"ח ס' ל"ה שפקפק בזה והח"צ בתשובותיו שנדפסו בס' בית אהרן סי' ג' כתב דביתומים שבאים להוציא רשאים לפשר עבורם אם יש חשש פסידא וקלקול החוב אח"כ:

[סמ"ע אות ד] **הטעם משום חינא**. נ"ב אפי' היא מינקת דאסורה להנשא תה"ד סי' רי"ז:

[ש"ך אות יב] **ע' בת' הר"מ אלשיך**. נ"ב וע' שו"ת מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' ז':

[שו"ע] **שאין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד**. נ"ב ע' ס' משפטי שמואל סי' מ' ובת' תורת חסד סי' קנ"ו:

[סמ"ע אות יט] **לא מחשיב כיאוש וש"ר**. נ"ב בכאן א"צ לזה דאף אם רשות יורש כדלק"ד הא מ"מ חייבים לשלם מנכסי אביהם בשביל אביהם:

[שו"ע] **במוסר דבריו לב"ד**. נ"ב ואם מוסר דבריו בפני ג' עדים הוי בכלל מוסר דבריו לב"ד כתב מהרי"ט חח"מ סי' ז' מ"מ מודו הנך פוסקים דמבש"ט והודה אביהם דחייב בזה מקלי' עידי הודאה על יתומים קטנים דעיקר הגבייה מכח שטר ולגבי חששא דצררא מקבלי' העדים ע"ש וע' שו"ת לחם רב סי' רכ"ח:

[סמ"ע אות כו] **דוקא לדעת הרא"ש הנ"ל**. נ"ב וכן מהרח"ש סי' ל"ב וסי' מ' העלה עיקר להלכה דאין מקיימי' שטר בפני יתומים קטנים ואפי' כתב ידו:

[ש"ך אות יט] **וע' בת' רל"ן חביב**. נ"ב וע' ת' ת"ח למהרח"ש ח"א סי' ל"ב וסי' מ' שכ' ליישב קו' הרש"ך על המריב"ל ח"ג סי' ל"ה דפסק דנזקקי' לנכסי יתומים קטנים ת"ז וע"ש. והרשד"ם סי' קצ"ז כתב דא"ל קי"ל במקצת רבוות' דאין מקבלין עידי צוואה דבשלמא כשהנתבע יכול לטעון קי"ל שלא יוציא ממנו לעולם ניחא אבל הכא בטענת שמא כשיגדילו היתומים ימצאו טענת לבטל הצוואה והא ודאי חששא רחוקה ואי"ל קי"ל וע' ש"ך סי' זה ס"ק י':

סימן קיא

[שו"ע] **אבל המלוה בשטר גובה מלקוחות**. נ"ב ואם מכר לנכרי היכא דדנין בערכותי' דאין בע"ח טורף מלוקח וחזר הנכרי ומכר לישראל אין בע"ח גובה ממנו וכ"כ הרדב"ז הובא במ"ל פט"ו מטוען וע' תומים סי' צ"ו ס"ק כ"ג:

[שו"ע] **ושקבלו ממנו קרקע**. נ"ב ואם מכר הקרקע או נתן קודם ההלוא' ואמר מהיום אם לא אחזור בו ואח"כ לוה יכול הלוה לטרוף כיון שיש בו כח לחזור יש לבע"ח שלו כח שלו והוי כאלו חזר בו כ"כ בשט"מ פ"ק דמציעא בשם גדולי הפוסקים:

[שו"ע] **הקדישות ה"ה כמשועבדים**. נ"ב המפקיר נכסיו וקדם א' וזכה בהם כל מלוה שנגבה מלקוחות נגבה גם מזה לקמן סי' רע"ה סי' ל"א ואם הבע"ח זכה בעצמו בהפקר כבר נסתלק מחובו וא"י לגבות שנית מהלואה כ"כ הנ"י הובא בסמ"ע לקמן סי' רמ"ה ס"ק י"ח:

[שו"ע] **אם נתנו ללוה מתנה**. נ"ב המרדכי פ"ק דבב"מ כתב בשם רבינו שמחה דלא מהני:

[שו"ע] **ואין ללוה נכסים יותר**. נ"ב ובסוגי' דכתובות דף צ"ד מבואר שם דלשיטת תוס' והרא"ה והריטב"א אף אם יש נכסי' מספיק לשניהם צריך המוקדם לשבע דשמא ימצא קרקע שני גזולה אבל המאוחר א"צ לשבע שמא קרקע המאוחר גזולה לחזור על השני ע"ש וע' בפ"י שם ש"ך שכתב דמש"ה דקדק המחבר וכתב ואין נכסי' ללוה וכו' דזה הב"ד משביעים אותו אבל מחשש צררי צריך לטעון השתבע לי ע"ש:

[סמ"ע אות יח] **בנותן מתנה מנכסיו**. נ"ב עמ"ש בגליון לעיל סי' ק"ד ס"ו:

[הגה] **ויש חולקין**. נ"ב וכן דעת תוס' כתובות דף צ"ב ד"ה ראובן שמכר שדה וכו' ע"ש בסוף דבריהם ובמהר"ם שיף שם ואפ"ל דשאני התם דלוקח יכול לחזור ולטרוף מיתומי' קטנים משו"ה אין הבע"ח יכול לגבות מלוקח דהוי כפורע מיתומים קטנים משא"כ

בעלמא דהלוקח לא יהי' יכול לחזור לגבות מיתומים קטנים הבע"ח גובה ממנו ע"ל סי' ק"י ס"ג ובסמ"ע שם ודו"ק:

[הגה] **א"י למחות כמו**. נ"ב ע' ת' הראנ"ח ח"ב סי' ק"א:

[שו"ע] **אע"ג דלא כתב דאיקני**. נ"ב וכן נראה בדעת הרא"ה מתוך דבריו בפ' נערה ד"נ ע"א:

[סמ"ע אות לא] **וכתבו בר"ס ק"ז**. נ"ב ע' מ"ל ר"פ ל"א ממלוה שכתב דאין ראי' דהתם קאי לבתר תקנת הגאונים דגובה ממטלטלי' והי' בכלל הזה דגובי' מדאיקני כמ"ש הראנ"ח ח"א סי' ק':

[ש"ך אות יד] **וכן מוכח בש"ס ב"ב**. וכן באמת דעת תו' ב"ב דף קנ"ט ד"ה וליגרע לי':

סימן קיב

[שו"ע] **אז חל השעבוד גם על מה שיקנה**. נ"ב אם שעבד לבע"ח דאיקני ואח"כ מכר לאחרים שדה זו מה שאירש מאבא לדעת י"א בהגה דלקמן סי' רי"א ס"א אין הבע"ח גובה ממנו דהמכירה והשעבוד באין כאחד. הרא"ש בת' כלל ל"ח ס"ה בסופו. וכן מבואר בחידושי הרא"ה כתובות דף נ' ד"ה באושא:

[הגה] **יכול לחזור בו כ"ז שלא קנה**. נ"ב וכתב הר"ן בחידושיו לגיטין דף מ"ה דאם שעבדו לו במעכשיו א"י לחזור כמו דס"ל לר"י במקנה דשלב"ל ע"ש. ובעיקר היסוד אם לר"מ במעכשיו א"י לחזור רבו מחלוקת הפוסקים:

[ש"ך סוף אות א] **ע' בת' נ' לב כלל י"ב סי' ס"ח**. נ"ב וח"ב סי' נ"ה דכתב וז"ל עכשיו דרגילים לכתוב בשטרות ואחריות אפשר דהוי כאלו כתב בפירוש דקנאי ודאיקני וכ"ש דרגילות לכתוב בשטרות מסודר בכל חיזוקי סופר ובכל תוקף אפשר לומר דמהני הני לשנא לאחזוקי אחריות אפי' במה שיקנה עכ"ל:

[שו"ע] **ואין כתוב בשום א' דאקנה**. נ"ב גם בכתב לשניהם דאיקני הדין כן ואולי י"ל דלרבות' נקט הכי דלא נימא דבכה"ג יהי' הלוה ב' נאמן במגו מקנה ביני וביני ובקו' הב"ח שהביא הש"ך. ולשיטת הש"ך דקנה ביני וביני יחלוקו קשה וצריך לדחוק כמ"ש בפרישה דהוי קצת רבותא דלא מבעי' כתב לשניה' דאיקני דאלם טענת הא' מהב' מצדדי' דבין שקנה קודם הלואתו ובין שקנה בינו ובינו הוא קודם אלא אפי' לא כתב לשניהם דאיקני אפ"ה דעת הי"א דמיקמי בחזקת הראשון ע"ש:

[שו"ע] **וי"א שאם אין עדים שקנאם**. נ"ב אבל ביש עדים שקנאם אף דהלוה מוחזק בפנינו לא בעי עדים אימת קנאם כמו בסעיף ב' וכמ"ש הסמ"ע בסק"ט וטעם החילוק ע' בפרישה:

[שו"ע] **והי"ל בת וירשתו**. נ"ב ואם הבת בעצמה לוותה בשטר לאחר שנשאת וכ' דאיקני ואח"כ נפלו נ"מ הי' נראה דגבי דאע"ג דבעל לוקח הוי מ"מ לקח אחר הלואה אבל דעת הרא"ה ורמב"ן בחידושם כתובות פ' נערה דלא גבי דידו עדיפ' מידה. ולא מקרי קנה מידה לכן נראה דעת הריטב"א הובא בנ"י ס"פ י"נ ע"ש:

[ש"ך אות ו] **ל"ש לומר איהו דאפסיד אנפשי' ודו"ק**. נ"ב וע"ל בש"ך רס"י קל"ב:

סימן קיג

[שו"ע] **ואפי' התרה המלוה בלקוחות**. נ"ב ע' שו"ת מהר"י הלוי סי' א' דשקל וטרי אם גם בקרקעו' במע"פ באופן שמברר שלוה ולא נפרע עדיין והוא מתרה שלא יקנו שם מהני לטרוף אח"כ:

[שו"ע] **המלוה טורף מהם כמו**. נ"ב וכ"כ להלכה בשו"ת ב"ח ח"ש סי' פ"ג:

[שו"ע] **או שיכתוב שהוא משעבדם לו**. נ"ב ע' שו"ת מהר"י הלוי סי' מ"ה:

[סמ"ע אות ה] **דהיינו דוקא אם הי"ל קרקעות**. נ"ב בחי' להרמב"ן ב"ב כ' דאפי' כ' לו מטלטלין באגב ואיקני ולקח קרקע ומכרו וחזר ולוה מטלטלין ומכרן גבי מנייהו וכ"כ בשו"ת הריב"ש סי' שמ"ה וז"ל והוכיח הרמב"ן דאפי' בשאין לו עתה לא קרקע ולא מטלטלין בשיקנה קרקע חל השעבוד על המטלטלין שיקנה אע"פ שמכר הקרקע קודם שקנה המטלטלין עכ"ל וצ"ע:

סימן קיד

[שו"ע] **ואם תוך הזמן טורף בלא שבועה**. נ"ב ואף טענת מחל או מכר ל"ש עמו תו מ"מ הנך הוי רק ע"י גלגול דשבועה שלא נפרע וכמ"ש בטור להדי' ואף למ"ש הגהת ש"ע לעיל סי' פ"ב ס"י דאף בנאמנות על הפרעון יכול להשביעו שלא מחל צ"ל דמ"מ ללקוחות לא טענינן דישבע כן בלא גלגול כמו בבא ליפרע מנכסי יתומים ת"ז דגובה בלא שבועה ולא טענינן דמחל. עמש"ל בגליון שם. ואולם ק"ל דאמאי משביעין לי' בגלגול שלא מכר הא בטענת שמא אין מגלגלין רק ברגליים לדבר כדאי' לעיל בש"ע סי' צ"ד והכא ליכא רגליים לדבר דהא מקרי לא שכיח שיקנו לקוחות בלא שיתנו להם השטר כמ"ש הרא"ש בב"מ פ"ק סי' מ"ח בשלמא על שבועה דלא מחל ליכא קו' דמה טענינן למה דאיהו מצי למטען הוי כטוען הוא למכר ברי כדמוכח רפ"ב דכתובות אבל בלא מכר דאיהו עצמו א"י לטעון ברי שמכר וא"כ הוי טענת שמא דאין מגלגלין אא"כ ברגליים לדבר וצ"ע:

סימן קטו

[ש"ך אות יז] **ואין דבריו נכונים בעיני**. נ"ב ע' בחי' ס' כתובה הל' כתובה סי' ק"ב ס"א א"ג:

סימן קטז

[שו"ע] **לוקח שטרפו ממנו**. נ"ב ע' שו"ת צ"צ סי' ד' ש"ך ד"ה שהחליפו קרקע זב"ז לא אמרי' אחריות ט"ס וע' בס' בית מאיר סי' קי"ג דף פ"ו ע"א:

[ש"ך אות ג] **כ"כ הטור אבל בבעה"ת ליתא**. נ"ב וכן דעת הרא"ה בחי' לכתובות דף צ"ב ע"ב:

[הגה] **אבל נתן מתנה בעדים**. נ"ב וכן מבואר דעת רבינו יונה בטור סי' רמ"ג וע' בסמ"ע שם ס"ק י"ז:

סימן קיז

[סמ"ע אות ח] **באפותיקי סתם מוקמינן לה בירושלמי**. נ"ב ובת' מהרח"ש ח"א סי' צ"ב כתב דאף במכר נכסים האחרים אינו גובה שדה האפותיקי מלוקח וי"ל הנחתי:

[שו"ע] **עשאם אפותיקי בשטר**. נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ע"ב סי' ז':

[סמ"ע אות יב] **וה"ה אם נתן במתנ'**. נ"ב וע' תוס' בב"ק דף ק"ט ע"א ובכתובות דף מ"ט ע"ב ד"ה הוא ואשרו כתבו דממתנה גובה ע"ש:

סימן קיט

[סמ"ע אות י] **וע' פרישה ודרישה שהוכחתי כ**"ז. נ"ב וכן מבואר במהרש"א כתובות. אבל דעת המהרי"ט בחי' אינו כן דהיכי דנסתלק השעבוד אינו יכול לגבות מראשון וכן משמע רש"י בב"ק ד"ה מאי וכו' ע"ש:

[שו"ע] **ואז חלו כולם כאחד**. נ"ב אפשר דוקא דקנו ג' מיני קרקעות עידית ובינונית וזיבורית דמיני' מיירי הסוגי' אבל אם כולם שוין במין אחד א"י לגבות אלא מן האחרון והיינו דאף דלענין אין נפרעין וכו' דנין כיון דהכל ביום א' ל"ש בי' הנחתי מ"מ הלוקח ראשון זכה בטענת מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו דהא הי' בידו לסלקו באינך דבינונית וגבי אחרון ל"ש מה מכר דהא אז לא הי' בידו לסלקו מהני עדיו' ואך לו יהי' דקנין הג' שלשתן חל בסוף היום מ"מ הא לקוחות יש להם זכות דמה מכר ודינא דהש"ס רק בעידית בינונית וזיבורית דדין מה מכר ל"ש בי' דממנ"פ דזיבורית באחרונ' הי' לא הי' הבע"ח עצמו לסלקו בזיבורי' ובעידית באחרונ' אף להרא"ש דהבריר' ביד

הלוה לסלקו בעידית מ"מ ל"ש דמה מכר דמה"ת יתן לו עידית וכמ"ש תוס' כתובות דף צ"ב וצריכי' למיתי עלי' מדין אין נפרעין וכו' בזה אמרי' דהקנין חל בסוף היום ודו"ק:

[ש"ך אות ח] **וכ"כ המרש"ל ביש"ש**. נ"ב היינו דאף בירור בעדים לא מהני אבל מדברי בעה"ת והר"ן פ' מי שהי' נשוי נראה להדי' דבירור מהני ע"ש:

[שו"ע] **כולם גובים מהזיבורית**. נ"ב ואם אינו מספיק גובה משלפניו אף אם היא עדיות ואינו יכול לגבות המותר מבינונית שלפני פניו מטעם לא ניחא לי וכו' דאף צריך ליתן כולו בינונית כ"כ פרישה:

סימן קכ

[שו"ע] **אבל אם א"ל זרוק לי חובי**. נ"ב ואף בלא קנין כיון דמחילה א"צ קנין כ"כ הרא"ש והתוס' פ' המקבל וכ' במ"ל דלפ"ז לדעת הר' ישעי' בטור לעיל סי' י"ב ובסמ"ע שם ס"ק כ"א במלוה בשטר לא מהני במאי שאומר זרוק לי חובי והפטר ע"ש וע' במהרי"ט ח"ב חח"מ סי' קי"ח:

[שו"ע] **שהרי הרשוהו בכך**. נ"ב ואם בא אחר וקדם וזכה בה יש לעיין בזה דלכאורה י"ל דהוי כזוכה מן ההפקר כיון שהלוה סילק ידו מהם והוציאם מרשותו דהמלוה עדיין לא זכה בהן בקנין שיהי' המעות אלו שלו ויש לדמות לדינא דלקמן סי' קצ"ד ס"ב. שוב מצאתי בשט"מ ב"מ דף ע"א ע"ב (ובדפוס ברלין היא דף קכ"ו ע"א) שכתב בשם הרשב"א וז"ל אם אמר ישראל לגוי הניחם ע"ג קרקע והפטר והניחם איהו ואסתלק לי' וישראל לא זכה בהו וכי הדר שקלינהו ישראל שני מן ההפקר זכה בהו ע"ש וצ"ע לדינא:

[שו"ע] **אא"כ פשע בהם**. נ"ב אבל בפקדון וא"ל תא שקול אפי' ש"ח לא הוי כדמשמע מדברי רי"ו ס"ט ח"ד כמש"ל בגליון סס"י קצ"ח ולאחר העיון משם אין ראי' די"ל דכונת הרי"ו דלאחר שקיבל מי שפרע נעשה פקדון ונעשה כש"ח שאמר תא שקול ודומה לזה בפני יהושע בב"מ דף מ"ט ע"ש. אבל בש"ש שאמר תא שקול י"ל דהוי ש"ח וזו דעת תוס' בב"מ שם ד"ה אלא אפי' ע"ש. אבל דעת הנ"י שם דאפי' ש"ח לא הוי ע"ש וכן נראה דעת הש"ך לקמן סי' ש"ו סק"ב:

[ש"ך אות ג] **וע' בת' ר"ש כהן**. נ"ב וע' שו"ת מהרי"ט סי' י"ט:

סימן קכא

[ש"ך אות ד] **דצ"ל שלח ע"י פלוני**. נ"ב ע' שו"ת מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' קי"ח:

[סמ"ע אות יד] **הוא שבועת התורה ממש**. נ"ב נלע"ד דוקא בכת"י דהמפקיד דמדאורייי' בעי קיום ע' סי' ס"ט בש"ך ס"ק י"ב אבל בכת"י דעדים ליכא שבועה דאורייתא דהא מדאו' לא בעי קיום ונאמן מדאו' בלא מגו דנאנסו:

[ש"ך אות כז] **וגם בזה צ"ע ודו"ק**. נ"ב לענ"ד במלוה אם נאנסו ביד השליח קודם שהגיע הכתב ליד דשליח בודאי חייב הלוה לשלם דמה בכך כאגלאי מלתא דהוא בחזקת נאמן מ"מ כיון דלא הי' שלוחו המלוה לא מקרי פרעון וממילא המעות הלו' נאנס' ואם אחר שבא הכתב להשליח נאנסה בזה אף אז לא אגלאי מלתא מ"מ מאותה שעה שהגיע הכתב להשליח נעשה עתה שלוחו וכבא עתה המעות ליד המלוה ונגמר הפרעון. וע' תוס' בב"ק ק"ד ע"א ד"ה הכי וכו' תמהו אמאי חייב וכו' ודבריהם תמוהים לי כיון דלא הוי שלוחו דהמלוה מה בכך הל"ש לומר אנת הא מהימנת מ"מ המעות לא יצאו מרשו' הלוה ושלו נאנס' ורק בפקדון דאת מהימנת וצע"ג:

[ש"ך אות לה] **כדלקמן סי' רצ"ב**. נ"ב עמ"ש בגליון סי' רצ"ב ס"ב בשם ב"י י"ד סי' ק' ס"ט:

[ש"ך אות לח] **אפי' הי' עד ממש**. נ"ב מבואר דס"ל להש"ך דאע"ג הכי דבלאו העד לא הי' מחוייב שבועה רק חרם מ"מ אין ע"א פוטרו וכמ"ש בגליון הש"ך סי' ע"ה ס"ק ל"ו:

[ש"ך אות נ] **אלא אנן הכי קאמרינן**. נ"ב וע' ש"ך סי' נ"ו ס"ק כ':

[הגה] **דה"ל למשכנו בעדים**. נ"ב והיינו דה"ל להתנות אל תחזור אלא בעדים דאל"כ הי' נאמן לטעון החזרתי. כ"כ השט"מ בב"מ וע' לקמן סי' קי"ג /קל"ג/ ודו"ק:

[ש"ך אות סא] **ואפשר דמשמע לי' להר"ב**. נ"ב ע' כנה"ג לעיל סי' ק"ח ס"ד:

[ש"ך בא"ד] **חד דינא אית להו**. נ"ב נראה כונתו מדאמרי' דש"ש קונה כפילה דהו"ל למפטר נפשי' בשבורה ומתה נימא דלא רצה למפטר נפשי' בטענת נאנס' דל"ש הוא אע"כ דגם נגנבו ל"ש הוא דכיון דטוען נגנבו הרי דאינו חושש לטענת ל"ש ולכך קנה הכפל אמנם לדידי דבריו צע"ג דהא גם א"א דגם נגנבו ל"ש מ"מ קשה אמאי קנה הכפל נימא דלא רצה למפטר נפשי' בטענת ל"ש דכ"ע יחשדוהו דגוזל ממון חבירו אבל עתה דמשלם על מה יהי' חושש שלא לטעון טענת ל"ש ונראה לפענ"ד פשוט דאף אם באמת טוען מתה מחמת מלאכה ישלם ג"כ לא קנה כפילה דלא רצה למפטר נפשי' בטענת ל"ש וע"כ מוכרחי' אנו לומר בפשוטו דחכמים אמדוהו דעתו דבטענת ל"ש כלל כגון מתה מחמת מלאכה אין רצונו למפטר עצמו אבל בטענת ל"ש קצת כגון טענת נאנסה אינו חושש לטעון. וא"כ אודה לה ראית הש"ך ודו"ק. ע' באו"ת סי' ק"ח ס"ק ה' ובת' שב יעקב סי' כ"ז:

סימן קכב

[ש"ך אות לט] **ואני שמעתי ולא אבין**. נ"ב ע' ת' ח"צ סי' קס"ט:

סימן קכג

[שו"ע] **וכן אין כותבין הרשאה**. נ"ב ואם נתן הרשאה גם לפשר ועשה המורשה פשר א"י המורשה לעשות בזה אח"כ בזה פשר אחר לגרע מהפשרה ראשונה שעשה. ת' מקור ברוך להרב מוה' ברוך קלעי' סי' ט':

[סמ"ע אות ט] **אמרי' דמסתמא**. נ"ב ע' ש"ע אה"ע סי' קמ"א ס' מ"ד ובבית מאיר שם:

[ש"ך אות כו] **להעיד לחובה**. נ"ב ע' בחי' ספר כתובה ד' צ"ב בתוס' ד"ה דינא:

[שו"ע] **אבל לא את עבדו**. נ"ב ע' תוי"ט פ"ד דשבועות משנה י"ב:

[ש"ך אות ל בסופו] **טעם לדבר וע"ש**. נ"ב וע' ת' רש"ך ח"א סי' ק"נ:

סימן קכה

[שו"ע] **אם בא לחזור**. נ"ב בריטב"א קידושין דף מ"ג כ' בשם דיכול לחזור דקי"ל כשמואל:

סימן קכו

[שו"ע] **מנה שיש לי בידך**. נ"ב נסתפקתי בלוה שאמר למלוה רבית קצוצה שיש לי בידך תנהו לפלו'. אם מהני בזה מ"ג. די"ל כיון דאין עליו שום שעבוד רק קיום מלוה דמה"ט אין הב"ד יורדי' לנכסיו כדאי' בש"ע יו"ד סי' קס"א וע' במ"ע סי' ט' י"ל דל"ש בזה קנין מ"ג וצ"ע לדינא:

[ש"ך אות י] **י"ל דמצי המוחזק**. נ"ב נלע"ד דלפי"ז יכול לחזור על הממחה לשלם לו מדינא דגרמי ואין הממחה יכול לומר ק"ל דהמחילה לא מהני דמ"מ כיון דהדין דמספק א"צ הממחה לשלם ממילא הוי מזיק בודאי:

[שו"ע] **אינו יכול**. נ"ב ואף אם ראובן נשבע תחלה לשלם לו ואח"כ המחהו אצל שמעון לשלם לו א"י לחזור עליו מכח שבועתו ת' מהרי"ט ח"א סי' קכ"ב:

[שו"ע] **וי"א שיכול**. נ"ב ע' לעיל סי' צ"א בסמ"ע סק"י ובש"ך ס"ק י"ז:

[ש"ך אות לח] **ולפענ"ד המע"ה**. נ"ב וכ"כ רש"ך ח"א סי' צ"ח ומהרש"ח סי' ס':

[שו"ע] **ה"ז חוזר וגובה**. נ"ב ואפי' אם הרחיבו לו זמן מ"מ כיון דהי' עני מעיקרא בטל ההמחאה ת' רש"ך ח"ב בנוספות סי' ו' וע' ת' אורים גדולים לימוד קע"ח:

[שו"ע] **עשיר הי' באותו שעה**. נ"ב ואם הוא ספק אם הי' עשיר באותו שעה מקרי א"י אם פרעתיך רש"ך ח"ב בנוספות סי' ו':

[ש"ך אות עו] **מ"מ חייב לו הלואה**. נ"ב ע' תוס' פ' הגוזל עצים דף צ"ט ע"א ד"ה אלא במה מקדשה. א"כ י"ל דהרא"ש בת' ס"ל כתי' ב' הר"י שם ולק"מ וכ"כ בב"ש אה"ע סי' כ"ח ס' ל"ח בפשיטות דלסברת הר"י שם אינו יכול להקנות במעמד ג' אולם דעת הג"ה שם והוא מדברי המרדכי נראה לכאורה דחולק על הרא"ש וס"ל דיכול להקנות במעמד שלשתן ובב"ש שם נזהר מזה ויישבו בדוחק ע"ש וצ"ע:

[שו"ע] **מעמד שלשתן**. נ"ב בשו"ת מהרי"ל סי' ק"א כתב אפי' את"ל דחשיב מע"ג בפני נשים שלנו הואיל נותנות ונושאות בתוך הבית עכ"ל:

[שו"ע] **והוא שעשאו המקבל**. נ"ב אבל שליח לקבלה לא מקרי שליח להמחאה ריק"ש:

[שו"ע] **יכול לחזור בו**. נ"ב בריטב"א קדושין דף כ"ז ע"א בסוגי' דעישור שאני עתיד כ' אף בכה"ג א"י לחזור ע"ש:

[ש"ך אות פג] **מהרשד"ם סי' שנ"ט**. נ"ב בשליח מומר וע' ת' מהרש"ך ח"א סי' קנ"ג:

[ש"ך אות צד] **כבר כתבתי**. נ"ב ע' ת' עבה"ג סי' י"א:

[ש"ך אות צט] **ה"ה לא מצי עכו"ם**. נ"ב ע' ת' מוצל מאש סי' נ"ג /נ"ו/:

[ש"ך אות קה] **א"כ מה בכך מה שהוא עתה**. נ"ב ובב"ש אה"ע סי' צ' סק"ט כתב בפשיטות כהר"מ אלשיך:

סימן קכח

[הגה] **וכן ראוי להורות**. נ"ב ע' ת' שארית יוסף סי' ל"ב:

[הגה] **הוצרך להתפשר**. נ"ב ע' ת' שער אפרים סי' קנ"ב:

[ש"ך אות יז] **עכ"ל ומביאו**. נ"ב ע' ת' הראנ"ח ח"ב סי' צ"ה:

סימן קכט

[סמ"ע אות ה בהג"ה] **ולאחר זמן העמיד**. נ"ב והערב ידע שמכר לו בתנאי. שי למורא:

[שו"ע] **ואני ערב**. נ"ב אם אמר זרוק לים ואני אשלם ע' הגה לקמן רסי' ש"פ:

[ש"ך אות ז] **פטור כ"כ בש"ס**. נ"ב ע' בת' פני משה ח"ג סי' י"א:

[הגה] **כאלו נתערב**. נ"ב נתערב על ק' ר"ט לשלם לזמן פלו' ואח"כ נתפשר הערב עם מלוה שישלם לו מיד צ' בעד ק' וכשהגיע הזמן תובע הערב מהלוה ק' כיון דאלו הי' בא לפרוע עתה הי' צריך לשלם ק' ע' ת' בני יעקב סי' י"ג:

[שו"ע] **אם על פיו החזיר**. נ"ב ואם תפס ממנו והחזיר ע"פ ערב לא מקרי ערב בשעת מ"מ. ת' שי למורא (אם מקרי ג"כ שעת מ"מ או דשאני היכי דעדיין חיובו על הלוה עצמו):

[הגה] **וכן אם פטר**. נ"ב וכן אם פטר את הערב קבלן ע"פ ערב זה ואם פטר ערב סתם על פיו הוא ספק. ש"ך יו"ד סי' ק"ע סק"ט:

[שו"ע] **הקבלן אינו משתעבד**. נ"ב במ"ל כתב בשם מהר"ש יונה דאם תפס המלוה יכול לומר ק"ל דקבלן משתעבד:

[סמ"ע אות טז] **לקיים שבועתו**. נ"ב ואף אם זמן לקיום שבועתו. מ"מ כופין אותו לקיים שבועתו מיד דשמא ימות. כ"כ הריב"ש שם וע' ת' מהרי"ט ח"א סי' קל"א:

[ש"ך אות יד] **ונ"מ**. נ"ב וכ"כ בס' צידה לדרך פ' תולדות:

[הגה] **ונפטר הוא והערב**. נ"ב ואם הערב לעכו"ם אף דהלוה עכו"ם א"נ לומר פרעתי לפטור עצמו דבדיניה' א"נ לומר על מע"פ פרעתי מ"מ מערב ישראל פטור ממלוה ישראל כנה"ג וע' ת' מוצל מאש סי' נ"ו:

[ש"ך אות כ] **והב"ח כתב**. נ"ב ע' ת' גאונים בתראי פלפול הסמ"ע וב"ח בזה:

[ש"ך בא"ד] **נ"ל עיקר**. נ"ב ע' ס' בית מאיר סי' נ' ס"ו:

[הגה] **נפטר הערב**. נ"ב וע' ט"ז לקמן סי' קל"א ס"ד:

[שו"ע] **שמא פרעו**. נ"ב ואם כבר עמד המלוה עם הלוה והערב בדין והודה הלוה שלא פרעו ולא הי"ל לשלם ואח"ז מה תבע מלוה לערב וטען הערב שמא פרע לך הלוה אח"כ חייב לשלם ת' ושב הכהן סי' מ"ב:

[שו"ע] **ויש חולקי**'. נ"ב ומ"מ אם אין ללוה נכסים ידועים א"צ לחזור אחר הלוה אולי יתן לו מטלטלין:

[ש"ך אות לב] **ממון מיד הקבלן**. נ"ב כ' הריק"ש סי' קע"ו וז"ל ראובן ושמעון שותפים שקנו מלוי כסף בשותפות ואחר ימים טען ראובן שפרע הכסף ושמעון א"י מפרעון ולוי מכחישו ותובע משמעון דמי כסף ולפחות דמי חציו שהוא חלקו ישבע ראובן שפרע דמי הכסף ויפטור שמעון דאדעת' דהכי מכר הכסף שיפרענו כל הנמצא בחנות מהם עכ"ל:

[סמ"ע אות לו] **והמלוה רוצה לגבות**. נ"ב היינו אם אין לקבלן זבורית אבל יש לו זבורית ובינונית ס"ל להרשב"א שהביא המ"מ פכ"ו ממלוה כיון דאין ללוה רק זיבורית כ"כ במ"ל שם וכ"כ תוס' ב"ב דף מ"ו ע"א ד"ה קבלן ע"ש:

[הגה] **אם קיבל קנין**. נ"ב ע' ש"ע אה"ע סי' ק' ס' י"ז ובב"ש שם ס"ק נ"ג:

[הגה] **א"צ ליתן לו**. נ"ב בת' אור נעלם סי' מ"ו ת' מהגאון מ' יונתן זצ"ל דבזמנינו דרך לקצוב שכר בעד ערבות ומהני בלא קנין ע"ש:

סימן קלא

[הגה] **כי יש חולקין**. נ"ב ע' ת' ח"צ סי' נ"א דאפי' לא התרה הערב להמלוה ואפי' נתרצה הערב בפירוש שיהיה ערבותו נמשך יותר מ"מ פטור הערב אא"כ נתרצה לו בקנין:

[שו"ע] **בשביל עכו"ם**. נ"ב בכנה"ג בהגהת הטור אות י' הביא מחלוקת דרבוואת' אם ערב בשביל עכו"ם משתעבד בלא קנין:

[הגה] **חייב הלוה**. נ"ב ע' לק' סי' קע"ה ס"מ בהגה וע' ת' מהריב"ל ח"ג סי' ק"ח וע' ת' אורים גדולים לימוד רט"ו:

[שו"ע] **והכי נקטי**'. נ"ב בת' אהל יעקב להג' ר' יעקב משפורט כתב דמ"מ אף בשעת מתן מעות בעינן קנו מידו:

סימן קלב

[ש"ך אות ב] **דלא גרע מלותה**. נ"ב והוא דעת הרמב"ם ור"י ומרדכי הובא בהגה אה"ע סי' צ"א ס"ד ומ"מ לא הבנתי הדמיון דהתם המעות שקיבלה בהלואה מהמלוה עדיין בעין בזה אמרי' דאינו זוכה בהם הבעל וכאלו מעולם לא יצאו מרשות המלוה ושלו הוא נוטל משא"כ הכא דהמטלטלין שלה שהכניסה הם בעין זכה בהם הבעל והוי לוקח ואין הבע"ח גובה ממנו:

[סמ"ע אות ז] **על חוב זה קבלתי**. נ"ב ע' כנה"ג לעיל סי' נ"ח בטור אות ב':

סימן קלג

[שו"ע] **נאמן במגו דנאנסה**. נ"ב וה"ה אם אמר לקוח נאמן במגו דנאנסה ועיין פרישה דכתב לחלק דלקוח אינו נאמן במגו עיי"ש:

[סמ"ע אות ט] **דאל"כ יהי' נאמן**. נ"ב קשה לי הא עדיין יהא נאמן לומר ממושכן בידי במגו דנאנסה אח"כ ואי דיצטרך לשבע בנק"ח גם בלא התראה צריך לשבע בנק"ח כיון דבא ליטול. ובאמת בשו"ת הרא"ש איתא רק שיתר' בו כדי שלא יטעון החזרתי. והיינו דע"י התראה יצטרך עכ"פ לשבע. ולמ"ש הר"ן הובא בש"ך סי' פ"ט ס"ק י' ויש ליישב דברי הסמ"ע דבלא התראה אם ירצה לשתוק ולהחזיק בחפץ עד שיתן לו דמיו לא יצטרך לשבע:

[ש"ך אות ה] **ותמי' לי**. נ"ב לענ"ד סברת הסמ"ע כך היא דדוקא היכי דאם הי' רואים החפץ מעצמם הי' המערער נאמן כגון דאיכא עידי פקדון. ובזה אף שהוא הראה החפץ לעדים ואומר לקוח או ממושכן לא מהני מגו בידי דדבריו שחוץ לב"ד לא הוי דברים והוי ראה

אבל בליכא עידי פקדון דראיית עדים לחוד אינו מזיק דהא תפיסתו מוכחת דלקוח בידו ואנו באים לדון רק מכח הודאתו וכיון דמחזיקי' לדון עפ"י דבריו. ממילא נאמן בכל דבריו. ולא מפלגינן דבורו לחצאין. ובזה ניחא גם סברת המבי"ט שהביא הש"ך בס"ק שאח"ז ומ"ש הש"ך ובשו"ת הרא"ש לא הי' המעשה בעדים רק בע"א. באמת בזה מהני ע"א דאם ראו עדים ויש ע"א על המסירה שוב אינו נאמן לומר ממושכן במגו דלקוח דהוי מגו להכחיש העד ומחוייב שבועה ואי"ל. ואף אם הראה רק בפני ע"א ג"כ אינו נאמן מה"ט ודו"ק:

[שו"ע] **ישבע המחזיק**. נ"ב עיין רמב"ן מלחמות פרק ג' דב"ב בסוגיא דאומן במ"ש בהא דפרכי' אי איכא עדים למ"ל ראה היינו דק' גם אסיפא דלמה נאמן לומר אתה מכרת לי עיי"ש. מבואר דס"ל להרמב"ן כדעת רבינו יונה שבטור כאן:

[ש"ך אות יג] **ולכך אין מוציאי**'. נ"ב ואם הוא נכרי גם להרמב"ם נאמן לומר השאלתי' לי' תשובת הר"א ששון סי' ק"ט:

סימן קלד

[הגה] **שירא לומר**. נ"ב לכאורה נראה דהרא"ש בשו"ת כלל נ"ו ס"ב שכתב דבהראה חוץ לב"ד ואמר ממושכן בידי דאינו נאמן. דחוץ לב"ד ל"ש מגו. והביא ראי' מסוגיא דראה עיי"ש. והוא דינא דהש"ע לעיל סי' קל"ג ס"ג מוכח דלס"ל הך דינא דהכא שהוא פירושו של תוס' בההי' דראה דא"כ אין ראי' לדינו של הרא"ש וצ"ע:

[שו"ע] **אפי' בכלי**. נ"ב אף לדיעה א' בסי' ק"נ בס"ג וצריך לחלק בין קרקע למטלטלים מהרח"ש סי' כ"ג ובסי' כ"ז דהחילוק דבמסכנתא בודאי לא נחית בתורת מקח. אבל באומן מכח ששהא בידו נאמן שבא לידו בתורת מקח:

סימן קלח

[שו"ע] **או שהי' אחד רוכב**. נ"ב עיין בברטנור' בפי' המשנה בנראה דס"ל דרוכב לחודי' קני אבל במקום מנהיג לא קני אלא במנהיג מרגליו. עיי"ש ובתוי"ט:

[שו"ע] **כל אחד מהם נשבע**. נ"ב ול"ד לדלעיל סי' צ"א ס"א בהגה. דהכא ליכא שבועת שוא דאימר תרווייהו בהדדי אגבוה:

[שו"ע] **והשאר חולקים**. נ"ב עי' לעיל סי' ס"ה ס' ט"ו:

[ש"ך אות ד] **אבל ודאי**. נ"ב בפרישה משמע שדעתו שאם הוא פחות מג' ע"ג יד שניהם שוה ואין רשות בידו לטלו קודם חלוקה. וכן נראה דעת הע"ש:

[ש"ך אות ח] **והב"ח חולק**. נ"ב וכן העלה לעיקר באו"ת. וה"ה אם הי' הדבר בפני עדים לשיטת הפוסקי' דאמרינן גם כן אודויי אודי לי' לא מהני עדים אח"כ כיון דודאי אודויי אודי וליכא למתלי בשום דבר כך הוא להדי' בריטב"א ועיי"ש:

[הגה] **נאמן במגו**. נ"ב עיין ש"ך לעיל סי' קל"ג ס"ק ע' בדיבור ועוד נראה. ובסמ"ע סי' קל"ד ס"ק ב' אמר מכרתי לו בפני פו"פ והלכו למדה"י יש לומר דאינו נאמן דהוי מגו להוציא. כיון דמודה דהחפץ אינו שלו ותובע רק דמים. ועיין שיטה מקובצת. ואפשר לחלק דאם טוען מכרתי והוא חייב לי ממקום אחר. הוי מגו להוציא כיון דאין החפץ תחת ידו. אבל בטוען שמגיע לו דמי המכר לא הוי כ"כ להוציא. עיין קצות החושן סי' ע"ב ס"ק ל"ח. אולם בשו"ת הראנ"ח סי' ל"ב כתב בפשיטות דכה"ג הוי הוציא עיי"ש. ועיין ש"ך סי' צ"א ס"ק ל"ג ד"ה ועוד נראה דאפי' החנוני:

[סמ"ע אות יז] **דהו"ל מגו במקום חזקה**. נ"ב בנ"י כתב דהוי מגו במקום עדים דאנן סהדי דלא אגרא א"נ במק"ח ולא איפשט' בפ"ק דב"ב. ועיין בחדושי אנשי שם וא"כ נ"מ דאם הוי מגו במקום חזקה אם טען אגרת ותפס מן התוקף נאמן במגו דמספק איבעי' מהני תפיסתו אבל אי הוי מגו במקום עדים לא מהני תפיסה ובהמ"מ כתב דהוי מגו במקום עדים:

סימן קלט

[הגה] **דבר שהפוסקים**. נ"ב עי' כנה"ג סי' קנ"ו בהגה ב"י מן אות מ"ד ואילך. ועי' תשו' כרם שלמה סי' פ"ב:

סימן קמ

[שו"ע] **גזולה בידו**. נ"ב ואם טוען שבאמת מכרו לו אלא שעדיין לא פרע לו דמי המקח. כתב בשו"ת הראנ"ח ח"ב סי' ב' וז"ל דלא אמרינן שהוא נאמן לגבות החוב במגו שהי' יכול לומר לא מכרתי לך הקרקע. אע"פ שהחוב מחמת מקח זה עכ"ל:

[שו"ע] **נשבע היסת**. נ"ב עיין ש"ך לעיל סי' ע"ח ס"ק י"א /ט"ו/:

[שו"ע] **ואם אין עדים**. נ"ב ואם יש עדים להמערער וליכא לראובן ע"ח ושמעון מודה לו שאכל אלא שטוען דבגזלנות' אכל אם נאמן במגו. עיין תשובת הרב מוה' יעקב בילי (הוא הרב המגיה במ"ל) שבסוף ספר עזרת נשים סי' ב':

[סמ"ע אות ב] **שהחזיק בשל אביהן**. נ"ב וטוען שממושכן לו דצריך לשבע בנק"ח והוא בשו"ת הרשב"א סי' תתקל"ט ועיין בש"ך לעיל סי' ע"ב ס"ק ע"ב:

[ש"ך אות ה] **וצ"ע**. נ"ב עיין ט"ז לעיל סי' ע"ה ס"ק י"ז ועי' ש"ך לקמן סי' קמ"ט ס"ק כ"א:

[שו"ע] **אבד השטר**. נ"ב המהרח"ש סי' כ"ח מסתפק ביורש הבא מחמת אביו וטוען שיש לו שטר ואח"כ לא הוציא אם ג"כ דינא הכי:

[שו"ע] **או השכירו ג"ש**. נ"ב ואף דלא דר המשכיר חד יומא כיון דהשוכר בשליחות הראשון דר בו נמי הוי חזקה ג' שנים:

[שו"ע] **ומיהו אפי'**. נ"ב עיין ש"ך לעיל סי' קכ"ט ס"ק נ"ב וסי' נ"ו ס"ק כ':

[ש"ך אות יד] **ור' ירוחם**. נ"ב עיין תשו' מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' ל"ב:

[ט"ז] **ממילא קרוי המוחזק תובע**. נ"ב וכ"כ מהרי"ט ח"ב סי' ל"ב:

[שו"ע] **ואפי' הי' ששה**. נ"ב עיין תשו' מעשה חיי' סי' א':

[סמ"ע אות יז] **דר בו**. נ"ב אב"ג וא' דה"ו כצ"ל:

סימן קמא

[שו"ע] **שאינו חזקה**. נ"ב ולפמ"ש הסמ"ע לקמן סי' קמ"ה ס"ק ב' וג' דהרמב"ם שם מיירי באתרי דמוברי ואין מכחישי' ע"ש א"כ מדלא הוי חזקה דהא לכל עד ועד הוי חזקה מוכח לענ"ד דהרמב"ם סובר כדעת הטור דבמוברי ואכל רצופים לא הוחזקה וא"כ כשתצטרף ב' העדים נמצא דאכלו רצופים מש"ה לא הוי חזקה:

סימן קמב

[שו"ע] **שהמערער הגביה סל**. נ"ב לשון הרמב"ם שאלמלא מכר או נתן וכו' וכ"ה לשון הטור. משמע דבעינן טענה. ומ"מ י"ל דעל הך סל פירות הוי מתנה בלא טענה כמו בסמוך בס"ב אם זהו המחזיק נתן סל פירות לאחר והמערע' סייע להמקבל ממחזיק י"ל דלא הוי חזקה אורים גדולים לימוד קמ"ג:

[הגה] **אם שכרו ממנו**. נ"ב ע"ל סי' פ"ה ס"ג בהגה:

[שו"ע] **אבל אם שמעון**. נ"ב ודעת הרמב"ן בחי' דאינו מסתבר שיקנה קרקע במה שמסייע אותו אלא הסוגי' מיירי שהי' מוטל על שניהם לבנות המחיצה על הקרקע שניהם משום היזק ראי' ובנה ראובן כל הכותל על חלקו של שמעון. בזה אם שמעון מסייעו יהי' יודע שהכותל כולו על חלקו הוי מחילה שאין לו על ראובן תביעת חלק קרקע להעמדת הכותל ע"ש:

סימן קמג

[שו"ע] **אין שומעין לו**. נ"ב וכן דעת הרשב"א בשו"ת הובא בב"י סס"י ר"נ מחו' כ"א ועיין תשובת מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' כ"ח:

סימן קמד

[שו"ע] **אם מכרו**. נ"ב ואף אם מכר כל שדותיו בסתם כיון דזה יושב בה והמערער יודע שהמוכר מכר לו כל שדותיו הוי כידוע לו שזה בא מכחו:

[שו"ע] **זה לזה בשטר**. נ"ב עיין בתומים לעיל סי' מ"א ס"ק ז' דפקפק לומר די"ל דאם אין בו אחריות ליכא קלא כ"כ. ואין לו חזקה:

סימן קמה

[שו"ע] **העיד האחד**. נ"ב בטור כתב באחד אומר אב"ג ולא דה"ו וא' אומר דה"ו ולא אב"ג הוי עדות מוכחשת ובטלה החזקה. ועיין דרישה דלאו דוקא ששניהם מכחישי' זא"ז אלא דאף אם א' אומר סתם אב"ג והב' אומר לא כי אלא דה"ו ע"ש. ולדידי יש לעיין בזה דלהימן להב' במגו דלא הי' אומר לא כי והי' אומר סתם דה"ו. וע' הר"ן פ"ב דכתובות בסוגי' דתרווייהו בא"א קמסהדי דע"א במגו נאמן כמו הבע"ד וע' בריטב"א שם. וע' בפ"י כתובות דף י"ט ע"ב בההי' דע"א אומר תנאי דכתב בדעת הר"ן דע"א אינו נאמן במגו רק בדרך הפה שאסר והכי נמי לכאורה כן הוא דלמאי הוצרך לומר ולא אב"ג והוי בזה מגו דאי בעי שתק מזה ועיין:

[ש"ך אות ב] **לעיל סי' ק"מ**. צ"ל קל"ט ס"ק ב':

[שו"ע] **מה שמודה בו**. נ"ב קשה לי דמה שמודה יותר מהפחות יהא נאמן במגו דלא אכלתי ומכ"ש בע"א על ב' שנים דיש לו מגו על כל הפירות לומר לא אכלתי אלא דלגבי עדות דע"א לא מהני המגו דאין יכול לשבע משלם ועל השאר שאין העד מעיד דודאי אכל מהני המגו וצ"ע:

סימן קמו

[סמ"ע אות ד] **כתבתי בפרישה**. נ"ב ולפ"ז אם מודה לו שמיחה בפני ב' אלא שאין עדים לפנינו בזה לכ"ע אינו נאמן. אולם באמת לא הבנתי סברת הרא"ש דלא מהני מגו דהי' לו לזהר בשטרו. ומ"ש זה ממגו דלקוח במגו דלהד"ם:

[שו"ע] **לא אמרו**. נ"ב עי' מה שהאריך בזה בשו"ת מהרי"ט ח"ב סי' כ"ו:

[שו"ע] **ואעפ"כ אין מוציאי'**. נ"ב עי' ש"ך לקמן סי' רכ"ב בסוף:

[סמ"ע אות כ] **אבל נ"י כתב דצריך**. נ"ב ודוקא שטוען קודם שיצא מב"ד כן:

[הגה] **ודין לוקח**. נ"ב עי' תשובת רש"ל סי' א' ובתשו' משאת בנימן סוף הספר בחדושי דינים:

[הגה] **או הלוה נאמנים**. נ"ב ואף אם טוען המוכר קניתי מפ' ואותו פ' לא דר בו חד יומא וכפי טענת המוכר הוי חזקה שאין עמה טענה וזכה המערער. מ"מ אין נאמן בטענתו לחוב לאחרים. כך מבואר בשו"ת הרא"ש שם ועי' תשו' לחם רב סי' קכ"ח:

[הגה] **נאמן במגו**. נ"ב וצריך לשבע היסת. אף אם יש עד א' שמעיד שהוא של אמו. שם במרדכי וע"ל סי' פ"ז ס"ו בהגה:

[שו"ע] **דר בו אפי' יום א'**. נ"ב ובלא דר בי' ח"י והמוכר בא וטען לפנינו לקוח י"ל דהוי חזקה ולא בעי דר ח"י אלא לענין דאנן טענינן לי'. ועי' בנ"י והעתקתי לעיל סי' ק"מ ס"ח בגליון דלא משמע כן. וצ"ע לדינא:

[שו"ע] **חוזרי' ב"ד**. נ"ב ואם לוי הי' מוחזק בשדה ושמעון הביא עידי אבהת' ומסרו הב"ד לידו ואח"כ הביא ראובן עידי אבהת' כיון דבשעה שהחזיקו הב"ד לשמעון לא הי' ראובן מערער כלל הוי שמעון מוחזק גמור לא מצי ראובן לאפוקי מיניי'. כ"כ הרשב"ם ב"ב דף מ"ב ע"ב ובשט"מ שם והביא דברי הר"י בעליות דבכה"ג דהי' ביד לוי אף אם הי' ראובן מערער מיד ולא הי' מביא עדים ונתנו הב"ד לשמעון כשהביא ראובן אח"כ עדים לא מפקי' מיד שמעון דדוקא הכא שלא הי' שום אדם מוחזק בקרקע. אבל כשהי' לוי מוחזק בה קודם ערער זה ובא שמעון בעדיו וביטל חזקה שלו והוציאה מיד לוי בדין נכנס יהודה תחת לוי בחזקה ולא מהני ערער ראובן ע"ש. וכתב עוד שם דאם כשהי' שדה תחלה ביד לוי הי' יהודה מערער בעדי אבהת' ולוי מביא עדים דלאו דיהודה הוא ואח"כ הביא שמעון עידי אבהת' מוקמי' הקרקע ביד שמעון דיהוד' לא מצי לסלק לי' מן הקרקע לומר אם כפי העדים שלי הקרקע שלי הוא ואם כפי עדים דידך ממילא נתקיימו העדים של שמעון ובין כך ובין כך הקרקע לאו שלך הוא והדין ביני ובין שמעון דמצי לוי לומר כיון דלפי דברך עידי שמעון שקר הם אין לך להסתייע ע"י עידי שמעון. אבל שמעון מצי שפיר לסלק ללוי בטענת דממנ"פ לאו שלך הוא דגם עדים דידך מסייעי לי וממילא קמה הקרקע בחזקת שמעון ע"ש:

[שו"ע] **דחיישי' שמא למדוהו לטעון שקר**. נ"ב בתוס' נסתפקו בזה דאפשר באומר של אבותי שלקחוהו מאבותיך שאין שום קצת הכחשה דבריו הראשונים מהני אף ביצא מב"ד ומלשון הרשב"ם נראה דס"ל בפשיטות דמהני אף בכה"ג ע"ש:

[שו"ע] **ויש מי שחולק בזה**. נ"ב ע"ל סי' ע"ט ס"ט בט"ז שם:

סימן קמז

[שו"ע] **והי' לוי מעידי השטר**. נ"ב דוקא כשהמערער הוא מעידי השטר אבל אם עדים אחרים הם חתומים על השטר שמכר ראובן שדה שלו ללוי לא מהני דאין העדים צריכי לידע דהקרקע של ראובן. כ"כ בשו"ת הרשב"א סי' תתקס"א הובא בב"י כאן בקצרה:
[הגה] **שהם שלו**. נ"ב עי' תשובת מוצל מאש סי' מ"ג:

סימן קמח

[שו"ע] **ארבעה שקנו מאחד**. נ"ב בחי' מהרי"ט כ' דדוקא בקנו זא"ז. אבל לא בקנו בב"א. אבל לא משמע כן ברש"י וריטב"א ע"ש ודו"ק:

סימן קמט

[שו"ע] **בחזקת שניהם**. נ"ב ואם אחד מהם השכיר כל הבית וגבה כל השכירות הוי חזקה. דלענין חלוקת דמי השכירות הוי יש בה דין חלוקה. ואם עדיין לא גבה משכירות אף דיש בו ד"ח י"ל דלא הוי חזקה דשותף כיורד ברשות. ומה שעושה הוי בשביל שניהם. כ"כ מהרי"ט ח"ב סי' כ"ו ועי' תשו' שבו"י ח"ג סי' קס"א:
[הגה] **אבל חפר**. נ"ב עי' מהר"י מינץ שם דאיכא דמפרשי הא דמשני הש"ס בחפר בה בורות צריכים למחות היינו לענין דלא מצי בעל למחות לה אא"כ למסתם אותם כי מחלת לי הבורות אבל אי טען הבעל בגוף הקרקע דזבנית אין לו חזקה ע"ש:
[שו"ע] **מי שהוחזק**. נ"ב וכתב הטור אפי' אין ידוע שבזה הפעם בה להו בתורת גזילה כיון דפ"א הוחזק עלי' גזלן ויצאה מתח"י בתורת גזילה שוב אין לו בה חזקה לעולם. וכ"כ הח"מ בשם י"מ וע' עוד בטור אם ידוע שעשה תשו':
[סמ"ע אות כז] **וכמ"ש בדרישה**. נ"ב עיינתי בדרישה שכתב הטעם הא דלא נאמן במגו דקניתי אחר שנתגיירתי דהוי מגו במקום אנן סהדי דסתם כותי גזלן היא ואינו קונה ע"ש ולא זכיתי להבין דא"כ אמאי נאמן הלוקח מנכרי בפני זבנה הנכרי ממך במגו דמינך זבנתי' נימא נמי דהוי מגו במקום עדים:
[ש"ך אות כט] **בתשו' מהרי"ט**. נ"ב ובתשו' הראנ"ח ח"א סי' פ"ד וע' תשו' להרב מוה' יעקב בילי שבסוף ס' עזרת נשים סי' ב' ובתשו' מוצל מאש סי' א':

סימן קנ

[שו"ע] **י"א שאין לו בה**. נ"ב ואפי' אם מיחה פ"א ואח"כ לא מיחה ואינו דומה להה' דלעיל סי' קמ"ט ס' ט"ו בהגה בסופו. מהרח"ש:

[ש"ך אות ג] **ומ"ש הקרקע היא בחזקת בעליו הוא לאו דוקא**. נ"ב ואנן זכינו לאור הבהיר שט"מ לב"ב הובא שם לשון רבינו יונה. ומבואר שם דמחלק בין קרקע למטלטלי' דבמטלטלי' יכול לעכבם בתורת משכון עד שישלמו לו במגו דהי' מעכבם בטענת לקוח אבל בקרקע דבחזקת בעלים היא אין בה תפיסה בתורת משכון ע"ש:

[ש"ך בא"ד] **דלהבא מהימן במגו ודלא כהר' יונה**. נ"ב בתשו' רש"ך ח"ד סי' ז' כ' בפשיטות דדוקא במטלטלי' נאמן עד כדי דמיו במגו אבל בקרקע לא ולא הביא כלל דברי ר"י ושאר רבוואת':

סימן קנא

[שו"ע] **שהוחזק גזלן**. נ"ב עי' מש"כ בגליון לעיל סי' קמ"ט ס' י"ג בשם הטור והה"מ. ומ"מ לענין דנימא דההודאה לא מהני י"ל דוקא אם השדה תח"י דבכה"ג אמרי' דירא מלפניו דימסור נפשי' עלי' כיון שהיא תחת ידו. אבל אם יצאה מידו ואח"כ הודה י"ל דמהני כ"כ בשו"ת הראנ"ח ח"א סי' ס"ג וע"ש דהביא בשם הריטב"א דס"ל דלגבי גזלן כזה שהוחזק גזלן על שדה זו מהני ראי' שהודה. והסוגי' מיירי רק בהורג נפשות ע"ש:

סימן קנג

[ש"ך אות ו] **ובתשובת מהרא"ן**. נ"ב שם כ' אההי' דנפל הכותל ועמד כך שנים הרבה דיכול לחזור ולבנות עם המרזב זה דוקא נגד היורש החצר אבל אם מכר החצר לאחר כשלא הי' שם המרזב א"י לחזור לעשות מרזב. ע"ש ולענ"ד דין זה צ"ע:

[סמ"ע אות כו בהג"ה] **ותו הרי הודה**. נ"ב משמע דממילא דכלל קנין לסלק הוי הודאה ובמקור הדין בתשו' הרשב"א לא משמע כן. אלא דהי' כתב כן בשטר שמודה על עצמו ועמ"ש בגליון לקמן סי' קנ"ד סי"ט:

[סמ"ע אות לו] **הרמב"ם וסייעתו א"צ ג"ש**. נ"ב ואנכי בעניי לא ידעתי מאין יצא לו זה דהמעיין בכל הראשונים יראה דלענין שיהא נאמן על גוף הכותל לכ"ע בעי ג"ש וטענה. ע' בהרמב"ן ובההה"מ ובנ"י. וכולם לא כתבו רק בג' שנים ובטענה ומה שלא כ' כן הרמ"א משום דממילא נשמע כיון דנקט שאומר שכותל שלו. והיינו דבעי טענה וממילא כיון דבעי' טענה בעי' ג"כ ג' שנים. ופשוט. וצ"ע:

סימן קנד

[הגה] **וי"א דשותף**. נ"ב עי' תשו' מהרח"ש ח"ג סי' ל"ט:

[שו"ע] **לא יפתח אדם**. נ"ב במהריק"ש כ' בשם הרא"ם דהיזק שמיעה לא שמענו דשמי' היזק:

[שו"ע] **או פתח רשאי**. נ"ב ואם אומר לחבירו חצר זה לכשאקחנו אני נותן לך רשות שתפתח עליו חלונות וכיו"ב פשוט דלא מהני ממשנה למלך ר"פ ט"ו מה' אישות:

[שו"ע] **יכול לבנות כנגדה**. נ"ב ודעת הרא"ש כיון דאין לו חזקה יכול לכופו לסותמו:

[הגה] **וכ"ז**. נ"ב ע' תשו' הר"א ששון סי' ס"ח:

[שו"ע] **הואיל ואינו מזיקו עדיין**. נ"ב נלע"ד דהיינו דוקא לענין שאם יבנה חצירו ויהי' ניזק דצריך זה לסותמו והכי דייק בל' הרמב"ן /הריב"ש/ סי' שכ"ב וז"ל שאין חזקה שהחזיק בעוד שלא הי' ניזק מועלת לאחר שיהי' שם הניזק שכן נראה לדעת הרמב"ן בפ' לא יחפור. אבל לענין זה מהני חזקה בעוד שאינו מזיקו שא"י זה לבנות ולהאפיל עליו. ובהכי מיירי בשו"ת הריב"ש סס"י תע"א ודבריו שם לקוחים מהרמב"ן בחי' בסוגי' דחלון הצורי. ובזה נסתלק קו' מהר"א ששון ודו"ק:

[שו"ע] **אותו שזכה בחצר**. נ"ב ע"ל סי' קנ"ה בסמ"ע ס"ק מ"ג:

[הגה] **וי"א דאינו יכול**. נ"ב אבל המוכר א"צ לסתום החלון אף לדעת הי"א בס' כ"ז שהרי דעת הטור הוא כדעת הי"א הנ"ל ואעפ"כ כ' כאן רק דיכול הלוקח לבנות ולהאפיל אבל לא שיהא המוכר צריך לסתום וסברת החילוק עי' פרישה:

סימן קנה

[הגה] **ומזה יש מי שלומד**. נ"ב ע' תשו' בשמים ראש סי' ק"ס:

[שו"ע] **נגד רבים**. נ"ב ע' תשו' מהריב"ל ח"ג סי' ל"ד:

[ש"ך אות יח] **דף קמ"ו**. נ"ב ובתשובת רשד"ם סי' תס"ב:

סימן קנו

[ש"ך אות ב] **מהני חזקה**. נ"ב והרמב"ן בחי' ובנ"י כתבו להדיא דזה דומה לקוטרא ובה"כ דלא מהני חזק'. והוכיחו כן מירושלמי:

[שו"ע] **אינם יכולים**. נ"ב עיין תשובת מהרח"ש ח"ג סי' ק"א:

[הגה] **יש מקומות שדנין שאסור**. נ"ב עיין בארוכה בתשובת חות יאיר סי' מ"ב מ"ג מ"ה. ועיין אורים גדולי' לימוד קצ"ו:

[הגה] **מוכרי סחורות יכולים**. נ"ב עיין תשו' לחם רב סי' רט"ז:
[הגה] **הרשות בידם**. נ"ב ומ"מ זה הכל בליכא ענין מצוה אבל מלמדי תינוקת. או בני ח"ל הבאים לדור בא"י א"י לעשות כן אורים גדולים לימוד קע"ט:
[הגה] **וטוענין חזקה שיש עמה טענה**. נ"ב בד"מ כתב שהמחלוקת הפוסקים אם מהני חזקה לישוב תליא במעשה דאמר בשכוני גוואי הייתי. ועיין לקמן סי' ק"מ סי"ג בהגה:

סימן קנז

[סמ"ע אות ד] **דקוטרא**. נ"ב אף דהרא"ש כתב דהכא דמי לקוטרא ובה"כ. מ"מ לא הוי כ"כ ממש. ועיין דרישה מה שתירץ עוד. ומוהריק"ש כתב גם הכא קנו ומחלו זה לזה מהני ועיין תשו' מהר"י לבית לוי סי' ב':
[שו"ע] **רוחב כותל**. נ"ב דעת רמב"ן והרא"ש ונ"י דהמנהג רק אם רוצה לבנות בגויל או בגזית אבל לענין רוחב הוי כשיעור המפורש במתני' בגויל ובגזית ובלבנים ולא אזלי בתר המנהג הן לפחות או להוסיף:
[ש"ך אות ד] **בהילוך לבד**. נ"ב עיין הגמ' שם דבעי' דוק' ששניה' הלכו כ"א בשלו:
[הגה] **לכ"ע**. נ"ב ודעת הרמב"ן בחי' דלא מהני:
[ש"ך אות יא] **דבכל ענין**. נ"ב עיין ש"ך לעיל סי' ע"ח ס"ק י"ב וסמך כאן אדלעיל:
[שו"ע] **אם רצה**. נ"ב מחלוקת זו כפול לקמן סס"י קס"ד ועיין לעיל סי' קנ"ד ס' כ"ו:
[שו"ע] **מחייבי' אותו ליתן חלקו**. נ"ב עיין לקמן סי' קנ"ח סמ"ע ס"ק כ"א:
[הגה] **בכל התוספות**. נ"ב ומ"מ אם טוען אח"כ שרוצה להוסיף רק שורה א' או ב' נאמן ואינו חייב יותר אבל אם טוען שאינו רוצה להוסיף כלל מחייבי' אותו בכולו. כ"כ ב"י לדעת הנ"י אבל הטור כתב עליו ואין נראה אלא דבכל ענין מגלגלי' עליו את הכל:
[שו"ע] **בנקיטת חפץ**. נ"ב עיין לקמן סי' שע"ה ס"ט:
[הגה] **נאמן שנתן**. נ"ב ודעת הרמב"ן במלחמות דאף אם סמך לו בנין עראי נאמן לומר שנתן לו. וגם אם נתן עליו רק תקרה א' נאמן לומר שפרע כל הכותל עיי"ש. וכ"כ הריב"ש בשו"ת הובא בכ"מ פ"ח מהל' נזקי שכינים הלכה ח' עיי"ש:

סימן קס

[סמ"ע אות ב] **לכן נראה**. נ"ב ובב"י כתב להדי' כדעת הב"י דאף בגג הסמוך לחצר אם הוא גג מקורה צריך בעל החצר לסייעו במעקה. גם בעיקר הסברא שכתב הסמ"ע דבעל הגג מזיק יותר לבעל החצר ממה שמזיק בעל החצר לבעל הגג להדי' כ' הרמב"ן ריש ב"ב להיפך שכתב שם גג מקורה הוי כמו הזיק' דבית דלכ"ע שמיה היזק ע"ש:

סימן קסב

[הגה] **ואין להשתמש בבהכ"נ**. נ"ב ואם נותני' טעם לדבריהם מפני ישוב בהכ"נ שלא תחרב אז הקהל מעייני' בדבר ועושים תקנה לקיים דברי שתיהן הריב"ש שם:

סימן קסג

[הגה] **ולא תבעו ממנו מס**. נ"ב ואם תבעו ממנו על שנה הוי מטילה על שנים שעברו צ"צ סל"ו:

[הגה] **אחר שהושם המס**. נ"ב וחייב ביום הקצוב בכל שנה ושנה. וצריך ליתן חלקו אף אם יהי' בעיר אחרת זמן רב ואינו נפטר מחלקו רק מיום שמתחדש מס אחר צאתו. גם צריך ליתן לפרעון חובות שנתחייבו קודם צאתו. שו"ת מהרח"ש סי' צ"ה ובתשו' הראנ"ח ח"ב סי' ס"ג כתב וכ"ש לפי המנהג שנוהגים עכשיו בין הקהלות שכל היוצא מהעיר אינו נפטר מחיוב המסים לעולם אלא צריך להניח בשבילו ערב להיות פורע כל המסים שעתידים להתבקש עכ"ל:

[שו"ע] **לפי קירוב הבתים**. נ"ב ובחצר עי' לעיל סי' קס"א ס"ג:

[סמ"ע אות יג] **וצ"ע**. נ"ב עיין במ"ל פ"ב הי"א מהל' גזילה ואבידה ועיין תשו' כנסת יחזקאל חא"ח סי' י':

[הגה] **ונתפשרו עם המושל**. נ"ב ואם רבים טוענים שיתפשרו ואח"כ יקוב הדין את ההר איך יהי' הדין ובעלי הסכום טוענים שאין רוצים לפשר אא"כ שיקבלו עליהם לשלם כפי הנפשות. עיין תשובת צ"צ סי' י"ח:

[ש"ך אות יד] **ר"מ אלשיך**. נ"ב ובשו"ת מהרי"ט ח"ב חח"מ סימן נ"ט ובספר בני יעקב על העיטור בשו"ת שבסוף הספר סי' א':

[ש"ך אות טז] **במרדכי שם**. נ"ב עיין תשובת מהרח"ש ח"ג סי' ק"ח באורך ובתשובת להגאון מוה' דוד אפענהיים נדפס בתשובת אבן השוהם בסופו:

[הגה] **חייבים ליתן לזה**. נ"ב עיין סי' רס"ד ס"ד בהגה ועיין תשובת חכ"צ סי' קל"ב:

[הגה] **קהל שפטרו**. נ"ב עיין תשו' הראנ"ח ח"ב סי' כ"ג בארוכה:

[הגה] **אין צריך קנין**. נ"ב ולענין אם שייך בהם טענת השטאה עיין לעיל רס"י פ"א ובש"ך שם ס"ק ד':

[ש"ך אות יח] **יכנסו אחרים**. נ"ב עיין לקמן סי' שפ"ח ס"ד בהגה:

סימן קסד

[סמ"ע אות א] **או יורדין לנכסיו**. נ"ב היינו שהי' כאן ורצו ב"ד לכפותו וברח. דרישה:
[ש"ך אות א] **מהר"א ששון**. נ"ב ובתשובת פני משה סי' ז':
[הגה] **וכפי מה שאחד**. נ"ב כתב בדרכי משה בשם הנ"י דאם ראויי' להשתבר בשוה נוטלים בשבורות בשוה אע"פ שחלק אחד גבוה משני וכמו כן בנגנבו המקצת חולקים ההפסד לשניה' עיי"ש ועמ"ש בגליון לעיל סי' קע"ו ס"ז:
[סמ"ע אות יא] **דהו"ל למידע**. נ"ב תמוה לי הא מ"מ הוי לי' הילך דמה שמודה לו ברשותא דמרא איתא כמו בפקדון. וצע"ג:

סימן קסו

[שו"ע] **אבל כ"ז**. נ"ב עיין סמ"ע לקמן סי' של"ו ס"ק ט':

סימן קעא

[שו"ע] **וביקש אחד מהשותפים**. נ"ב ואם אחד שכר מחבירו חלקו אין יכול לומר גוד או אגוד עד אחר כלות משך זמן השכירות. רשב"א סי' ס"א ועיין תשו' תשב"ץ ח"ו בטור השני חוט המשולש סי' ט':
[ש"ך אות א] **עיין בטור**. נ"ב וכן פסק בשו"ת מהראנ"ח ח"א סי' ט"ז ועיי"ש דאם אותן שקנו הורישו אין היורשים יכולים לטעון גא"א כיון דבאו מכח קונים והעתיקו הכנה"ג בהגהותיו להב"י אות כ"ו:
[הגה] **לא יוכל אח"כ**. נ"ב בב"י מחודש ג' כ' בשם הרשב"א וז"ל אפי' במקום שיש בו דין חלוקה ונשתמש בו א' ב' וג' שנים אינו חייב להעלות לו שכר דבשלו הוא משתמש. וה"ה האחד יכול לומר לו כדרך שנשתמש בו ג' שנים. אשתמש גם אני כנגדן. כיון דלא התנו תחלה בכך עכ"ל וכן העתיק הריק"ש:
[ש"ך אות ט] **דה"ה בברייתא עיי"ש**. נ"ב עיין לקמן סי' רמ"ה בסמ"ע וש"ך ועיין בנ"י ב"ב שם דף ר"כ ע"א שכתב להדיא דדוקא במתני' הלכה כרשב"ג ולא כברייתא עיי"ש ונ"ל קצת ראי' לזה מסוגי' דשבת דף כ"א ע"א אדמותבת לי מרשב"ג סייעינהו מת"ק עיי"ש:

סימן קעב

[שו"ע] **אלא חולקים בשוה**. נ"ב אם החצר ה' על ה' א"י בעל ב' פתחים לומר כיון דיגיע לחלקו רק ד"א לפ"א וד"א בחצר אין בזה דין חלוקה ולא אחלוק עד שיהי' בחצר ו'

פעמים ד' על ד' כדי שיגיע לו ג' פעמים ד' על ד' דכל שיגיע לו ד"א לפתח אחד וד"א בחצר מקרי יש בו דין חלוקה. הרא"ש ז"ל:

[שו"ע] **פרץ את פצימיו**. נ"ב ואם לא הי' לו כלל פצימין וסתם הפתח כתב מהרח"ש סי' י"ד דמלישנא דרש"י שכתב דלא פרץ פצימיו שלא סילק מזוזתו וכו' דגלי דעתי' שלא סילק. משמע דבעי' גילוי דעת שסופו לפותחו. הא בסתם אמרינן איבד זכותו. אבל מלישנא דהה"מ שכתב שכל שפרץ פצימיו מחשבתו ניכרת שהוא מסלק עצמו וכו' משמע דבעי' גילוי דעת שמסלק זכותו עיי"ש. ובשו"ת מהרי"ק סי' קצ"א כתב ג"כ להוכיח דהעיקר דבעינן גילוי דעת שסופו לפתחו עיי"ש:

סימן קעג

[הגה] **החלוקה קיימת**. נ"ב עיין תשו' שבות יעקב ח"ג סי' קס"ד:

[הגה] **ואין לו עוד חלק**. נ"ב עיין תשובת מהר"ם גלאנטי סי' ס"ז דזהו דוקא בויתר לו דרך מתנה משא"כ במכירה וכן הסכים בתשו' שבות יעקב ח"ג סי' קס"ח:

סימן קעה

[ש"ך אות ד] **הר"ם אלשיך**. נ"ב ובקונטרס עוללת הכרם שבסוף ספר תורת חיים למוהרח"ש סי' י"ד ובשו"ת דבר משה סי' ס"א:

[ש"ך אות ה] **מעשה בא לפנינו**. נ"ב עיין תשובת הראנ"ח ח"ב סי' ק"א ובס' בני חיי' בטור אות ד':

[שו"ע] **על המצרן לה"ר**. נ"ב ועיין סמ"ע לעיל סי' ק"ג ס"ק ט"ו:

[סמ"ע אות כב] **כשקנאן משנים**. נ"ב וכן הוא להדיא במוהריק"ש דכתב בדקדוק לשונו קנה ב' שדות משני בני אדם מסלק איזה מהם שירצה:

[סמ"ע בא"ד] **נמי דינא הכי וצ"ע**. נ"ב משמע דק"ל להסמ"ע דאף אם הי' להמוכר יותר שדות ומכר ב' מהם לאדם אחד הכי הוא דלית בי' דינא דבר מצרא:

[שו"ע] **לא ביטל זכותו**. נ"ב עיין מ"ל פרק כ"ג מהל' אישות ד"ה מעשה בא לידי:

[ש"ך אות כה] **דחש ליחידאה**. נ"ב עיין תשו' נחלה ליהושע סי' מ"ב:

[שו"ע] **ודוקא משעה**. נ"ב כ' מהריק"ש מכרה ללוקח ואח"ז רב נמצא בטל המכר וחזר המוכר וכתב שנית שטר באופן שהמכר קיים להבא כיון שבן המיצר הי' חושב מקודם שהמכר מכר ולא מיחה. אע"פ שמיחה עכשיו בשניים אין שומעין לו כיון שהמוכר מעשה הראשון הוא שהחזיק וניחא לי' דליקו בהמנותי' עיין סי' שע"ד ס"א עכ"ל:

[ש"ך אות כו] **ובתשובת נ' לב סי' ס"ג**. נ"ב דמ"ש הטור והמחבר שנתגלה המכר וההחזיק בה י"ל דדוקא הוא ותרווייהו בעי' ועיין תשו' הראנ"ח ח"ב סי' י"ב:

[ש"ך אות כז] **וס"א באריכות**. נ"ב העתק דבריהם בשו"ת משאת משה סי' ס"ו באריכות דהו"ה היכי דהמוכר והקונה במקום אחד. והמצרן במקום שהבית שם דג"כ לית בי' דינא דבר מצרא וז"ל הריק"ש אם בן המיצר הוא בעיר שהקרקע בו והמוכר והקונה הם בעיר אחרת כתב מהרי"ל ז"ל שיכול בן המיצר לסלק להלוקח וחלקו עליו ואפי' בשותף וכיון דפלוגתא דרבוותא הוא לא מפקינן מני' דהקונה עכ"ל:

[ש"ך אות ל] **וצ"ע**. נ"ב עיין תשו' מגן שאול סי' ד':

[שו"ע] **הקונה מעכו"ם**. נ"ב נלענ"ד לדון דאפשר דוקא כשאין המצרן כאן לא חייבו רז"ל לאשהויי מלתא ולשאול את המצר דדלמא בתוך כך ימכרו לנכרי אחר. אבל אם בתחלה כשבא לקנות גם המצרן כאן. י"ל דהמצרן קודם ועיין לקמן ס' מ"ג בהגה:

[הגה] **י"א דפטור**. נ"ב עיין לעיל סי' קל"א ס"ז והוא משו"ת הרא"ש הובא לשונו בב"י ודו"ק:

[ש"ך אות לח] **ודוק**. נ"ב עיין בתשו' נודע ביהודה סי' כ"ד:

[שו"ע] **המוכר לאשה**. נ"ב בתשו' הראנ"ח ח"א סס"י קי"ט כתב כיון דמכרו לנדונית אחותם הוי כמו אשה שמכרה דאין בו דין מצרנית. ע"ש ממילא מכ"ש אם הלוקח קנה וייחד הקרקע לקנותה ליתנה לנדן בתו להכניס הקרקע להמשודך לה דהוי כמו אשה שקנתה דאין בו דין מצרנות:

[ש"ך אות מז] **ובתשו' מהרא"ן**. נ"ב עיין ספר קרית מלך רב בתשו' סי' א':

[שו"ע] **במקומות בהכ"נ**. נ"ב עיין תשו' מהר"י בי רב סי' נ"ב:

[ש"ך אות נה] **דברי ב"י נכונים**. נ"ב ע' תשו' משאת בנימן סס"י כ"ז ובתשו' שבות יעקב ח"ג סי' קס"ד:

[סמ"ע אות צח] **לאפוקי ממ"ש ר"ת**. עיין תשובת מהר"י לבית לוי סי' ס"א:

[שו"ע] **אין המלוה יכול**. נ"ב מדברי תוס' בב"מ דף ע"ג ע"ב ד"ה נטר מבואר דהמלוה יכול להוציא. וקצת יש לדייק דאפי' ממצרן יכול להוציאו מדלא תרצו דרבא הי' מצרן:

[הגה] **יוכל המלוה לסלקו**. נ"ב ומהרש"ל בשו"ת סס"י מ"ג כתב להכריע דממצרן א"י להוציא אבל מאחר יכול להוציא:

[ש"ך אות סה] **ויש לישב**. נ"ב עיין תשו' לחם רב סי' ק"ן ובתשו' פרח שושן כלל ו' סי' א' ובתשו' הראנ"ח ח"ד סי' קנ"א:

[שו"ע] **אין השוכר**. נ"ב ובתשו' רש"ל סס"י מ"ג כתב דשוכר גרע ממשכנתא והמצרן יכול לסלקו. ועיין תשו' הראנ"ח ח"ב סי' ק"א:

סימן קעו

[סמ"ע אות ז] **בפרישה**. נ"ב עיין תשובת פני משה ח"ג סי' י"ד:

[שו"ע] **והניח זה כדו**. נ"ב עיין מחנה אפרים הל' מכירה קנין חצר סי' ו:

[שו"ע] **שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם**. נ"ב בשו"ת מגן גבורים כתב בשם תשובת רש"ך סי' קפ"ה דאם עיקר השותפות הוא דבר שלא בא לעולם אפי' אם התנו דקאי השותפות גם על דבר שלא בא לעולם מהני. והוא שקיל וטרי אם מדברי הרשד"ם מוכח בסי' קצ"ד דלא קי"ל הכי עיי"ש:

[ש"ך אות ו] **עיין תשובת רשד"ם**. נ"ב ועיין פרח מטה אהרן ח"א סי' י"ג ושו"ת בתי כהונה ח"ב סי' כ"ב:

[ש"ך בא"ד] **וקנ"ד וקע"ז ותי"ג**. נ"ב וקס"ח ורע"ד ועיין תשובת פרח שושן כלל ב' סי' ח' ובתשובת פני משה סי' ג' ובתשובת משאת משה סי' מ"ד:

[שו"ע] **אם נשתתפו**. נ"ב עיין תשובת פ"י סי' ג' דדוקא בכה"ג דשניהם הטילו לכיס דנשתתפו רק באותן מעות. אבל אחד נותן מעות והב' לא נתן הוי כהלוה לחבירו לחצי. וכן אף אם הטילו לכיס אם אח"כ הוסיף אחד מהם מעות מכיסו לשותפות ומודה חבירו בזה הך הוספה הוי כמו הלואה לחבירו בחציו עיי"ש:

[ש"ך אות יד] **תשובת מור"ם אלשיך**. נ"ב ועיין תשו' בני אהרן סי' ל"ה:

[שו"ע] **חולקין לפי מעות**. נ"ב עיין ירושלמי פ"ד דבב"ק הל' א' הובא בנ"י פרק הבית ועלייי':

[ש"ך אות טו] **תוספת' ארוכה**. נ"ב הובא בהר"ן גיטין סוגי' דמנה קבור ל"ח עיי"ש:

[שו"ע] **והסכים למעשיו**. נ"ב המ"ל הביא חבילות תשו' גאונים דנחלקו בשתק אי הוי כהודה דנתרצה והמהרי"ט ח"ב סי' קי"ב כתב אם השיב לו מה שעשית כבר עשוי י"ל דלא הוי כנתרצה דה"ק לי' שכבר עשית אין להשיב שאין לאחר מעשה כלום. ומה שעשית לזכות עשוי ולא לחוב עיי"ש ועיין תשובת בני אהרן סי' מ' וקי"ב:

[סמ"ע אות לו] **לזמן אחר**. נ"ב וישלם לו מה שהי' החוב שוה למכור וכן בההו' דהגה סי"א:

[ש"ך אות כה] **וגם בשו"ת הרא"ש**. נ"ב זה דינא דהש"ע אה"ע סי' ל"ח בהגה ועיין שם בב"ש סק"ו ובספר כתובה:

[שו"ע] **וכיוצא בהם**. נ"ב אם התנו תחלה שכל הריווח שימשוך להם מחמת קרן יחלוקו. לא מיעטו בזה רק ענין מציאה וכדומה. אבל אם הרוויחו בעסק סרסרות שמפסיד זמן ועסק השותפות הריווח לאמצע עיין תשו' רשד"ם סי' קס"ח ובתשובת פני משה ח"ג סי' י"ד:

[הגה] **ההפסד ג"כ**. נ"ב עיין תשובת מעיל צדקה סי' ט"ו:

[ש"ך אות כז] **ועוד קשי' לי על הרב**. נ"ב עיין תשו' פרח שושן כ"ב סס"י א':

[ש"ך בא"ד] **למעשה כדברי מור"ם**. נ"ב עיין תשו' מהרח"ש ח"א סי' ו' [אם אינו סי"ז]:

[ש"ך בא"ד] **שהי' חשש סכנה**. נ"ב עיין תשובת רש"ך ח"ב סי' ג' שכתב דוקא שאינו מעסק השותפו' אבל בגו"א שמעסק השותפות כהך גוונא שמבריח המכס חלקם:

[הגה] **וחייב לשלם**. נ"ב עיין אה"ע סס"י פ"ו דמשמע דהלוקח א"צ להחזיר המקח ועיין בב"ש ובית מאיר שם:

[הגה] **לחבירו חלקו**. נ"ב עיין תשובת רש"ך ח"א סי' ל"ב:

[ש"ך אות כח] **ובתשובת הרשד"ם**. נ"ב ובתשו' לחם רב סי' ק':

[ש"ך אות לד] **ובתשובת ר"ש כהן**. נ"ב עיין תשובת חכם צבי סי' ד':

[שו"ע] **עד שנגבה**. נ"ב דוקא אם שניה' יכולים לתבוע החוב. אבל אם א"י לתבוע יכול זה הא' לעכב מלחלוק עד שיגבה החוב דע"י חלוקה יפסיד דתו לא יגבה חובו דהשני יאמר מה שאני גובה הכל על החדש. תשובת בני משה סי' ג':

[סמ"ע אות סט] **אבל בשותפות יכול**. נ"ב עיין שו"ת שב יעקב סי' י"א:

[ש"ך אות מט] **הסמ"ע ס"ק כ"א**. נ"ב כ"ג ובסי' צ"א סק"ג:

[שו"ע] **יודה ראובן**. נ"ב עיין תשו' הרשד"ם סי' קנ"א ובשו"ת רש"ך ח"ג סי' ס"ג:

[שו"ע] **ראובן ושמעון**. נ"ב כפול לקמן סי' שפ"ח ס"ד בהגה:

[שו"ע] **כיון שבאונס**. נ"ב עיין ש"ך לעיל סי' ע"ז ס"ק י"ט:

[הגה] **כשואל שחייב באונסין**. נ"ב עיין בית מאיר אה"ע סי' פ' ס' י"א:

[ש"ך אות נז] **ובח"ב סי' קכ"ג**. נ"ב ועיין תשו' שארית יוסף סי' א' ובתשובת מהר"י קצבי סי' כא ובאורים גדולים לימוד רי"ד ובתשב"ץ ח"ד חוט המשולש הטור השני סי' י"ז:

סימן קעז

[הגה] **דפשיעה בכ"ע**. נ"ב עיין תשובת לחם רב סי' ק"ט. ובספר בית אהרן שנדפסו שם איזה תשובות מן הגאון חכם צבי סימן ד':

[הגה] **שאינם ניזונים**. נ"ב וכן הסכים בבאר שבע סי' ל"ט עיי"ש דאף התנו בתחלת השותפו' דההוצאות שאין כסדרן לא יהי' מן האמצע אין בכלל זה רפואות. ועיין בתשובת מעשה חיי' סי' ו':

סימן קעח

[שו"ע] **בדבר המטלטל**. נ"ב עיין תשו' רשד"ם סי' שע"ב:

סימן קעט

[שו"ע] **פלגי ליה בשוה**. נ"ב והראב"ד למדו מההיא דפרק הבית ועלייי' והוא לעיל סי' קס"ד ס"ג הובא בבעה"ת וב"י כאן ובגד"ת תמה דאם נדמה אותו לשם. לוכח הראב"ד יותר. אף ידענו דלאחד תרי תלת' ולא' תלת' וז"א ב' תלתי שלי וז"א ב' תלתי שלי ג"כ הדין דיחלוקו כמו התם דבודאי השלימות רק לא' מהם. תו תמה דיהא הדין דאותו החלק דפליגי עליו דהיינו מן פלגא עד שליש בזה יהא יחלוקו עיי"ש:

סימן קפא

[שו"ע] **וכיון שישבו**. נ"ב ק' לי הא יאוש כדי לא קנה ושנוי רשות לא הוי כיון דגזלן לא נתן לו מדעת רק שזה הציל ולקח מהגזלן שלא מרצונו כדאיתא לקמן סי' שס"א ס"ה וצע"ג אחר זמן רב מצאתי כן בספר מחנה אפרים הל' גזילה סי' כ"ח ותרוצו אינו מובן:
[שו"ע] **לעצמי אני מציל**. נ"ב ואם הציל לו ולאחד מהשותפים מגו דזכה לנפשיה ועיין לעיל סי' ק"ח. הריק"ש:
[ש"ך אות ה] **שאמר לפניהם**. נ"ב תמוה לי דמשמע דעת הש"ך דבעי' שיאמר בפני עדים אבל בינו לב"ע לא מהני אמירתו. והרי לעיל סימן קע"ו ס"ק מ"ה מסיק הש"ך דאפילו בינו לב"ע נמי מהני. ולומר דהכא דמשמע דאפי' בלא מגו נאמן בשבועה משו"ה בעי' שיאמר בפ"ע. משא"כ לעיל דמיירי דיש לו מגו. לא מסתבר לחלק דכיון דאתה מאמינו בשבועה שאמר כן בפני עדים אף שאין עתה עדים בפנינו נאמינהו ג"כ שאמר כן בינו לב"ע וצ"ע. ועיין מ"ל מ"ש בזה. ובתולד' אדם להרשב"א סי' ק"צ:
[שו"ע] **הרי זה חוזר**. נ"ב עיין לקמן סי' של"ג ס"ה ובש"ך שם ס"ק כ"ח ועיין תשובת שב הכהן סימן י"ג:

סימן קפב

[הגה] **בכל דבר**. נ"ב ראובן אמר בפני אנשים ששמעון ימכור שדהו או שיקנה לו שדה ושמעון לא ידע ואמר שדה של ראובן או שקנה לו שדה ונתקיימו מעשיו תשו' רשב"א סי' ע"ט:
[הגה] **ודוקא שהשליח**. נ"ב עיין תשו' מהרי"ט ח"א סי' קט"ז נסתפק אם באיסור דרבנן אמרינן אין שליח לד"ע או לא ועיין במ"ל פ"ב מהל' רוצח ה"ב ואם השליח שוגג עיין ש"ך לקמן סי' שמ"ח ס"ק ו' ויש לעיין אם השליח הוי מומר להכעיס אם מהני השליחות דלטעמא דדברי הרב שייך ג"כ הכא ולטעמא דאי בעי עביד אפשר דחייב המשלח דמה"ת

לא יעשה וכסברת התוס' לענין שוגג ועיין מ"ל פ"ד ה"ה מהל' מלוה לענין שליח נכרי ועיין שיטה מקובצת בשם מהר"י אבוהב ועיין סמ"ע סק"ב שתלה הטעם שיכול לומר סברתי וכו' ועיין לקמן סי' שפ"ח בש"ך ס"ק ס"ו:

[ש"ך אות א] **לשון המרדכי בשם מהר"ם**. נ"ב ועיי' תשו' הרא"ם דפוס פראג סי' תצ"ג שכתב להדיא דקי"ל כרבינא:

[ש"ך באו"ד] **אלא לענין כפל וכפל אינו נוהג**. נ"ב יפה השיג בספר יבין שמועה דהא נ"מ לענין חיוב אחריות ואם ע"י חצר הוו בכלל אין שליח לד"ע ולא קנה הגנב ואין חייב באחריות:

[ש"ך באו"ד] **מ"מ נ"ל לענין דינא**. נ"ב עיין ש"ך יו"ד סי' ק"ב ס"ק כ"ב ועיין מ"ל פ"ד הי"ד מהל' מלוה ולוה:

[הגה] **תשובת רשב"א**. נ"ב עיין תשובת רשב"א סי' אלף ט"ז. ועיין מ"ל פ"ו מהל' טוע"ט ה"ה:

[שו"ע] **ודוקא שהודיעו**. נ"ב עיין בספר חוות דעת על יו"ד סי' קס"ט סק"ב:

[שו"ע] **וקנה המקח**. נ"ב היינו בדבר דאפשר לתקנו שמכר שוה מנה במאתיים דאפשר שיקנה המקח והשליח ישלם מביתו המנה וכן בהיפוך אבל אם א"א לתקנו כגון שהיה שליחו להשכיר חצירו לשנה והלך והשכיר לג' שנים אף בלא הודיעו בטל. והוי כמו ההי' דסעיף ה' דמיירי ודאי בלא הודיעו. מהריב"ל ח"א סי' ע"ט ועיין תשו' תשב"ץ ח"ד סי' כ"ב:

[ש"ך אות ב] **ובתשובת ר"א ששון**. נ"ב ובתשו' מהריב"ל ח"א סי' ע"ט ובתשובת מקור ברוך סימן ג':

[הגה] **והוא הוציא**. נ"ב המבקש מחבירו להניאו מן הסכנה וכן עשה ואמר שנתן שוחד כך וכך נאמן בשבועתו כמה הוציא ואין צריך לגלות למי נתן השוחד מפני הסכנה ב"מ סי' של"א בשם מהרי"ק שורש דע"ג:

[ש"ך אות ו] **זהו הנראה לפענ"ד**. נ"ב וכ"כ הט"ז. ולפ"ז מ"ש בש"ע הואיל וקנאה אותו במעותיו והוא לשון הרמב"ם ניחא בפשוטו דמיירי בלא הודיעו ויש מעות להשליח דהדין דהמשלח כופהו לתקן העוות למכור לו באחריות בזה נתן הטעם כיון דקנה במעותיו. דאלו קנאו במעות עצמו הי' השליח יכול להחזיר לו מעותיו. אולם הב"ח כתב דאף דלא הודיעו המקח קיים רק בין השליח להמוכר אבל לא בין המשלח לשליח. והשליח יכול להחזיר לו מעותיו. ונדחק בלישנא דהואיל וקנאה במעותיו עיי"ש:

[שו"ע] **ומיהו הלוקח**. נ"ב עיין לקמן סי' רל"ב בסמ"ע סק"ב ומ"ש שם על הגליון. ועיין לקמן סי' רט"ז ס"ה ובט"ז ושם:

סימן קפג

[שו"ע] **סחורה ידוע**. נ"ב בתשו' הגאונים סי' קנ"ב ראובן נתן לשמעון סחורה למכור. ומכרה שמעון ללוי ולא קיבל ממנו המעות והודיע לו שהסחורה של ראובן. ואח"כ לקח שמעון המעות או הסחורה לחזרה מלוי. יכול ראובן לומר אחרי שידעת שהסחורה הוי שלי לא הי' לך ליתן המעות לשמעון והעתיקו בת' מ"ב בסוף הספר בחי' דינים וצ"ע:

[ש"ך אות ב] **לא קנה חבירו**. נ"ב עיין חי' רשב"א בב"ק ד' ק"ב ע"ב [שכתב שם שהמקבל עסק אם שלח בו יד במקצת העסק ומתעסק בשאר העסק שהריוח סתמא לבעליו ואם פחתו פחתו לו דקם לו ברשותו כולו להתחייב באנסי' משעת ששלח במקצתו ואם הותירו לבעל המעות דמסתמא לדעתו הוא מתעסק ואם שותף הוא הותירו לאמצע ואפי' אם החזיר אותו מקצת שנטל שהרויח בו אפי' לדעת הפוסקים כרע"ק דצריך דעת בעליו מה שהותר הותר לבעל המעות או לאמצע אם הוא שותף לפי שזה מתכוין לזכות לבעל המעות] ותשו' רשב"א הובא בב"י סי' קע"ו סל"ו במחודשים עיי"ש:

[ש"ך בא"ד] **אך קשי' לי על הרא"ש**. נ"ב תמיהני. דהא התם באמת ל"ק הריש גלות' ועיקר הפלפל שם דמדקתני אין כופין הר"ג למכור משמע דעכ"פ קנה הלוקח וע"ז פריך לימא פליגי אבני מערבא דלב"מ לא לקני הלוקח כיון דהמוכר חישב דקונה עבור ר"ג אבל לדידן דלא קיי"ל כבני מערבא שפיר קנה לוקח כיון דהוא בעל המעות אח"כ ראיתי דמדברי שו"ת הרא"ש כלל צ"ו סי' ג' נראה ג"כ דמפרש דקנה ר"ג עיי"ש ועיין תשובת שב הכהן סי' מ"ו ובאורים גדולים לימוד קצ"ב:

[הגה] **י"א דקנה לעצמו**. נ"ב במ"ל כתב עיין בספר פ"מ ח"א סי' ע"ט דנראה מדבריו דאם ידע המוכר שהוא שליח דקנה המשלח לכ"ע ואף שאמר השליח בפני עדים שרוצה השליח לקנות לעצמו:

[שו"ע] **וקנה לו שעורי**'. נ"ב ואם קנאם לעצמו הריווח לעצמו כמ"ש הסמ"ע סק"ו ועיין הגהת אשרי פרק הגוזל דנאמן לומר לעצמי קניתים ועיין לקמן סי' רצ"ב ס"ז בהגה וסמ"ע שם סק"כ ודו"ק:

[שו"ע] **או בהיפוך**. נ"ב נאבדו השעורי' ביד השליח אף דידע המוכר שהוא שליחו א"י המשלח לתבוע מעותיו מהמוכר כ"כ בפשיטות בתשו' מהר"א ששון סי' קל"א וצ"ע לדינא:

[ש"ך אות ט] **דוקא פחת יוקר**. נ"ב עיין תשובת מהר"י הלוי כלל י' סי' ע"ו:
[ש"ך בא"ד] **ועיי"ש**. נ"ב בספר בני חיי' הביא חבילות תשוב' חולקים ע"ז ועיין אורים גדולים לימוד קצ"ד:
[הגה] **הכל של שליח**. נ"ב כאן שייכים דברי הסמ"ע ס"ק כ"ב:
[שו"ע] **הכל לשליח**. נ"ב עיין תשובת לחם רב סי' קכ"ד:
[ש"ך אות טו] **וצריך לשלם**. נ"ב עיין מוהריק"ש:
[ש"ך בא"ד] **תשובת ר"א ששון**. נ"ב ועיין תשובת בני אהרן סי' מ"ג ותשובת רש"ך ח"ב סי' ג':

סימן קפד

[הגה] **פירש בהדי**'. נ"ב בטור משמע דאף בערבו הנותנים מעותיהם מהני אם פירש בהדי' שקנה לאחד מהם. ועיין בב"ח דבהיפוך בנתן כ"א צרור והוא קנה במעותיו של אחד מהם. בזה אף אם פירש שקונה לכולם לא קנה אלא זה שהמעות שלו ע"ש ואף לדעה אחת בסי' קפ"ז ס"ו בהגה דבקונה לעצמו במעותיו של חבירו דקנה היינו דוקא לעצמו. אבל לא לאחר. וכן מבואר בחי' רשב"א בב"ק דף ק"ב ע"ב ד"ה אכיחו במערבא וכו' וכתב שם הטעם דדעת המוכר אינו אלא למי שקונה או לבעל המעות אבל לא לזה ולא לזה אלא לאחר דלאו בעל המעות ולא קונה ממנו לא אלא דמדברי רשב"א שם מבואר דאף ערבו מעותיהם והוא פירש דזבין לחד לא מהני וקנו כולם דלא כהרר' ישעי':

סימן קפה

[ש"ך אות א] **אפי' עשאו המקבל שליח**. נ"ב לא זכיתי להבין דהא פשוט דהתם כיון דעשאו שליח קבלה מקודם מש"ה במה שאומר תן בשכר שליחות קבלה. וכמ"ש הסמ"ע שם ס"ק כ"ג משא"כ היכי דהנותן אמר תחלה תן ואח"כ אמר להמקבל תהי' אתה שליח שלי לזכות מידך הוי ספק אם בעי החזקת שליחות אצל הנותן או לא ודו"ק:
[שו"ע] **הסרסור**. נ"ב עיין לקמן סי' רצ"ד בהגה:
[שו"ע] **החמשים מביתו**. נ"ב כתב הריק"ש נ"ל דהיינו כשאין שומתו ידועה שאם שוה נ' לא ישלם אלא כמו ששוה דלא גרע מגזלן דאינו משלם רק כשעת הגזילה:
[שו"ע] **מכר במאתיים**. נ"ב עיין באר הגולה סי' קפ"ו אות ח':
[ש"ך אות ג] **עיין בתשו**'. ובתשובת מהרי"ט סי' קכ"ו ובתשו' לחם רב סי' קצ"ה. ועיין לעיל סי' קע"ה ועיין אורים גדולים לימוד קצ"ג ובתשו' דבר משה סי' ק"א:

[ש"ך אות ה] **והוי נמי**. נ"ב ה"ה אם אמר המותר נחלוק הוי ש"ש בכולו ב"י סי' קפ"ו ועיין בת"ח להרשב"א סי' ק"צ:

[הגה] **וי"א דאין**. נ"ב עיין תשו' לחם רב סי' צ"א:

[סמ"ע אות כב] **לסרסר שישכין**. נ"ב במקור הדין ברשב"א לא נזכר שאמר שישכין לכותי. ועיין תשו' מגיד מראשית חח"מ סי' א':

[סמ"ע אות בא"ד] **דהסרסר פטור**. נ"ב ואם הנכרי מכחישו צריך לישבע כדין חנוני על פנקסו. רשב"א שם. ועיין ש"ך סי' צ"א ס"ק ג' ועיין תשו' מגיד מראשית חח"מ סי' א':

[הגה] **השדכן**. נ"ב אמר הסרסר למוכר או ללוקח לא אקח ממך כלום בסרסרות מקח זה ואח"כ אמר שלהשביח דעת שכנגדו אמר כן אין בדבריו כלום. הריק"ש וכ"כ בתשו' חוט השני סי' ה'. ראובן הבטיח לשמעון להשתדל בעדו בעסק מה בחנם וכשקרב הדבר לגמור חזר בו ראובן ואומר לא אגמור אלא אם תתן לי כך וכך. ונתן לו שמעון ופייסו ואח"כ הגיע מעות ראובן ליד שמעון ואמר לקחת מעות שלי שלא כדין כי הייתי אנוס כאשר פייסתיך הדין עם ראובן ב"י סי' של"ג בשם מהרי"ק סי' קל"ג והעתיקו הסמ"ע סס"ד ס"ד:

[סמ"ע אות כו] **בע"ש תמה**. נ"ב עיין תשו' שער אפרים סי' ק"ן:

סימן קפח

[שו"ע] **אין העכו"ם**. נ"ב ע' תשו' משאת בנימן סי' צ"ז ובתשו' נחלת שבעה סי' ל' ובב"ש אה"ע סי' ה' בסופו ובתפארת למשה י"ד סי' קס"ט בד"ה בב"י דף קס"ז ובש"ך לעיל סי' קכ"ג סק"ל ובמוהריק"ש סי' קצ"ב דין י"ד אם בנה ישראל ע"י גוי הוי חזקה אע"ג דאין שליחות לנכרי עיי"ש. ואם שליחות למומר עיין ב"ש אה"ע סי' קכ"ג וקמ"א ובמ"א סי' קפ"ט ושו"ת ב"י סי' ל"ו ובש"ך סי' קכ"ו ס"ק צ"ב:

[סמ"ע אות יא] **השליח בממונו**. נ"ב עיין אורים גדולים לימוד רי"ד:

סימן קפט

[שו"ע] **יכולים לחזור שניהם**. נ"ב עיין לקמן סי' ר"ד ס"ז דיש בו משום מחוסרי אמנה:

סימן קצ

[שו"ע] **ונתן לו כסף**. נ"ב ובזקפן עליו במלוה באמירה בעלמא ודאי דלא מהני. ואם כתב לו שטר על הזקיפה עיין שו"ת ב"ח סי' ק"מ באורך ושו"ת הראנ"ח ח"א סי' קטז:

[באר הגולה אות ד] **וכתב הב"י דהיינו**. נ"ב הקשה לי חכם אחד הא כן הוא מימרא מפורשת קדושין י"ג כשם שאין אשה מתקדשת בפמש"פ כן אין קרקע נקנית בפמש"פ וצ"ע:

[שו"ע] **לפלוני**. נ"ב ואף אם הוא עכו"ם. דלא בעי' שמוכר הוא בשביל פלוני דנימא בי' אין שליחות לעכו"ם אלא דע"י קבלת המעות מקנה לי' לעכו"ם ובסודר כה"ג אם ראובן נותן סודר לשמעון שיקנה לעכו"ם שדהו עיין ט"ז סס"י קכ"ג ס' י"ד דבכה"ג מהני. וספר המקנה קדושין דף פ' ע"א כתב לפקפק די"ל דבקנין סודר לא אמרינן דקנה מדין עבד כנעני עיי"ש ועיין ספר חוות דעת סי' קס"ט ס"ק ח':

[שו"ע] **אדם חשוב**. נ"ב וכתב ב"ח דבזה לא מהני בנותן ע"מ להחזיר משום דאין הנותן מתחשב עי"כ כמ"ש הר"ן דמה"ט בעינן בקנין סודר כליו של קונה ולא של מקנה ואין חילוק בין אדם חשוב משום דסתם סודר הדרא למרי' וכו' עיי"ש:

[שו"ע] **לא קנה**. נ"ב ובזה אין שוה שכירות לקנין ממש. דבשכירות קנה בלא שטר כדלקמן סי' קצה ס"ט בהג"ה:

[ש"ך אות ד] **ובתשו**'. נ"ב ובשו"ת מהרי"ט חח"מ סי' ס"ה ובשו"ת משאת משה:

[שו"ע] **אם ארצה**. נ"ב ואף אם לא אמר כן בשעת מכירה ואח"ז אמר ארצה לקנות בכסף לחודי' י"ל דהוי קנין למפרע דעכ"פ הוי קנין אח"כ משעה שאמר לו כן ואפי' נתאכלו המעות וכן נראה משו"ת מהרח"ש סי' י' ח"א:

[שו"ע] **שכתב השטר או החזיק**. נ"ב ובנ"י כתב בשם הרשב"א דוקא כשמשך או החזיק בקרקע בפניו אבל אם אמר לי' חזק וקני או משך וקני נקנה המקח אפי' עייל ונפיק אזוזי והמעות עליו מלוה וא"י לחזור ועיין בהר"ן פ"ק דקדושין:

[סמ"ע אות יא] **דקאי אתן לי קרקע הסמוך לו**. נ"ב אין זה מוכרח דאף דמפרש דאתן לי קרקע קאי מ"מ י"ל דהוא בתורת קנין ונוטל מהיפה שבה כמו שפי' בהדי' הבעל המאור ע"ש:

[שו"ע] **ואין אחד מהם**. נ"ב ואם מכר לו י' שדות ונתן לו קצת דמים על שדה אחת שיקנה בהם הכל אותו שדה קנה אף שלא נתן לו כולו אבל האחרות לא קנה ועיין לקמן סי' קצ"ב ס' י"ב אבל נתן מקצת מעות סתם שלא על מקום מסויים קנה הכל. ריטב"א בחדושיו ועיין סמ"ע סי' קצ"ה סק"ז:

[שו"ע] **אע"פ שמשך**. נ"ב ודעת המאור שבמשך נגמר הקנין אף אי עייל ונפיק אזוזי עיי"ש:

[שו"ע] **שאפי' משכן והכניסם**. נ"ב בנ"י כתב בשם הרשב"א דדוקא במשך או החזיק הקרקע בפניו. אבל א"ל לך חזק וקני או משוך וקני נקנה המקח והמעות עליו מלוה וא"י לחזור:

[סמ"ע אות כח] **במטלטלין וה"ה בקרקע**. נ"ב וכן דעת הר"ן פ"ק דקדושין [דאף בקרקע דמידי דלאו בר חלוק' לא קנה כלום וכן העלה הט"ז]:

[שו"ע] **נקנה המקח**. נ"ב והר"א בהשגות כתב אי עייל ונפיק אזוזי כל כמה דמדחי לי' ולא יהיב לי' מצי הך למהדר בי' מההי' זבינא:

סימן קצא

[שו"ע] **שדי נתונה לך**. נ"ב שליח שמכר שדה וחתם בשטר מכירה שמו אף שמברר לוקח בעדים שהי' זה שליחו של בעל השדה מ"מ לא קנה בשטר זה עיין ספר מקור חיים להל' פסח סי' תמ"ח ס"ק ט':

[סמ"ע אות ג] **שאין בו עדים כלל**. נ"ב תמהני דבכתב סופר ואין עליו עדים אין דין שטר עליו ובמה קנה. ואם בכת"י המוכר דהוי כחת"י דכק' עדים דמי. איך כתב הסמ"ע סק"א אע"ג דחרס יכול להזדייף הא בכת"י דמוכר א"י לזייף כמ"ש תוס' ב"ב נ"א:

[שו"ע] **עד שיתן דמים**. נ"ב וכתב הר"ן בקדושין ואפי' לא עייל ונפיק אזוזי לא קנה. ואם נתן דמי מקצתה ולא עייל ונפיק אזוזי ג"כ אינו קונה כיון דלא לשם קנין נותנים לו לפיכך אע"פ שקיבלם אין מזה ראי' דניחא לי' שיקנה בהם. וממילא אפי' נגד דמים לא קנה דאין קנין שטר לחצאין ועיין לעיל סי' ק"צ ס' ט"ו בהגה. ועיין ריטב"א קדושין דדוקא באתרא דלא קנה בכספא אבל במקום שא"כ שטר נהי דלא קנה מדין שטר כיון דנתן רק מקצת מ"מ קנה מדין כסף דהיינו בעייל ונפיק נגד מעות שקיבל ובלא עייל ונפיק כולה עיי"ש:

[שו"ע] **שטרי קנין**. נ"ב עיין תומים לעיל סי' ס"ג ס"ק י' ובסי' ס' ס"ק ט"ו ובסמ"ע לקמן סי' רנ"ג ס"ק ע"ב. ועיין תשובת רשד"ם חאה"ע סי' מ"ד ק"ע ובחלק ח"מ סי' י"ח רכ"ה רמ"ז רנ"א רס"ח ש"ד שט"ז של"ח. ובתשו' הר"ם טראני ח"א סי' רמ"ט ותשו' הראנ"ח ח"ב סי' כ':

[הגה] **ונקרע השטר**. נ"ב עיין ש"ך לקמן סי' קצ"ז סק"ד ובט"ז שם ובב"ש אה"ע ר"ס קמ"ו:

[ש"ך אות ג] **עיין תשו'**. נ"ב ועיין תשו' הראנ"ח ח"ב סי' ב':

[ט"ז] **ואבדו תוך הזמן אינו קונה**. נ"ב תמוהי' דברי קדשו בעיני דממנ"פ אם הוא שטר קנין יקנה השטר ומחוסר דמים ליכא כמ"ש הסמ"ע ס"ק ה'. ואם הוא בשטר ראי' א"כ בהך

שטר נגמר הקנין למפרע במעות. וכמ"ש הר"ן בקדושין בפרק א'. וכיון דנתינת דמים כבר נגמר והשטר הוי רק כתולה בזמן וכדמוכח מהר"ן אפי' מעכשיו הוי וצ"ע ודו"ק:

סימן קצב

[שו"ע] **או שדה**. נ"ב כתב המהריק"ש בנה קרקע ע"י גוי הוי שליחות לגוי אם דרך הכל לבנות ע"י גוי דאדעתא דהכי מקני וא"ל חזק וקני ועיין רשד"ם סי' נ"ח עכ"ל:

[שו"ע] **לא קנה**. נ"ב מלשון הרשב"ם משמע דאף הלוקח יכול לחזור ועיין לקמן סי' רנ"ה ס"ק כ"ג:

[סמ"ע אות י] **דכל ישראל מצויי**'. נ"ב וכ"כ הרא"ש. ולפי"ז בנכסי הגר קנה וצ"ע:

[שו"ע] **החזקה שקונה**. נ"ב כתב בשו"ת מהרי"ט ח"ב סי' ס"ה דדוקא גבי צחיח סלע דלא חזי לנעילה וגדירה הוא דשאמר כן. אבל בשדה או בית לא הוי חזקה בכה"ג ע"ש ועיין מה שכתבתי בגליון סמ"ע לקמן סי' ר' ס"ק י"א:

[שו"ע] **הציע מצעות**. נ"ב עיין תשובת משאת בנימן סי' ל"א דדוקא בבית ושדה בעי' הציע מצעות ולא קני בישיבה לחודי' משום דדרכו בכך אבל במקומות בהכ"נ דאין דרך להציע קנה בישיבה בעלמא בלא מצעות ודומה להילוך בשביל דקנה עיי"ש:

[שו"ע] **אלא כנגד מעותיו**. נ"ב ודעת הנ"י פרק השוכר דבנתן מקצת דמי כל שדה ושדה קנה הכל. אבל דעת הר"ן פ"ק דקדושין וכן הוא בחי' רשב"א דאף בכה"ג לא קנה רק כנגד דמיו. רק בנתן מקצת דמיו של אותו שדה שהחזיק מהני ואפי' לא נתן כלל ולא עייל ונפיק מהני לאותו שדה שהחזיק עיי"ש:

[הגה] **וי"ח במתנה**. נ"ב אא"כ דאמר לו החזק באחת וקנה כולן. הרא"ש והטור:

[שו"ע] **ובלא שטר**. נ"ב עיין תשובת מעיל שמואל בליקוטים סי' קט"ו:

סימן קצד

[הגה] **בכסף לחוד קנה**. נ"ב וא"כ לכאורה כ"ש בחזקה לחוד. והט"ז חולק. וכ"נ מדעת תשובת מקור ברוך סי' ס' דכתב בפשיטות דשכירות קרקע מגוי א"ק בחזקה:

[שו"ע] **ונותן לראשון את הדמים**. נ"ב ואם הראשון יותר מכדי שווייי' א"צ להחזיר לו היותר משווייי'. ריק"ש בשם רשד"ם:

[הגה] **נקרא מסור**. נ"ב לשון זה הוא בתוס' והרא"ש. ולא זכיתי להבין דמסור הוי גרמי ולכמה פוסקים גרמי הוא דרבנן ואלו הכא הוי גזלן ממש. דמחזיק בקרקעו מה שזכה הב'. והוי גוזל קרקע ע"י נכרי וצע"ג וביותר קשה לי על תוס' דכתבו דרשות לישראל ראשון לתבוע מעותיו מנכרי אע"פ דמתוך כך יחזיר הנכרי ויגזול את המחזיק דבדין

תבע לי' מבואר דס"ל דאין הראשון יכול לתבוע מעותיו מהשני אלא מהנכרי ואח"כ כתב אם המחזיק רוצה לפרוע לו מעותיו אם יפקיענו הראשון הקרקע מידו ע"י הנכרי נראה דהו"ל מסור ממש עיי"ש. הא גם באין הישראל והוא תבע להנכרי רק מעותיו ולא עשה תחבולה רק דהנכרי בעצמו לקח הקרקע מהשני ומסרו לזה אסור להחזיק את הקרקע ומחויב להחזירו להשני. דהא קרקע הוא של השני והוי כגזל נכרי קרקע ונתן הקרקע בפריעת חובו דפשיטא דהישראל צריך להחזיר הקרקע להנגזל. וצע"ג:

[שו"ע] **או הנותן דמים וכיוצא**. נ"ב עיין תשובת שב יעקב חאה"ע סי' י"ד:

[הגה] **בנתינת המעות**. נ"ב עיין תשו' נחלת שבעה סי' ל':

סימן קצה

[שו"ע] **בקנין כיצד**. נ"ב ובקנין חליפי' עיין לעיל סי' קנ"ג עש"ך ס"ק ל':

[שו"ע] **או המטלטלין ללוקח**. נ"ב ועיין בתשובת מהר"ם בר ברוך סי' רנ"ו דחצי פירי לא נקנה בחליפי' וצ"ע. ועיין במחנה אפרים סי' ג:

[שו"ע] **ולא נתן כסף**. נ"ב עיין תשובת תשב"ץ ח"ב סי' רנ"ד:

[שו"ע] **ולא בפירות**. נ"ב ומ"מ נרא' בנתן לו פירות בתנאי שיתן לו כלי זה ואמר שמוכר הפירות בכלי זה מכיון שמשך זה הפירות נתחייב זה ליתן אותו כלי בתורת חיוב והוא הדמים שנותן לו תחת הפירות רק שלא נקנה לו אותו כלי אלא בתורת חיוב ונראה שזהו כוונת רש"י ר"פ הזהב במתני' בהא דכל המטלטלין קוני' זא"ז בין בתורת חליפי' בין בתורת דמים וכו' עיי"ש:

[הגה] **בסודר**. נ"ב עיין בזוהר הקדוש ריש פ' חקת:

[הגה] **ושניהן חוזרין**. נ"ב עיין לקמן סי' רל"ה סכ"ג ולעיל סי' קפ"ד בהגהת ש"ע בסופו ועיין לעיל סי' קפ"ג בש"ך ס"ק ב' בשם ריי"ז אח"ז רב מצאתי כן בקצות החושן שעמד בזה:

[הגה] **כלי שאול לו**. נ"ב עיין בריטב"א סוגי' דמטבע נח' אההי' דאמרי' דלית לי' סודר דכתב להדי' דיכול לעשות חליפין בסודר שאול דכיון דקני ע"מ להקנות הוא. בכל דהו סגי ועיין שיטה מקובצת שם בשם תלמיד הרי"ף דא"י להקנות בשאול מטעם האי סודר כמאן דפסק דמי ואלו לא ניחא לי' לבעלים שיפסק סודרים ע"ש:

[שו"ע] **אחר כדי דיבור**. נ"ב אבל תוך כדי דיבור יכול לחזור אפי' בקנין משיכה וחזקה. ב"י בשם הרא"ש וכ"כ נ"י בשם הריטב"א וכתב שם דיש חולקים ועיין תשובת ושב הכהן סי' ק"א:

[שו"ע] **בקנין סודר**. נ"ב וכן מתנה ע"מ להחזיר אין נקנה בחליפי' תוס' ערכין דף ל':

סימן קצז

[שו"ע] **קונין את הבהמה**. נ"ב ובהמה כפותה ע' בנ"י פ"ק דמציעא דהיא ספק בש"ס אי קנה או לא כיון דלאו דרכו בכך ולדעת הרא"ש והטור שם נראה דפשיטא להו דקנה ודו"ק:

[שו"ע] **או שרכב**. נ"ב משמע להדי' דרכיבה מדין משיכה קנה דאזלא מעט מחמתי' וכמ"ש בסוגי' דמדמי לה לכלאים וכן משמע לשיטת הרא"ש דרכוב לא קנה אלא במנהיג ברגליו. ומשמע דרק מדין משיכה אתינן עלה א"כ ל"ק ברה"ר וכדמשמע להדי' לישנא דהש"ע דמתחלה כתב בס"ב דמשיכה א"ק אלא בסמטא לא ברה"ר ועלה כתב בס"ג כיצד קונין במשיכה או שרכב משמע דלא מהני קנין רכיבה רק בסמטא ולפי"ז יקשה מההי' דס"ה ואם בעיר ברה"ר וכו' והוא מדברי הש"ס ואי ברה"ר קנה משמע דרכיבה קונה ברה"ר ולהרא"ש כל הסוגי' במנהיג ברגליו. ואיך קני ברה"ר הא משיכה א"ק ברה"ר וצ"ע:

סימן קצח

[שו"ע] **אבל חכמים תקנו**. נ"ב ובמתנה מדאוריית' משיכה קונה. תוס' ע"ז דף עב וע' בשט"מ בב"מ מז הביא דברי הריטב"א שכ"כ בשם תוס' ושהרמב"ן חולק דגם במתנה אין משיכה קונה מה"ת:

[שו"ע] **או במשיכה**. נ"ב בירושלמי פ"א דקדושין ה"ה מסתפק בדבר שאין דרכו לגררו אם קונה בגרירי' מדין משיכה ע"ש:

[הגה] **וכיון שמשך**. נ"ב ואם התנה עמו ליתן לו כור חטים כיון דמשך החפץ צריך ליתן החיטים כפי שפסק נ"י פ"ד דבב"מ דף פח סוף ע"ב. וע"ל סי' של"ה ס"ד בהגה:

[סמ"ע אות ג] **שם כתבתי שנראה**. נ"ב ודקדק כן מדברי הטור וברש"י ליתי' הכי להדי'. וע' תוס' ע"ז ס"ג ע"א ד"ה והא וכו' ובברכת הזבח בחי' על הרמב"ם השייכים למס' מנחות פ"ו ה"ט ובלח"מ פ"ג מה' מכירה ה"א ולהיפוך היכי דד"ת לא קנתה ומדרבנן קנתה ע' בב"ש אה"ע סי' כח ס"ק ל"ה:

[סמ"ע בא"ד] **דלחומרא לא עקרו**. נ"ב לדעת הטור והמחבר סס"י זה דהמעות נעשה בהלואה ויכול להוציאם וליתן אחרים תחתיהם א"כ פשיטא דמקודשת כמו בלוה מעות וקידש בו וכ"כ ג"כ בפ"י וא"כ תמוה על הסמ"ע בזה ואם קידש אשה בהכלי ולא משך עדיין רק שהקנה לה בקנין זה תלי' באשלי רברבי אם לאחר תק"ח אינה מקודשת או דאזלי' בתר ד"ת באיסור ודוק:

[ש"ך אות ז] **אבל שניהם**. נ"ב ע' פ"י קדושין דף כז ותשו' מהרי"ט סי' סח:

[ש"ך אות י] **דין זה לא נהירא**. נ"ב ע' סמ"ע לקמן סי' ר"א ס"ק ה':

[שו"ע] **דשכירות מטלטלי**'. נ"ב ומדברי הטור לקמן סי' שי שכ' ע"ש הראב"ד דבחמור סתם לא הי' קנין רק במי שפרע. והיינו ע"כ בהקדים לו השכירות. דבלא"ה אפי' מי שפרע ליכא וע' סמ"ע סי' ש"י סק"ו אבל הנ"י בסוגי' דהתם באמתלא העתיק דברי ראב"ד וכ' ג"כ דשכירות מטלטלי' נקנה בכסף ע"ש ודוק. אבל בנ"י פ' השואל בסוגי' דתקנו משיכה בשומרי' כתב ע"ש הרשב"א דשכירות מטלטלי' אין נקנ' בכסף וסיים וכן דעת אחרונים. וכן משמע ברש"י בב"ק עט ריש ע"ב. ולענ"ד איך שייך בשכירות מטלטלי' נשרפו הא לא יצטרך לשלם שכרו כדאמרי' השוכר את החמור לרכוב עלי' ומת בחצי הדרך נותן לו שכרו של חצי הדרך וא"כ אם יאמר נשרפו לא יפסיד השוכר כלום:

[שו"ע] **כבר גילה**. נ"ב ע"ל סי' רסח בהגה וצ"ע:

[סמ"ע אות כא] **כש"ח**. נ"ב כ' ב"י בשם רי"ו דמ"מ קנה בענין שאין א' מהן יכול לחזור והוא ברשות מוכר אפי' ש"ח לא הוי דהוי כמו הא בית' קמך ע"ש ואינו נראה כן דעת תוס' ערובין פ"א ע"ב ד"ה שמא יאמרו ודוק:

סימן קצט

[שו"ע] **ולא דקדק לידע**. נ"ב וה"ה בהיפוך אם אין ידוע מנין הפירות ע"ל סי' רכז סי"ט:

[שו"ע] **מפני שהוא דבר**. נ"ב אם משך החפץ ואמר כל מה שיתנו אחרים אתן לך הוי דבר שאינו מסויים ולא קנה ואם המוכר שאל סך מסויים והלוקח אמר סך פחות וא"ל בשעת משיכה באותו מעמד כל מה שתמצא יותר מהסך שאמרתי עד הסך שאתה שואל יהי' שלך וא"כ הוי דבר מסויים ויש לחקור אם מצא הלוה יותר ממה ששאל מהלוקח אם מחוייב הלוקח ליתן לו אותו התוספת תשו' תמים דעים סי' קצו:

[שו"ע] **אבל אם הי' עליו חוב**. נ"ב לענ"ד מדברי תוס' בב"מ דף סב ד"ה הי' נושה וכו' נר' דלא ס"ל הך חילוק:

[הגה] **על דין תורה**. נ"ב עי' מג"א סי' שסט ובס' תוספת שבת שם. לפי"ז דעת הרמב"ם שכ"כ פ"ו מה"ע והה"מ כ' שכן עיקר יהי' מוכח דלא כמהרי"ל. וא"כ יכול לומר ק"ל ויכול לחזור. וע' תשו' מוצל מאש סי' מב:

סימן ר

[הגה] **דבמכר או מתנה**. נ"ב ע' מחנה אפרים בה' מכירה קנין חצר סי' ב':

[שו"ע] **כיון שקיבל עליו המוכר**. נ"ב ע' תשו' נחלת שבעה סי' ל' דכתב בשם שו"ת מהרש"ק דאין לנכרי קנין חצר. כיון דמשום שליחות אתרב' ואין שליחות לנכרי אא"כ דעומד בצד שדהו דמהני מטעם יד וע' ש"ע יו"ד סי' ש"כ ס"ו ויקנה לו המקום היינו בקנין אגב. וע' שו"ת עבודת הגרשוני סס"י כ"ה דנראה דפשיטא לי' דיש קנין חצר לנכרי אלא דקשי' לי' טעמא דמלת' הא אין שליחות לנכרי. והנה לדעת מהרש"ק נלע"ד דגם עומד בצידו לא מהני דהא באיש לא אתרבאי כלל משום יד רק באשה דילפי' מגט כמבואר פ"ק דמציע' וע"ל סי' רמג בש"ך ס"ק י'. ואף באשה נכרית יש לדון כיון דלאו בת גרושין היא לא אתרבי אצלה משום יד. הן אמת דהנ"י פ"ק דמציעא כ' דמציאה דנקנה בחצר המשתמרת היא מטעם יד ותמהו דהא בגברא לא אתרבי מטעם יד ומסוגי' דע"ז דף עא ע"ב מוכח דיש קנין חצר לנכרי. אחר זמן רב נדפס ס' מקור חיים לה' פסח ראיתי בסי' תמח שעמד בזה. ע' תשו' ושב הכהן סי' ד:

[סמ"ע אות יא] **זיל קני**. נ"ב אבל לא שמשאיל לו המקום. דא"כ לבעי קנין כ"כ תוס' הרא"ש ועמ"ש בגליון לעיל סי' קצב ס"ח:

[הגה] **אם לא נתן**. נ"ב ע' הרשב"א הובא בב"י דבנתן מעות אפי' בכור בל' ראשון ראשון קנה וכן דעת הרי"ט הובא בשט"מ ובד"מ כ' דהטור חלק בזה וע' בריו"ו שהביא בשם הרשב"א ראי' לדבריו:

[שו"ע] **או ברשות לוקח**. נ"ב ע' במאור ובראב"ד:

סימן רא

[ש"ך אות א] **דלא כהב"ח**. נ"ב וכנראה מדברי הרשב"א בשו"ת הובא בב"י סי' קפג מחו' א':

[שו"ע] **התגרים**. נ"ב ע' תשו' חוט השני סי' ד' ובסמ"ע לעיל סי' קצז ס"ק טז וע' יש"ש פ"ח דב"ק סי' א כתב דדוקא בדשל"ל שייך בי' סיטומת' אבל בדשב"ל ל"ש בי' קנין לא מצינו דיועיל המנהג להחשיבו לקנין ע"ש. ולענ"ד מבואר בשו"ת הרא"ש כלל יב סי' ב' דגם בדשב"ל מהני ועי' תשו' רש"ל סי' לח ע"ש וצ"ע:

סימן רב

[שו"ע] **כיון שקנה**. נ"ב ואם נמצאת השדה גזולה. י"ל כיון דאם חזר ולקחה מבעלים הראשונים קנה זה נקנה המטלטלי' אג"ק. ע' קצה"ח סי' ס"ו ס"ק י"ד. ואם הי' לו קרקע במתנה על מנת להחזיר יכול להקנות בקרקע זו לאחרים מטלטלי' אגב קרקע שיטה

מקובצת ב"ב דף מ"ד ד"ה ש"מ דאקנה בשם עליות דרבינו יונה ועיין מ"ש בגליון סי' ס' ס"א:

[ש"ך אות ב] **וכן מוכח בש"ס**. נ"ב עיין תשובת מהרי"ט ח"ב סימן פ"ג:

[ש"ך בא"ד] **וכן מוכח להדי'**. נ"ב אין זה הוכחה גמורה די"ל דקושי' תוס' והרא"ש לפי"מ דקאמר בב"מ דבקנין חצר הקנה להם הו"ל להשאיל מקומו וכן כתב הר"ש פ"ז דדמאי על קושי' תוס' וכ"ת דשדה בשאלה ומטלטלי בנתינה לא מקנה אגבה הניחא למ"ד מטלטלי אגב קרקע הקנה להם אבל לר"א לא שייך למימר הכי דקני מטעם חצר עכ"ל:

[שו"ע] **אגב קרקע אפי' הי'**. נ"ב ואגב תלוש ולבסוף חברו כתב רש"י בב"ק ק"ד דכקרקע דמי וקונין אגבי מטלטלי'. ועיין רש"י סוכה ל"א ד"ה מחלוקת. ועיין לעיל סי' צ"ה ס"א בהגה:

[הגה] **ויש חולקי'**. נ"ב וכן בסי' שפ"ח ס"א וס"ז וסי' ש"צ ס"ב וס"ז וסס"י שצ"א וסי' ת"י סי"ב וסי' תי"ד ס"ח בכל אלו כתב המחבר דתפיסה מהני והרמ"א כתב עלה ויש חולקי'. ואולם בסי' רמ"ח ס' י"א סתם הרמ"א כמחבר (ושם בש"ך ס"ק ז' תמה ע"ז) וכן בסי' שס"ב ס"ו ובסס"י שס"ג וביו"ד סי' רס"ז ס' ל"ט בכל אלו סתם כמחבר וביו"ד שם ס"פ כתב הרמ"א וי"א דמהני בי' תפיסה עיי"ש. ומדברי הרמ"א לקמן סי' ש"צ ס"ז מבואר דאפי' אם מסייע להתופס ספק ספיקא לא מהני כמ"ש בגליון שם:

[שו"ע] **הקנה שדה**. נ"ב שליח שמכר מטלטלי' של המשלח והקנה אותם אג"ק שלו י"ל דמהני:

[שו"ע] **אין קרקע**. נ"ב אם הקנה לו ד"א בק"ס וא"ל שאגב ד"א אלו יקנה קרקע אחר קני דמקנה לו בק"ס הד"א והקרקע אחר בב"א תשובת מבי"ט ח"א סי' רמ"ט:

[שו"ע] **נקנה אגב קרקע**. נ"ב עיין תשו' תשב"ץ ח"ד חוט המשולש הטור השני סי' כ':

[סמ"ע אות יז] **דומי' דערים**. נ"ב הוא שפת יתר למאי דקיי"ל עבד' כמטלטלי' דמי במילי דרבנן וכמ"ש הסמ"ע ס"ק ט"ו ממילא אין קונין מטלטלי' אגב עבדים:

[סמ"ע אות כ] **דעת בפני עצמו**. נ"ב קשי' לי הא הרא"ש הוא דכתב דבעי' ג"כ ישן והא הרא"ש פ"ק דמציעא פסק כר"פ שדעת אחרת מקנה קונה אף בחצר שאינו משתמר. וכן קשה על פסקי המחבר דלקמן סי' רס"ח ס"ד סתם דאפי' בדעת אחרת מקנה אפי' רץ אחריו ואין מגיעים א"כ אמאי הי' צריך כאן ישן. ולמ"ש בגליון בשם הדרישה ניחא הכא ודו"ק:

[שו"ע] **כפותה קנה**. נ"ב עיין מ"ש לעיל בגליון סי' קצ"ז ס"ג:

[סמ"ע אות כז] **דהוא מקרי מ"ק**. נ"ב עיין לקמן סי' רמ"ג סעי' כ"ד:

[שו"ע] **לא קנה**. נ"ב זהו דעת תוס' והרא"ש בסוגיין ומטעם דלא דמי משיכות להדדי וכמ"ש בסמ"ע. וכ"כ הנ"י ובפ' הספינה כתב הנ"י דודאי אי א"ל משוך וקני ומשך ע"י הבהמה קני כמו בקופה רק בסוגי' מיירי בא"ל קני כלים אגבה דקפיד שיקנה מטעם חצר. וכ"כ בחי' הרמב"ן לב"ב עיי"ש:

סימן רג

[שו"ע] **חוץ ממטבע**. נ"ב בשו"ת מהר"ם בר ברוך סי' רנ"ז אית' חוץ ממטבע ודבר שאינו מסויים. ותשובה זו ככתבה וכלשונ' אית' בתשובת רשב"א סי' אלף ק"ד ועיין בב"י כאן בשם הר"ן דדבר שאינו מסויים נקנה בחליפי' מחנה אפרים בהל' קנין חליפין סי' ג':

[הגה] **אבל אי קני**. נ"ב עיין לקמן סס"י ר"ו:

[הגה] **קונין אף בפירות**. נ"ב בתוס' ד"ה ולר"נ כתב דלא מקרי אינו שוה בשוה לענין דפירי לא עבדו חליפי' אלא היכי דהמקח שוי' כפלים מן המעות עכ"ל:

[שו"ע] **ומשך הפרה ולא משך הטלה קנה**. נ"ב עיין לעיל סי' ר' ס"ז ודו"ק:

[שו"ע] **הרי הם כשאר מטלטלי**'. נ"ב זהו מלשון הרמב"ם ומשמע דדינו כפירות דנקנה בחליפי' וכ"כ להדי' הכ"מ בפ"ה והגאון בלח"מ פ"ו ה"ב דהא ק"ו הוא ממעות שנפסלו לקמן ס"ח דהוי רק פירי וע"כ הא דכתב הרמב"ם כאן וקוני' זה את זה היינו בתורת שיווי דמהני אף בפירו' כמבואר בדבריו רפ"ה וכמ"ש הה"מ שם ולזה כוון הרמב"ם במ"ש כאן וקוני' זא"ז בתורת החלפה כמו שביארנו היינו דדומה לרפ"ה דשיווי מהני אף בפירות וכיון דמחבר לא הביא הך דשיווי מהני אף בפירות לא הו"ל להעתיק כאן הך דקוני' זה את זה וצ"ע:

[שו"ע] **יכול הוא להקנות**. נ"ב עיין תוס' ב"ב דף קס"ח דיכול להקנות לו החוב באודית' ובשו"ת מיימוני ס' משפטים סי' ל"א בהגה הביא דעת בעל העיטור דחוב אינו נקנה באודית' עיי"ש:

[הגה] **או מעות**. נ"ב עיין מ"ש סס"י ל' ס"ק י"ז ובמ"ל רפ"ב מהל' מכירה:

[הגה] **ובטל אצל המעות**. נ"ב עיין שו"ת רמ"א סי' נ"ב ובתשו' לחם רב סי' מ"ט:

סימן רד

[שו"ע] **בין לוקח**. נ"ב נראה פשוט דאף אם המוכר אמר שלא יהי' בידו למחות. מ"מ הוי רק כדברי' בעלמא ויכול לחזור. אולם אם הלוקח אמר שלא יהי' בידו לחזור אם יוזל. צידד הפ"י בב"מ דף ס"ח תוס' ד"ה אי תקפה דאפשר דמהני דהוי כאומר הלוקח שיהי' המעות מחילה אם יחזור עיי"ש ועיין הגה לעיל סי' קנ"ח ס"ה:

[שו"ע] **לקבל מי שפרע**. נ"ב ובאם תבעו מכרת לי חפץ בקנין מעות והלה כופר אם צריך לשבע היסת. עיין ש"ך לעיל סי' רכ"ב סק"ב:

[שו"ע] **הרי זה מחזיר הדמים**. נ"ב דעת הרז"ה דאין הלוקח יכול לחזור אם כבר נאנס ואין הדבר עוד בעולם. רק אם ירא שיפסיד יכול לחזור כיון שהדבר עדיין בעולם וכן במתה הבהמה מקרי עדיין בעולם ויכול לחזור עיי"ש:

[שו"ע] **להפסיד כל המקח**. נ"ב עיין תוס' בב"מ דף ס"ה ד"ה אי תקפה:

[שו"ע] **במתנה מועטת**. נ"ב ומ"מ אם מת נראה דאין מוטל איורשים ליתן לו המתנה ועיין תשובת חכם צבי סי' ע':

סימן רה

[שו"ע] **לפיכך אם מסר**. נ"ב ואם אח"כ נשבע על המכר י"ל דמשום השבועה מבטל למודעה ע' שו"ת מהרי"ט חח"מ סי' נב:

[ש"ך אות ב] **ומקני בשטר מקח**. נ"ב אם הוא אינו מעכב ואומר תא שקול:

[שו"ע] **מפני אונס**. נ"ב ואם הוא גברא דציית דינא ויש ב"ד מזומן בעיר במתנה בודאי הוי מודע' ובזביני י"ל דג"כ מהני והיכי דיש תוקף לב"ד לכוף לציית דינא ע' בב"י דאפ"ה הוי מודעה וע' בד"מ:

[ש"ך אות ד] **ומ"מ המכר קיים**. נ"ב אבל ברמב"ן במלחמות סוף כתובות משמע דסובר דבטל המקח שכ' בזה"ל דמכירה קיימת אע"פ שאותה מכירה היתה כדי למשכנו הואיל ולא מסר מודעה עכ"ל:

[שו"ע] **פשרה**. נ"ב בתשו' בית שלמה סי' י' כתב די"ל דזה בתובע שנתרצה בפשר לקבל קצת תביעתו אבל לא בנתבע שנתרצה בפשר ליתן קצת לתובע ע"ש מלתא בטעמא:

[שו"ע] **תורת מקח והנ"מ**. נ"ב היינו בביטול מקח אבל באונא' מחזיר אונאתו פרישה וכן משמע בב"ה וע' תשו' שב הכהן סי' כ"ה:

[שו"ע] **אין שומעין**. נ"ב ע"ל רס"י רנ"ה ובשו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ג:

[שו"ע] **או בעושה פשרה**. נ"ב ע' תשו' מקור ברוך סי' סב:

[הגה] **וס"ל**. נ"ב ע' תשו' מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' כ' וסי' נד ומהראנ"ח ח"א סי' סג ומוהריב"ל ח"א סי' צו ובפמ"א ח"א סי' מח וח"ב סי' קכ"ה וזרע אברהם סי' יב ומוה' בצלאל סי' יז כתב נמצא דלדעת רבינו האי גאון ז"ל ור"ח ז"ל ורמב"ם וריטב"א והרמ"א ובעל העיטור והרמב"ן והר"ן והה"מ ז"ל אפי' באונס ממון סגי בהפחד לבד וכן דעת הר"י חסיד והרשב"א ז"ל ומאחר דכול' רבוואת' אשר הי' עמודי הוראה הכין ס"ל להם שומעין

ואם יחיד חולק כאשר כתב מהרי"ק ז"ל אין שומעין לו עכ"ל. וע' תשו' לחם רב סי' יט ותשו' ר' ברוך אנגול סי' ב ותשו' בית שלמה להרב מוהר"ש סי' ז:

[שו"ע] **ואח"כ מסר המשכיר**. נ"ב ודעת הרמב"ן ז"ל דלא בעי מסירת מודעה כיון דאין האונס רק מזה הקרקע עצמו לא גמר והקנה ע"ש וע' ב"י מ"ש בשם הרשב"א ז"ל:

[הגה] **כ"ז דידעי' באונסי'**. נ"ב ובמהוריב"ל סי' כח כ' דאם כתב בשטר מתנה שמעיד על עצמו דלא הוי אונס ושלא מסר מודעה מהני ע"ש ומהרי"ק כתב אין דבריו נראין. וכ"כ מהרי"ל סי' קז:

[הגה] **אבל אנסוהו**. נ"ב ע' ח"מ וב"ש אה"ע סמ"ה שתמהו בזה:

סימן רו

[שו"ע] **קנה הראשון**. נ"ב שמוה לבע"ח אין זה מכירה וכ"ש לאלמנתו וע' רשד"ם סי' תי"ד עכ"ל הריק"ש וע"ל סי' קג ס"ב וסמ"ע שם ואם אמר קנויי' לך כפי שמוכרי' בעיר משמנין ביניהם תוס' הובא בהה"מ פט ה"ב מה' שכירות וע' במ"ל שם:

[שו"ע] **אלא מפני**. נ"ב ואפי' אם הא' רצה ליתן התוספת ריק"ש:

[ש"ך אות א] **ובתשו' רש"ך**. נ"ב ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' כו ובתשו' מהריט"ץ סי' קכג ובס' אורים גדולים לימוד קפג:

[הגה] **לא תמכור אלא לי**. נ"ב ואף להשכיר א"י דשכירות ג"כ מקרי מכירה מהרי"ק שורש כ"ה. ולהשכין אף דנכיית' הוי שכירות והוא בכלל מכירה ובלא נכיית' לא מקרי שכירות ומכירה. תשו' מהר"י ביר"ב סי' יז /ט/ ועי' תשו' קול בן לוי בלקוטים הביא בשם תשו' מוצל מאש סי' ז' מה שהשיג על מהרי"ק הנ"ל וחליפי' נראה דהוי בכלל מכר עי' תשו' הראנ"ח ח"ב סי' צו:

[הגה] **דהוי קנין**. נ"ב ע"ל סי' רג ס"א בהגה:

סימן רז

[הגה] **וקודם שנגמר המקח**. נ"ב עי' בב"י בשם תלמידי רשב"א וע' מ"ל פ"ו הט"ו מה' מכירה:

[ש"ך אות ז] **ע' סמ"ע**. נ"ב ועי' תשו' מהר"י הלוי סי' ב':

[ש"ך אות ח] **ע' בד"מ**. נ"ב שהביא דברי הר"ן דיש פוסקי' דסבר' במקנה לחבירו דבר ע"מ שתתן לי מנה ונתן לו ולא רצה לקבלם דקנה דנתינה ע"כ שמי' נתינה. ויש פוסקי' דס"ל דהוי ספיקא דדינא ובקרקע כה"ג לא קנה ובמטלטלי' ומסרה ליד המקבל לא מפקינ' מיני' עיי"ש ואם אמר שדי מכורה לך אם אין אני נותן לך מנה ורצה ליתן ולא רצה לקבלם

לא קנה דבכה"ג כל שנותן קיים תנאו וגם הוא אנוס בתנאו עיין בהר"ן פ"ג דשבועות דף רצ"ו. ובאומר ע"מ שתתן לפלוני ולא רצה פלוני לקבל משמע מדברי הרשב"א שבב"י רסי' זה דבכה"ג ודאי נתינה בע"כ שמי' נתינה עיי"ש:

[סמ"ע אות יא] **ומשו"ה מותר לאכול**. נ"ב עיין תשו' מהר"י הלוי סי' ב':

[סמ"ע אות לב] **נזקף עליו במלוה**. נ"ב עיין תשו' הריב"ש סי' של"ה ובשו"ת מהרי"ט ח"א סי' ק"ב:

[הגה] **מונחי' עליו קני לשניהם**. נ"ב תמהני הא קיי"ל דחצר השותפים אין קונין זה מזה וצע"ג:

[שו"ע] **הקנהו מעכשיו**. נ"ב יש מי שכ' אם כתב בשטר זמן הוי כמעכשיו דזמנו של שטר מוכיח עליו וע' הה"מ רפ"ח מהל' גרושין ועיין ריב"ש סי' שפ"ו ריק"ש:

[הגה] **או המומח' לרבים**. נ"ב בפירוש ב"ד חשוב נחלקו הפוסקים י"א סמוך וי"א גדול הדור ואנן לא עבדי' בה עובדא הריק"ש:

[ש"ך אות כז] **הריב"ש סי' שמ"א**. נ"ב עיין תשובת רשד"ם סי' כ"ח וסי' ל"ד וסי' רע"ד:

סימן רח

[הגה] **וכן אם נשבע**. נ"ב ואם מכר ע"י השליח י"ל דהמכר בטל דאין שליח לד"ע אף דהשליח לא נשבע מ"מ תלי' במחלוקת הפוסקים אי קיי"ל כלישנא דהשליח בר חיובא. אי קיי"ל כלישנא אי בעי עביד. גם י"ל דאף ללישנא דבר חיובא דדוקא בכהן שאמר לישראל צא וקדש לי אשה גרושה דאין על השליח שייכות חיוב דגרושה ואינו מוזהר על לאו זה כלל. אבל הכא דהשליח ג"כ בר חיובא ומוזהר על לאו דשבועה ודו"ק. ואם נדון דהמכר בטל יש לדון אם נשבע שלא למכור ועבר ומכר בתנאי דהתנאי בטל ומעשה קיים כיון דאין לקיים המעשה ע"י השליח ועיין בספר המקנה רס"י ל"ח ועיין לקמן רס"י רל"ה בגליון ועיין תשובת פמ"א ח"א סי' ל"ד:

[ש"ך אות ב] **דפשיטא דמשום תקנתא**. נ"ב עיין מה שהעתקתי בשם שיטה מקובצת בב"ק בגליון הטור סי' שמ"ח. ועיין מ"ש בספר עצי אלמוגי' סי' שע"א ס' י"ב:

[ש"ך בא"ד] **עיין תשובת רשד"ם**. נ"ב ועיין בספר בני חיי על ד' ש"ע בחלק ב"י יו"ד סי' של"ד סק"ב:

[סמ"ע אות ו] **ואין אחד מהם יכול לחזור**. נ"ב עיין תשובת לחם רב סי' ר"ה ובתשובת מוצל מאש סימן ה':

[סמ"ע אות ז] **דלא דמי להוסיף**. נ"ב עיין במ"ל פ"ח מהל' מלוה דמדברי הרמב"ם שם מבואר להדיא דבאמת גם בהוסיף על המקח ואף באמר לו בפירוש אם מעכשיו יכול

המוכר לומר אדעת' דזול לא מכרתי רק אם המוכר רוצה למכור בזול א"י הלוקח לחזור בו. וג"ז דוקא אם המוכר רוצה להמתין המעות עד שקבע לו. אבל אם רוצה שיפרע לו מיד יכול הלוקח לומר אדעת' לפרע מעות מיד לא קניתי וכן העלה ג"כ בשו"ת פמ"א ח"ב סי' ט' עיי"ש ועיין תשובת מוצל מאש סי' ה':

סימן רט

[שו"ע] **המקנה**. נ"ב אבל נותן מתנה קנה תשו' לחם רב סי' יא. אש דת לבעל מוצל מאש בדרשותיו פ' חיי שרה:

[שו"ע] **ויש להם אונאה**. נ"ב ע' תשו' מקור ברוך סי' נח:

[שו"ע] **אין אדם**. נ"ב אמר לשמעון שדה זו שאני מוכר לראובן אם אחזור ואקני ממנו או שאחר יקנה מראובן ואני אקני מאותו אחר יהי' קני לך מהני כיון דבידו להקנותו לו מעכשיו. אבל קבל ב' פרוטות ואמר באחת יהא שדי קנוי' לך מעתה ובפרוטה הב' יהי' קנוי' לך לכשאקחנה ממך יהא חוזר וקנוי לך מהני ובזה אם אמר אם תמכור לאחר ואקננו ממנו יהא חוזר וקנוי לך לא מהני כן יש ללמוד מדברי הר"ן נדרים דף ל' ע"א ולהרשב"א שם מהני ודוק:

[הגה] **אם חנטו**. נ"ב ואם אז מכר הפירות לכשיתלשו כיון דעתה לאו בני משיכה נינהו הדין דמעות קונות אף דהקנין חל רק כשיתלשו ואז הני משיכה נינהו מ"מ אזלי' בתר השתא כנלע"ד לדון מדברי תה"ד סי' רנג בביאור דברי הג"א פ"ד דבב"מ במוכר עובר פרתו לנכרי דמיירי באומר לכשתלד ואפ"ה מקרי א"א במשיכה:

[באר הגולה אות ט] **ונלענ"ד שלמדו**. נ"ב לענ"ד משם אין ראי' די"ל דעובר הוי כחתיכ' בשר בעלמא או חלק מהאם למ"ד עובר ירך אמו ולגבי קדושי' מקרי דשלב"ל דעובר שהוא כחתיכ' בשר לאו בת תפיסת קדושין הוא משא"כ לענין מכירה יש דמקרי בא לעול' וכמוכר חתיכת בשר הוא אבל נלע"ד דיצא כן ממ"ש תוס' בכורות ג' ע"ב ד"ה דקמפקע בשם ר"ת. וע' שער המלך ה' נדרים פי"ב ה"י וע' מחנה אפרים בה' מכירות דשלב"ל סי' א':

[שו"ע] **ואם מכר האילן**. נ"ב במ"ל כתב ומי שנתן מעות לפירותיו אם מהני. ע' שו"ת הר"מ אלשיך סי' ז' ומהרש"ח סי' ל"ה ופני משה ח"א סי' לד וח"ב סי' ל"ה וע' בת"ח ח"ב דמוכח מדבריו שם דמהני כמו דקל לפירותיו עכ"ל וע' ש"ך יו"ד סס"י ר"ד ומ"ש שם בגליון:

[סמ"ע אות יג] **כמאן דתפיס**. נ"ב עי' בס' אסיפת הגאונים סי' ו' תשו' הגאון מוה' העשיל ותשו' הגאון בעל חלקת מחוקק:

[הגה] **דדמי לקני את וחמור**. נ"ב ע' אה"ע סי' מ"א בחלקת מחוקק סק"ד בשם הר"ן וא"כ י"ל הכא בלוקח לא קנה כלל:

[הגה] **וכן אם שאל על שבועתו**. נ"ב לדעת רבינו תם די"ל בנדר לטובת חבירו אם התירו דיעבד מותר כך הוא בריב"ש והוא בקצרה בסמ"ע סי' קכט ס"ק טז ועי' יו"ד סי' רכח ס"כ וע' ט"ז לעיל סי' קכא:

[הגה] **א"י למחול דשלב"ל**. נ"ב ע' תשו' מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' כ' וכ"א ובתשו' הראנ"ח ח"ב סי' סג:

[הגה] **דליקום בהמנותי'**. נ"ב ע' בזה בארוכה בשו"ת הראנ"ח ח"ב סי' לט:

[שו"ע] **חייב לקנות**. נ"ב ע' תשו' תשב"ץ ח"ד חוט המשולש הטור השני סי' יג וכ"כ:

[ש"ך אות יג] **דבכל ענין מקבל מי שפרע**. נ"ב ע' תשו' ושב הכהן סי' לח:

[שו"ע] **אין לבניו כלום**. נ"ב ע' בתשו' הריב"ש סי' רנ"ד דגם א"י למכור זכות זה לאחר. וע"ל רס"י שי"ב בהגה וברס"י שט"ז בהגה ובמ"ל פכ"ד מה' מכירה. ושו"ת הראנ"ח ח"א סי' פ"ח ושו"ת מהרי"ט ח"ב חיו"ד סי' ה':

[שו"ע] **אא"כ פירש לי וליורשי**. נ"ב ויורשי יורשיו בכלל ואם אמר לי ולבני דוקא ולא לבן בני ואם אמר לי ולזרעי הכל בכלל אף בן בתו ובת בנו תשו' רשב"א סי' י"ב ועמ"ש בגליון לקמן רס"י רמ"א:

[סמ"ע אות כו] **דבעין יפה**. נ"ב משמע דאם שייר במפור' דקל לפירותיו יורשי זכותי. ע' מ"ל פכ"ד מה' מכירה:

[שו"ע] **לא קנה**. נ"ב אבל אם מכר לזה בית ולזה אויר כיון דעכ"פ לא מכר האויר להראשון ממילא נשאר האויר להמוכר דיכול לשייר האויר לעצמו. ע' סמ"ע לקמן סי' רי"ד ס"ק כ"ו ודרישה וב"ח שם:

סימן רי

[שו"ע] **המזכה לעובר**. נ"ב בב"י סס"י זה כתב בשם הנ"י דיכול לזכות לעובר בקני ע"מ להקנות כדאית' בנדרים. ועיין תשו' מאמר מרדכי סי' ט':

[הגה] **כיש חולקים**. נ"ב עיין תשובת שארית יוסף סי' י"ב [דפסק בפשיטות כי"ח ואפי' בעדיין לא נתעברה ועיין בתומים רס"י ס"א]:

[שו"ע] **ואם הי' בנו**. נ"ב וה"ה דמקנה דבר שלא בא לעולם לבנו תשובת מבי"ט ח"ב סי' קל"ז דדוקא באב אבל באם מזכה לבנה עובר ל"ק אבל מדברי רש"ך בתשו' ח"ג סי' ל"ד

מבואר דלא ס"ל כן. ועיין תשובת פני משה ח"ג סי' ל' ובח"א סי' ל"א ועיין תשובת דבר משה סי' ס"ט:

[הגה] **ובן בנו**. נ"ב מדברי תה"ד סי' ש"נ מבואר דאפי' בבת בנו קנאה ובתשובת בני אהרן סי' נ"ו [הוא המהרי"ט] עוד דקדק כתב בזה"ל ואפי' בבן בנו דדעתו ש"א קרובה לבן בנה כמו לבנו:

[סמ"ע אות ג] **שאין דעתו קרובה**. נ"ב עיין לקמן סי' רנ"ז בש"ך ס"ק י"ג:

[סמ"ע אות ה] **משום דאין דעתו**. נ"ב עיין ש"ך לקמן סי' רנ"ז ס"ג:

[ש"ך אות ב] **ולי נראה כהריטב"א**. נ"ב בגן המלך אות פ"ט כתב דאם נולד לז' חושבי' המ' יום לפי ערך וסגי בל"א יום. ולענ"ד הקלושה צ"ע:

[שו"ע] **קנה הוא**. נ"ב עיין תשובת מהרי"ט ח"ב סי' נ"ב ועיין יו"ד סי' רצ"ח בט"ז סק"ו ובתשובת הרמ"א סי' מ"ח ד"ה השאלה ע"ש:

[שו"ע] **מחצה**. נ"ב בש"צ כתב וז"ל. כתב ריא"ש אם אמר זכה את וחמור קנה מחצה ול"נ שלא קנה כלום כמבואר בקונטרס הראיות עכ"ל ועיין תשו' מהרח"ש סי' ט' שכתב דזהו ג"כ דעת רבוואת' שבמרדכי בש"ע לעיל סי' ר"ג בהגה ועיין סמ"ע שם:

סימן ריא

[שו"ע] **דבר שאינו ברשותו**. נ"ב עיין תולדת אדם להרשב"א סי' ע"ד ובר"י נתיב י"ז:

[שו"ע] **כיצד**. נ"ב השותפי' שמכר אחד מהם חלקו חצי השדה שמרוח אחר. ואמר אם ע"י גורל יבוא זה לחלקי יהא קנוי לך הוי דבר שלא בא לעולם. זולת במכר לו חלקו במקום שהוא. שיהא הוא נכנס תחתיו בשותפות עם זה. תשו' הרא"ש כלל צ"ט ס"ג ועיין לעיל סי' קנד סמ"ע ס"ק מ':

[שו"ע] **שאירש מאבי**. נ"ב ואם לא מת אביו בו ביום הדרי המעות ללוקח. וכן במה שתעלה מצודתי היום אם לא העלה כלום מחזיר ללוקח דמיו. ואם העלה אפי' חרס בעלמא זכה במעותיו. תשובת הגאונים סי' ר"א ר"ב:

[שו"ע] **או מטלטלי**'. נ"ב לדברי הסמ"ע לעיל סי' ריז /ר"ט/ ס"ק כ"ג לכאורה מיירי הכא בדברים שאינו מצוי לקנות בשוק ועיין בכ"מ ר"פ כ"ב מהל' מכירה:

[שו"ע] **ואם כפר בו**. נ"ב עיין חי' רשב"א בב"ק דף ע' ד"ה לא כתבי' אורכת'. מבואר דס"ל גזל ולא נתייאשו הבעלים וכן מטלטלי' דכפרי נהי דאין הבעלים יכולים להקדישו דילפי' מקרא דכי יקדיש את ביתו מה ביתו ברשותו מ"מ יכול למוכרו עיי"ש. וכ"כ הרשב"א בחי' שבועות דף ל"ג ונלענ"ד דכן דעת הרשב"ם ב"ב דף מ"ג ד"ה לסתלקי ובתשובה הארכתי:

סימן ריב

[ש"ך אות א] **סי' רע"א ושכ"ב**. נ"ב ובתשו' רש"ך ח"א סי' קע"ו:

[ש"ך בא"ד] **ובתשובת ר"מ אלשיך**. נ"ב ובתשו' פמ"א ח"א סי' י"ג:

[הגה] **ולא קצב זמן**. נ"ב עיין בב"י לעיל סי' ר"ז מ"ש בשם תשובת חזה התנופה:

[הגה] **וכ"ש אם החזירו**. נ"ב עיין תשב"ץ ח"ד חוט המשולש הטור השני סי' כ':

[ש"ך אות ב] **והוטב בעיניו**. נ"ב עיין תשובת רשד"ם סי' שכ"ג ותשו' הראנ"ח ח"א סי' ק"כ. ותשובת מהרי"ט חח"מ סי' א' ותשו' שער אפרים סי' קל"ג:

[שו"ע] **פירש ששייר לעצמו**. נ"ב ולגבי אויר החורבה או אויר החצר בלא"ה מהני דיכול לשייר לעצמו כיון שלא מכר לו. ממילא הוא למוכר כמ"ש בתשובת הרשב"א הובא בב"י סי' רי"ד. ועיין סמ"ע שם ס"ק כ"ו ועיין חי' רשב"א גיטין דף מ"ב גבי מוכר עבדו לקנס שכתב שם דהא דמוכר חורבה ומשויר אויר. היינו משום דמשייר בעין יפה משייר והוא כמשייר חורבה לאויר וצ"ע:

[שו"ע] **המוכר גוף הקרקע**. נ"ב בחידושי הר"ן גיטין דפ"ד כתב בשם הרא"ה הנותן קרקע לחבירו גוף ופירות יום אחד שזכה בקרקע לעולם דהא אסיקנ' כיון דפסק' פסק עכ"ל וצ"ע. ועיין תשובת בני אהרן בחי' להלכות מתנה סי' רמ"א ועיין אורים גדולים לימוד מ"ז מ"ח:

[סמ"ע אות טז] **שבב"י הקשה ע"ז**. נ"ב עיין תשובת מקור ברוך סי' ס"א ותשובת בני אהרן סי' ל"ג:

[הגה] **אינו כלום**. נ"ב עיין תשו' מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' נ':

[סמ"ע אות כא] **והוא מת קודם**. נ"ב עיין תשו' חכם צבי סי' ע':

[ש"ך אות ו] **מהרי"ט**. נ"ב ובתשובת ר"מ אלשיך סי' קי"ד:

[הגה] **הרא"ש פ"ק תענית**. נ"ב עיין א"ח סי' תקס"ב בט"ז ס"ק ח':

סימן ריד

[הגה] **וי"א דוקא**. נ"ב י"ל דוקא בלשון בית. אבל במשכיר לו חדר אין בכלל אלא מה שבפרט ותשו' שבות יעקב ח"ג סי' ק"פ:

[שו"ע] **שהעומק והרום**. נ"ב אם כתב בשטר שנתן לו העליי' מתהום ארעא עד רום רקיע והנותן טוען שאין החצר שלמטה בכלל המתנה ט"ס הוא מתהום ארעא הכתוב בה. והנותן החזיק ג' שנים בענין שיש לו מגו אפשר דלא הוי כ"כ מגו במקום עדים. כי אפשר דהסופר טעה. וקורא לקרקעית העליי' תהום ארעא שאלו הי' החצר בכלל הי' לו להזכיר

בפירוש החצר וכל כיוצא בזה וצריכי' הב"ד לחקור יפה ולרדת לאמתת הענין הרשב"א סי' תת"פ:

[שו"ע] **וכיון שכתב לו מקרקע**. נ"ב עיין נ"י עד שיפרש מארעית תהום' וכו' או שיכפול ויכתוב עומקא ורומא ב' פעמים דמשום יתור לשון מהני לקנות בור ודות. ועיין במ"ל:

[הגה] **ולא יוכל להקנותו**. נ"ב עיין דרישה שכתב דמ"מ יכול המוכר לעשות שליח במקומו למי שירצה לבנות באויר ויכול הנותן רשות לחייב להבונה בסך מה בחיוב גמור והבונה יתן לו שטר סילוק להחוב כ"ז שיניחנו לדור שם:

[סמ"ע אות כו] **איך יקנה לזה הא' האויר**. נ"ב ואם נתן האויר במתנת שכ"מ עיין מ"ש הר"ן הובא בב"י סי' רנ"ג סל"ה ועיין תשו' בתי כהונה בית ועד סי' ו' ד"ה ועוד כתב אם הבכור נוטל פי שניים מהאויר:

[שו"ע] **ואע"פ שיש שם מעט**. נ"ב עיין לקמן סי' ר"כ בהגה ס"ח ובסמ"ע שם ס"ק ט"ז:

[שו"ע] **האומר לחבירו**. נ"ב עיין לקמן סי' רמ"א ס"ד:

סימן רטו

[שו"ע] **מכר את האבני**'. נ"ב עיין תשובת הרא"ש כלל מ"א סי' ד' הובא בב"י סי' רמ"א:

סימן רטז

[הגה] **מיהו**. נ"ב עיין מ"ל אם אמר חוץ מאילנות והי' שם דקלי שעולי' לו בחבל ואילנות לכובשו:

[הגה] **אע"פ שיש דקלים**. נ"ב ודעת תוס' הובא בש"ך בקצרה דאם יש הרבה דקלים בשדה זו אינו נותן לו רק ב' דקלים דדקלי משמע ולא שייך הכא שופרא דשטרא (וכההי' דריש סי' זה) אלא דוקא כשכותב בשטר אבל הכא דבע"פ לא ועוד דהתם כתב דיקלין ותאלין וכו' אבל הכא לא כתב אלא דיקלי' ל"ש למימר הכי עכ"ל:

[סמ"ע אות כו] **אבל בכ"מ שם כתב**. נ"ב גם בנ"י כתב כדעת הכ"מ:

סימן ריח

[סמ"ע אות כז] **דאם חסיר או יתיר**. נ"ב לכאורה ביתיר הוי תמיד אפשר להשלים לחזור מקצתו או דמיהם ועיין:

[שו"ע] **חצי שדה**. נ"ב בד"מ סי' רמ"ח אות י"א כתב וז"ל כתב הר"ן פ"ד דגיטין בשם הרמב"ן הנותן חצי נכסיו לחבירו אינו נוטל חצי בכל כלי וכלי או בכל שדה ושדה אלא

שמין הנכסים ונוטל הכחיש ע"ש ועיין בהר"ן שם שכתב על דבריו לא ידעתי מנין לו זה שהנותן חצי נכסיו לחבירו למה לא יזכה במחצית כל דבר ודבר וכו':

[שו"ע] **לא קנה אלא רביע**. נ"ב עיין תשובת מהר"ם די בוטין סי' מ"ה:

[שו"ע] **האומר לחבירו שדות**. נ"ב עיין בב"י שכתב בשם הר"ן והרשב"א ונ"י דדוקא כה"ג שאומר שדות או שדה שלי או שדות של פלוני אבל באומר שדותיי כולם בכלל. ובאומר שדות פלוני י"ל דג"כ כול' בכלל ויש חולקי' בזה ובאומר השדות שלי או של פלוני כיון דאמר בה' הידוע כולן בכלל ובשיטה מקובצת ב"ב כתב בשם הרר"י ליישב בזה האי סוגי' דהמוכר את הבית להה' דפ' מי שמת דהכא מיירי באומר כל נכסי בציר"י וכגון דאמר כל נכסי דבי ר"ח משום הכי בעינן כל. ובפ' מי שמת מיירי באומר נכסי לפלוני היינו נכסי בפת"ח וכולם בכלל עיי"ש:

סימן רכ

[הגה] **לענין מטלטלי' אין חילוק**. נ"ב עיין אה"ע סי' ק"ט ס"ד:

סימן רכב

[סמ"ע אות ו] **א"ל לקחתי**. נ"ב זהו לא נזכר בדברי הרא"ש אף בכרך א' ממש לפטור באביו אלא דכתב לפטור בלא תבעו לי'. וי"ל דמיירי באומר לא' מכם דוקא כמו בחליקי' רק ממי קבל הפקדון וכן יש לדייק מדברי הטור סי' ע"ו שמסיים ובשטר אי תבע לי' וכו' וכן באחד מכם הלוה לי מנה פטור אף בבא לצאת ידי שמים עיי"ש משמע דחד דינא אית להו ודו"ק:

סימן רכג

[שו"ע] **הפרה בביתו וילדה**. נ"ב דהיינו שאמר לו פרה כמות שהיא אני מוכר לך עיין לעיל סי' ר"כ ס"י פרישה ועיין בט"ז:

[שו"ע] **ואם הלוקח מוחזק**. נ"ב ודעת תוס' בד"ה ולחזי. דדוקא בברי וברי אבל בשמא ושמא לא מהני תפיסת הלוקח ודעת הרמ"ך בשיטה מקובצת נראה דס"ל דאף בשמא ושמא והלוקח מוחזק על המוכר להביא ראי' ואך במוכר ברי ולוקח שמא בזה מסתפק דאפשר בכה"ג אף בלוקח מוחזק ברי ושמא ברי עדיף ומלישנא דהרי"ף והרא"ש שכתבו אבל בברי וברי או ברי ושמא אע"פ דקיימא באגם וסמטא מוקמי' בחזקת מר"ק ומשמע לכאורה אף בברי ושמא דוקא קיימא באגם אבל קיימא ברשות לוקח מוקמי' בידי' דלוקח:

[הגה] **וי"א דאפי' התובע**. נ"ב וכ"כ הרמב"ן בחי' ב"ב דף ל"ד אבל בשיטה מקובצת בב"מ בסוגי' דהמחליף כתב בשם הראב"ד בהיפוך בברי ושמא לא מוקמי' בחזקת מרא קמא:

סימן רכד

[שו"ע] **על בעל החמור**. נ"ב ואם טוען ברי א"צ ראי' אף הפרה אינו בביתו דברי וחזקה דגופי' דחמור מהני להוציא. הכ"מ בשם הרמב"ן והרשב"א ועיין בהר"ן ובהרא"ה פ"ז דכתובות בסוגי' הי' בה מומין:

[הגה] **שלא ידע המומין**. נ"ב דהיכי דהאחד יש לו לידע. והב' אין לו לידע לא יטול בלא שבועה ועיין לעיל סי' ל"א בהגה ואם אינו רוצה לשבע יפטר זה דמשיכה בטעות הוא מרדכי שם ועיין תשובת תשב"ץ ח"ד חוט המשולש בטור השני סי' כ"ב:

[סמ"ע אות ב] **אבל אם מת באגם**. נ"ב עיין תשובת שער אפרים סי' קמ"א:

סימן רכה

[סמ"ע אות ו] **משא"כ זה**. נ"ב עיין תשו' מודר"ם לבית לוי חח"מ סי' ו':

[שו"ע] **אבל אם נפסק**. נ"ב אפי' אם כתב לו כל אונסי' שבעולם שיוולדו. מ"מ אין אונס דלא שכיח בכלל ב"י בשם תשו' הרשב"א ועיין תשובת ב"י בדיני קדושי' סי' ג' דאם קיבל עליו שלא יטעון שום טענת אונס בעולם כל אונס בכלל:

[ש"ך אות ב] **ועיין ברמב"ם**. נ"ב ובתשובת מהרי"ט ח"ב חאה"ע סי' י"ב ואורים גדולים לימוד ק"א:

[סמ"ע אות יב] **דלא אסקי אדעתייהו**. נ"ב ואפי' אונס דלא שכיח אינו בכלל האחריות כדאית' בס"ג וד'. הכא שאני כיון דהלוקח פירש בהדי' שאין מקבל אלא אחריות טעם. ממילא חייב המוכר בשאר אחריות אלא שתאמר הלא גם המוכר התנה דוקא אחריות שבירה ושפיכה לזה אמרינן כיון דהמוכר קיבל עליו אחריות דעלמא מסתמא אי הוי מסיק אדעתי' אונס ניסוך הי' ג"כ מקבל כי לא הי' לוקח רוצה לקנותו עד שקיבל עליו כל אחריות דעלמא. דרישה ועיין תשו' מקור ברוך סי' נ"א:

סימן רכו

[שו"ע] **הרי זה יכול לחזור**. נ"ב ובר"ן הביא בשם הרמב"ן דאם נמצאת שאינו שלו אין יכול לחזור רק כ"ז שלא בטלו ויכול זה להחזיר השדה אבל אם כבר טרפן ממנו אין יכול לחזור אם הי' שלו באחריות:

[שו"ע] **אינו יכול לחזור אלא**. נ"ב עיין לעיל סי' ע"ג סי"א:

[הגה] **שיש לו שוברים**. נ"ב בב"י כתב בשם רי"ו בשם רשב"א דעסיקי' היינו דוקא עוררים בגוף אבל יצא עליו חובות אפי' לא החזיק בה אינו יכול לחזור. עוד כתב בשם הרי"ו אדם שקנה בית בק"ס ולא החזיק בו עדיין חזקה גמורה ולא נתן מעות ונפל הבית. י"א דיכול לחזור וי"א דאין יכול לחזור ועיין תוס' בב"ק דף ט' ד"ה ויצאו עליו עסיקי'. וכן משמע לכאורה דדינא דשלא החזיק בה יכול לחזור זה אפשר אף באונסי' א"כ ה"ה בנפל ויש לדחות דתוס' באו להוכיח דע"כ עסיקי' היינו עוררים. א"כ ממילא קיימא דבאונסי' אפי' קודם שהחזיק א"י לחזור כיון דבלא"ה מוכח דעסיקי' היינו עוררים ודו"ק ועיין תשו' רמ"א סי' י"ט:

סימן רכז

[שו"ע] **שתות**. נ"ב ואם להאי לוקח שוה שית לזבוני כי אורחי' בשית אין בזה אונאה כי בתר דידי' אזלי' ריטב"א פ"ק קדושין דף ח' בד"ה לעולם:

[שו"ע] **ונקנה המקח**. נ"ב ולענין מי שפרע עיין ב"ח סי' זה ובש"ך סי' ר"ד ס"ק ב':

[סמ"ע אות יא] **אבל המ"מ א"א ליישבו**. נ"ב עיין תשובת מהר"י לבית לוי סי' ו':

[שו"ע] **יש להסתפק**. נ"ב עיין ט"ז ועיין במאור סוף בב"ק משם תלמוד דעתו דאפי' איסורא ליכא ודו"ק:

[שו"ע] **ואם שהה יותר**. נ"ב ואם אין תגרי' בעיר אע"פ שהי' שהות לשלוח לעיר אחרת שיש בה תגרי' לא אמרינן דמחל תשובת לחם רב סי' רכ"ו:

[ש"ך אות ד] **מגו דיכול**. נ"ב עיין ספר בית מאיר סי' צ"ג ס"ק י"ד:

[ש"ך אות ה] **וכן בקרקע**. נ"ב זה ט"ס וצ"ל דמשא"כ בקרקע להסוברים דבפלגא חוזר אף במוכר אם שהה כדי להראות לתגרי' אינו חוזר כיון דגלוי ועומד יכול להראות:

[שו"ע] **אבל אם נשתנה**. נ"ב עיין הפי' בזה בפרישה ובדבריו שם יש לדקדק מדברי הנ"י עיי"ש ודו"ק:

[שו"ע] **לוקח יכול לחזור**. נ"ב אבל מכר שוה ה' בו' או בשאר גווני דליכא ביטול מקח אין יכול לחזור. ועיין תוס' בסוגיין שכתב בחד תירוצא דנתייקר אח"כ עוד שנעשה ליותר מכדי אונאה אצל המוכר יכול הלוקח לחזור ע"ש וצ"ע:

[שו"ע] **והוליך המקח**. נ"ב ודוקא כה"ג שהלך ואח"כ שתק הוא דהוי מחילה. אבל הוליך הסחורה למקום אחר אף שהה בכדי שהי' לו לשלוח לעיר אחרת ולהראות לבקיאי' מ"מ לא הוי מחילה. תשובת לחם רב סי' רנ"ו:

[שו"ע] **בכרכי' עד כדי**. נ"ב ובזה גם אם מכר הטלית בדינר ונתן לו חסר שתות אף דנתאנה המוכר אף דקיי"ל מוכר לעולם חוזר כדלעיל ס"ח. מ"מ הכא דדוקא בטעות בטלית

דיוצא מיד המוכר אבל הכא יש ביד מוכר להראות לתגר מבואר מדברי תוס' ד"ה ב' פונדין ודו"ק:

[שו"ע] **אבל לא יקבנה**. נ"ב עיין בהרמב"ם דרך אחרת בזה. ועיין בת"ח שכתב לעיקר כהרמב"ם:

[שו"ע] **על חציו מותר**. נ"ב ובפחות מחציו אסור לקיימו כדאית' בש"ס ודעת רש"י דאף בכל שהוא אסור לקיימו. ודעת רוב פוסקים ה"ה הנ"י והרמב"ם חלקו. דבעי פחות מחציו ואונאתו. וכן הובא בשיטה מקובצת בשם הרשב"א עיי"ש ולדעתי דפחות משתות בכל הדברים אפי' לכתחילה מותר לאנות עיין לעיל סי' ס"ו בודאי בעי' פיחת גם אונאתו ועיין מהרש"א ודו"ק:

[ש"ך אות י] **סי' שפ"ג**. נ"ב שמסיק אף אם אינו רוצה לתשמישו רק לסחורה בני חיי' בשם הרשד"ם:

[שו"ע] **ואינה את הלוקח**. נ"ב משמע דאם נתאנה או דקנה ואינה יש בו דין אונאה הרא"ש דלא כהרמ"ה ובראב"ן סי' כ"ו כתב דגם נתאנה אינ' יכול לתבוע אונאתו:

[שו"ע] **משתכר בו אין לו**. נ"ב ומ"מ ביש בו מום בטל המקח תשו' מהריט"ץ ס' כ"ה רש"ך ח"א סי' ס"ט שבות יעקב ח"ג סי' קס"ט:

[ש"ך אות טו] **וה"ה**. נ"ב עיין תשו' תשב"ץ ח"ד חוט המשולש הטור השני סי' י"א:

[סמ"ע אות מח] **יהי' נמי ש"ט**. נ"ב ע' תשו' חוט השני סי' מ"ה:

[שו"ע] **שאין להם אונאה**. נ"ב הרמב"ן בפי' החומש והרא"ה בספר החינוך כ' דמ"מ גם הלאו עובר גם באלו ולא מיעט הכתוב אלא מדין תורת אונאה וביטל מקח. ועיין מ"ל פ"ד ה"א ממלוה כתב דמדברי תוס' רפ"ה דב"מ מבואר שחולקים ע"ז וס"ל דאפילו לאו ליכא:

[הגה] **הוי אונאה**. נ"ב ומספיקא דדינא אוקי אחזקת מרא קמא ובטל המקח. מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' כ'. מהר"י לבית הלוי כלל ו' סי' נ"ב מהריב"ל ח"א סי' ק"ח ועיין תשו' מור"ם לובלין סס"י ה':

[סמ"ע אות נ] **צ"ל דלאו דוק**'. נ"ב וכ"כ במהרש"ל:

[שו"ע] **אבל השליח**. נ"ב ושותף שמכר ונתאנה. ע' ש"ך לעיל סי' עז ס"ק יח ובמחנה אפרים ה' אונאה סי' יח:

[שו"ע] **כשם שאין לקרקעות**. נ"ב מכר לו קורת ביתו כיון שעיקר המכיר' לעוקרם ולתולשם הוי כמטלטלי' ויש בהם אונאה. תשו' מהריט"ץ סי' רסה:

[שו"ע] **לאח"ז מרובה**. נ"ב ע' תשו' פני משה ח"א סי' ל':

[שו"ע] **הקבלן**. נ"ב והרשב"א והרמב"ן חולקים דאין עליו אונאה:

סימן רכט

[הגה] **וי"א דדוקא**. נ"ב וכיון דמסתמא אין מצוי להיות כ"כ עפרורית. חשדי' לי' דערבו בידים וכל היכא שידוע דעירב כ"ש אין הלוקח מקבל מהן כלום עכ"ל הטור. במ"ש וכל היכא שידוע וכו' ר"ל דאף ברובע או פחות מרובע אם ידוע דערבו כל שהוא אין הלוקח מקבל כלום כמ"ש ברא"ש להדי' וביותר מרובע אף בסתמ' חשדי' לי' דעירב בידים והא דלעיל רס"י נ"ב לא קנסי' לי' התירא אטו אסורא וה"נ הו"ל ללוקח לחזור רק היתר מרובע או מה שידוע שעירב. דהתם ודאי איכא התירא אבל הכא מי יימר דלא כולי' ערובי' ערוב הכי משני בסוגיין. ובשט"מ כ' בשם עליות דר"י דלטעמא דקנס' לא מגבי לי' בבבל מיהו אם תפס לוקח מיני' אפי' בסהדי לא מפקי' מיניה וע"ל סי' א' ס"ה בהגה וביו"ד סי' רסז ס"פ:

סימן רל

[שו"ע] **א"ל למקפה**. נ"ב וכי הוי יודע שהרבה מפורשי' ז"ל כתבו שאם היין בקנקנו דמוכר והחמיץ תוך ג' ימים אפי' לא א"ל למקפה הרי הוא ברשות מוכר. אא"כ טלטלו ומנדו על כתיפו כו' וזה ג"כ דעת הר"ן הובא בב"י בסי' זה:

סימן רלא

[הגה] **היינו כולם**. נ"ב בשו"ת מגן גבורים ס' יב הביא בשם תשו' הרא"מ סי' נז דר"ת ורמב"ם וריב"ם ור"י בר קלונימוס ס"ל דהיכי דאיכא רווח' להאי ופסידא להאי ולית בי' משום מגדר מלת' בעי' דוקא כולם ולא מהני רובא. ולהרשב"א והרמב"ן והרא"ש והר"ר אליעזר מגרמייזא ורבינו יונה ס"ל דהרוב יכולי' לכוף להמיעוט וכ' שם בשם תשו' רשד"ם חיו"ד סי' פב דאינו נק' רוב אא"כ עמדו כולם יחד ואז בהסכמת הרוב תתקיים הענין בע"כ של המיעוט. והרב מוהר"ל בן חביב כ' אם בתחלה נועדו יחד הרוב והסכימו לדעה א' ולא הי' שם כולם אפי' ירצו אח"כ לומר נחזור ונעמדה יחד יכולי' המיעוט למאן ולסרב בדבר מאחר שהסכימו בלי ידיעתם עוד כתב בתשו' הנ"ל סי' טו דלדעת ר"ת וסייעתו דוקא המיעוט יכולי' למחות אבל הרוב שהסכימו א"י לחזור ולמחות ע"ש ועי' בתשו' פני משה סי' ד':

[ש"ך אות ד] **כ"כ הרא"ש**. נ"ב ע' תשו' ושב הכהן סי' צב ובתשו' הגאון ר' דוד אפנהיים הנדפס בשו"ת אבן השהם בסופו:

[ש"ך בא"ד] **ע"ש הריב"ש**. סי' שצט:

[ש"ך בא"ד] **ובתשו' לב ס"א**. נ"ב ובתשו' פני משה ח"א סי' ד' בארוכה ובתשו' תורת חיים ח"ג סי' ק"ג:

סימן רלב

[סמ"ע אות ב] **ואין לו להשלים**. נ"ב אבל דעת הרשב"א והר"י מיגש דאף בא"א להשלים קנה ומחזיר הטעות דיש קנין לחצאין וכן מוכר שדה ונמצאת חציו גזולה ועיין הרשב"א הביאו ב"י סי' ר' העתקתיו בגליון שם ס"ז בהגה ועיין לעיל סי' קפ"ב ס"ח ועיין במ"ל סוף הל' זכי' ובמחנה אפרים הל' זכיי' עי' א':

[באר הגולה אות [א] (ו)] (**וטעה בה**'). נ"ב לענ"ד ראי' מסוגיא דב"ב קכ"ו מ"ס לא עשה כלום בפלגא הרי דמ"מ על פלגא קיים:

[ש"ך אות ב] **וכ"כ הרא"ש פ' א"נ**. נ"ב וכ"כ בעה"ת שמ"ו ח"ד סי' ג' ועיין במחנה אפרים הל' אונאה סי' כ"ב:

[שו"ע] **לאחר כמה שנים**. נ"ב עיין במחנה אפרים הלכות אונאה סי' ד':

[שו"ע] **אבל אם נשתמש**. נ"ב ואם הודיעו למוכר ואח"כ נשתמש בו לא אמרינן דמחל מחנה אפרים הל' אונאה סי' ה' מכר מקצתו הוי כמו נשתמש בו כנה"ג בטור:

[סמ"ע אות י] **וה"ה**. נ"ב עיין תשו' בית מאיר סי' ו' שכתב ע"ז ועיין תשובת מהריט"ץ סי' רכ"ה שמחלק ועיין סמ"ע סי' ר"ל ס"ק י"ד עכ"ל ועיין רשד"ם סי' שפ"ח ותשובת רדב"ז סי' קל"ז ותשובת שבות יעקב סימן קע"ט:

[הגה] **בית מכר לו**. נ"ב עיין מג"א סי' תל"ז ס"ק ז':

[סמ"ע אות טז] **ואדרבא כתב שם**. נ"ב ע' ספר נתיבות המשפט סי' ס' ס"ק ד' ובתשובת ושב הכהן סי' מ"ה:

[שו"ע] **אבל אם נמצא גנב**. נ"ב עיין תשובת שבות יעקב ח"א סימן קע"ד דדוקא בעבד כנעני [שיש בהם כל הרעות] אבל בעבד ישראל לא והוי מום וחוזר וא"צ ליתן כפועל בטל:

[הגה] **דהואיל והוי דבר**. נ"ב והוא מידי דלא ידיע לי' למוכר אבל מידי ידיע למוכר. יש לומר דסמך דהמוכר ידע שאין בו מום ומשום בסעיף כ"ג בלקחו לרדי' הוי מקח טעות ול"א כיון דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימא הו"ל להתנות. הרא"ש ועיין במחנה אפרים הל' אונאה סי' ג':

[ש"ך אות ח] **בתר רובא**. נ"ב עיין תשו' עבודת הגרשוני סי' פ"ד:

[שו"ע] **הפסיד על עצמו**. נ"ב היינו משום דהלוקח הוא למפרע ש"ח בכל מק"ט. וא"כ פשע שלא עיין בו. וכ"כ בת"ה ועיין דרישה שכתב דהוי כש"ש וכדעת הרא"ש דבכל מקח הויין הבעלים למפרע ש"ש ועיין בתומים סי' ע"ב ס"ק כ"ב:

[הגה] **ואח"כ נודע**. נ"ב ובלבוש כתב סי' רל"ג או אפילו עצמו כסף וכן הסכים בשו"ת עבה"ג סס"י צ"ד:

[ש"ך אות יג] **דנשבע שאין**. נ"ב עיין ט"ז סי' ע"ה ובתשובת פמ"א ח"א סי' ס' ובתשובת רש"ך ח"ב סי' קס"ז:

[ש"ך אות טו] **א"ל צריך לשלם**. נ"ב וכ"כ בשו"ת רש"ך סימן קס"ז:

[הגה] **י"א דיכול הלוקח לו'**. נ"ב כיון דרובא וחזקה מסייע לו. כ"כ הרמ"ה וכ"כ הב"ח דל"ד דה"ה אם כהדדי נינהו חזקת ממון עדיף עיין סי' כ"ג ובפרישה כתב לחלק דהכא שאינו מחזיר לו הזרע בעין בעי' רובא וחזקה:

[ש"ך אות יז] **עד שיודיעו**. נ"ב עיין מחנה אפרים הלכות שומרי' סי' י"ב:

סימן רלג

[סמ"ע אות ג] **ומור"ם לא כתבו**. נ"ב מור"ם כתב דיעה זו סי' רכ"ז ס"ד:

[ש"ך אות א] **ועיין תשו' רשד"ם סס"י קל"א**. נ"ב שפ"ה:

[ש"ך בא"ד] **מיפות ונמצאו רעות**. נ"ב עיין מחנה אפרים הל' אונאה סי' ו':

סימן רלד

[הגה] **שהרי הבדיקה**. משמע מזה דאם הי' הבדיקה מדאורייתא אף דהוא אסור רק מספק דאורייתא מ"מ דינו כודאי איסור. דמה שאכלו אכלו. ויחזיר להם הדמים:

סימן רלה

[שו"ע] **מקחו מקח**. נ"ב ואם מכר על תנאי אם אמרי' דתנאי בטל כיון דא"י לקיים המעשה ע"י שליח ע' ס' בני אהובה פ"ו ח"א מה' אישות:

[שו"ע] **והכל במטלטלי'**. נ"ב נלע"ד דגם בעבדי מקחן מקח דבמידי דרבנן עבדא כמטלטלי דמי ע' מוהר"א ששון סי' רי"ח ונ"ל ראי' מרש"י גיטין דף מ' ע"ב ודוק:

[שו"ע] **אבל בקרקע אינו מוכר**. נ"ב קטן שמכר או נתן קרקע ומטלטלי' כא' יש לעיין מה דינו אי נימא כיון דל"ק קרקע גם המטלטלי' לא קנה וע' מרדכי פ' מי שמת תשו' רגמ"ה ובהר"ם אלשיך סי' קא ובכרם שלמה חח"מ סי' ס"ה וס"ו. מ"ל:

[סמ"ע אות ח] **ושם מבואר**. נ"ב תמהני הא שם מבואר ההיפוך דכיון דלא משעבדי רק מתקנת הגאונים די שיהי' הבנות כבנים ויזונו אלה לאלה:

[סמ"ע אות יז] **דיש בו שע"ק**. נ"ב ע' בהר"ן כתובות פ"ד דכ' בשם הרשב"א דשעבוד קרקע כקרקע בזה דאם יש לקטן שט"ח על יתומים קודם דתקנו רבנן לגבות ממטלטלי' דיתמי א"י למכו' או ליתן השטר לאחר כיון דא"י לגבות רק ממקרקעי דינו כקרקע אבל בהגהת אשר"י פ"ז דכתובות ובמרדכי שם דלענין זה דין מטלטלי' יש לו. ובתוס' כתובות דף פו ד"ה תיזל וכו' מבואר דס"ל כהגהת אשר"י:

[ש"ך אות ב] **בס' באר שבע**. נ"ב סי' לט שאלה ו' וכ"כ בתשו' הרשד"ם סי' רלז:

[שו"ע] **במטלטלי' קיים**. נ"ב ודעת הרא"ש והטור בשם ר"ח אף ביש לו אפוטרופס מתנתו מתנה וע' תשו' הר"ם אלשיך סי' קא דבמתנות שלנו כיון דא"ק אלא לאח' מיתה ובאותו שעה שחל המתנה אין לו אפוטרופס לכ"ע קנה המקבל. ובמ"ל כ' ע"ז גם הרב מוהר"י הלוי כ"כ וע' מוהריט"ץ סי' ח' שחולק ע"ז וע' בת"ח סי' צט דאזיל בשיטת מוהריט"ץ וע' תשו' תשב"ץ ח"ד טור ב' סי' ג':

[הגה] **וה"ה אם סמוכי'**. נ"ב במ"ל כתב דהריטב"א פ' מציאת אשה הניח דין זה בצ"ע:

[שו"ע] **שירש מאבותיו**. נ"ב ואם חלקו אחים ירושה והגיע הבית לא' מהם אם השני פחות מבן כ' יכול לחזור ולתבוע חלקו שבבית. מבי"ט ח"ב סי' רטו:

[שו"ע] **מתנתו**. נ"ב עיין הגהת אשר"י פ"ו דכתובות סי' י"ב וסי' כ"ג וצ"ע ועיין תשו' תורת חסד סי' רי"ג:

[הגה] **דחזקה**. נ"ב עיין תשובת מהרי"ט ח"א סי' ט' [ועיין בשו"ת הר"ן סי' ל"ג]:

[שו"ע] **חוזר ומוציא**. נ"ב ואם גם הלוקח יכול לחזור. עיין תשו' מבי"ט ח"א סי' קנ"ד ואם המוכר נשבע להחזיק ממכרו כיון דהמוכר א"י לחזור מכח שבועתו ממילא אין הלוקח יכול לחזור:

[שו"ע] **שוב א"י למחות**. נ"ב עיין תשובת הריב"ש סי' ע"א דהסכים לרבותי' דהרמב"ם דיכול למחות והמהרח"ש בתשו' ח"א סי' ס"ג כתב דקרקע בחזקת בעלי' קיימת ויכול לומר קי"ל כרבותיו גם אם החזיר ג"ש אחר כ' שנים וטען ואמר חזרתי ולקחתי ממך אחר שנעשית בן כ'. תלי במחלוקת הפוסקי' במשכנת' דלעיל סי' ק"ג ס"ג ויכול ג"כ לומר קי"ל עיי"ש ואם הוא ספק אם הי' בן כ' כשמכר י"ל בעדים בזמנינו אין הדין דא"י למכור פחות מבן כ' ול"א גבייהו חזקה דאין העדים חותמי' ועיין תשובת רש"ך ח"א סי' קמ"ט ועיין כעין זה בב"י סי' שע"ה בשם הר"ר יהודה בן הרא"ש:

[ש"ך אות ו] **סי' מ"ב**. נ"ב ובחלק א' סי' קס"ט ובתשובת רשד"ם סי' רמ"ה וסי' שמ"א:

[הגה] **זבין קרקע**. נ"ב ודוקא דירש מאבותיו וכן בניתן לו מתנה ע"י אחר שזכה עבורו כדלקמן סי' רמ"ג ס' ט"ז אבל בקנה ומכר אמרי' כשהוא שוטה זבין. ודעת הר"ן דאם קנה בשטר הוי ידעי' דזבין כשהוא חלי' דאין העדים חותמים וכו'. ושוב אמרי' דהוא מר"ק ומכירתו בטילה מכח ספיקא דתרי ותרי. ודעת הריטב"א דלא הוי חזקה דאין העדים חותמי' רק דדייקי על המוכר אבל הלוקח דזוכי' לו. לא דייקי וע' ת' מהרי"ט ח"א סי' קכ"ז:

[הגה] **המוכר**. נ"ב בב"י סי' כ"ט הביא תשובת רשב"א דדוקא בכה"ג דהוי תרי ותרי בעיקר המכירה. אבל אם ב' אומרי' שמכר על תנאי שאם יעשה כך וכך יתבטל המכר וב' אומרים שלא הי' תנאי כיון דלדברי כולם כדין ירד לקרקע אלא דמכחישי' אם יסתלק מן התנאי העמיד הקרקע בחזקת הלוקח. ועיין במ"ל פ' ט"ו מהל' טוען ובתקפו כהן סי' נ"ח:

[הגה] **בחזקת**. ובפלוגת' דרבוואת' אם המקח קיים אי נקרא מוחזק עיין כנה"ג סי' ק"מ בטור אות י"ד ובתשו' כרם שלמה חאה"ע סי' ל"ז ובחח"מ סי' נ' ובתשו' מגן שאול סי' י"א:

[שו"ע] **אין מעשיו**. נ"ב ומ"מ אם הזיק לחבירו חייב יש"ש פ"ג דבב"ק סי' ג':

[שו"ע] **אין המוכר**. נ"ב נלענ"ד דיש ללמוד כן מדברי הרא"ש פ"ט דבב"מ סס"י כ"ג וקשה לי מסוגי' דחולין דף פ"ג ע"א גבי הא דאמרי' בזיכה לו ע"י אחר בשאר ימות השנה דחוב הוא לו וכו' הרי דאין הלוקח יכול לכוף המוכר לקיים המקח. אחר זמן רב בא לידי ס' מחנה אפרים מצאתי בהל' זכיי' סי' ו' עמד בזה וכתב לתירץ ולחלק דמידי דאכילה מקרי חוב ללוקח דאין דרך להרבות בהוצאה:

[שו"ע] **לחזור בו**. נ"ב עיין לעיל סס"י קפ"ד בהגה וסי' קצ"ה ס"ג וצ"ע ועיין מ"ש בגליון לעיל סי' קצ"ב ס"ב:

סימן רלו

[שו"ע] **ואחר שתקף לו**. נ"ב עיין אורים גדולים לימוד רי"ט:

[שו"ע] **אם גזלן הוא**. נ"ב משמע דמוכחי' מזה דלאו בגזולה אצלו אבל אם מבורר שהוא בגזילה אצל הנכרי לא מהני דהרמב"ם לשיטתו דיאוש לא מהני בקרקע וכדפסקי' סי' שע"א וא"כ קשה איך העתיק המחבר בס"ט דברי הרא"ש והרא"ש ג"כ לשיטתו דס"ל דיאוש מהני בקרקע וצ"ע. אורים גדולים לימוד רי"ט:

[ש"ך אות ו] **כ"כ בס' בא"ש**. נ"ב בסנהדרין דף ל"ד ע"ב ד"ה כיון דנפל:

[ש"ך אות ז] **ע"ל סי' שע"א**. נ"ב עיי' חק יעקב להל' פסח סי' תנ"ד ס"ק ו:

סימן רלז

[שו"ע] **המחזיר**. נ"ב במ"ל פ"א מהל' גזילה כתב דלא מצינו דיקרא רשע במי שמכר בית ובא אחר ולקחה:

[שו"ע] **וי"א שאם בא**. נ"ב המהרי"ט בחי' על הפוסקים פ"ג דקדושין כתב אף אם הא' רוצה ליתן אח"כ מעות להשני לקנות שזה בסק"א אינו נקרא רשע כיון דנחית בהיתר:

[סמ"ע אות ג] **שדה מהעכו"ם דלית בי'**. נ"ב בתשובת הראנ"ח ח"א סי' קכ"ה הביא תשובת מהר"ם שכתב על ראובן שהי' מחזיר לקנות קרקע מגוי אצל שמעון וקדם שמעון וקנה שאין לשמעון דין רשע משום דמיהר להבריח הארי מעליו ושמא בין כך ובין כך הי' מוכרה לגוי אחר. אולם אם הי' ראובן עומד לקנותה מקרי שמעון רשע כיון דגם ראוב' הי' מסלק הארי ממנו עיי"ש:

[ש"ך אות א] **בתשובת ר"מ אלשיך**. נ"ב עיין כנה"ג חח"מ סי' ק"ס בהגהת הטור אות ק"נ:

[הגה] **שהוא חדר"ג**. נ"ב בכל בו סי' קט"ז בתקנת ר"ג כתב וז"ל גם מהתקנת שלא לשכור בית מגוי שדר בו חבירו בלא רשותו עד מלאת לו שנה אחר יציאתו. אמר הדר לגוי שכרהו לי בפחו' ממה ששכרה מכבר ולא הוזלו הבתים בשכירתם ולא אמר אמתלא למה רוצה לפחות בשכירות ובא אחר ושכרה בשומא שנה שעברה או ביותר אין בזה תקנת החרם עכ"ל:

[הגה] **בשכירות בתים מהעכו"ם**. נ"ב ומשכנתא מעכו"ם יש לו דין שכירות ומכלל התקנה. רד"ק בית ל"א ול"ב:

[שו"ע] **מלמד אחר בביתו**. נ"ב היינו היכי שזה המלמד לא נשתכר לזה בעה"ב אלא לשכיר יום או יומיי' ולא עשה עמו עת קצוב עד כמה ימים. אבל שכרו הבעה"ב לזמן קצוב והקדים זה קודם כלות הזמן והשכיר עצמו לבעה"ב. אינו בכלל עני המהפך. זולת במלמד ששכרו בעה"ב על הישוב במקום שלא נמצא מלמדי' וחבורת אנשים מסתמא דעת המלמד לא אזמן א' אלא על כמה ימים. רש"ל בתשובה סי' ל"ה:

סימן רלח

[הגה] **לומר שנתן המעות**. נ"ב עיין לעיל סי' קצ"א ס"ד:

[באר הגולה אות ל] **עוד שם בשם הירושלמי**. נ"ב והוא לקמן סס"י רמ"א בהגה:

סימן רמ

[שו"ע] **ב' השטרות במכר**. נ"ב ואם ב' כיתי עידים מעי' בע"פ כה"ג שהביא כת א' העידו שנתן לו השדה בניסן ובאייר הביא כת אחרת שהעידו שנתן לו באייר עיין קצות החשן סי' ל' ס"ק ה':

[שו"ע] **ואם לא הוסיף**. נ"ב אם כ' בשטר הא' ע"מ שתעשה דבר פלוני. ובשני כתב ע"מ שתתן לי ר' זוזי אמרינן דנתן לו הברירה לעשות א' מהב' תנאי'. אבל אם כתב לו בא' ע"מ שתתן לי ר' זוז. ובב' כתב ע"מ שתתן לי ש' זוז. אמרינן דביטל שני את הראשון כך מתבאר בסוגי' דגיטין דף ע"ו ע"א ובש"ע אה"ע סי' קס"ג ס"י. ואם ב' מתנתו הם בע"פ אין א' מעידי תנאי הראשון ואחד מעידי תנאי השני מצטרפין:

[סמ"ע אות ח] **מזמן הא' הן פסולי'**. נ"ב וחתימי' בו אותן עדים. והיינו מטעם דמספקא לן אי קיי"ל כרפרם או כר"א ומוקמי' השטר בחזקתו כ"כ הפרישה. ועיין בהר"ן שכתב בשניה' במתנה גם ר"א מודה דאמרי' אודויי אודי לי' דבמתנה ל"ש אחולי. א"כ בכה"ג כל שטרות שלו פסולים אבל בתוספ' כתב דגם במתנה שייך אחולי:

[שו"ע] **הדבר מסור לדיינים**. נ"ב ודוקא היכי דאין למקבל מתנה זכות לזה יותר מזה אבל היכי שהקנה ראובן כל נכסיו לשמעון וחזר שמעון בו ביום והקנה כל נכסיו לראובן ואין אנו יודעים מי הוא האחרון שזכה בנכסיו מחזקי' לכ"א מהם בנכסיו דהיינו חזקתו הראשונה. ודוקא במקרקע אבל במטלטלי' אי קיימא ברשות' דחד מינייהו מוקמי' בחזקת'. ועיין בקצות החושן בקונטרס התפיסות כלל ב' סי' ג'. ואם ראובן כתב כל נכסיו לשמעון ובו ביום כתב שמעון כל נכסיו ללוי. והספק אם תחלה כתב ראובן לשמעון וזכה לוי גם בנכסי ראובן שזכה בהם שמעון תחלה. או דשמעון כתב תחלה ללוי ולא הי' בכלל נכסי' ראובן. נראה לענ"ד כיון דא"א ללוי לזכות בהם אא"כ שתאמר דהי' לשמעון זכות בהם שעה א' ממילא הי' שמעון מר"ק בנכסיו של ראובן ומתוקי' לי' בחזקתו ובמטלטלי' אם תפס לוי תליא בדין תפיסה מספק נגד חזקת מרא קמא:

סימן רמא

[שו"ע] **הנותן מתנה**. נ"ב הנותן מתנה לזרעו של פ' אם יש לפ' גם בנים ממזרים אינם בכלל דזרע פסול אינו בכלל זרע וכן ממזר י"ל דלא מקרי ג"כ זרע כמ"ש בפרשת דרכים דרך הקודש דרוש ז' פורת יוסף בספרו תיבת גומא פ' ויחי אות ב':

[שו"ע] **מחל לחבירו**. נ"ב ע' תשו' מהרי"ט סי' קיח:

[הגה] **או משכון עליו**. נ"ב ע' ב"ש אה"ע סי' כח ס"ק ל':

[הגה] **חפץ ביד חבירו**. נ"ב בתשו' מבי"ט ח"א סי' שי"ד כתב וקרוב אני לומר כי לשון מחילת תביעה אפי' על חוב שבועה לא יועיל כיון דאינו מוחל החוב והשעבוד רק התביעה עכ"ל:

[הגה] **כל מחילה בטעות**. נ"ב ואף השבועה אין בה ממש. ע' בס' בני חייא בהגהת ב"י אות ט' דהביא חבילות שו"ת בזה:

[ש"ך אות ג] **ובתשו' מבי"ט ח"א**. נ"ב צ"ל ח"ב. וח"ב צ"ל ח"א:

[ש"ך אות ה] **דהכא שייך ל' מחילה**. נ"ב ע' מהרי"ט ח"ב חאה"ע סי' כ' וכ"א:

[שו"ע] **ולא סיים הדבר**. נ"ב ע' שו"ת עבודת הגרשוני סי' קי"ד:

[ש"ך אות ו] **לבית לוי סי' נב**. נ"ב צ"ל כלל ה' סי' ס"ה:

[שו"ע] **והקדישו והחזירו**. נ"ב ואם המיתו בידים והחזירו כתב הה"מ דהוא ספק אם מקרי חזרה והמ"ל הכריע דלא מקרי חזרה:

[שו"ע] **אינו קדוש**. נ"ב אם שעבדו לבע"ח י"א דבע"ח גובה ממנו וי"א דאינו גובה. ד"מ בשם הנ"י:

[הגה] **ולא ליורשיו קאמר**. נ"ב ע' מהרי"ט ח"ב חלק יו"ד סי' ה':

[הגה] **לתת לו דמי החפץ**. נ"ב והו"ה בהיפוך אם התנה ליתן לו ר' זוז יכול ליתן לו מטלטלי' שוה ר' זוז. ע' ס' המקנה ה' קדושין סי' כז ס"א ד"ה ש"פ ואם המקבל מתנה מכרה לאחר י"ל דיכול הקונה לומר לבעלי' כיון דאת' צריכי' להחזיר לי הדמים משום תקנת השוק אני מחזיר לך דמים אלו ונתקיים התנאי ונתחלט המכירה. ע' ס' המקנה ה' קדושין סי' כח ס' י"ט. ובאתרוג דאי' ליתן המעות דקפיד על האתרוג כיון דצריך לו. נסתפק בס' בני אהובה אם יכול ליתן אתרוג אחר טוב כזה ע"ש פ"י ח"א מה' אישות:

[ש"ך אות י] **יכול לתת אף דמיה**. נ"ב עי' תשו' פנים מאירות סי' צב דאם החפץ בעין צריך ליתן החפץ וע' תשו' שבו"י ח"ב סי' פג וע' תה"ד סי' שיא ובתשו' פרח מטה אהרן ח"א סי' קטז ואם התנה ע"מ שתתן לי ר' זוז אם יכול ליתן לו ש"כ ע' ב"י בת' בדיני קדושין סי' ג' וע' בב"ש אה"ע רס"י כ"ז:

[שו"ע] **פטור מלשלם**. נ"ב ואם צריך להחזיר הפירות ע' במ"ל:

[שו"ע] **על המקבל לה"ר**. נ"ב עי' תשו' מהרי"ט ח"א סי' קנב ותשו' רמ"א סי' אות ד' ד"ה והתשו' הג':

[ש"ך אות יב] **ח"א סי' מ"ב**. נ"ב ותשו' רמ"א סי' ג' ותשו' עבה"ג סי' מד ות' לחם רב סי' קמט:

[שו"ע] **נתבטלה מתנתו**. נ"ב וכן באומר שדי נתונה לך ע"מ שלא תמכרנו לאחר ומכר לאחר נתבטלה המתנה כ"כ הה"מ פ"ח מה' גרושין הי"ב אבל לדעת תוס' גיטין המכר בטל והמתנה קיים. וע' תשו' הר"ם אלשיך סי' פט:

[שו"ע] **מתנתו מעיקרא**. נ"ב ואין לומר כיון דהגדול ראוי לירש לא יועיל שום תנאי להוציא הנחלה מידו כמו נכסי לך ואחריך לפ' דנחלה אין לו הפסק (היינו דרצה הרא"ש להשיב אף אם הי' המעשה בשכ"מ ע"ל סי' רמח ס"א) לא דמי דהתם המוריש הוציא הנחלה מת"י בלא שום תנאי וכו' אבל בנ"ד שייר הנותן לעצמו כיון שהטיל תנאי במתנתו ולא נתקיים התנאי נתבטלה המתנה מעיקרא ולא יצאה המתנה מרשות אביהם מעולם ל' הרא"ש שם וע' שט"מ בתשו' סי' לג ובתשו' פני משה סי' ד':

[סמ"ע אות כו] **עכ"פ הי' לי הנאה**. נ"ב בחי' רשב"א קדושין דף כז מבואר אף אם מכר הקונה לאחר שלא באחריות ג"כ הלוקח ראשון חוזר וגובה אחריות וע"ש דמסתפק אם כתב המוכר ראשון לך ולבאי כחך די"ל דהלוקח הב' מקרי בא מכחו והרמב"ן בתשו' כתב נהגתי אני לכתוב בשטר מתנה ומכר ואג"ק זה אני נותן לך כל שט"ח שיש לי על קרקע זו ויזכה בהם ובכל שעבודם בכדי שיוכל לטרוף ממנו משימכרו או נתנו לו עכ"ל:

סימן רמב

[שו"ע] **שאנסוהו**. נ"ב אם האנס לא תבע ממנו כלום רק שייסרו ביסורים ואמר טול קרקע זה והניחני י"ל דבכה"ג קנה עב"י סי' רה דף קכג ריש ע"ב:

[שו"ע] **אמר לעדים תתחבאו**. נ"ב ואם אמר טעם לדבר אטמרו כדי שלא ישמע בני פ' י"ל דלאו מתנה טמירת' היא מה שאין כן בההיא דסוף סי' זה י"ל כיון דלא יהיב מדעתי' שרצונו הי' שלא ליתן לא לזה ולא לזה ע' בית יוסף סס"י זה ובשו"ת מהריב"ל ח"א סי' נח בסופו:

[שו"ע] **ואפי' אי קני מני'**. נ"ב כיון דסתם קנין לכתיבה עומד. לשון הר"ר יוסף בטור ובקנין במטלטלי' ע' דרישה:

[סמ"ע אות י] **כוונתן כן ע"ש**. נ"ב וכתב תשו' מהר"ם די בוטין סי' כה ותשו' מהרי"ט סי' נד שהסכימו לפי' הב"י דאמירת הנותן אינו מעכב אבל מ"מ צריך שיהא כתוב בשטר וע"ל סי' ס"א ס"ה וסי' ע"א בש"ך ס"ק לג:

[שו"ע] **שהיא אחר מותו**. נ"ב אפי' אמר לא תגלי עד אחר שני שנים לאחר מיתה ע' תשו' תשב"ץ ח"ד חוט המשולש הטור השני סי' ו':

[שו"ע] **חוששים לה שמא**. נ"ב אבל אמר בפירוש אטמרו וכתבו ל"ק. ובמהריק"ש משמע דאף באמר לא תגלו מפרשי' דבריו עד שעת מיתה קאמר וע' תשו' קרית מלך רב סי' ב'. ומדברי תשו' מהריב"ל ח"א סי' ח' מבואר דס"ל דאף בהקדש שייך דין טמירת' וכן מבואר מדברי תשו' הרשד"ם חיו"ד סי' קעג ותשו' מהר"י אדריב"ל סי' קיט וע' כנה"ג בהגהת הטור אות יב ובהגהת ב"י אות יז לענין הקדש ולענין מתנה לעניים:

סימן רמג

[ש"ך אות א] **תשו' ר"מ אלשיך**. נ"ב ותשו' מהרי"ט חח"מ סי' נ:

[שו"ע] **אינו קונה**. נ"ב בלח"מ כ' דמשו"ה נקט והחזיקו דבקנין במקום שכותבין ל"ק עד שיכתוב השטר ויכול לחזור גם בשדה אע"כ דמיירי בחזקה דכיון שהחזיקו בשדה גמר והקנה אף בלא שטר כדלעיל סס"י קצד ועמ"ש הנ"י בסוגיין:

[שו"ע] **אע"פ שא"י לחזור**. נ"ב ואם אמר וכתבו שטר ותנו לידי י"ל דיכול לחזור גם בשדה ועי' בבעה"ת שער נב וע' תשו' ושב הכהן סי' ז':

[שו"ע] **יש מי שאומר**. נ"ב כ"כ הטור בשם רבינו יונה ועי' בשט"מ בשם עליות רבינו יונה ומבואר שם דתולה זה בב' תירוצים דהא דבעדים זכו בשדה וכתבו לו שטר דיכול לחזור בשטר הטעם דאף דהחזיקו ע"ד לכתוב שטר. מ"מ יכול לחזור בשטר ומצי אמר לי' אם ניחא לך בזביני בלא שטר טוב. ואם לא אחזיר מעותיך. א"נ דמיירי באמר לעדיו תרי מילי זכו וכתבו ולא אמר שיחזיקו ע"ד כתיבת השטר אבל באמר שיזכו ע"ד כתיבת השטר אינו יכול לחזור בשטר ועלה כתב ומיהו אם אמר ללוקח זכה בשדה זו ואכתוב לך שטר א"י לחזור דלוקח ודאי אדעתי' דשטרא אחזיק ולתי' הא' שכתבנו ק' אמאי נקט בעדים ולא נקט אמר לחבירו זכה ואכתוב ושמא רבות' קמ"ל וכו' עיי"ש. מזה נראה בעליל דמה שכתב הטור בשם הר"י הכוונה על דברי ר"י בדרך א"נ הנ"ל. ולדידהו נראה באמת דאם התחייב עצמו בקנין לכתוב שטר א"י לחזור. אבל לפי דבריו הראשוני' מבואר דס"ל דבאמר לחבירו זכה ואכתוב לך. דמ"מ יכול לחזור בשטר ולפי"ז תמוהי' דברי הש"ע דבס"י סתם דאפי' קנו על השטר קנין דברים הוא ויכול לחזור ואיך ס"ד לומר דבאמר זכה ואכתוב דא"י לחזור דמה בכך דהחזיק ע"ד כתיבת השטר כיון דאפי' קנו בפירוש לכתוב לא מהני וצע"ג:

[ש"ך אות ו] **וכן הוא בירושלמי להדי'**. נ"ב עיין תשובת מגן שאול בסוף ספרו בלשונות הרמב"ם דף ל"ו:

[שו"ע] **וכן ד"א**. נ"ב ולענין אויר ד"א עיין גיטין דף ע"ח ע"ב ובאה"ע סי' קל"ט ובב"ש שם ס"ק כ"ה:

[שו"ע] **אבל בר"ה**. נ"ב מסתפקנא אם עומד ברה"ר אמה א' סמוך לסמטא ונפל מציאה מסמטא תוך ג' אמות הסמוכי' לרה"ר שהוא תוך ד"א למקום שהוא עומד אם קנה המציאה שמונחת בסמטא תוך ד' אמות או כיון דבמקום שעומד הוא רה"ר לית לי' ד"א כלל:

[ש"ך אות ט] **דוקא במציאה ולא במתנה**. נ"ב ולענ"ד ראי' דסוגי' דידן ג"כ כהירושלמי דבמתנה ג"כ ד"א קונה מסוגי' דגיטין דף ע"ח ע"א קרוב לה ד"א והרי במתנה קתני וכן בקדושי' הרי גם בקדושין דליכא משום עגונה אפ"ה זכתה בד"א במעות או בשטר הקדושין וכן קתני במתנה. וכן לענין החוב ובסוגי' שם על ר"י דאמר לגיטין אמרו ולא לד"א סיפי' מוכן לקדושין ומוכן לענין החוב והיינו לר"י דאמר קרוב לה אפי' ק' אמה אבל לרב דאמר ד"א מתני' כפשטא דגם בקדושי' ובע"ח ד"א קונה ודו"ק:

[ש"ך אות י] **לכן נ"ל לפרש הסוגי'**. נ"ב עיין לח"מ פ"ו ה"ט מהל' גרושין:

[שו"ע] **וחזר בו**. נ"ב עיין ב"ש אה"ע סי' קל"ט סק"ט:

[שו"ע] **וזכה בו אחר**. נ"ב עיין לקמן סי' רס"ח בהגהת סמ"ע ס"ק ט"ז ודו"ק:

[סמ"ע אות מב בסופו] **כיון שהי' בחזקת דב"ה**. נ"ב וכדלעיל סי' ר"ב בסמ"ע ס"ק כ"ז. ועיין לקמן סי' רע"ה ס"ט ובתקפו כהן סי' י"ט:

סימן רמה

[הגה] **כסברא ראשונה**. נ"ב עיין לעיל סי' ר"ג ס"א בהגה ובט"ז שם:

[הגה] **דהכותב לאשתו**. נ"ב עיין תשובת רשד"ם חיו"ד סי' ע"ט:

[ש"ך אות ז] **וקאי אדלעיל סי'**. נ"ב ועיין בנ"י דף רי"ח סוף ע"א דכתב ומסתבר דוקא שתק אחר מיתה. אבל מחיים כיון דמתנת שכ"מ א"ק עד אחר מיתה אפי' שתק יכול לחזור בו עכ"ל:

סימן רמו

[שו"ע] **ושמע שמת**. נ"ב ל' הגמ' ועמד וכתב ואולי י"ל דנקט ועמד כלומר דבשעת מעשה ששמע שמת בנו כתב ועמד היינו מתוך אותו שמועה דזה הוי אומדנא וכעין מ"ש תוס' כתובות דף ק"ט ד"ה תשב:

[שו"ע] **כל נכסיו לאחר**. נ"ב ע' תשו' לחם רב סס"י ר"ה די"ל דוקא נתנם לאחר אבל נתנם לבן אחר ליכא אומדנא:

[ש"ך אות ב] **אבל באמת בר"ן**. נ"ב כן הוא בנ"י אבל כוונת הב"י להר"ן בחידושיו לב"ב. ברכי יוסף בספרו שם הגדולים אות יד סל"ג דמעיד שהוא ראה בהר"ן ב"ב כתיבת יד דמסתפק בזה:

[שו"ע] **הכותב**. נ"ב ע' תשו' תורת חסד סי' רלט:

[שו"ע] **לבן בין הבנות**. נ"ב ע' בית מאיר סי' קיב ס"ז:

[שו"ע] **לא עשאו**. נ"ב ע"ל סי' ר"ן ס' יז בהגה:

[שו"ע] **יש מי שאומר**. נ"ב ע"ל סי' קיא ס"ח בהגה:

[ש"ך אות ט] **וצ"ע**. נ"ב ע' במ"ל ר"פ טז מה' מלוה ולוה:

[סמ"ע אות כג] **דכ' בריש הסי'**. נ"ב בלח"מ כ' בפשיטות דקאי רק על מברחת. אבל בשמע שמת בנו הוי מתנה בטעות ומחזיר הפירות וע' תשו' הראנ"ח סי' כח:

[הגה] **דנתן לו לשם מתנה**. נ"ב ל' הרמב"ם ספ"ז מזכיי' השולח תשורה לחבירו או שנתן לו מעות כשמטה ידו והוא ממאן ליקח וזה נשבע שא"א שלא תיקח והפציר בו עד שלקח. וכן כל כיו"ב אע"פ שלא פירש הרי אלו מתנה וא"י לחזור ולתבוע ממנו עד שיפרש שהוא מלוה עכ"ל:

סימן רמז

[שו"ע] **יטלו אות' נשי בניו**. נ"ב וה"ה אם אשה שלחה הנכסי' ג"כ הדין דיטלו נשי בניה ת' יעב"ץ סי' לב דף מז ע"ב:

[סמ"ע אות ו] **דלאחר מיתתו צריכי'**. נ"ב מזה משמע דמ"ש שאין הבנות בכלל מ"מ לא נגרע כחן וצריך ליתן להם עישור נכסי' ולא אמרי' דהוי כאומר אל יתפרנסו בנותי וכ"כ בדרישו' וע' בית מאיר סי' קיב ס"ז:

[הגה] **אין לבן בתו**. נ"ב ומ"מ בנו זכה במתנה ומתקיים התנאי במה שנותן לשארי הבנות חלקי' דאמרי' להרווח' מכוין והא לא אצריך ע"ש במרדכי:

[שו"ע] **פ' נוטל מחצה**. נ"ב הג' בעל ס' המקנה בספרו פנים יפות עה"ת פ' אמור מסתפק אם זהו דוקא במתנ' או אפי' במכר:

[הגה] **קרוביו נוטלי' החצי**. נ"ב ע' לקמן סי' רנג ס' כט מה שכתבתי על הגליון:

סימן רמח

[שו"ע] **הראשון ראוי ליורשו**. נ"ב אפי' אם הא' אינו ראוי ליורשו אלא דהב' ראוי ליורשו כגון שאמר נכסי לפ' ואחריו לבני ואחריו לפ' כשזכה בהם בנו אין לו הפסק כ"כ הריב"ש סי' קסז וכתב עוד שם כשנתן כל נכסיו לבנו במתנה וב' בנותיו שיחלקו בשוה ואם ימות

א' מהם שיורשו הנשארי' בשוה ואם ימותו ב' מהם יירש הנשאר הכל ואם ימותו שלשתן יהי' להקדש חלק הבן הוא ירושה ואין לו הפסק. ואף מה שזכה אח"כ מן הבנות נעשה לו ירושה ואין לו הפסק ואם מת הבן תחלה ואח"כ הבנות זא"ז מה שירשה האחרונה מהבן והבת נעשה ירושה וא"ל הפסק ואין להקדש בהם כלום זולת חלקה שזכתה מכח המתנה דהיינו שליש נכסי' זוכה בהם ההקדש ואם מת הבן לבסוף אינו להקדש כלום ע"ש:

[שו"ע] **בן מכלל הבנים**. נ"ב ע' בב"י לקמן סי' רנג ובד"מ שם אות ז':

[הגה] **לדון בדיני ישראל**. נ"ב עי' תשו' מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' ו':

[שו"ע] **אלא מה ששייר ראשון**. נ"ב ואם אמר נכסיי מכורי' לך ואחריך מכורי' לפלוני. ע' השגות הראב"ד ר"פ כג מה' מכירה:

[שו"ע] **ראוי ליורשו**. נ"ב ובמקום שיש בכור ופשוטים ואמר לפשוט נכסי לך ואחריך לפ' לשון מתנה הוא ויש לו הפסק תשו' מהר"י בי רב סי' לב וע' לקמן סי' רפא ס"ו:

[ש"ך אות ג] **מור"ם ס"ז בהגה**. נ"ב לא הבנתי דבהגה ס"ז מיירי באומר ואחריך מהיום לפ' ומהני מהיום שיכול להפסיק כיון דהב' זוכה למפרע. אבל הכא לענין שנתן הראשון מהיום י"ל דירושה אין לה הפסק וע' מוהרי"ט ח"ב חח"מ סי' ע"ד דמלישנא אבל הבריא דקדק לדינא בשכ"מ במקצת בקנין או בכולה במהיום בקנין אמרי' לגבי ירושה אין לה הפסק עוד כתב שם דגם בבריא דוקא באומר לבן בין הבנים אבל אמר לבנו יחידו ואחריך לפ' לא זכה פלו' דגם בבריא בעי' דלא אפשט' אם יכול להורישׁ בן בין הבנים ומספק א"י להוציא מידו:

[שו"ע] **ופירש ואמר**. נ"ב ע' מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' ע"ד דזהו דוקא בבן בין הבנים אבל בבנו יחידי גם בכה"ג לא נעקר הנחלה ממנו וא"ל הפסק וכ"כ עוד שם בסי' ו' ובעיקר דיני דהרמב"ם דבל' זה לא משום ירושה יש לו הפסק. כתב הריב"ש סי' קסז אין טעמו ברור וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל וכ"נ דעת הרשב"א בתשו' וכו' גם בגמ' נראה היפוך סברת הרמב"ם בזה וע' תשו' תשב"ץ ח"ד חוט המשולש הטור השני סי' ב' בארוכה:

[שו"ע] **אם נתנם מתנת שכ"מ**. נ"ב לשון הרשב"ם כגון דאומר מהיום ולאחר מיתה א"נ כשהי' שכ"מ נתנה. ועיין תשו' מהריב"ל ח"ב ס' ל"ה:

[הגה] **וכן נראה עיקר**. נ"ב עיין בית מאיר סי' ק' ס"ג:

[הגה] **לי או ליורשי**. נ"ב ודוקא יורשים ממש אבל אחריך לנכדיי ובני קיימי' אם מכרן הראשון מהני. ריב"א בהגהת מרדכי ב"ב. ועיין ב"ש אה"ע סי' ק"ז ס"ק י"ז ובח"מ שם:

[הגה] **אינו אלא שופרא דשטרא ויש חולקים**. נ"ב קאי אדלעיל נכסי לפלוני ואחריו מעכשיו ליורשי תשובת שבות יעקב ח"ב סי' קכ"ב:

[שו"ע] **שכ"מ שאמר**. נ"ב כלשון זה איתא ברי"ו נכ"ג ה"ד ועיין נתיבות משפט שם דהעלה בצ"ע דאמאי נקטו דוקא בשכ"מ ולא בבריא:

[שו"ע] **הנותן מתנה**. נ"ב אמר ליתן תבואה אינו בכללו אלא ה' מינים בלבד וכן אמר מן עללת' דעללת' היא תרבס של תבואה כן מבואר בנדרים דף נ"ה ובהרא"ש שם וכן פסקי' ביו"ד סי' רי"ו:

[ש"ך אות יא] **הוי בכלל ל' מטלטלי'**. נ"ב וזה שלא כהרמ"א סי"ב דלהמבי"ט לא מהני תפיסה דדוקא בנכסי מספקי' אבל לא במטלטלי':

[שו"ע] **אמר נכסי**. נ"ב פ"ב דבכורים משנה י"א הכותב חיתו ובהמתו לבנו לא כתב לו את הכוי. ועיין רמב"ם דמפרש חייתו או בהמתו מש"ה הממע"ה אבל בכתב לו שניהם קנה ממנ"פ וכן לפי' הר"ש שם למאי דפסקי' נדרים י"ט דמעייל בספיקא. וצ"ע דהשמיטו הפוסקי' משנה זו ועיין לעיל סי' רי"ח סכ"ד ובש"ך שם:

[הגה] **שמקרי בגד**. נ"ב אין תפילין בכלל לשון מלבושים דאין דרך ב"א לכללם בלשון מלבושים. תשו' תולדת אדם להרשב"א סי' קפ"ג ועיין תשובת שבות יעקב א"ח סי' כ"ד דמנעלים בכלל מלבושים ועיין כ"מ פ"ה מהל' שבועות ה' י"ח בסופו:

[שו"ע] **דשטרות בכלל נכסי**. נ"ב אבל מע"פ י"ל דאינו בכלל נכסי. תשו' הראנ"ח ח"א סי' ע"ז:

סימן רנ

[שו"ע] **מתנת שכ"מ**. נ"ב דוקא כשנותן משלו. אבל אם אחר עשאו שליח להקנות לאחרים ונתן זה השליח במתנת שכ"מ לא מהני דע"ז לא תקנו חז"ל להיות ככומ"ס. כ"נ בספר כתיבה בקונטרס אחרון סי' צ' ס"ק כ"ד ובבית מאיר שם סק"י קטן שנתן במתנת שכ"מ במטלטלי' מהני אבל לא בקרקע כדאית' לעיל סי' רל"ה:

[הגה] **וי"א דבריו קיימי'**. נ"ב ע' תשובת מהריב"ל ח"א סי' נ"ט ובתשובת רמ"א סי' כ':

[הגה] **אם עמד חוזר**. נ"ב משמע דוקא עמד אבל מת נתקיים המתנה וכן משמע להדיא מקור הדין ברשב"א בשו"ת סס"י תתקע"ה ותשובת הרמב"ן סי' ו' וע' תשובת הריב"ש כ' וז"ל בצוואה דכתב בה אף אם יתרפא תהא צוואתו קיימת הוי דברים בעלמא דהרי אין כאן שכ"מ וכל שמוציא מכלל שאר צוואת שכ"מ אין מקיימי' דבריו כמו דאין מקיימי' מתנת שכ"מ במקצת אף אם מת וצ"ע:

[שו"ע] **אומדין אותו**. נ"ב ודעת רמב"ן דלא בעי' אומד אא"כ אמר בפירש אם אמות מחולי זה:

[שו"ע] **אם עמד נתבטל**. נ"ב ובנ"י דף רכ"ה ע"א כ' וז"ל אמר המחבר הא דאמרי' כל שאלו עמד חוזר וכו' לאו כללא היא וכו' והורי' במקדיש כל נכסיו ומכר כל נכסיו וכו' מבואר דס"ל דאף אם בהקדש עמד חוזר ומ"מ דוקא בעמד אבל בלא עמד לא. אבל בתשו' הרשב"א ח"ג סי' קכ"ב דחה זה והעלה דל"ש וכן מוכח דעת תוס' סוף ב"ב ד"ה שכ"מ וע' מחנה אפרים הל' צדקה סי' ג':

[ש"ך אות א] **לעיל סס"י קכ"ה**. נ"ב שם מבואר דדוקא בעמד. אבל בלא עמד א"י לחזור וא"כ ממילא דברי הרשב"א כפשטן דההיא דשכ"מ שהקדישו מיירי שמסר ליד ההקדש וכיון דלא עמד א"י לחזור וצ"ע ומ"ש הש"ך בכוונת הרשב"א שמסרה שהי' המתנה מהיום קשה א"כ בלא מסר ג"כ א"י לחזור כיון דאמר מהיום הוי כמתנת בריא כדלקמן ס"ט:

[הגה] **לחזור כמו במתנה**. נ"ב ואם עמד ולא חזר בו בפירוש ואח"כ מת ע' תשובת הראנ"ח ח"ב סי' ל"ה:

[שו"ע] **אם עמד חוזר**. נ"ב בתשו' הרשב"א ח"ג סי' קכ"ב כ' דדוקא בחזר בפירוש אבל בסתמא בעמד לא נתבטל המכר ע"ש ודוקא דזכה הלוקח בקנין. אבל בדיבור בעלמא אף דמכר כל נכסיו ומת לא נתקיים המכירה דדוקא במתנה תקנו שיהי' קיים בדיבורו אבל לא במכירה:

[סמ"ע אות י] **לא הוי גומר בדעתו**. נ"ב עי' בתה"ד סי' שכ"א:

[באר הגולה אות ט] **הרי זה כמו שמכר חצירו**. נ"ב בפשוטו י"ל כמ"ש הרשב"א סי' א' נ"ח דהטעם שם דאיכא הוכחה כיון דעשה קנין. ולפ"ז י"ל לדינא דבהקדיש נכסיו בענין שגלוי שזה כל נכסיו. לא חיישי' שמא יש לו נכסים במדה"י ויכול לחזור וגרע מקנין בהדיוט דאף דאמרי' דלגבוה כקנין דמי מ"מ ליכא הוכחה דקנין ולא מפקי' מספק. ומ"מ יש לדון דהוה ס"ס דבהקדיש גם בכל נכסיו גמר ומקני ספק דיש לו נכסים במדה"י וצ"ע לדינא:

[הגה] **כדי פרנסתו**. נ"ב ואם חייב לאחרים לא מקרי שיור דהא בע"ח נוטלן תשו' הרא"ש כלל ע"ח אולם מדברי הנ"י דף ר"כ לא משמע כן:

[שו"ע] **גוסס מתנתו מתנה**. נ"ב וכן יכולי' לזכות לגוסס ומשו"ה אם אומר נכסי לך עם פטירתך זכה בהם. תשובת הרשב"א שבב"י סי' רנ"ז מחודש א':

[שו"ע] **ואם ניצל ועמד**. נ"ב ובמפרש בים ויצא בשיירא צריך שישוב אל עירו ואל ארצו או שיקבע דירה במקום ידוע מהריק"ש. וע' תשובת משאת משה סי' ח' כתב בשם תשובת רש"ך דביוצא בשיירא בעי' דוקא שמת בדרך אבל בבא לעיר שיצא לשם ואח"כ מת בטל המתנה גם כ' שם דוקא כשנתן בשעת שיצא לשיירא. אבל לא בנותן איזה ימי' מקודם:

[סמ"ע אות כב] **ונותנים במקצת לומר**. נ"ב אפי' בנותנים כל נכסיהם לא מקרי מתנת שכ"מ כ"ז מבואר בהרא"ש:

[הגה] **וי"א דה"ה משכ"מ**. נ"ב וע' נ"י דף רכ"ח ע"א בסופו ובדף רכ"ט ע"א בתחלתו וצ"ע ועיין תוס' גיטין דף ט' ע"א ד"ה ואינו חוזר וע' תשו' הראנ"ח ח"ב סי' צ':

[הגה] **בטילה כן נ"ל**. ואם נכתב במפורש שהי' מצוה מחמת מיתה וגם נכתב מעכשיו עיין תשובת מהריב"ל ח"א סי' ס"א. ועיין ספר קרית מלך רב בתשובותיו סי' ב' ג' ד' דאע"פ שכתב תחלה דמצוה מחמת מיתה ונתן מתנתו לאח"מ אין זה מוציא מידי ודאי מעכשיו הכותב בסופו ואני מצרפים שניהם והוי מתנה מהיום ולאחר מיתה הריטב"א. ועיין תשובת מהריב"ל ח"ד סי' כ"ו ובתשובת בני משה סי' ד':

[שו"ע] **ואם קנו מידו**. נ"ב ואם הי' בתוך המתנה מחילת חוב ולא קנו מידו. י"ל ג"כ דחיישי' שמא יש לו נכסים במדה"י והוי מתנת בריא וזכה בחובו בלא קנין. והיינו לטעם הרא"ש דמספק אומדנא לא מבטלי' המתנה אבל לטעמא דהרשב"א שכתבתי בגליון הסמ"ע סק"י דל"ש הכא וא"כ י"ל כיון דהוי ספק במחילה לא זכה אף שהוא מוחזק כמ"ש לקמן סי' רנ"א ס"ק ו' ודו"ק:

[שו"ע] **והאחרון הוא מתנת שכ"מ**. נ"ב היינו היכי דלהראשונים הי' קנין אבל בלא קנין כיון דלא קנו הראשונים הוי לגבי האחרון מתנה במקצת פרישה. וכ"כ בשו"ת ראש יוסף למהר"י אשקפה דף ט' ע"א:

[שו"ע] **אם מת אפי' בלא קנין**. נ"ב ומכ"ש בקנין ויפוי כח אבל בקנין לחוד גרע דאפי' לאח"מ לא קנה. ואף לסברת הרמ"ה לקמן ס"כ התם דוקא כשחזר ונותן ממה שנתן להראשון ונותנו להשני. משא"כ הכא שאינו חוזר אלא שנותן אח"כ המותר להשני פרישה:

[סמ"ע אות לו] **דגם בזה מהני**. נ"ב ע' תשו' שב יעקב חאה"ע סי' כ"ו דף ע"ב ע"א:

[שו"ע] **ש"מ שכ' לאחר**. נ"ב נתן מקצת נכסי' במצוה מחמת מיתה ואח"כ אמר נכסי לפלוני חוץ מזה שנתתי לצדקה הוי חזרה מהראשון ונכלל גם מתנת הראשון בלשון נכסיי. תשובת מיימ' ס' קנין סי' ב':

[שו"ע] **מצוה מחמת מיתה**. נ"ב וה"ה במסוכן:

[שו"ע] **ויש מי שאומר דהו"ה**. נ"ב עיין תשו' מהרי"ט חח"מ סי' נ' וצ"ע:
[הגה] **פסקי מהרא"י סי' קל"ט**. נ"ב עיין תשו' בתי כהונה בית ועד בלשונות הפוסקים סי' י"ח:
[ש"ך אות יח] **ברשד"ם**. נ"ב ובתשו' תשב"ץ ח"ד חוט המשולש טור ג' סי' ל"ב:
[הגה] **וא"צ בזה יפוי כח**. נ"ב תמהני הא לעיל סי' רמ"ו ס"ה /ס"ח/ מבואר ההיפוך וצ"ע אח"ז ראיתי דתמה בזה הט"ז. וגם בספר בית מאיר סי' ק"ז:
[הגה] **מקרי צוואת שכ"מ**. נ"ב בפסקי מהרא"י שם כתב עלה מ"מ לא ברירא לי לאפוקי עלייהו ממון מחזקתו וכו' וכן הב"י לקמן סי' רנ"ג מחודש ט"ז העתיק דברי מהרא"י אלו וכתבו ואח"כ גמגם בדבר עכ"ל. וצ"ע:
[סמ"ע אות עא] **שאם זיכה במקצת**. נ"ב עיין לעיל סי' ל"ט ס' י"ד ובתומים שם ס"ק כ"ו:
[שו"ע] **אין בדבריהם כלום**. נ"ב דמסתמ' כאן נמצא וכאן הי' עיין מרדכי הובא בב"י סס"י רנ"ז:

סימן רנב

[שו"ע] **לפיכך מוציאין**. נ"ב באו"ת בדינא תפיסה אות קכ"ד בסופו כתב דאין לטעון ק"ל כהראב"ד. דמע"פ אינו גובה ממתנת שכ"מ ואולי ממטלטלי דמתנת שכ"מ י"ל דיכול לומר ק"ל דבכה"ג לא תקנו הגאונים. עיין אה"ע סי' נ"ג ס"כ בהגה ובבית מאיר שם:
[הגה] **אין גובאת כתובתה**. נ"ב עיין אה"ע סי' ק"ו ס"ב בהגה:
[סמ"ע אות א] **כיון שקדם וגבה**. נ"ב זה תמוה וראיתי דעמד ע"ז ג"כ בספר בית מאיר בתשובה סי' ו':
[שו"ע] **מצוה לקד"ח**. נ"ב ובקטן ל"א מצוה לקדה"מ מרדכי פרק מי שמת ועיין לעיל רס"י ל"ה:
[שו"ע] **שנותנו עכשיו**. נ"ב אם הפקיד בידו ואמר אם אצטרך אקחנו ממך. ואם אמות תתן לפלוני לא מקרי הושלש לשם כך. כיון דעיקר המסירה לידו הי' לצורך עצמו. ד"מ בשם מרדכי:
[הגה] **מי שנשבע או נדר**. נ"ב עיין תשו' הרמ"א סי' מ"ח ותשו' אמונת שמואל סי' נ"ט. ותשו' מהרא"ם טראני ח"ב סי' צ"ט:

סימן רנג

[באר הגולה אות ב] **ופי' הב"ח דאיירי**. נ"ב וכן פי' בדרישה דהטור ס"ל בזה כתוס' דבמעכשיו אם ימות מקרי נחלה לענין זה אבל בשיטה מקובצת בשם רבינו יונה חולק

בזה בכה"ג כיון דקנה למפרע לא מקרי נחלה ופי' להסוגי' בע"א דכיון דחזי' בעלמא בקנין דאין דעת נגמרת בקנין עד לבתר דסליק מההי' עניינא כ"ש דאין דעתו נגמרת בצוואתו עד דסליק מההי' עניינא. ויש לחוש שמא בההי' שעת' חזר בו בלבו ואין עליהם תורת דיינ' באותו שעה דשמא לחזרה קאי ואין עליהם שם דיינ' עד דנגמר הצוואה בהסכמה וישוב דעתו ע"ש. משמע דלפי"ז במתנת שלנו מה שדנו קודם דסילק מההי' ענייני לא מהני. אבל לבתר דסליק אף לכתחילה יכולי' לדון. אף דיכול לחזור. מ"מ אינו עומד לחזרה:

[שו"ע] **ואין עושים דין**. נ"ב אפי' אם פירש השכ"מ ואמר עדי יהי' דיין הצוואה אעפ"כ לא ידון אחר שהעיד. רשב"א בתשו' סי' ק"ל הובא בב"י לעיל סי' ז':

[שו"ע] **ואם אמר אני מניח**. נ"ב אם נכתב בצוואה צות' להניח לפלוני. עיין בב"י כאן:

[שו"ע] **הוי לשון מתנה**. נ"ב עיין תשו' תשב"ץ חוט המשולש הטור הא' סי' כ"ג כתב בשם הרשב"א דה"ה באומר אני עוזב לפלוני ועיי"ש בדיני' אלו ועיין בספר תורת חיים למהרח"ש ח"א סי' ב' בשם מורו דאני עוזב גרע מאני מניח ולא מהני:

[ש"ך אות ב] **ובתשובת ר"מ אלשיך**. נ"ב ובתשו' מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' נ"ג:

[ש"ך אות ד] **ובתשו' רשד"ם**. נ"ב ובתשובת מהרח"ש סי' ב' ועיין תשו' מגיד מראשית למהר"א אלפנדרי סי' ז' כתב בשם המהרי"ט דבבן בין הבנים מהני לשון אני מניח בתורת ירושה. ובתשו' רד"ך בית ל' ובתשו' פני משה ח"א סי' ל"ד:

[שו"ע] **אין מתנתו**. נ"ב ואפי' שייר. ואינו דומה לדלעיל רס"י רמ"ז כיון דאמר כמדומ' וכו'. שו"ת יכין ובועז ח"א סי' א':

[שו"ע] **אפי' מת הבן**. נ"ב הרמב"ם דימה זה לדינא דלקמן סי' רע"ה ס"ל:

[הגה] **שהוא פשוט בירושתו**. נ"ב עיין ב"י לקמן סי' רפ"א מחודש א' בשם הרשב"א. ועיין שו"ת הר"א ששון סי' קמ"ו:

[שו"ע] **סתם לבני פלוני**. נ"ב עיין תשב"ץ ח"ד חוט המשולש הטור השני סי' ז':

[שו"ע] **ואם יצא עליו שט"ח גובה**. נ"ב ואם בתוך המתנות הי' מתנה להקדש י"ל דהקדש גמר ומקדיש מיד והוי מתנת בריא ואינך הוי מתנת שכ"מ וחל לאחר מיתה. ואינו גובה מהקדש ותליא בהאיבעי' הקדיש כל נכסיו מהו עיין סי' ר"נ ס"ג ועיין תשב"ץ ח"ד הטור השני סי' ז' ודו"ק:

[שו"ע] **ואחריו ת' לפלוני**. נ"ב ואם מונה והולך פרטי' בצוואה ומסמן בסדר אלפא ביתא י"ל דהוי כמו מאחריו. עבודת הגרשוני סי' מ"ד:

[שו"ע] **תנו ר' זוז לפלוני בני**. נ"ב בטור כתב אח"ז בשם תשובת הרא"ש יעקב שציוה מחמת מיתה שיתנו מנכסיו לבתו ב' שלישים והשליש ישאר למי שראוי ליורשו. ויש לו בן. צריך הוא לפרוע לבע"ח. ואפי' הזכיר בלשון נתונה לבן ירושה היא. ועיין דרישה דכתב ליישב כיון דלא כתב סכום ידוע לבנו אלא שליש נכסי' ועיין תשובת הראנ"ח סי' ל"א ובשו"ת עבה"ג סי' מ"ד ובתשו' יכין ובועז ס"כ:

[שו"ע] **איזה מהם שירצה**. נ"ב עיין תשובת הראנ"ח ח"א סי' ע"ז די"ל דוקא בב' מתנות אבל באומר תנו לפלוני ויעשה דבר זה לטובתי י"ל דהוי כמו תנאי עיי"ש ועיין בר"ן נדרים דף מ"ח ע"א ד"ה ל"ש:

[שו"ע] **וכן אם הוזל**. נ"ב ודעת הרמב"ן גיטין בחי' דבאומר תנו לו מדמי יינו ר' זוז והוזל יפחתו לו וכ"כ בתשו' הרמב"ן סי' ס"ב הובא בב"י סי' זה מחודש ח':

[הגה] **ונאבד צריכי' ליתן**. נ"ב במקור הדין בב"י מבואר דמפסיד לפי החשבון כל נכסיו דאינו דומה להה' דתנו לו ר' זוז מייני. אמנם בתשו' הרמב"ן סי' ס"ב מבואר דס"ל דדמי ממש להתם ואינו מפסיד כלום והביאו הב"י מחודש ח' וכן מבואר בתשובת הרשב"א סי' אלף נ"ה. וכן מבואר דעת הריטב"א בב"י כאן. אולם דעת הר"ן דמאי דקאמר מנכסי הוי כאמר משלי ואינו מקנה לו רק מנה טבועה ואם נאבדו הטבועים מפסיד הכל וכן פסק המחבר לקמן סי"ט וצ"ע:

[שו"ע] **מחזיק פחות מק"כ**. נ"ב נלענ"ד דלא מבעי' שאין לו בית מחזיק ק"י וכדומה אלא אף אם יש לו בית מחזיק פ' או צ' מ"מ כיון דאמרי' דטעה דלמא טעה וחשב דהך בית הקטן מחזיק מאה:

[הגה] **דאם אמר ליתן להשיאה**. נ"ב עיין תה"ד סי' ש"נ דאם נתן כן לבתו או לבת בתו כיון דדעתו קרובה לה לכ"ע זכתה בהם מיד ועיין תשובת הראנ"ח ח"ב סימן צ':

[סמ"ע אות לה] **מיד ברשותה ליתן לה דא"כ הוי הריווח**. נ"ב לענ"ד הא באומר תנו ת' זוזי מחמרא דצריך ליתן מיד ומ"מ הוקר' הריווח ליורשי' והוזל ההפסד ליורשי' כיון דתולה המעות בחמרא. וה"נ הכא דאמר חפיצים בר' זוז משמע דצריך ליתן חפיצים. דצריכי' ליתן חפיצים עד שישוו ת' זוז והוי כתנו ת' זוזי מחמרא. ודברי הרשב"א רק בקוצב סך מסויים כיון דאמר תנו מיד זכתה במעות כך. ועיין בב"י דמתקשה על כפל בדין בטור. דהא דין דכאן נשמע מההיא דס' כ"ז דת' זוזי מחמרא ועיי"ש ובפרישה ובב"ח מה שתירצו הרי דס"ל בפשיטות דחפיצים בר' זוז דמי ממש לת' זוזי מחמרא וא"כ ע"כ הרשב"א מודה בזה ודברי הרשב"א באינו תולה בחפיצים וברור:

[סמ"ע בא"ד] **וצ"ע דלא מצאתי**. נ"ב עיין תשו' בית יעקב סי' כ"ג:

[סמ"ע אות לז] **א"נ דמתו בניו**. נ"ב עמ"ש לקמן סי' רפ"א ס"א בגליון:

[ש"ך אות כד] **ודברי הסמ"ע אינם מובנים לי**. נ"ב לא ידעתי הא מובנים היטב דדוקא במפרש בהדי' דנותן במתנת שכ"מ גם במקצת א"צ קנין כדאיתא שם סי' ר"נ ס"ט וא"כ זהו נכלל במ"ש המחבר והנ"מ במצוה מחמת מיתה או במחליף וכו' והיינו ממילא וה"ה במפרש במתנת שכ"מ וא"כ מה דכתב עלה אבל היכי דלא אקני היינו דלא אמר במפורש במתנת שכ"מ וא"כ שפיר הקשה הסמ"ע:

[הגה] **דמנה ממש**. נ"ב ובהקדיש זכה ההקדש תשו' לחם רב סי' ר"נ:

[הגה] **מהרי"ק שרש צ"ד**. נ"ב ומבואר שם דאפי' באמר ליתן לבתו ול"א כיון דדעתו קרובה לבתו ל"ח מנה קבר:

[ש"ך אות כט] **ועיין תשו' מהר"א ששון**. נ"ב ובתשו' הר"ם אלשיך סי' ד':

[ש"ך אות לא] **ובב"ח פי' בע"א**. נ"ב ועיין תשו' עבה"ג סי' י"ב ובתשו' מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' ל"ב וצ"ה ובתשובת תשב"ץ ח"ב סי' רל"ה ובמ"ל פט"ו הי"א מהל' טוען ד"ה מעתה חוזרני והנה לטעם הב"ח דכיון דא"י להקנות חוב וברי במעמד שלשתן א"כ ליתא בברי לכאורה ביש לו משכון מהני. דהא יכול להקנות המשכון כדאיתא ביו"ד סי' קס"ט ס"ח:

[שו"ע] **שכ"מ שאמר**. נ"ב אם אמר יזכה. יזכה וידור בבית מהני תשו' מבי"ט ח"א סי' קל"ו:

[שו"ע] **בבית זה**. נ"ב ואף במכר בית לראובן ולא כתב לו מתהום ארעא ועד רום רקיע בענין שאין האויר נקנה להלוקח ונשאר להמוכר דהדין דמוריש זכותו לבניו אבל א"י למוכרו לאחרים כדלעיל סי' רי"ד ס"ה בהגה. ה"נ א"י ליתן במתנת שכ"מ כ"כ הב"י כאן בשם הר"ן:

[שו"ע] **לא אמר כלום**. נ"ב ואם אותו פלוני דר בו כבר בבית הנותן. ואמר הנותן שידור בו עשרים שנים דעת הרשד"ם סי' שכ"ג דמהני והרש"ך ח"א סי' קע"ז חולק עליו וכן בתשובת מהר"י אדריב"י סי' קל"ה:

[שו"ע] **עד זמן פלוני**. נ"ב עיין תשו' מהראנ"ח ח"א סי' ק"כ ובתשובת שי למורא סי' ל"ב ובתשובת בני יעקב דס"א וס"ב:

[שו"ע] **נתבטלה המתנה**. נ"ב וכן באומר המבשרני שילדה אשתי זכר יטול מנה ואם נקיבה מאתיים וילדה תאומי' אין לו כלום. כך מבואר בתשו' הרא"ש שם ועיין בנ"י:

[שו"ע] **אחד מהם ת"ח ת"ח קודם**. נ"ב אם אמר דרך מתנה נכסי לקרובי י"ל דג"כ ליתן לקרוביו ת"ח אף שיש אחר לו שקרוב לו טפי כ"כ הרמב"ן בחי' בב"י דל"ג. ועיין נ"י

פרק מי שמת בשם הריטב"א באומר נכסיי לקרובותי יש בכלל כל הקרובים הפסולים לו לעדות. והובא בב"י לעיל סס"י רמ"ו ועיין קצות החושן שם:

[שו"ע] **כל מי שדעתם נוטה**. נ"ב אם יש ע"א שהמצוה כוון לזה אף אם הוא קרוב אם אינו נוגע הדברים נראים שכן הוא וזוכה מדין שודא הר"ן בשו"ת סי' ע"ה:

[ש"ך אות לח] **ע"ש ריא"ז**. נ"ב ועיין תשובת שבות יעקב ח"א סי' קסט:

[שו"ע] **מממונו מתנות**. נ"ב אף אם הם מתנת שכ"מ דרישה. ואם לא שייר כלום בנכסים יש לעיין אם המקבל מתנת שכ"מ חייב לקוברו בק"ו מיורשים עיין ב"ש אה"ע סי' צ"ג ס"ק ל"ב ובמנחת יעקב בתשו' סי' ח':

[סמ"ע אות עה] **הכל בכלל**. נ"ב ואם בא למעט האמצעי' הי' לו לכתוב בבתים שאני דר ומשמע בהן בבתים העליונים או התחתונים שלשון זה הי' אפשר לומר דלא בא אלא למעט ולומר דוקא בעליונים או בתחתונים אבל עכשיו שכתב הן בלשון זה תוספת ביאור שלעין יפה היא ונמצא עליונות דקאמר כל עליונות ועליון שבעליונים. עכ"ל הרשב"א:

סימן רנה

[ש"ך אות ג] **וכבר הארכתי**. נ"ב ועיין תשו' הר"ם אלשיך סי' ז':

[ש"ך אות ו ד"ה ולפי מ"ש דהקדש וכו'] **תדע דהא אמרי**. נ"ב וכ"כ בשו"ת מנחם עזרי' סי' ס"ב:

[שו"ע] **שכ"מ שהודה**. נ"ב שכ"מ שצוה בפני א' או בפני קרובו ובשעת מיתתו אמר בפני עדים עשו כל מה שיאמר פלוני שצויתי בפניו. הפלוני נאמן בכל מה שאומר תשו' תשב"ץ ח"ג סי' קנ"ה:

[שו"ע] **דברי חלומות**. נ"ב עיין תשו' תשב"ץ ח"ב סי' קכ"ח ובש"ך לקמן סי' של"ג ס"ק כ"ה:

סימן רנו

[שו"ע] **שלשון ירושה ומתנה**. נ"ב והא דלא מהני בעוקר אומר לא משום ירושה אני נותן אלא משום מתנה דבכה"ג הוי מתנה כמ"ש הרמב"ם והיא בש"ע לעיל סי' רמ"ח דיכול להפסיקו. היינו באין לו רק בן אחד דבכה"ג אף בלשון עקירה שם יורש עליו. ובאמת כה"ג גם באחריך אינו יכול להפסיקו. אבל אם הי' לגר איזה בנים ונתן נכסיו לאחד מהם ואמר לא משום ירושה וכו' מהני להרמב"ם. מהרי"ט חח"מ סי' ו' וסי' ע"ד:

[שו"ע] **או לעכו"ם**. נ"ב וכן למומר עכו"ם עיין תשו' מבי"ט ח"ב סי' קכ"ב:

סימן רנז

[הגה] **לאחר ל' יום לא קדיש**. נ"ב עיין תשו' בני חיי' לכנה"ג חח"מ סי' קצ"ו:

[ש"ך אות ג] **בכלל לשון בני בניו**. נ"ב עיין תשו' שבות יעקב ח"א סי' קע"ג:

[הגה] **ושמשים הצריכים**. נ"ב בשו"ת הרשב"א איתא שייר לאשתו או לשמשו עיי"ש משמע דשניהם גם לזו דאשתו לא שרי' לי' רק משום דלא גרע ממשמש:

סימן רנח

[הגה] **אין אומר זמן ש"ש**. נ"ב עיין תשו' הראנ"ח ח"ב סי' צ':

סימן רנט

[שו"ע] **הרואה אבידה**. נ"ב כתב הר"ן והרשב"א והרא"ש בפסקי נדרים דף מ"א ע"ב דמצוה לרופא לרפאות בהמת חבירו ואין לך השבה גדולה מזו. והרא"ש בפירושיו שם ובתשו' שם לא כ"כ:

[סמ"ע אות י] **ומיהו צריך**. נ"ב לענ"ד יש לדון בזה טובא לפי"מ דמבואר היסוד בהרמב"ן במלחמות בסוגי' דראה סלע לפני יאוש בדף כ"ו ע"ב דהא דלא מהני יאוש באבידה אחר שבא לידו כיון דהוא שומר אבידה ובפקדון אצלו עדיין ביד בעלים. והוי כמונח בחצר הבעלים דלא מהני יאוש. אבל בהגביה ע"מ לגוזלו כיון דמחזיקו /דאין מחזיקו/ בשביל הבעלי' באמת מהני היאוש שלאח"כ עיי"ש. א"כ י"ל דהכא כיון דאיכא רוב נכרים והמוצא זוכה בו בהיתר דתולה בנכרי' ומחזיקו לעצמו ואין עליו שם שומר בזה מהני היאוש שלאח"כ בעוד שלא נודע להמוצא שהיא של ישראל וצ"ע לדינא:

[ש"ך אות ג] **להחזיר**. נ"ב עיין לעיל סי' י"ב ובב"ח שם ובתשו' צ"צ סי' פ"ט:

[שו"ע] **עוף הנמצא שם**. נ"ב עיין ש"ך יו"ד סי' א ס"ק י"ח:

סימן רס

[סמ"ע אות ב] **אלא הפקר גמור**. נ"ב לענ"ד זהו דעת יחידאה דנראה רובא דרבוואת' חולקי' ע"ז מדהוצרכו לתירוצם אחרים דמטמן הוי אבידה ממנו ומכל אדם. ובכותל מחציו ולחוץ דהוי חצר שאינו משתמר וכן בחנות ושולחני או משום דאין סופו להמצא אינו משום דאינו עולה על דעתו שיזכה חצרו דאינו רגיל לבוא בזה עיין לקמן סי' רס"ח בהגה או דבחנות ושולחני הוי באסור' אתא לידי' משמע דכולהו לא ס"ל כסברת רבינו ברוך:

[סמ"ע אות כה] **שלא יכנסו הבהמות**. נ"ב וזהו פירש"י דכרכת' היינו דמכח זה אין השרצים הולכים לשם אבל מלשון הרמב"ם והטור והמחבר משמע דהטעם דדוקא מסתמא הוי יאוש. אבל ע"י שהיקף מחיצות. הרי חזי' דמקפיד. ואינו מייאש. ונ"מ לדינא דהיקף גדר ומת דלטעמא דהרא"ש מה שנופל גם אחר מיתה אסור דהא ליכא שרצים אבל לטעם המחבר י"ל דגלוי דעת מועיל רק לאותו אדם עצמו. אבל לא ליורשים אחריו דדנין אותם כסתם ב"א דמייאש:

[סמ"ע אות מב] **דבזה כ"ע מודים דיחזקנו**. נ"ב נלענ"ד להמתיק טעם לשבח כיון דנוטלו ע"ד להשיב. ונתייאשו הבעלים אח"כ ולאחר יאוש נתכוון לגוזלה אינו עובר רק משום השב תשיבם כדאית' בסוגיין ולעיל רס"י ר"ס ועיין בתוס' משום דע"י יאוש יצא קצת מרשות בעלים ואין עליו רק עשה דהשב בזה מספק הינוח אינו מחוייב בספק בעשה ואפשר דאף בודאי הינוח כיון דאין בו סי' וא"א לברר הבעלים אין עליו העשה אח"כ ראיתי בדרישה ומשמע להדי' כדברי עיי"ש ולפי"ז יהא הדין דאסור להשתמש בו ולהחזיקו לעצמו עד דמשערי' דנודע לבעלים ונתייאשו:

[הגה] **לא הוליכו לביתו**. נ"ב משמע דקאי גם על יש בו סי' דלא אמרי' דנתחייב בהשבה דשמא הוא דרך נפילה וצ"ל דבמשתמר לגמרי אמרי' דמסתמא הוא דרך הינוח ובודאי הינוח הוא:

[הגה] **אפי' ספק הינוח יש בו סי'**. נ"ב הלשון אפי' קשה דאדרבא יותר רבות' דאפי' ודאי הינוח נוטל ומכריז כיון דהוא משתמר קצת וכדאית' להדיא בטור וצ"ל דלשנא ואפי' קאי אסיפא דאפי' ספק הינוח לא יטול באין בו סי' ודעת הר"ן בשיטה מקובצת דלא יטול אלא בב' למעליות' דהיינו ספק הינוח ומשתמר קצת ויש בו סי'. אבל ספק הינוח ומשתמר לגמרי או ודאי הינוח ומשתמר קצת לא יטול:

סימן רסא

[ש"ך אות ב] **ע"ל סי' רס"ג**. נ"ב משמע דכוונת הש"ך כי היכי דהתם היכי דהתחיל להחזיר צריך להחזיר עד שיגיע לרשות בעלים. ה"נ הכא. אולם בא"ז הובא בשם הריטב"א לחלק דכיון דאינו חייב בה להשיב רק משום אבידת קרקע כל שמוצאה משם ומניחה למקום מרעה סגי דליכא בו משום הכישה נתחייב בה אבל אלו הי' משום השבת אבידה גופו ואבידת קרקע:

סימן רסב

[סמ"ע אות ד] **אתפוש גם אני**. נ"ב עיין לעיל סי' ע"ה בסמ"ע ס"ק מ"ט:

[הגה] **מי שיש לו חוב**. נ"ב עיין לעיל סי' צ"ח ס"א:

[סמ"ע אות מו] **צ"ע בזה"ז**. נ"ב בספר גן המלך אות קמ"ו כתב דאף בזה"ז דנין להההיא דינא דהכא:

סימן רסג

[הגה] **ויש חולקים**. נ"ב עמ"ש בגליון לעיל סי' כ"ח ס"ה:

סימן רסד

[הגה] **ונ"ל דוקא שירד**. נ"ב עיין שו"ת רמ"א סי' פ"ו. ובשו"ת בני אהרן סי' ט"ו ובשו"ת שבות יעקב ח"א סי' קנ"ח:

[סמ"ע אות יח] **דיכול להתנצל**. נ"ב לכאורה מדברי תה"ד סי' שט"ז לא משמע כן דהתם הי' רק מניעת רווח בעסק ותלי לה הדין דהתם במחלוקת הרי"ף והרא"ש:

[שו"ע] **אין לו אלא שכרו**. נ"ב עיין לעיל סי' פ"א בש"ך ס"ק ו':

[הגה] **ובשדכנות**. נ"ב עיין תשב"ץ ח"ד סי' כ' ועיין בדיני שדכנות בשו"ת חוט השני סי' ג':

[סמ"ע אות כ] **עיין פרישה ודרישה**. נ"ב עיין תשו' לחם רב סי' רכ"ז:

[ש"ך אות יא] **עיין בתשו'**. נ"ב ועיין תשובת רשד"ם חיו"ד סי' ע"ט:

[ש"ך אות טו] **וכן נראה**. נ"ב עיין תשו' פנים מאירות ח"א סי' צ"ח ובשו"ת הראנ"ח ח"א סי' ג'. ובמחנה אפרים הלכות שכירות סי' מ"ו:

סימן רסו

[שו"ע] **אסור להחזיר**. נ"ב ואבידת מסור ע' לקמן סי' שפ"ח בש"ך ס"ק כ"ב:

סימן רסז

[ש"ך אות ב בסופו] **ולא ידעתי ל"ל כל הפלפל**. נ"ב ע' רמב"ן במלחמות פ"ב דבב"ק בסוגיא זרק כלי מראש הגג ובנ"י שם בשם הריטב"א:

[סמ"ע אות לו] **דהו"ל לכתבו שם**. נ"ב עיין אורים גדולים לימוד קס"ג:

[סמ"ע אות לח] **ואפשר שסמך**. נ"ב ע' מ"ש הש"ך סי' ע"ב ס"ק ל"א דדוקא בדמי אבידה איכא דס"ל דהוי ש"ש אבל אם הפקיד כלי אצל חבירו ואח"כ נתן לו רשות להשתמש כיון דלהדי' נתן לו רשות גרע טפי וחייב באונסי':

סימן רסח

[הגה] **ודלא כיש חולקים**. נ"ב עיין לעיל סי' קצ"ח ס' י"ב וצ"ע:

[שו"ע] **אבל העומד ברה"ר**. נ"ב עיין מסגרת השלחן לעיל סי' קצ"ד ס"ק ט' דאף להפוסקים דעכשיו אין לנו רה"ר היינו רק לענין שבת אבל לא לדין זה:

[סמ"ע אות ג] **ובטור כתב דהראב"ד**. נ"ב וכ"כ ב"י יו"ד סי' של"ד לענין ד"א אצל מנודה בשם קונדריסים ע"ש הראב"ד:

[סמ"ע אות טז] **כיון דדעת הנותן**. נ"ב ובדרישה כתב ומיהו משמרו לדעת הנותן או המוכר שעומדי' שם בעינן ע"ש. ועמ"ש לעיל סי' ר"ב בסמ"ע סק"כ בגליון:

סימן רסט

[שו"ע] **המגביה**. נ"ב וכן בשנפל המציאה בתוך ד"א ואמר שיקנה ד' אמותיו חפץ זה לפלוני. ר"ן נדרים ל"ד ע"ב:

[שו"ע] **חרש ופקח כאחד**. נ"ב ובאם הגביה פקח כ"כ שאם ינוח החרש ידו יהי' נעקר מן הקרקע עיין בטור שכתב בזה מחלוקת הפוסקים דעת הראב"ד דקנה הלוקח ודעת הרא"ש דתפיסת חרש מבטלת קנוית הפקח וע' בב"ח ופרישה שכתב דדעת הראב"ד אם הגביה הפקח כ"כ הדין דקנה דל"ש אתי לאנצויי דיש להסביר להחרש כיון דהפקח הגביה כ"כ הוא קנה וממילא אם גם החרש הגביה קנה ג"כ כיון דפקח קנה גם הוא קנה דלא ליתי לאנצויי אבל אם החרש בלבד הגביה כ"כ ולא הפקח כיון דעכ"פ הפקח ל"ק ממילא לא שייך בטלית זה אתי לאנצויי ול"ק גם החרש:

[שו"ע] **אע"פ שאלו נתקו**. נ"ב עיין לעיל סי' קצ"ה בש"ך ס"ק ו':

[הגה] **ואין המגביה**. נ"ב עיין בב"ה. ודבריו מבוארים בארוכה בתשו' גאונים בתראי סי' כ"ג:

סימן רע

[שו"ע] **אינה יוצאה בדיינים**. נ"ב וגם אם מנדי' אותו ש"ך בספרו תקפו כהן סי' ל' ל"א ל"ב:

[הגה] **אם הרויחו**. נ"ב וכ"כ הרמב"ן בתשו' בתולדת אדם סי' ק"ה וכן מתבאר בתוס' בב"ק פ"ד ע"ב ד"ה וקתני וכן מבואר בש"ך יו"ד סי' ש"פ ס"ד אבל דעת העיטור אות כ' בדיני כתיבה דע"ז ע"ג דמע"י דבניו הסמוכים על שולחנו וכן בבתו משבגרו אינם של אב. ועיין תשובת שבות יעקב ח"א סי' ק"ה ובתשו' שיטה מקובצת סי' ל"ח ובמחנה אפרים הלכות זכייה ומתנה סי' ג':

[הגה] **ואם נתנו במתנה**. נ"ב עיין נ"י דכתב רבותא יותר אף אם אביו נתן לו המתנה ועיין תשו' מוה' בצלאל אשכנזי סי' ל"ח ודו"ק ובאם יכולים לזכות לאחרים על ידו. עיין בש"ע א"ח סי' שס"ו ודו"ק:

[הגה] **ללקט מציאות**. נ"ב ובאם גבה ש"ח פרועי' עיין לעיל סי' קע"ו סי"ב בהגה ועיין מוהריק"ש סס"י של"א:

סימן רעא

[סמ"ע אות ב] **דאוקי ממונא אחזקת מרא קמא**. נ"ב בדרישה סי' קצ"ז כתב דאם קנה חד לוקח מחד מוכר גמל בהנהגה וחמור במשיכה קנה א' ממנ"פ:

סימן רעב

[ש"ך אות ה] **עיין בב"ח**. נ"ב ובתשו' הב"ח סי' קנ"ג:

[ש"ך בא"ד] **ועיין בים של שלמה**. נ"ב ועיין תשו' חכם צבי סי' קל"ב:

סימן רעג

[שו"ע] **שאסור לחזור בו**. נ"ב עיין בתשו' ב"ח סי' קכ"ד שכתב דיכול להפקיר דבר שלא בא לעולם. וע' בקצות החושן סי' רי"א ובשו"ת מהרי"ט חאה"ע סי' מ' דכתב דאין להפקיר דשלב"ל או אינו ברשותו:

[שו"ע] **המפקיר לעניים**. נ"ב ע' ירושלמי רפ"ו דפיאה הובא בהר"ש שם דאם הפקיר לישראל ולא לנכרים או לאנשי עירו ולא לאחרים לא הוי הפקר לר"ל. ולר"י הוי הפקר והובא ג"כ בתוס' גיטין מ"ז ד"ה אדעתא:

[שו"ע] **עד שיגביהנו**. נ"ב וע' לעיל סי' קצ"ח ס"ד ועיין בתוס' בב"ק דכ"ט בחד תירוצא דאפי' אם להגבהה בעי' ג"ט מ"מ בהפקר סגי הגבהת טפח:

[שו"ע] **וכיוצא בהם**. נ"ב אווזין ותרנגולים שאבדו והלכו להם הוי הפקר. והמחזיק בהם זכה. תוס' חולין דף קל"ט:

סימן רעה

[שו"ע] **כדי לקנותה**. נ"ב עי' ט"ז סי' ר' ס"ח ולקמן סי' כ"א ובמ"ל פ"ב מהל' זכיי' ה"ט:

[שו"ע] **בא אחר**. נ"ב עיין ט"ז סי' רמ"ג ובהגהת חכ"צ שם ובשו"ת מהרי"ט ח"א סי' קכ"ו ובתומים בדיני תפיסות ס"ק י"ט ובמוהרי"ט חח"מ סי' מ"ח ובתשובת מאמר מרדכי סס"י נ':

[ש"ך אות ג] **אבל יותר נ"ל**. נ"ב עיין שו"ת מהרי"ט ח"א סי' ק"נ:

[שו"ע] **עד שיעשה מעשה**. נ"ב עיין רמב"ן בחי' פ' חזקת דף נ"ג בפירושו להתוס' דאם באו ב' להחזיק א' נעל וא' גדר שניהם קנו אבל נעלו שניהם לא קנו כלום:

[הגה] **דוקא ששכב**. נ"ב וה"ה ישב עליהן וערך שלחן ואכל אפילו בלא מצעות ת' מ"ב ח"ב בסוף הספר בחי' דינים:

[הגה] **והבא לפרוע ממנו**. נ"ב ולפ"ז מטלטלי דמיתמי לא משתעבד אינו גובה ממנו. ובאמת בהה"מ כתב דגם מטלטלי גובי' ממנו. ועיין בספר תולדת אדם המיוחסת להרמב"ן סי' סי"ז והוא ג"כ בתשו' תולדת אדם להרשב"א סי' רנ"ב דאם הי' המטלטלים מונחי' בחיי הגר. בזה דמיד שמת הגר זכה בהם אין הבע"ח גובה ממטלטלי'. אבל אם אח"כ החזיק אחר גובי':

[שו"ע] **מהיורשים ומלקוחות**. נ"ב עי' לעיל סי' רמ"ה בסמ"ע ס"ק י"ח ועיין חי' רשב"א בב"ק מ"ט. ובתשו' ת"א המיוחסת להרמב"ן סי' ס"ט ובס' בית מאיר לאה"ע סי' ק' ס"ב בהגה:

סימן רעו

[הגה] **ונכסיו הפקר**. נ"ב עיין שו"ת זקן אהרן סי' ק"צ:

סימן רעז

[שו"ע] **נוטל פי שניים**. נ"ב בן בכור ובת שיש לה שטח"ז חצי חלק זכר פשוט עיין תשובת שבות יעקב ח"ג סי' קע"ד:

[שם] נ"ב עי' מה שכתב בגליון לעיל סי' רי"ד בסמ"ע ס"ק כ"ו:

[שו"ע] **בנכסי אביו**. נ"ב פרק נערה דף פ"ג כתב וז"ל ובני האשה שכתובתה מרובה הי' אחד מהם בכור לאביו אינו נוטל פי שניים בנכסי אמו בכתובתה אלא רואי' כאלו חולקי' כל בני אביו כל הנכסים שהניח להם אביהם בשוה ונוטל זה חלק בכורה כחלק א' מן האחים כמבואר בקונטרס הראיות ועי' במ"ל:

[סמ"ע אות ו] **ואע"פ דעדיין**. נ"ב עי' ספר שב שמעתתא ז' פט"ז:

[שו"ע] **לפיכך בן ט'**. נ"ב בת' מהריב"ל ח"ג סי' מ"ד כתב ויש להסתפק אי היינו דידעי' בודאי דכלו חדשיו א"ד דבן ט' היינו סתם ולד לאפוקי בן ח' עכ"ל. ומדברי שארית יוסף בתשובה סי' כ"ה בסתם ולד שחי איזה שעות ומת ויצא לדון דהבא אחריו אינו בכור לכהן דנפל שיצא אין הבא אחריו בכור לנחלה (ובזה חלקו הסמ"ע והב"ח) משמע דדן הולד לנפל. ומ"מ לענ"ד הא קיי"ל דרוב ולדות הם ולד מעליא. ולענין נשאת לכהן סמכי'

דלא תבעי חליצה ואף אי הוי ספק בן קיימא הוי הבא אחריו ספק בכור דאינו נוטל פי שנים כדלקמן ס' י"א:

[ש"ך אות א] **וכ"כ רש"י**. נ"ב עיין ספר סדרי טהרה סי' קצ"ד ס' ק"ג:

[שו"ע] **הי' הבכור**. נ"ב וברי"ו כתב עלה ודלא כהש"ג דס"ל דלא הוי בכור ובספר פנים יפות על התורה מהגאון בעל ספר כתיבה פרשת תצא כתב די"ל דלא פליגי דהרמב"ם מיירי שנשא ממזרות דתפסי קדושי' והש"ג מיירי בממזר שהוא מצד שבא על הערוה:

[סמ"ע אות יח] **אין סומכין על זכרון**. נ"ב זה מיירי בכתב מאינש דעלמא אבל הכותב זמן תולדות בניו לזכרון למה לא נסמך ע"ז לענין ירושה ט"ז:

[שו"ע] **שלא הוחזק בנו**. נ"ב עיין תשו' מהריב"ל ח"א כלל י"א סי' ס"א:

[סמ"ע אות כד] **דמיירי שאין עדים**. נ"ב עיין תשב"ץ ח"ב סי' צ':

[הגה] **בהספדו**. נ"ב עיין תשו' בני אהרן סי' ס"ג. ויפה השיג עליו בבתי כהונה בית ועד סי' ו' ד"ה והרב:

סימן רעח

[הגה] **ויש חולקי**. נ"ב היינו דבמושכרת אינו נוטל בשכר ובילדה אינו נוטל בולד אבל ברועה באפר ונתפטמ' נוטל פ"ש דהוי כמו דקלא ואלים. נ"י ועיין לשון הטור ולא בשבח שהשביח גוף הפרה ועיין דרישה:

[סמ"ע אות יא] **ופי' ר"ש**. נ"ב עיין בספר אורים גדולים לימוד מ"ה:

[שו"ע] **אעפ"י שהיא בשטר**. נ"ב ולענין שטר עיסקא עיין תשו' חוט השני סי' א' ובשו"ת שבו"י ח"א סי' קע"ב ובעטרת צבי סי' זה הביא שו"ת הריבות סי' ע"ח שכתב להדיא דפלגא מלוה הוי ראוי. ולענין [אבליגאטיאן] עיין שו"ת נודע ביהודה סי' רל"ד. [באנקע נאטען] נ"ל דהוי מטבע ממש ולא מקרי ראוי. וכן כתב לי ש"ב הגאון מוה' מאיר ווייל שכן פסק הגאון אב"ד דק"ק ברלין זצ"ל. ולענין שטר עסקא אם עשה תנאי המוזכר בש"ע יו"ד סי' קע"ז ס"ה אם בזה גם פקדון הוי ראוי עי' בספר שביתות יו"ט להרב מוה"ל יו"ט אלנקונא חאה"ע סי' ו':

[הגה] **במשכון של ישראל**. נ"ב וכן פסק בשו"ת שארית יוסף סי' נ"ו:

[שו"ע] **יצא עליהם שט"ח**. נ"ב אם הבכור רוצה שישלמו בראוי והפשוטים רוצים שישלמו ממוחזק עיין ט"ז אה"ע סי' קי"ג סק"י ובשו"ת פני יהושע חח"מ סי' א' ובשו"ת נודע ביהודה סי' ל"ד:

[הגה] **ודרך המלך**. נ"ב עיין שו"ת מהר"א ששון סי' קמ"ט ובשו"ת חינוך בית יהודה סי' ק"א:

[הגה] **הי' לו קרקע**. נ"ב עיין תשו' מהר"ם אלשיך סי' י"ח:
[הגה] **ואפי' נגנבו**. נ"ב עיין כנה"ג לעיל סימן ק"ז בהגהת ב"י אות ט"ז:
[סמ"ע אות כט] **אינו יכול לסלק דהבן**. נ"ב זה אינו מוכרע דהא הר"י הלוי כתב דצריך לטפל להגבותה בשומא דאפשר דדעת המחבר כהרשב"א והנ"י דלענין זה הפשוט יורש בע"כ וא"י לומר איני יורש ויטלו אחיו הקטנים דלא יגבה הבע"ח אבל מ"מ יכול לומר הורידוהו בנכסי' ועשו לו בשומא:

סימן רעט

[הגה] **ונאמן**. נ"ב בשו"ת בני אהרן סי' נ"ז הביא דברי המהרי"ק. ובתוך דבריו כ' וראיתי להרב מוהרשד"ם חח"מ סי' ש"ו העלה בזה דפלוגתא דרבוואתא וא"נ להוציא מיד יורש הודאי דנכסי שיפלו לו לאחר מיכן עכ"ל. ועתה זכיתי לספרי מהרשד"ם ראיתי דפסק שם אף דלא ידעי' אם היה לו בעת שאמר זה בני מחזיקים הכל בחזקת יורשי הודאי ול"א כאן נמצא כאן היה ועיין לעיל סס"י ר"ן:
[סמ"ע אות א] **שמהסברא הוא הי' נראה**. נ"ב עיין תשו' תשב"ץ ח"א סי' נ"ח:

סימן רפ

[שו"ע] **ג"ז אחינו הוא**. נ"ב ואם עדים אומרים שע"י פרצוף פנים אין מכירים אותו אבל ע"י קלא מכירים שזה אחיהם עיין תשו' עה"ג סי' ק"י:
[שו"ע] **נכסי האם בחזקת יורשים**. נ"ב ובספיקא דדינא עיין ספר בית מאיר סס"י קי"ח:
[שו"ע] **יחלקו יורשי האב**. נ"ב ואם הי' זה שמת בע"ח לאחרי' י"ל דהבע"ח גובה מהחלק שנטלו יורשי האב בטענה כיון דאתם זוכי' מכחו בטענה דאבי אמו מת תחלה. ממילא צריכים אתם לשלם חובותיו ואחר שגבה הבע"ח יש לדון אם יכולים יורשי האב ליטל ממנו ויהי' הדין חוזר חלילה. עיין ספר כתיבה סי' קס"ב אות י"ג:
[הגה] **דכל קבוע כמע"מ**. נ"ב עיין תשו' הרא"ש כלל פ"ד ס' י"ג:

סימן רפא

[שו"ע] **אין אדם**. נ"ב וכן אין הבן יכול לסלק עצמו מנכסי אביו שלא לירש ואפי' בקנין. עיין ש"ע אה"ע סס"י ס"ט. והוא פשוט בדעת כל הראשונים במאור וברמב"ן וברן וברא"ש ר"פ הכותב. ובהה"מ פ' כ"ג מה"ל אישות ועיין תשו' חות יאיר סי' נ':
[שו"ע] **או אחי' או בנות**. נ"ב כן הוא לשון הרמב"ם מזה נראה ראי' דאח יורש אחיו שלא ע"י משמוש מכח אביהם וכדנראה כן דעת הב"י לעיל סי' רנ"ג דאלו לדעת הד"מ שם

אות ז' דאח יורש מכח אביו. א"כ הכא איך יש לו כח לומר על אח מהאחים דהוא יורש הכל. הא הוא אינו המוריש את אחיו אלא דאביהם בקבר יורש אותו ומוריש לבניו וכולם שוים בזה ודו"ק:

[שו"ע] **בין שאמר על פה**. נ"ב ע' תשובת בני אהרן סי' נ"ו בשם מהרי"ט דבנכסי שיפלו לאחר מיכן א"י להורישו. דבמה שאין בידו ליתנו אין בידו להוריש וכן נראה מתשו' הרי"ף סי' י"א:

[שו"ע] **אמר פלוני**. נ"ב בד"מ כתב וז"ל וכתב הנ"י אם אמר על בנו הפשוט שיטול פ"ש הוי כבכור לענין ראוי ויש חולקים עכ"ל ובב"י הביא דברי הנ"י בשם הריטב"א דנראי הדברים דהא דבבן בין הבנים מהני דוקא במחלק כל נכסיו אבל במקצת לא:

[הגה] **וכן אם אמר**. נ"ב עי' שו"ת מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' צ"ו ובת' משאת משה סי' א':

[שו"ע] **אבל בבכור**. נ"ב הרמב"ן בפי' על התורה כתב דזהו דוקא בחיי הבכור אבל אם מת הבכור בחייו אף שמוריש חלק בכורתו לבנו מ"מ יכול האב הזקן לומר עליו שירש כך וכך ופלוני בני כך וכך. והובא בתשו' הרא"ם פדאווע סי' מ"ד ובתשו' בני חיי להרב כנה"ג חח"מ ח"ב סי' ע"ט כתב דלא קיי"ל הכי ולזה הסכים בתשו' פני משה ח"ג סי' מ"ג:

[שו"ע] **ותנתן לפלוני שדה פלונית**. נ"ב ואם יש איזה ריעותא בענין שלא נקנה לזה השדה אינו מועיל למה שנתן בלשון ירושה כיון דלעצמו לא הועיל. תשו' פני משה ח"א סי' ל"ד. וכתב עוד שם דיש להסתפק דלא מועיל הלשון מתנה רק לשלפניו או לאחריו. אבל לא לשלפני פניו כגון שאמר יירש ראובן שדה פלונית ויירש שמעון שדה פלונית ותנתן ללוי שדה פלונית י"ל דשמעון קנה ולא ראובן. וכן אינו מועיל לאחרי אחריו כגון שאמר תנתן שדה פלונית ללוי ויירש ראובן שדה פלונית ויירש שמעון שדה פלוני. י"ל דשמעון לא קנה:

[הגה] **ולכן צריך לקיים תנאו**. נ"ב ע' בתה"ד סי' ש"ג ובתשו' שב יעקב חאה"ע סי' כ"ו:

[סמ"ע אות יד] **דינו כירושה**. נ"ב ע' שו"ת מהר"ם לובלין סי' ד' ובבית מאיר אה"ע סי' קי"ג:

[הגה] **אבל אם הוחלטו**. נ"ב בד"מ העתיק לשון מהר"ח אבל אם אמר הלוה אם לא אפדנו לזמן פלוני מעכשיו יהי' שלך אפי' הגיע הזמן לאחר מיתה קנה אביהם הספרים. ואין לבנות חלק בהם ואם ספק אם אמר מעכשיו אז יש לבנות חלק. ול"ח מספק שמא אמר מעכשיו. אבל אם היתומים טוענים ברי שאמר מעכשיו נאמנים בשבועה. דנכסי בחזקת יתמי קיימי והבת באה להוציא ולכן נשבעים ולא משלמים. וע' ט"ז שתמה על זה:

סימן רפג

[שו"ע] **את אביו ד"ת**. נ"ב אבל שאר ירושתיהן מניח אותן לפי מנהגן לשון הרמב"ם. וכתב הה"מ והוא מפני דלא מצינו שיהיה סדר נחלות אלא לישראלים לבד עכ"ל:

[הגה] **גם יורשיו אינ' יורשי'**. נ"ב עיין תשו' תורת חסד סי' רמ"ח:

[הגה] **במקום אשתו המומרת**. נ"ב וכתב הב"י אע"ג דפקע ממנה דיני אישות דהא אסור לשבת עמה מ"מ כיון דאם תחזור לדעת אמת ויתברר שלא נבעלה ברצון מותר להחזירה משו"ה לא פקע ממנה דיני אישות או אע"ג דפקע ממנה דיני אישות שהיה לזכותה מ"מ לא פקע זכותו דאיהו לא חטא עיי"ש ובעיקר הדין במת אביה לאחר שהמירה דפסק המרדכי בשם ראב"י וע"ז בנה התה"ד יסודו תמוה לי דמדברי המ"כ בשם הראב"י שהביא הב"י מחודש א' מבואר דוקא בהיתה ישראל בעת שמת אביה דכבר זכתה בירושתה ובב"י כתב ע"ז ונראה דעל תשובת זו נתכוין המרדכי כשכתב וכן פסק הראב"י הלכה למעשה עכ"ל ותמוה לי הא הוי מילי דסתרי דלהמרדכי אף בהמירה בחיי אביה בעלה יורשה ולדברי המ"כ דוקא בהמירה אחר מיתת אביה וצל"ע:

[ש"ך אות ב] **הקשה חתני**. נ"ב עיין מ"ל פ"ה ה"ב ממלוה:

[ש"ך בא"ד] **ומשמע מדבריו**. נ"ב עיין בתשו' מהרח"ש סי' כ"ו:

סימן רפד

[שו"ע] **אבל אם שמעו בו שמת**. נ"ב בב"י רמז לע' בתשב"ץ סס"י ע' ע"ג עד סי' פ"ג ושם בסי' ע"ז ופ"ג כתב דבע"א שמעיד מורידי לנחלה דמלתא דעבידי לגלויי. וההיא דכתובות דק"ז היינו שהע"א אמר ששמע שמת דהוי עד מפי עד ומזה מיירי ג"כ הרמב"ם שהוא כלשון המחבר כאן דמצי לשמט נפשי' בזה לא מהימן מדאורייתא רק בעדות אשה משום עגונה אבל לא לנחלה וכן בעכו"ם מסל"ת ואם ב' עכו"ם מסל"ת זה שלא בפני זה י"ל דמורידין לנחלה ע"ש מ"מ להלכה משמע מכל הפוסקים דבכל ענין בע"א אין מורידים לנחלה ועיין הגהת ש"ע לעיל עס"י נ':

סימן רפה

[סמ"ע אות ט] **בסוברו שהיא שלו**. נ"ב עי' בסמ"ע לקמן סס"י רס"ז ולדבריו הכא דוקא בשמעו בו שמת ע"י קול אבל ע"י עדות גמורה נוטל כאריס:

[ש"ך אות ה] **ובתשו' מור"ם לובלין**. נ"ב עיי"ש במוהר"ם בא' שמת והי' לו מלוה או פקדון ביד אחרים ואין ידוע להב"ד שיש להנפטר יורשים. שהאריך והעלה דאם אינו בטוח

ונאמן בעיני הב"ד מחוייבים הב"ד לזדקק ולהוציא מידו עד שיבוא היורש הראוי וכי אין לך אדם שאין לו גואל ולא מבעי' אם הי' זה האיש בחיי המלוה בטוח ואח"כ נשתנה לגריעותא אלא אפי' אם כבר הי' אינו בטוח בחייו ומת מוציאין אף שא"י לנו היורשים וכן במקום שנוהגים שהבעל מחזיר הנדוניא ליורשי אשתו בתוך שנה אחת אם מתה אף שאין יורשי האשה לפנינו וא"י לנו אם הבעל אינו אמוד ונאמן מוציאין מידו ואם הוא בטוח ונאמן אין מוציאין רק מחשבין עמו וצריך ליתן כתב ראי' עפ"י נאמן ב"ד מה שבידו. וע' שו"ת מהר"א ששון סי' י"ג שדעתו היפך מזה. וכפי הנראה דברי המהר"ם לובלין על דברי המהר"א ששון הם בנויין להשיג עליהם עיי"ש:

סימן רפו

[סמ"ע אות א] **וקפידתן אינו אלא**. נ"ב הב"ח והט"ז כתבו דהכא בגדולים וקטנים ס"ל לרבינו ישעי' דקטנים לאו בני מחילה נינהו והוסיף הב"ח וכיון דהקטנים יכולים לתבוע להגדולי' משו"ה יכולים הגדולים לתבוע ג"כ לקטנים דאל"כ לא יהי' דינם שווים:

[שו"ע] **ואם מיחו בידו**. נ"ב קשה לי הא לדעה הא' בס"א דס"ל דגם התם בשמיחו וא"כ מה חילוק בין אחיו גדול לאחיו דעלמא וב' הדינים מקודם מהרשב"א הובאו בהה"מ בשמו. אח"כ ראיתי דהדרישה נתקשה בזה וכ' בשם הנ"י בק' דבגדול האחי' בעי דוקא דמיחה בתחלה בשעה דלביש ומכסי אבל אם לא מיחה בתחילה מחל אף להבא ואין שמין אח"כ אף מה שעליו משא"כ באחי' דעלמא יכולים למחות גם אח"כ:

[הגה] **מנכין לו אח"כ**. נ"ב וכן פסק בתשו' שארית יוסף סי' נ"ו:

[סמ"ע אות ג] **ועיין בא"ע**. נ"ב ובמ"ל רפ"ו מהל' זכיי' ובתשו' זכרון יוסף חח"מ סי' ז':

סימן רפז

[שו"ע] **מי שמת**. נ"ב עיין תשו' פני משה ח"ג סי' ס"ג:

סימן רפח

[הגה] **וי"א דגדול**. נ"ב עיין לחם רב סי' ק"ט:

סימן רפט

[שו"ע] **ורצו לחלוק בנכסים**. נ"ב הניח בנים גדולים ואשתו מעוברת ובאו הגדולים לחלוק ביניהם ב"ד מעמידי' אפוטרופס ליטול חלקו עד שיוודע אם הוא זכר או נקיבה. אבל לתאומים ל"ח ב"י סס"י זה בשם תשו' רשב"א:

סימן רצ

[שו"ע] **צריך מורישם למנות**. נ"ב אם צוה בפני א' או בפני קרוב ובשעת מיתתו אמר בפני עדים עשו כל מה שיעיד פלוני שצויתי אותו נאמן אותו האיש בכל מה שיעיד תשובת תשב"ץ ח"ג סי' קכ"ה:

[ש"ך אות א] **עיין תשו' מור"ם**. נ"ב ובתשובת לחם רב סימן רי"ב:

[סמ"ע אות ז] **אין גורסין כן**. נ"ב ומוהר"ם לובלין בתשו' סי' י"ב הוכיח דהרא"ש חולק על זה דלא כהב"י:

[שו"ע] **צריכים ב"ד לחשוב**. נ"ב עיין תשו' תורת חסד סי' רל"ט:

[שו"ע] **שהוא מפסיד נכסי יתומים**. נ"ב דעת הריטב"א בשו"ת דאין מקבלין העדים ע"ז אלא בפני האפוטרופס אבל דעת שו"ת הרמב"ן סי' קי"ח דמקבלין שלא בפניו. ב"י:

[שו"ע] **ואין מוכרים שדות**. נ"ב דוקא כה"ג שהיא ספק תועלת ליתומים אבל היכי דאיכא ברור תועלת ליתומים מוכרים בלא רשות ב"ד ומכש"כ היכי דיש הפסד בקרקע אם לא ימכרוהו ומ"מ טוב יותר לאפוטרופס להתייעץ עם ב"ד שבעיר שו"ת מהר"י בי רב סי' ח' ועיין בספר הזכות שנדפס בסופו תשו' מוהר"י אבוהב בענין זה:

[הגה] (**הנה**) **אם טען אפטרופס**. נ"ב עיין שו"ת תורת חיים למוהרח"ש ח"א סי' ל"ב. ובשו"ת מהרי"ט ח"א סי' קי"ב וחב"י סי' קכ"ד:

[ש"ך אות טז] **וצ"ע**. נ"ב ועיין שו"ת מהרי"ט ח"א סי' צ' וסי' צ"א:

[שו"ע] **וכן אם אבד**. נ"ב אבל דעת תוס' בב"ק דאף בידעי' שנאבד לא משבעי' לי' ודעת תוס' והרא"ש שווים דבמינוהו ב"ד לא ישבע שלא פשע אלא בידוע שנאבד:

[שו"ע] **טענת ודאי**. נ"ב עיין ט"ז לעיל סי' צ"ג ס"ד ועיין מה שכתבתי בגליון לעיל סי' פ"ז ס' י"א בהגה:

[ש"ך אות כה] **עיין תשו'**. נ"ב עיין רש"ך ח"א סי' ס"ד דהיכי דעשה מעשה בידים מה שלא התירו חכמים לעשותו. כגון לשלח נכסי יתומים דרך אני' בלב ים. מקרי מזיק בידים. ולכ"ע חייב. עיי"ש והפר"ח בספר מים חיים בתשובותיו סי' י"ג כתב עלה דאין זה מוכרח שיהיה בכלל מזיק ממש:

[שו"ע] **אינה פשיעה**. נ"ב מתוך דברי נ"י יש ללמוד דדוקא היכי דהמוכר היה כאן בתחלה. ואם היה הבקרא מודיעו הי' אפשר להחזיר על המוכר. בזה לא הוי פשיעה דיאמר האפטרופס סמכתי על הבקרא שיודיעני ואחזור על המוכר אבל היכי דא"א לחזור על המוכר הוי פשיעה במה שלא עיין בו מיד. וכן נראה דעת הרבה ראשונים הובאו בשיטה מקובצת דלעולם לא הוי פשיעה. דא"צ לחוש לזה רק ש"ש חייב עליו

ונפרעים היתומים מהבקרא שהוא ש"ש דמי בשר בזול. כיון דבלא"ה היו צריכים לשוחטו. זולת אם הי' אפשר להחזיר על המוכר. ואח"כ הלך המוכר למדה"י בזה צריך הבקרא לשלם להיתומים כל הדמים שנתנו והיכי דאשתכח' היתומים למרא דתורא ושקל זוזי מיניה אין המרא דתורא יכול לחזור על הבקרא דמסתמא ידע בשורו. זולת בספסירא חוזר ונפרע מהבקרא ונשבע תחלה שלא ידע מזה וכך עולה מסוגיין ודוק:

[שו"ע] **יתומים**. נ"ב עיין כנה"ג לעיל סי' קכ"ח בב"י אות כ"א דהקשה דהמחבר סותר דבריו לפסקא דיו"ד סי' רנ"ג ס"ה. ולענ"ד נראה דסמכו עליו עדיף. דהוי כאפטרופס שזן את היתומים. וכ"כ להדיא בשו"ת תה"ד סס"י שמ"ח ובשו"ת הר"ם אלשיך סי' ע' כתב ג"כ דדברי הרשב"א בסמכו הם רק לשיטתו ולא לשיטת הרי"ף דפוטר בזן להיתומים. ולענ"ד אינו מוכרח ועיין בהה"מ פי"ב מה"א בשם הרשב"א במה שהביא ראיה מיתומים שמכרו לפרנס אשת חבירו בסתם משמע דאין חילוק. ודו"ק:

סימן רצא

[שו"ע] **שומר חנם**. נ"ב מי שהיה לו משכון מנכרי והפקידו לאחר ונאבד בפשיעה י"ל דא"צ לשלם לו רק הפסד הקרן. ולא הפסד הריבית אף מה שעלה כבר אף דהמשכן שוה בשכפי דמי הקרן והריבית. עיין שו"ת מהר"ם פדאווע סי' נ"ט:

[שו"ע] **שומר חנם הוא שהפקיד**. נ"ב ראובן זיכה במתנה חפץ לשמעון ע"י אחר. ונשאר החפץ ביד ראובן הנותן. עיין בלשון הראב"ד שהביא הטור בסי' ס'. ועיין במחנה אפרים בהל' שומרי' סי' ט"ו:

[שו"ע] **או הנח סתם**. נ"ב ואם נתן בידו סתם. י"ל דהוי שומר תשו' מבי"ט ח"א סי' רצ"א ועיין בתשו' קול בן לוי סי' כ' דף מ"ז ע"ב:

[הגה] **הרי הבית**. נ"ב בב"י סי' קצ"ה כתב בשם רי"ו נ"ט ח"ד מי שקנה בענין שאין אחד מהם יכול לחזור ונשאר ברשות מוכר. ויש מהגדולים שכתבו דהמוכר עליו כש"ח ויש שכתבו דאפילו ש"ח לא הוי. דהוי כמו הא בית' קמך וכן נראה עיקר ועיין סמ"ע סי' ס"ו:

[שו"ע] **ונאבדו המנעלים**. ג"כ אפשר לומר דהרא"ש כ"כ לשיטתו דס"ל דלא בעי' קנין לחיוב שמירה אבל לדעת הרמב"ם והנ"י. וזה דעת הי"א בסעיף ה' שאינו חייב עד שימשוך י"ל דהכא לא נתחייב דמדין משיכה הוי ספק אם משיכת הבהמה הוי משיכה לכלים שעליה עיין לעיל סי' ר"ב ס' י"ד ומדין חצר ליכא. דהוי חצר מהלכת וא"כ אין כאן קנין. אח"ז ראיתי ס' מחנה אפרים וראיתי סי' ז' דברים אלו:

[שו"ע] **אלא בשל כסף**. נ"ב לכאורה נראה הדין אלא דצריך לשבע שאינו ברשותו כדין כל שומר דמשלם. דאף דפסקי' לקמן רס"י רצ"ה דבמינו מצוי א"צ לשבע מ"מ הכא דמרויח שנותן בעד זהב דמי כסף צריך לשבע. אמנם נראה לי דיש לדון למה דפסיק לקמן סי' ש"א דבעבדים ושטרות א"צ לישבע שבועה שאינו ברשותו. וצ"ל הטעם דעיקר תקנת חז"ל דמשביעין שאינו ברשותיו בטענת שמא זהו רק משום דמצוי שנותן עיניו בו דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו אבל בעבדים ושטרות כיון דאינו משלם לא חשדי' לי' דישנם ברשותו ורוצה ליטול ובכה"ג לא תקנו. וכן דייקא לישנא דהנ"י בב"מ בפ"ג וכן מצאתי בפני יהושע פ"ד דבב"מ בסוגיא דבני העיר ששקלו וכו' וא"כ הכא לא חשדי' לי' שהוא בידו ורוצה ליטול. וצ"ע לדינא:

[שו"ע] **וכל שתחלתו בפשיעה**. נ"ב עיין בד"מ שכתב בשם נ"י ר"פ כיצד דדוקא בפשיעה גמורה אבל לא בשינוי כל דהוא. ועיין בנ"י פרק האומנין בסמ"ע סי' ש"ט ס"ק ד':

[ש"ך אות יד] **ואינו נ"ל**. נ"ב עיין מ"ש בגליון לקמן סי' ת"י ס"ק ו' וכן במוהריק"ש סי' ס"ג העלה כהרש"ך:

[ש"ך אות טו] **ועיין תשו'**. נ"ב ועיין תשו' בני אהרן סי' ה':

[שו"ע] **בשכר פטור**. נ"ב ואם הציל בשכר נשבע ונוטל מה שהוציא ועיין סי' ש"נ ס"ט ובתשו' מהריב"ל סי' ק"ד כתב דאפילו לו עצמו נוטל. ועיין תשובת רשד"ם סי' קכ"ה עכ"ל לשון הריק"ש. וכ"כ בד"מ בשם תשו' מהרי"ק וכ"כ בש"ך סי' ש"ג ס"ק ח':

[שו"ע] **אין זו פשיעה**. נ"ב במהרש"א פרק המפקיד דקדק מדברי תוס' שם ד"ה עלתה וכו' דפשיטא להו לתוס' מסברא דבעלתה מאילי' הוי פשיעה. ולענ"ד אינו מוכרח די"ל דפשיטא להו דהוי כעין גנו"א ואעפ"כ הוצרכו לכל דבריהם אמאי דהבין בש"ס בל"ז לאביי דאמר הא נטרי כדנטרי אינשי ודו"ק:

[סמ"ע אות כ] **דאמרי' אלו הי' שם**. זהו מדברי הרא"ש. אבל בנ"י כתב טעם אחר בשם הראב"ד. ובטור כתב בשם הראב"ד טעמא דהרא"ש. ועיין בפרישה:

[ש"ך אות יט] **ועיין תשובת**. נ"ב ועיין בתשו' ראש יוסף למוהר"י אשקפה סי' ג' ד"ז ע"א:

[שו"ע] **ואעפ"י שהניח הפקדון**. נ"ב עיין בשו"ת גינת וורדים חח"מ כלל א' סי' ה':

[שו"ע] **ואם נתאחר**. נ"ב ואם מצא אחר שבת שנגנב. וא"י אם נגנב קודם מוצאי שבת ופטור או שנגנב אחר מ"ש שהיה שהות לקברם. י"ל דחייב לשלם. ודמי ממש לדינא דתה"ד סי' של"ג ועיין תשו' מהר"ם ד' פראג סי' תתקל"ה. דאם ראובן נתן חפץ להוליכו למקום פלוני למסרו שם לאחר. ואח"ז אמר שמעון ששכח בזה ונאבד ממנו וא"י אימת

נאבד וטוען שמא נאבד ואשלם כפי שויו באותו מקום ופסק שם המהר"ם דצריך לשלם כפי שויו במקום פלוני עיי"ש וצ"ע. ועיין תשו' מוצל מאש סי' כ"ו:

[ש"ך אות כו] **עיין בשו"ת**. נ"ב ובתשו' תשב"ץ טור השלישי ח"ד סי' כ"ו ובשו"ת זכרון יוסף חח"מ סימן א':

[ש"ך אות לב] **ובב"ח**. נ"ב וכן העלה במ"ל דהעיקר דבידוע שלא ישמור בעצמו פטור הא' ובאם לאו לכ"ע חייב הא' זולת במסרה לאשתו ובב' בזה פליגו בהגה ס"ק ד' אם מדמי' לידוע שלא ישמור בעצמו אם לא ודינא דלעיל סי' ע"ב ס"ל בהגה הוא לכ"ע עיי"ש:

[הגה] **אם הוא חפץ מסויים**. נ"ב עיין לעיל סי' קכ"א בסמ"ע ס"ק י"ח ובש"ך שם:

[ש"ך אות לד] **פשיטא דיכול להשביע**. נ"ב לענ"ד דמ"ש הרא"ש דאינו נאמן על טענת ספק. דהכוונה דיכול לומר לאו בע"ד דידי את ואיני צריך להאמין לך שהוא מעות שלך ואינך יכול להשביעני בטענת ספק דשמא ידוע לו דאתה בע"ד שלי שאמר לי בני שהוא שלך ולפי"ז אם ע"י גלגול א"י להשביעה דהיא אומרת לאו בע"ד דידי את ושבועה הוא נגד בני ואין כאן גלגול. ואולם קשה לשיטת הח"מ דאם היא פשע דצריך הבן לשלם א"כ כיון דהבן צריך לשבע שאותן המעות נתן לאמו אמאי א"צ לשבע ג"כ ע"י גלגול שלא אמר לה שהוא פקדון דהא אלו אמר לה הוי פשיעה לגבי דידיה וצריך הוא לשלם:

[ש"ך אות מ] **ואינו מוכרח**. נ"ב היינו די"ל דבזה לא פשע בעה"ב כלל אף דהרגיש דלקח מהפקדון מ"מ אינו מוכרח דגלי דעתי' רק בצירוף דלא פי' לו שלא יטול מזה כמ"ש הסמ"ע ס"ק מ"ג וכן היא באסיפת זקנים בשם הרמב"ן ומשו"ה בפקדון קרוב דהוי כא"ל שלא יטול מזה ולא עלה ע"ד בעה"ב שעבר על דבריו משו"ה השליח חייב ועיין בת"ח שכתב להיפוך:

[סמ"ע אות מו] **רוב הפעמים מפקיד**. נ"ב ובב"ח העלה דאין חילוק בין הפקידו בידו פעם א' או הרבה פעמים אלא דתלי' באם משהפקיד לאותו אחר לא הפסיק בנתיים להפקיד ביד אחר בשעה שהיה השומר הזה מצוי אצלו אזי מקרי דרכו ואם לא מקרי אין דרכו להפקיד:

[שו"ע] **ששמר השני כראוי**. נ"ב עיין ש"ך לקמן סי' ש"א ס"ק ד' ולעיל סי' קכ"א ס"ק ז' ובסמ"ע לעיל סי' קע"ו ס"ק ס"ט ובתשובת שב יעקב סי' י"א:

[ש"ך אות מו] **שהרי כתב ה"ז פשע**. נ"ב אין זה דקדוק כ"כ דהרי כתב הרמב"ם והוא לשון הש"ע לעיל ס' כ"א ואצ"ל אם מסרם לאחר הרי זה פושע. והתם ע"כ דפושע דאי"ל. א"כ ה"נ י"ל כן. אולם תמה שכתב הרמב"ם אח"כ אע"פ ששאל אם שכר בבעלים וכו' עיי"ש ובכ"מ מזה יש לדייק דהוי פשיעה גמורה. ועיין בהה"מ ודו"ק:

[שו"ע] **אבל אם התנה**. [נ"ב עיין מ"ל פ"ק מהל' שכירות ה"ט שכתב דלחד תירוצו בתוס' ס"פ הזהב נראה הדין דוקא להיות כשואל לא בעי' קנין אבל בהתנה להיות כש"ש בעינן קנין עיי"ש ובשאול בבעלים שהתנה שיתחייב בתשלומיו נראה דאף לתירוץ הא' של התוס' הנ"ל בעי קנין כיון דמדינא פטור אף משבועה ובש"ח ובש"ש והוא בבעלים והתנה להתחייב באונסי' לתירץ הב' של התוס' נראה פשוט דלא בעי קנין ולתירץ הא' בעי קנין]:

[שו"ע] **בלא קנין**. נ"ב עיין בב"מ נ"ח א' בתוס' שם ונ"מ אם ש"ח יכול להתנות להיות כש"ש דלתירוץ הב' בעי קנין עיין מ"ל פ"ב מהל' שכירות גם נ"מ בש"ח בבעלים ומתנה להתחייב באונסים דלתירוצם הא' בעי קנין ולתירוצם הב' לא בעי קנין וכן בקרקע ועבדים במתנה שיהיה חייב באונסי' אולם המהרי"ט בדרושותיו פ' חקת דרוש ב' כתב דבקרקעות וכדומה אף לתירץ הב' דתוס' הנ"ל בעי קנין עיי"ש. ועיין סמ"ע לקמן סי' ש"א ובשיטה מקובצת הביא בשם גאונים לתרץ דבמילי דהדיוט דדרך לשמור עצמו בזה הוי מילי דחשיבות במה שמפקיד בידו ומאמינו משא"כ בהקדש דל"ש לשמור בעצמו ע"ש ולפי"ז בעבדים וקרקעות לא בעי קנין ועיין במחנה אפרים סי' ח' שהעלה דבכל ענין מהני התנאי לחייב בפשיעה. והגאון בעל ברכי יוסף בספרו שם הגדולים כתב רפ"ה דאבות בפשיטות דה"ה אם מוסר לו דינר כסף והתנה עמו דאם יאבד יתפרע של זהב ונאבד חייב לשלם לו זהב. ולענ"ד דין זה לא פשוט הוא ויותר נוטה לפטור. ודו"ק:

סימן רצב

[שו"ע] **אלא משעת תשמיש**. נ"ב אבל בנ"י כתב להדי' דמשעת הגבהה חייב. ובמחנה אפרים הל' גזילה סי' י"ח די"ל דגם בשומר שהגביה להשתמש בה לא נעשה שואל עד שימוש אבל בנוטל מרשות בעלים בדרך שאלה שלא מדעת בעלים הוי מיד גזלן:

[שו"ע] **אבל אם הגביה**. נ"ב בנ"י כתב דוקא ליטול רביעית לעצמו אבל אם שפך רביעית דאינו נהנה חייב רק משום מזיק ולא מקרי שולח יד:

[שו"ע] **שמחמת שחסרה**. נ"ב ע"ל סי' ר' ס"ז בהגה ובט"ז שם:

[שו"ע] **אינו מתחייב**. נ"ב משמע דוקא בהגבהה או משיכה אבל בלא"ה אף שהוא בחצירו ומכוין לחסרו ולהחזיק לעצמו לא הוי שליח. עי' תשו' מהרי"ט חח"מ סי' פ"ט:

[ש"ך אות ה] **שולח יד**. נ"ב ועי' בזה בשו"ת מהרי"ט סי' פ"ט:

[שו"ע] **או ע"י שליחו**. נ"ב ואם אמר לנכרי לשלוח יד י"ל ג"כ דחייב דכך חייב' התורה דזהו גופה הוי שליח במה שמצוה ומניח לאחר לשלוח בו יד ולאו מדין שליחות הוא. ועי' מהרי"ט בחי' פוסקים רפ"ב דקדושין:

[סמ"ע אות יב] **פי' כגון**. נ"ב ולענ"ד הקלישה הי' נראה דלצורך מקומה היינו דהשומר צריך לאותו מקום שהחפץ מונח בו לשמש שם וליטול הפקדון להניחו במקום אחר בכה"ג לא מקרי לצורכו שיהי' חייב באונסי' מטעם שליח כיון דאינו לצורך החפץ אלא פשיעה היא דהוי וכיוצא בזה מצינו בהל' שבת לענין טלטול לצורך מקומו אח"ז מצאתי שכוונתי להט"ז שכ"כ:

[שו"ע] **מותר לו להשתמש**. נ"ב בב"י ביו"ד סי' קס"ט ד"ה ומדברי הרמ"ה כ' דבשולח מעות לחבירו מותרים אף דהשליח חנוני א"י להשתמש בו אלא דקיבל השליח אחריות עיי"ש. ועי' ש"ך סי' קכ"ו ס"ק ל"ה:

[ש"ך אות ח] **מוכח בתוס'**. נ"ב עיין לעיל סי' ע"ג בש"ך ס"ק נ"ה ובט"ז שם ובהגהת חכ"צ ועיין תשובת שארית יוסף סי' ג' דכתב דאין הבעלים יכולים להקדיש כיון דהמעות מותרים ויכול להשתמש בהן ולהוציאן. וצ"ע:

[ש"ך אות טו] **עיי"ש בירושלמי**. נ"ב עיין שו"ת תשב"ץ ח"ד בחוט המשולש הטור השני סי' א' ועיין לקמן סי' רצ"ה בש"ך ס"ק י"א:

[ש"ך אות טז] **דף ק"ג**. נ"ב הובא במ"ל פ"ז הי"א מהל' מלוה ד"ה עוד ויש לדון ע"ש ועיין לעיל סי' ס"א בש"ך ס"ק י':

[שו"ע] **אינו אמוד**. נ"ב עיין ש"ך לעיל סי' קכ"ז ס"ק ק"כ:

[שו"ע] **אם לא הי' מצוי**. נ"ב היינו בהפקידו לחזור לו. אבל בנתנו לחלקו לשבויי' בלא"ה פטור כדדרשי' לשמור ולא לחלק נ"י והלח"מ. ועיין לקמן סי' ש"א ס"ו בהג"ה:

[הגה] **מרובא קא פריש**. נ"ב בתשו' מיימ' ותשו' רשב"א סי' תתצ"ג מוכח בהיפוך. מדכתב דטעמא דקבוע משמע דבלא"ה אזלי' בתר רובא וראיתי בתה"ד שדקדק שדעת המהר"ם כן. אלא דס"ל דטעמא דמהר"ם דס"ל דרובא דאיתא קמן אזלי' גם בממון בתר רוב משא"כ לדעת המרדכי פ"ק דכתובות דאפי' ברובא דאיתא קמן אין הולכים בממון אחר רוב ה"נ כן עיי"ש. אולם בתשובת מהרי"ט חח"מ סי' קכ"ד כתב דטעמא דמהר"ם כיון דהוחזק שם ממון אחרים ואין לממון הנמצא חזקה קמיית' רק משום דנמצא ברשותו בכה"ג רובא עדיף ולפ"ז לכ"ע בכה"ג שעירב טבעות חבירו עם שלו הולכין בתר הרוב:

[ש"ך אות כד] **ואף שאחד מוחזק**. נ"ב עיין לעיל סי' רנ"ג ובתשו' מקור ברוך סי' נ"ב:

[ש"ך אות כו] **בממון אחר הרוב**. נ"ב עיין בתשו' הר"ן סי' י':

[שו"ע] **ומוכרם בב"ד**. נ"ב בטור איתא יכול למוכרן והרמב"ן במלחמות כתב דצריך למוכרן:

[שו"ע] **יאנס אותם**. נ"ב עיין מג"א סי' תמ"ג:

[שו"ע] **ואינו מוכר לעצמו**. נ"ב ולא לקרובו שפסול לדון ולהעיד עליהם תשובת מהרי"ט חח"מ סי' א':

[הגה] **להשאיל ספריו**. נ"ב ובלבד שישומו ג' שמאים הפסד ואם יפחת ויקלקל שישלם לו הפחת ע"י אותן שמאי' ויתן משכן בכדי שומת הספר עכ"ל הרא"ש שם:

סימן רצג

[שו"ע] **תוך הזמן**. נ"ב מקור הדין בראב"ד והוציא כן מסוגי' פ"ק דקדושין ד' י"ג. ועי' בחי' רשב"א שם שכתב ודין זה צ"ע דהא פועל יכול לחזור תוך הזמן ועי' באו"ת סי' ע"ד ס"ק ו' ובב"ש אה"ע סי' פ"ה ס"ק ו' ובשו"ת מהרח"ש ח"א סי' פ"ב:

סימן רצד

[שו"ע] **וחייב באונסי'**. נ"ב נסתפקתי אם בשעת הכפירה לא הי' ברשותו. ובענין דלא שייך אשתמוטי דהשומר והפקדון הי' באגם וכפר אם חייב באונסי' די"ל דכפירה לא עדיף מגזלן ממש בלא מעשה קנין לא קם ברשותו לחיוב אונסי' רק לענין פסול צריך שיהי' בענין דל"ש אשתמוטי ומלשנא דסוגי' משמע דגם לענין חיוב אונסי' וקיימא באגם בעי' בענין דלא שייך אשתמוטי. אבל הסברא צ"ע:

[שם] **וחייב**. נ"ב דמ"מ לא פקע ממנו חיוב שומרים ונ"מ אם אחרי שכפר נתייקר ופשע בו שנאבד דמצד גזלן לא משלם רק כשעת הגזילה. דהיינו שעת כפירה שהי' בזול ומטעם שומר חייב כשעת הפשיעה זולת בנאנס דבאנו לחייבו רק מדין גזלן משלם כשעת הכפירה כנלענ"ד:

[סמ"ע אות א] **והוא כופר**. נ"ב עיין מ"ש בגליון לעיל סי' נ"ח ס"ב:

[שו"ע] **ומגלגלין עליו**. נ"ב עיין הגהת חכ"צ שבט"ז לעיל סי' ע"ב ס' כ"ו ובקצות החושן שם:

[הגה] **צריך לשבע שלא פשע**. נ"ב עיין לעיל סי' ע"ב ס' י"ג בהגה:

[ש"ך אות ו] **נ"ל דהיינו דוקא**. נ"ב עיין קצות החושן לעיל סי' ע"ב ס"ק י"ח:

[שו"ע] **ואם ש"ש הוא עושה**. נ"ב אם הי' חפצו של נכרי ונתפשר השומר עם הנכרי וטוען הגנב מאי הפסידתך כיון דהנכרי מחל לך ע' בש"ג פ"ג דבב"ק ד' קנ"ט ע"א:

[הגה] **י"א דהדין**. נ"ב עיין שו"ת שער אפרים סי' ק"נ:

סימן רצה

[הגה] **שילם ולא רצה**. נ"ב נלענ"ד בשומר בבעלים כיון דהתורה פטרתו מפשיעה לא אקני לי' כפילא ודמי לדינא דהרשב"א בבאו עדים דשמר כראוי דלא זכה בכפל:

[ש"ך אות ד] **וכ"מ בתוס' והרא"ש**. נ"ב עיין לעיל סי' ק"ג בש"ך ס"ק ט"ו:

[ש"ך בא"ד] **עי' בהרא"ש סוף שבועות**. נ"ב בפני משה על הירושלמי בפרק' השיג דהרא"ש כתב רק פירושא דירושלמי לענין כפילא אבל מ"מ הלכה כת"ק דאמר חוששי' ול"ק הכפל:

[ש"ך אות ה] **כ"כ תוס' פרק המפקיד**. נ"ב דייקי כן מלשנא שילם ול"ר לשבע דמשמע שילם דוקא ולזה פירשו דלא רצה לעמוד בשבועה דבזה שילם דוקא אבל ברא"ש מבואר בהדיא דאף בנשבע סגי באומר אח"כ הריני משלם וי"ל דהרא"ש לטעמי' אזיל דסובר דבאמירה בעי שישבע תחלה שבועה שאינו ברשותו. א"כ י"ל דלהכי תני שילם ול"ר לשבע שלא רצה לשבע כלל אף שא"ב. בזה בעי' שילם ממש אבל באמר בעי' שישבע תחלה שא"ב:

[ש"ך אות ז] **ופשיטא אלו הוי תבע**. נ"ב לענ"ד הי' נראה בפשיטות להיפוך דנאמן השומר דפשע בשעת הזול דאין זה דומה לשבועת שומרים דהוא רק באיזה ענין נאבד. אבל באיזה זמן נאבד אינו בכלל שבועת שומרי'. וכעין מ"ש תוס' במתני' דבשעה שהיתה שכורה מיתה. ואולם הכא לדינא יש לדון אף דהשומר הי' נאמן דנאבד בשעת הזול לפטור עצמו אבל מ"מ הבעלים יכולים לטעון שמא אמת דנאבד ממך בשעת היוקר. יהי' עליך חיוב תשלומין גם על היוקר. ולא נקנה לך יוקר זה. ולענין זה לקנות היוקרא להוציא מחזקת מר"ק אין השומר נאמן. וביותר יש לדון דאם הפקיד בידו דבר ששוה סלע וכשתבע הבעלים אותו לדין הי' שוה ב' סלעים. וכשנמצא הי' שוה ד' סלעים דלא זכה השומר אפי' היוקרא שלאחר התביעה דיכולין הבעלים לטעון שמא נאבד ממך כשהי' שוה ב' סלעים והי' חיוב תשלומי' עליך ב' סלעים וכיון ששלמת לי רק סלע א' הוי שילם מחצה דל"ק כלל. ואף דהשומר טוען ברי והבעה"ב שמא מ"מ י"ל דא"נ להוציא מחזקת מר"ק לדעת הרמב"ן ב"ב דף ל"ד. וכמו דפסק בהגהת ש"ע סי' רכ"ג ואם השומר טוען שמא נאבד מכבר בעת הזול לכאורה פטור כיון דאין זה בכלל טענת שומרי' לית בי' דין מחויב שבועה ואי"ל והכי יש לדייק מדברי תה"ד סי' של"ג. ועי' בתשו' מהר"ם בר' ברוך דפוס פראג סי' תתקל"ח ובתשו' מוצל מאש סי' כ':

סימן רצו

[שו"ע] **הרי זה נשבע**. נ"ב בדבר שאינו מסויים כגון חצי רמון וחצי אגוז ליכא שבועה. תוס' רפ"ז דב"ק עיי"ש בד"ה למה לי ובד"ה דבר שאינו מסויים:

[שו"ע] **אבל החזרתי**. נ"ב עיין שו"ת בני יעקב סי' י"ב:

[ש"ך אות ג] **וכן לענין היפוך**. נ"ב נלענ"ד דכוונת הש"ך להפוסקים דנשבעים ונוטלים עכ"פ אותם דמדינא נוטלים בלא שבועה יכולים להיפוך על הנתבע. ע"ל סי' פ"ז בש"ך ס"ק ל' לזה הנ"מ הכא דאם החזרתי' במגו דנאנס' הוא שבועה דאוריית' א"י להפוך וצריך לבוא בטענת דדל מגו דהכא אשתבע לי דלא החזרתיך ואז המפקיד יכול להפוך השבועה על הנפקד אבל אם שבועה החזרתי רק מדרבנן מהפך הנפקד על המפקיד וא"י ליטול בלא שבועה. ואך במ"ש הש"ך סי' פ"ז ס"ק ל"א להקשות על הרמב"ם במ"ש ואין לך שבועה שיתהפך וכו' הא לרמב"ם דס"ל הנוטלי' אף דמן הדין דנוטלים בלא שבועה א"י להפוך ממילא בלאו היפוך יכול לומר אשתבע לי דלא החזרתי. ועמ"ש שם בגליון. ובעיקר דינו דהש"ס דיכול להפך יש לגמגם דכל זמן שלא נשבע אין לו מגו וא"נ. וא"כ נאמנתו היא רק בנשבע אבל לא כשמהפך ודו"ק:

[ש"ך אות ח] **כתב הכ"מ**. נ"ב עי' תשו' מהר"א ששון סי' מ"ו:

סימן רצז

[שו"ע] **ומשרבו בתי דינים**. נ"ב עי' בתשו' מהרי"ט ח"א סי' קי"ב:

סימן ש

[הגה] **מונח ביד**. נ"ב עי' לעיל סי' מ"ט ס"ז בהגה השניה ובתומים שם ס"ק ט"ז:

סימן שא

[שו"ע] **שישבע ששמר**. נ"ב עיין תשובת מוהר"ש לבית לוי חח"מ סי' ד':

[הגה] **כשאר שומר**. נ"ב וכ"כ הנ"י פרק הגוזל ועיין מ"ש בסי' רצ"ב ס"ט בגליון. ועיין שו"ת חו"י סי' קצ"ט ובמרדכי שם סיים דהגבאי מיהו' יש לו להחזיר לעניים ואין לו להרויח בדבר. כי למה יעשה סחורה במעות צדקה. דקיי"ל כר"מ דמחזיר פרה לבעלים ראשונים עכ"ל. ובמקור הדין במרדכי איתא דאם הגבאי א"ל שמור לי ואם תפשע תתחייב לי חייב וכן העתיקו בד"מ. וכן הוא במוהריק"ש משמע דבסתם שמור לי אינו חייב ונ"ל דאינו חייב רק לשלם כטוען שלא פשע אינו חייב לישבע עי' ש"ך סי' רצ"א

ס"ק מ"ט והכא עדיף דאמר את תפשע בלשון הזה אינו רק חיוב תשלומי' ולא חיוב שבועה וכתבתי בזה בתשו' בעה"י:

[ש"ך אות י] **חייב הגבאי**. נ"ב היינו בנאבד בפשיעה אבל בגנו"א אף להפוסקים כר"י דמלוה על המשכון ש"ש. וכן אפי' הלוה על המשכן ממעות צדקה בריבית דרבנן דלכ"ע הוי ש"ש מ"מ הכא פטור דממעות צדקה אין לפרוע כי אין הצדקה פושע ומדילי' א"צ לשלם דש"ח הוא דהריבית נופל לצדקה:

[שו"ע] **בתורת קריעה**. נ"ב עיין תשו' מהרי"ט חח"מ סי' קי"ח:

סימן שג

[שו"ע] **שומר שכר**. נ"ב נאמן הקהל אם הוי ש"ש עיין לעיל סי' ע"ב ס"ה ובש"ך שם ס"ק ל"ד. שמש הקהל הוי ש"ח עיין שו"ת בעי חיי להרב כנה"ג ח"מ ח"א סי' ריו:

[שו"ע] **וי"א שאפי' שמר כראוי**. נ"ב יש בזה ג' שיטות דעת תוס' פ"ג דבב"מ דאונס גמור כגון שנתנה במחילת קרקע או שתקפתו חולה שינה אף ש"ש פטור ואין בין ש"ש לש"ח אלא בנעל בפניו שיכול לעמוד ברוח מצויי' ולא בפני כל רוח. וכן בעל בעידנא דעיילי אינשי בזה ש"ש חייב דהוי קצת פשיעה אבל אונס גמור פטור לגמרי. ודעת הנ"י וכן הובא ברי"ו נ"ל בשם רמב"ן לחלק דהניחו בקרקע חייב אבל תקפתו חולי פטור דבאותו שעה אינו מחויב כלל לשמור ודעת הרשב"א והרא"ש והטור וכן דעת תוס' פרק הכונס דחייב בכל האונס אא"כ שהאונס בגוף החפץ ששללו לסטים מזויי' אבל באונס בגופו של שומר שתקפתו חולי וכדומה חייב:

[שו"ע] **לא הי' יכול להציל חייב בגנו"א**. נ"ב ש"ש התנה להיות פטור מגנו"א. מ"מ אם נגנב ממנו מפסיד שכרו שו"ת מהר"א ששון סי' ע"ז והעתיקו הש"ך לקמן סי' ש"ה סק"ב:

[ש"ך אות ד] **והעיקר כהפוסקים**. נ"ב עיין תשובת פרח שושן חח"מ כלל א' סי' א' וסי' ב':

[ש"ך בא"ד] **סי' תנ"ט**. נ"ב וסי' קלד:

[ש"ך אות ה] **עוי"ש**. נ"ב ועיין בב"י סס"י של"ב בשם רבינו ירוחם:

[ש"ך אות ח] **ומיהו אף ש"ח**. נ"ב לכאורה י"ל דמאותו שעה ואילך נעשה ש"ש משום פרוטה דר"י דהוי עוסק במצוה במה שקדם בשכר להציל הבהמה והיינו לדעת הרשב"א דמשום פרוטה א' מקרי ש"ש. אבל לדעת תוס' דשומר אבידה דהוי ש"ש משום שטיחה וניעור זהו ל"ש הכא. ולפמ"ש הריטב"א הובא בשיטה מקובצת בב"מ דף פב ובסוף הספר הוא דף קמה ע"ג הכא לא הוי ש"ש. אמנם בחי' הריטב"א ספ"ו דשבועות כ' בדרך אחר ולדבריו י"ל דהכא הוי ש"ש ודו"ק:

[שו"ע] **לומר נטרפה**. נ"ב לפי"ז בליכא מגו כגון בפקדון בפנינו או שהוזלה והוא טוען שהציל בעת היוקר כפי דמיהן של יוקר א"נ ומ"מ אפשר דזהו דוקא אם א"י כלל שהציל בשכר אבל אם ידוע שהציל בשכר וא"י כמה הוציא יש לומר כיון שהוציא ברשות לטובת חבירו נאמן בשבועה בלא מגו כדין מוציא הוצאות על נכסי אשתו וככל מוציא ברשות ועיין שו"ת מהרי"ט חח"מ סי' פ"ג:

[שו"ע] **ובא זאב**. נ"ב צ"ל ובאו זאבים:

[הגה] **בעת שאין דרך**. נ"ב אבל אם נכנס בשעה שדרך לכנס אם א"י להציל פטור. דהוי תחלתו בגנו"א וסופו באונס תוס':

סימן שד

[סמ"ע אות ט] **שווים ביום ההוא**. נ"ב עיין מ"ש בגליון לקמן סי' רע"ח:

סימן שה

[שו"ע] **והוכר הגנב**. נ"ב ואם החזיר הגנב לבית שומר ואח"כ נאבד בפשיעה היא איבעי' דלא איפשיטא בב"ק דף קח א"א כלתה שמירתו. ופטור השומר או כיון דהדרא הדרא לשמירתו וכתבה הרמב"ם סוף הל' שאלה ופקדון וסיים הלכך השומר פטור ואם תפסו הבעלים אין מוציאין מידן. גם בישׁ"ש העתיק האבעיא אלא דפ' אם תפס מפקי' מיני'. אולם מהשמטת הטור והרא"ש נ"ל דס"ל כהרמ"ה הובא בשיטה מקובצת שם דלאביי ורבא דס"ל דש"ש עושה עמו דין וכן הש"ח אם רצה עושה עמו דין בודאי דלא כלתה שמירתו ופסקי' כוותיהו ע"ש:

[הגה] **אפי' מפשיעה**. נ"ב ומבואר שם אפי' במזיק ממש פטור. ולענ"ד נראה מלשון רש"י במנחו' משמע בהיפך. ועיין תשו' לחם רב סי' רכב:

סימן שו

[שו"ע] **שומרי שכר הם**. נ"ב אם מסר חפץ לשמעון שיראה צורתו לעשות לו חפץ כמותו אם הוי עליו ש"ש עיין תשב"ץ ח"ד בחוט המשולש סי' ל':

[שו"ע] **נתן לאומנים**. נ"ב אמר לאומן עשה כלי כך וכך ואקחנו ממך למחר והוא עשה אותו וחזר זה מליקח אותו חייב לשלם לאומן כל ההפסד מדיני דגרמי. הרא"ש בשו"ת סוף כלל ק"ד וכ"ה בש"ע לקמן סי' שלג ועיין בסמ"ע לעיל סס"י ל"ט אמר שחוט בהמתך ואם תמצא טריפה אתן בשביל בשר כך וכך ואם כשירה כך וכך. ונטרפה יכול הלוקח

לחזור אף אם נתן לו משכון טור לקמן סי' רז בשם תשו' הרא"ש ועיין במ"ל פ"ו ה"ו מהל' טונ"ט:

[ש"ך אות ג] **דהוי ספיקא דדינא**. נ"ב אומן שאמר לעשות בחנם ואח"כ אמר שרוצה בתשלי' לכאורה נראה דאם אין אומן קונה בשבח כלי א"י כיון דעשה ע"ד שלא לשתלם לא נתחייב מעולם בשכר אבל אי א"ק בשבח כלי י"ל דכשתיקן הכלי ממילא קנאו ויכול לומר איני רוצה להקנות לך בחנם דהוי כאומר אני רוצה ליתן לך במתנה מה שתקנה דיכול לחזור ומ"מ אפשר דכשעושה בחנם א"ק בש"כ. וצ"ע לדינא ועי' בפ"ו גיטין ד"כ ד"ה א"ל רבא:

[ש"ך בא"ד] **וברמזים דדעת הרא"ש**. נ"ב ע' בתשו' מהר"ש לבית לוי סי' ד' בארוכה:

[ש"ך אות ד] **שלא פירשו הפוסקי'**. נ"ב עיין ספר מחנה אפרים הל' מכירה סי' ו' כתב בפשיטות דזהו רק אי חזית' לאו מלתא. אבל לדידן דמספקא לן אין לחייב להצבע מספק דדלמא יש שבח סי' על גבי הצמר והוי כמוסיף נופח משלו דלא קנאו בעל הצמר לאותו שבח עד שיבוא לידו אא"כ הקדים לו שכרו:

[ש"ך אות ח] **גם על התרנגול**. נ"ב עיין תשו' תשב"ץ ח"א סי' קי"ג דלא כ"כ:

[סמ"ע אות טו] **והוא באונס**. נ"ב מלשון זה משמע דמ"מ כיון דאין אוסרי' הבהמה מספק הי' מחוייב מדין מזיק אלא דאם במפרקת נפגמא הוא אונס. ולפי"ז אינו מובן כלל קושי' הסמ"ע ס"ק טז. אמנם קשה מדינא דרישא במיעוט סמני' כיון דטריפה מספק לשלם דהא ל"ש בזה טענת אונס ומזה ראי' להש"ך סק"י וא"כ י"ל דזהו דין פשוט וידוע לשוחטים דבנמצא פגימא אח"ש דפסולה משו"ה צריך לטעם דהוא באונס:

[ש"ך אות ט] **ואשתמיט' לסמ"ע**. נ"ב עיין לעיל בש"ך סי' קכו סי' עח:

[שו"ע] **אם בשכר ראהו**. נ"ב עיין תשובת תשב"ץ ח"ב סי' קעד:

סימן שז

[שו"ע] **והתרו בו**. נ"ב עיין בת"ח בחידושיו לבב"ק דף ו' ד"ה הכותל והאילן:

[שו"ע] **תחזור לבעלי'**. נ"ב ואם טען מתה מחמת מלאכה צריך לשבע לבעלים וא"י לומר לאו בע"ד דידי את ואף אם פטרו הבעלים לשומר הא' משבועה ושאל לזה ברשות בעלים. הרא"ש פ"ט דכתובות סי' כט:

[ש"ך אות ב] **ולחנם דחק**. נ"ב עיין תשו' פמ"א ח"א סי' ע"ב:

[שו"ע] **השוכר**. נ"ב והו"ה ש"ח שנפלה הבהמה בפשיעה ונולדה בה מכה. פרישה וב"ח:

[שו"ע] **ואין שבת בבהמה**. נ"ב ומ"מ מה שהבהמה אוכלת בימי חליי' הוא בכלל נזק שקודם לזה היתה אוכלת ועושית ועכשיו צריך להאכילה אף שאינה עושית. אלא מה שהיתה עושית יותר מפרנסתה זהו מקרי שבח תשו' שבות יעקב ח"ג סי' קע"ה:

סימן שח

[ש"ך אות ב] **א"י לשנות לאשה אחרת**. נ"ב אא"כ שכרה האשה לעצמה כגון שאמרה השכר לי בהמתך שלא הוצרכו לפלוני בזה יכולה לשנותה לאשה אחרת. ובלבד שלא תהי' כבידה ממנה עכ"ל:

[שו"ע] **חייב בנזקיו**. נ"ב וכן לענין תוס' צריך לשלם לו. וזה אף בפחות מזה השיעור כמו בסעיף ה' כ"כ הב"ח ועיין בב"י בשם הרמב"ן שתמה וכי שומר הוא על גופו שיתחייב לו. ואי בשוכר עבד מחבירו אף הוא פטור מפשיעה ואי מדין מזיק הא לאו מכחו אתי' לו נזקו אפי' הטעינו הוא עכ"ל. ועיין שיטה מקובצת בשם הריטב"א:

[הגה] **ואם לקחו להציל**. נ"ב ודוקא דאמר כן מיד אבל לא עתה שמתה הבהמה ריק"ש:

סימן שט

[שו"ע] **ואם הוחמה חייב**. נ"ב עיין בנ"י דאף ש"ח חייב ועיין בתוס' בסוף דבריהם ובמהרש"א שם. ואי הי' שמירה בבעלים נראה לכאורה דחייב דהוי שינה מדעת בעלים וכאלו התנה באם ישנה ויארע דבר שנוכל לתלות שלא הי' נארע אם לא הי' משנה יהי' כאלו נטלה שלא ברשות ונאנס. ועיין בנ"י. וגם אם החיוב דהוחמה והוחלקה רק מדין פשיעה מ"מ יש לדון לחייב גם בשמירה בבעליו כיון דפשע בידים הוי כמזיק בידים וכעין שכתב הכ"מ פ"א מהל' שכירות:

סימן שי

[סמ"ע אות ה] **והוי דינו דאם שכרו**. נ"ב וכתב הטור דה"ה דאם השוכר יכול למצוא לשוכר בזול א"י לומר אשכיר לעצמי בזול ואתן לך שכר חצי הדרך שהלכת בה עיי"ש ומשמע דקאי ג"כ על חמור זה דיכול להכריח להשוכר ליקח חמור אחר. עמ"ש בגליון לקמן סי' ש"א:

[סמ"ע אות ו] **ודוקא שהקנה לו בקנין**. נ"ב ומ"מ יכול לעכב השכירות מהדרך שהלך בה עד שיעמוד לו חמור אחר. ואם יש בדמי הנבילה לשכור. הי' נראה מסברא דלא גרע מחמור זה דלא בעי קנין אחר אבל בדרישה כתב דגרע מחמור זה דייחד לו גוף החמור:

[שו"ע] **ואם אין בדמיה**. נ"ב וגם אם הנבילה שוה מעט ושוה לשיעור היוקר שנתייקר חצי המלאכה מהפסיקה אין ליקח הנבילה ולהוסיף על מה שהי' צריך ליתן לזה שכירות דאין לו זכות רק לשכור בנבילה וליתן לו שכרו וכגון שהנבילה שוה הרבה אבל לא לשכור בנבילה בלי ליתן לו שכירות ומכ"ש שאין יכול להוסיף מהשכר שכבר נתחייב בדרך שהלך בה. עיין בטור ודרישה ודו"ק:

[שו"ע] **ראובן**. נ"ב עיין תשובת שבות יעקב ח"א סי' קטז /קעו/:

סימן שיא

[ש"ך אות א] **וספינה זו אפשר**. נ"ב וכן דעת המ"ל. אמנם מדברי הטור בסי' הקודם והעתקתי בגליון בסמ"ע סק"ה משמע דאף בחמור שניטבע והיין לא ניטבע דיכול ליתן לו חמור אחר ודו"ק:

[שו"ע] **ליושב ובטל**. נ"ב ובטור כתב בשם הרמ"ה דנותן לו שכרו משלם. דבבטילה דהאי שהפסיד ספינתו קשה לי טפי מהיכא דעבד מלאכה ודמי לאוכליסא דמוחזא דלקמן סי' של"ה ס"א:

[סמ"ע אות ו] **יכול לומר לבעל היין מזלך גרם**. נ"ב ואף לדעת הי"א בס"ג שאני התם דהוא להוציא משא"כ הכא דמוחזק כך מבואר בתוס' ועיין לקמן סי' של"ד ס"א:

[ש"ך אות ד] **וכן נראה עיקר**. נ"ב ועיין במ"ל ובשיטה מקובצת שם כתב בשם הר"ר יהונתן ג"כ כהכ"מ:

סימן שיב

[הגה] **אין הלוקח יכול להוציא**. נ"ב עיין לקמן סי' שט"ז ס"א בהגה ובמ"ל פכ"ד מהל' מכירה:

[ש"ך אות ג] **תשו' מבי"ט**. נ"ב עיין תשובת מהרי"ק סי' פ"ט ותשובת בגדי כהונה סי' ג':

[שו"ע] **המשכיר**. נ"ב המשכיר בית עד הגשמים עד שתירד רביעה שניי' מתני' פ"ט דשביעית. ועיין יו"ד סי' ר"כ סי' י"ח. וצ"ע על השמטת הרמב"ם והטור וש"ע:

[ש"ך אות י] **בסתם אעפ"י**. נ"ב עיין ש"ך סי' של"ג ס"ק מ"ד ועיין מחנה אפרים סי' י"א:

[שו"ע] **המשכיר שהי' דר**. נ"ב וכן אם מחמת דחקו מכר ס"ת שלו או מחמת דחקו מכר בית שהשכיר לזה יכול להוציא מיד. הגמ':

[שו"ע] **להוציאו ת"ז**. נ"ב עיין תשובת שב יעקב חא"ח סי' ז':

[שו"ע] **מכר הבית**. נ"ב דוקא שקנה סתם. אבל אם אין הלוקח רוצה לקנות עד שיצא זה מהבית יצא בע"כ שלא עלה על דעת שימות ברעב הגהת מיי' ועיין תשובת רדב"ז סי' קמג:

[סמ"ע אות כג] **וישבתי את הכל**. נ"ב נלענ"ד י"ל בפשוטו דמה דפסק הטור חיו"ד דאסור בעבורו היינו ממ"ש הרשב"א בתשו' סי' תתקס"ה ולמעשה אני חושש להחמיר לדברי הרב ז"ל ואסור בחדש העבור עכ"ל אבל לענין שכירות פסק בעיקר הדין דאין העיבור בכלל. וכדמשמע מלשון הרשב"א דלא ביטל דעתו בהחלט לדעת הרמב"ם אלא דחושש לדעת הרב וזה שייך באיסורים אבל לענין ממון ל"ש להחמיר ובפרט דאם נעשה מזה ספק לדין י"ל דאוקי ארעא בחזקת מרא ממילא אין העיבור להשוכר ואף דיל"ד קצת אמאי כתב הטור דבאומר שנה סתם אסור בעיבור הא הוי ס"ס ספק אבעי' דהש"ס אם שנה סתם כשנה זו ולא אסור רק עד ר"ה ואת"ל דהוי כשנה א' דלמא כהרשב"א דבשנה א' אינו אסור בעיבור ויש ליישב. אח"ז רב מצאתי בתשו' מהריב"ל ספר ב' סי' כ"א כתב כן אלא דהביא אח"כ שו"ת הרשב"א בפ' דכ' במשכיר דלמעשה יש לעשו' כהרמב"ם ועיין תשו' מעשה חיי' סי' א':

[ש"ך אות יג] **מונה יב"ח מיום ליום**. נ"ב ואפי' במעוברת ונתעברה לשוכר לדעת הרמב"ם וכפשטות דברי המחבר ואם אמר שנה סתם ולא אמר שנה זו ולא שנה א' רק סתם שנה אבעי בש"ס נדרים אם שנה סתם כמו שנה זו או כמו שנה א' וא"כ י"ל לדינא דהכא בעומד באמצע שנה ומשכיר לו לשנה סתם אין לו לדור אלא עד ר"ה דקרקע בחזקת בעליו קיימת:

[ש"ך אות טו] **והשוכר הו"ל הממע"ה**. נ"ב עיין מ"ל פ"ז הל' שכירות הביא חבילות פוסקים דסברי כרשב"ם דבספיקא דרבוואת' גם בקרקע היכי דקיימי' תיקום:

[שו"ע] **ויש מי שאומר דדוקא בנפל כולו**. נ"ב עיין בספר כתיבה הל' כתובות סי' צ"ד ס"ב:

[שו"ע] **מסוכן לדור בו**. נ"ב אם השכיר לו בית לאיז' שנים רצופים. ונתקלקל הבית תוך הזמן ונמשך זמן תיקון הבית שנה א' אם צריך להשלים ליתן לו הבית לדור בו אח"כ עיין תשו' הראנ"ח ח"מ סי' ה':

[שו"ע] **ואם אמר לו בית**. נ"ב וכתב הטור דדעת הרמ"ה דלא כפינן לי' לבנותו רק שיכול לעכב דמי שכירתו בידו עד שיעמוד לו בית אחר. ואם כבר נתן השכירות חוזר ונוטל ממנו ואף בקנו מידו הדין כן ומיהו אם הי' למשכיר בית אחר בעת השכירות צריך ליתן לו דבית סתם אמר לו וחל הקנין עליו. (ומשמע דעכ"פ קנין בעי. ולא מהני חזקתו בבית זה לבית אחר וכן דעת הראב"ד ז"ל לעיל סי' ש"ו גבי חמור סתם ולדידי קשה תינח

בחמור אבל בבית אמאי לא מהני חזקתו בבית זה לקנות לו בית אחר כמו בעשר שדות דמהני חזקה א' לכולם כדלעיל סי' קצב ס"ג וצ"ע) ודעת הרא"ש דמהני בקנו מידו. ע"כ דברי הטור. ועיין דרישה דכתב דמשמע דלהרא"ש בעי עכ"פ קנו מידו ולא מהני חזקתו שבבית זה ומחלק בין הך דהכא לדלעיל סי' ש"י גבי חמור דס"ל להרא"ש דלא בעי קנו מידו. עיי"ש:

[הגה] **נשרף הבית**. נ"ב וכן הסכים שו"ת שי למורא סי' ח':

סימן שיג

[ש"ך אות א] **דעת התוס'**. נ"ב לענ"ד אין דעת התוס' כמ"ש הלא השוכר משתמש בחצר דהיינו דהחצר שכורה להשוכר אלא כוונת' דהשוכר יוצא ונכנס בה אבל לא השכירה לשוכר:

סימן שטז

[שו"ע] **עד סוף זמנו**. נ"ב עיין שו"ת מקור ברוך סי' ס"א:

[שו"ע] **אם לא תרצו לעמוד בו צא**. נ"ב משמע דאין לבעה"ב דין מצרנות. עיין לעיל סי' קע"ג /קע"ה/ ס' מ"ז בהגה. ויש לדחות דנ"מ שרוצה להשכיר לאחר או לקטן גם למ"ש הנ"י דגם דעת הרמב"ם כר"ת דבית אין בו דין מצרנות:

[שו"ע] **והריני פוטר אותך**. נ"ב דוקא בכה"ג א"י המשכיר לחזור בו שיחזיק השוכר בבית ויתן השכירות אבל באומר סתם צא מביתי לא נגמר עד שיחזיר השוכר ויקנה להמשכיר. עיין שו"ת מהרי"ט סי' פ"ט:

[הגה] **מי שנתן בית לאחד**. נ"ב בשו"ת הרשב"א כתב רק מי שנתן ועיין תשובת משאת משה סי' ס"ז מה שתירץ על קושית הסמ"ע סק"ד ולפי חילוקו הדין דהכא דוקא בנותן ולא בהשכיר ומכר. וכן ההיא דלקמן ס"ב דוקא ב' ששכרו אבל לא בירשו או קבלו מתנה עיי"ש ועיין במהרי"ו סי' י' ועיין תשובת הראנ"ח ח"א סי' פ"ח:

[ש"ך אות א] **רשד"ם סי' תט"ו**. נ"ב והובא בתשו' משאת משה ס"ז דאם כבר השכיר לאחר שכירתו קיים לכן אם אית בי' רווחא להשוכר להשכירו ביותר רשות בידו להשכירו לכתחילה ולא שייך בזה למה תטרח וכו' והיכי דהשכיר לבני בית מרובים ונטל שכר יותר המותר לבעלים כמ"ש בהג' ש"ע לקמן סי' שס"ג ס"י בשם הנ"י:

סימן שיז

[שו"ע] **או יטעון עליו**. נ"ב עיין ספר כתיבה סי' צ"ו ס"א ס"ק י':

[ש"ך אות ה] **ונראה שהבין הרב**. נ"ב וכ"כ בשו"ת מור"ם פאדווע סי' ל"ט:

סימן שכח

[שו"ע] **אלא נותן**. נ"ב עיין באורים לעיל סי' ס"א ס"ק י"א:

סימן שלא

[שו"ע] **שלא הותנה כן**. נ"ב ואם יש הכחשה ביניהן דהבעה"ב אמר להשכים ולהעריב והפועל מכחישו אין הבעה"ב נאמן אף שהוא מוחזק כיון דטענתו נגד המנהג כההי' דלעיל סי' ש"ל. עיין ירושלמי כאן ופני משה:

[הגה] **הלך למקום שנהגו**. נ"ב עיין תשובת פנים מאירות ח"ב סי' ס"ג:

[הגה] **אבל דבר שאינו**. נ"ב עיין אורח מישור במהדורא בתרא על ד"מ יו"ד סי' א' שכתב דדוקא היכי שאנו רואי' נוהגי' פעמיים ושלש אבל היכי דידעי בבירור שעפ"י הסכמת וותיקי' נהגו כן אפי' אינו מצוי רק פעם א' ביובל שייך לומר ונהגו כן:

[סמ"ע אות ה] נ"ב ודומה לזה לעיל סי' ק"ג ס"ב ועיין סמ"ע שם:

סימן שלב

[ש"ך אות ב] **באמת כל הפוסקים**. נ"ב אבל בריטב"א כתב בשם רבו דאפי' כולם נשכרים בד' א"צ ליתן לו רק שלש:

[סמ"ע אות ח] **הגה כתב בת"ה**. נ"ב הובא בב"י סי' של"א ובד"מ כאן ס"ק ג':

[ש"ך אות טז] **ועיין בנ"י שם ותראה**. נ"ב אדרבא המעיין בנ"י שם יראה דגם בעה"ב שהטעה לפועלים אין להם רק תרעומת משום דבלא תנאי ג"כ צריך לשלם הפחת משמע דלולי זה כגון דאף הפחות הוא ה' או ו' צריך לשלם ודלא כהש"ך וכ"ה בשיטה מקובצת בשם הרשב"א:

[הגה] **חפץ בשכרו**. נ"ב עיין תשו' מוהרי"ט ח"ב חח"מ סי' כ"ג ודבריו תמוהים כי קושייתו ותירוצו הוא כקושי' הרא"ש ותירוצו אלא שהוסיף מוהרי"ט אח"כ ושמא וכו' דאפי' חיוב אין עליו וכו' כיון דחפץ אין בעין שעבוד אין כאן זה נגד המבואר ברא"ש להדיא שכתב דיכול ליתן לו דמי חפץ ועמ"ש בגליון רס"י קצ"ח:

סימן שלג

[שו"ע] **בד"א שלא הלכו**. נ"ב רבים ששכרו מלמד או יחיד העושה על דעתן אף דלא התחיל א"י לחזור. דרבי' לא בעיא קנין וג' מקרי רבים. ד"מ אות ה' וכ"כ מוהריק"ש ועיין תשו' רמ"א סי' נ':

[ש"ך אות ד] **לעשות המלאכה אם ירצה בעה"ב**. נ"ב לענ"ד הכי מוכח. דהרי מדברי הרמ"א משמע דהחילוק בין פועל לקבלן. דבקבלן כיון דמשך כלי אומנתו אף דהחזירו אחרי המשיכה. מ"מ אין הקבלן יכול לחזור בו וכמ"ש הש"ך ס"ק ג'. ואם נימא דמשיכת כלי הוי רק בהתחיל במלאכה. כמו דנראה בדרישה דשנה ושלש כמה פעמים דלא עדיף מהתחילו לענין דאם יחזיר דיהי' ידו התחתונה. הא גם בהתחיל א"צ לשלם מכיסו. והדרישה לשיטתו בסמ"ע ס' ט"ז י"ל דנ"מ באם הבעה"ב תפס דיכול לשכור מזה כיון דמשך הוי כהתחיל אבל להש"ך ס"ק כ"א דס"ל דאין לשכור ממה שתפס. א"כ הכא בלא התחיל והחזיר כלי אומנתו לידו מה נ"מ דידו על התחתונה אע"כ דעדיף ולענין אם יש כאן ב"ד כופי' אותו שלא לחזור ודו"ק ומ"מ אם לא הי' ב"ד מצוי לכופו ושכר אחרים א"צ הפועל לשלם לו כך מבואר בש"ך ס"ק ל"ד:

[שו"ע] **הר"ז כדבר האבוד**. נ"ב עיין תה"ד סי' ש' ובספר בני חיי' סי' שפ"ו. ובתשו' קול בן לוי בדרושי' שלו בסוף ספרו ד' ע"ו עד וכל דבריהם בנויים על היסוד דחיובא דהכא מכח דינא דגרמי כמ"ש בסמ"ע ס"ק ח' אבל באמת זהו מדברי הרא"ש אבל בנ"י כתב בשם הרמב"ן דהיא מדין דבר האבוד ולישנא דהש"ע משמע הכי ועיין תוס' בב"ק דף כ' ע"א ובמעד"מ ועיין הגהת אשרי שהקשה על הרא"ש דמשוי זה לגרמי א"כ אמאי בדבר האבוד שוכר רק כדי שכרן ול"צ לשלם כל ההיזק מדינא דגרמי. ותירץ דדבר האבוד היינו אף בלא פסידא. כגון דלא הי' מוצא לשכור אחרים מבלעדו עיי"ש. וא"כ מדלא משלמי כל ההפסד מוכח דזה לא מקרי גרמי ועיין ש"ך ס"ק כ"ח שהעלה לדינא כהג"א. וקשה לי לפי מה דנקט הכא בש"ע דחזרת בעה"ב לגבי פועלים מקרי דבר האבוד. א"כ גם לא הי' מוצאים להשכיר אותם יהי' חייב ודו"ק:

[שו"ע] **אם מוצאי' מי שישכירם**. נ"ב ואם אמר כששכרם אם יחזור ישלם להם שכרם משלם י"ל דלישנא יתירה לטפויי אתי דאף אם ימצא מי שישכירם ישלם להם. כ"כ הרמב"ן בתשו' תולדת אדם סי' א' ומ"מ אפשר דדוקא בנידון דהתם במלמד דלא שייך בי' כפועל בטל דבלא"ה לומד עם אחרים וכמ"ש הרמב"ן שם בזה ע"כ דלטפויי אתי לענין זה דאף אם ימצא במקומו תלמיד אחר דצריך לשלם לו. אבל בפועל דעלמא י"ל

דיותר מסתבר דאתי לטפויי שישלם לו משלם ולא בפועל בטל לחוד. ומ"מ רק אם לא ימצא מי שישכירם כנלענ"ד:

[שו"ע] **אחר שהתחיל שמין**. נ"ב ואף אם הולך מבה"ב זה ונשכר אצל אחר דנשאר עבד לעבדים דינו כן תשו' חות יאיר סי' קג:

[שו"ע] **אא"כ נאנס כגון שחלה**. נ"ב המוסר דבר לחבירו לארוג וכדומה בקבלנות ואירע אונס להאומן. י"ל דאין הבעה"ב יכול לטלו ממנו דיכול לומר לא שכיר יום אנא ואעשה לך הפעולה אחר עבור האונס אם לא שרואי' שצריך לזה לאותו הזמן כגון לצורך הרגל וכדומה תפארת למשה יו"ד סי' ש"פ בש"ך ס"ק יז:

[ש"ך אות כג] **עיני הדיין**. נ"ב עיין תשו' ושב הכהן סי' יג:

[ש"ך אות כה] **דהתשב"ץ נקט דמשמע שם להדי'**. נ"ב עיין תשו' תשב"ץ ח"א סי' סד. וצ"ע:

[סמ"ע אות כ] **דספר שנכתב**. נ"ב למה דכתב בהגהת ש"ע לקמן ס"ו דאם לא שכר אחרים א"צ לשלם הזיקו והכא בספר דאין לתקן המעוות ע"י סופר אחר ואם לא ישכור הוי כנאבד החפץ דא"צ לשלם הזיקו. מ"מ נ"מ לענין מטען ואולי בזה כיון דידוע שא"א לתקן הוי כקיבל עליו לשלם גוף הדבר הנאבד. וצ"ע לדינא:

[ש"ך אות ל] **וה"נ תרעומת מיה' איכא**. נ"ב לענ"ד התם הי' רק פיוס בדברים. אבל הכא מיירי בפסק להם במפורש ליתן יותר:

[שו"ע] **כיצד שוכר**. נ"ב מסתפקנא אם הוא פשתן שרוי במים בעצמו שוה רק דינר. והשכירות פועל ב' דינרי' ואורגי' ממנו בגד ושוה אח"כ למכור בה' דינרי' וחזרו ומצא אחרי' לשכור בג' אם שוכר עד כדי שכרן. או כיון דהאבוד הוא רק דינר א' יכול לומר הנני משלם לך כל הפשתן:

[ש"ך אות לד] **וכמש"ל סק"ד**. נ"ב לענ"ד בלא"ה ניחא דמיירי דלא משך הבעה"ב הכלי אומנות. וגם לא נתן בדרך קנין שיזכה הבעה"ב אלא האומן הביאום שם לצורך מלאכתו וליכא קנין ופשוט:

[הגה] **עד שעה שיחזור בו**. נ"ב ויכול לחזור בו. כ"ז שירצה דפועל הוא ולא קבלן עכ"ל רמב"ן:

[הגה] **ולעכבו**. נ"ב עיין בב"ש סי' קיד ס"ק ו':

[ש"ך אות מד] **וממהרי"ק ג"כ אין ראי'**. נ"ב עיין בב"י סי' רז מחודש כ"א:

[הגה] **אמר לו דרך כעס**. נ"ב עיין תשובת מהרי"ט ס"ב חח"מ סי' קיח ובתשו' דרכי נועם סי' ג':

[ש"ך אות מז] **וכן עיקר**. נ"ב וכ"כ בתשובת לחם רב סי' ק' ועיין בתשו' רשד"ם חאה"ע סי' קצח:

סימן שלד

[שו"ע] **דרך הנהר פסידא דפועל**. נ"ב אם חזר בעה"ב ואח"כ אירע אונס צריך לשלם דכבר נתחייב להם תשו' רמ"א סי' נ':

[הגה] **מיהו יש חולקים**. נ"ב וכן הוא בתשו' הגאונים סי' רצ ועיין בס' מחנה אפרים הל' שכירות:

[הגה] **וה"ה**. נ"ב זהו דלא כדעת הרשב"א בתשו' שהביא סי' של"ה ס"ק ז':

סימן שלה

[סמ"ע אות ה] **ז"ל מור"ם במרדכי**. נ"ב וכ"כ בשו"ת תולדות אדם להרמב"ן סי' א':

[סמ"ע אות ז] **נותני' לו כל שכרו**. נ"ב עיי"ש שמדמו לספינה סתם ויין זה ולכאורה ההי' דינא דסי' של"ד ס"ד דלא כהרשב"א וגם בספינה כתב הרמ"א לעיל סי' שי"א די"א דאינו נותן שכרו משלם. ואף להמחבר שם היינו משום דהפקיד ספינתו עיי"ש בסמ"ע. א"כ לכאורה הכא אין נותן לו כל שכרו. וצ"ע ועיין בשו"ת משפטי שמואל סי' של"ח ובמחנה אפרים הל' שכירות סי' ה':

סימן שלז

[ש"ך אות א] **כן הוא בש"ס**. נ"ב זהו להריטב"א הובא בשיטה מקובצת. וז"ל הניחא למ"ד גזל נכרי אסור פי' איכא למימר דה"נ לא יאכל דאחשבי' רחמנא כגזל כיון דאיהו לאו בר מצוה הוא עכ"ל. משמע דמפרש דרעיך ולא של נכרי היינו דאסור לאכל כיון דנכרי לאו בר מצוה האכילה דפועל ממנו הוי גזל. ואף למה דמסקי' דלמ"ד ג"נ מותר דרשי' ולא של הקדש. מ"מ זהו קיימ' דלמ"ד גזל נכרי אסור דרשי' ג"כ ולא של נכרי ולא של הקדש כמ"ש להדי' בשיטה מקובצת שם אח"כ בשם הריטב"א. אבל לפי הגירסא שלפנינו בש"ס הניחא למ"ד ג"נ אסור היינו דאצטרך קרא למשרי פועל. משמע דבא למעט להתיר בשל נכרי. והיינו ע"כ דשל נכרי מותר אף ליתן לכליו די"ל דזהו רק ס"ד בשלמא למ"ד ג"נ אסור י"ל דרעיך אתי למעט ולא של נכרי דמותר ליתן לכליו אבל למסקנא דלמ"ד גזל נכרי מותר דאתי ולא של הקדש י"ל דגם מ"ד ג"נ אסור ס"ל כן. ומה"ת לן להמציא חידוש להתיר פועל ליתן לכליו ומוקמי' רעיך ולא של הקדש. מ"מ עכ"פ מותר לאכול

בשל נכרי כדחזי' לס"ד הסברא פשוטה דנכרי לא חמיר מדישראל מדלא קאמר לס"ד דאיצטרך למיסר לאכול. ודו"ק:

סימן שלט

[שו"ע] **נתן טליתו**. נ"ב אם האומן עשה משלו י"ל דהוי מכירה ואין בו משום בל תלין. תשובת מהר"א ששון סי' קיט:

[שו"ע] **עובר משום בל תלין**. נ"ב וכן שכיר לילה אם עבר עליו יום ראשון אינו עובר אח"כ משום לא תבא עליו השמש. ר"ן:

[שו"ע] **או שתבעו**. נ"ב ואם תבעו ע"י שליח עיין בתשו' הלק"ט ח"ב סי' ל"א ודבריו לא נ"ל:

[שו"ע] **ולא הי' לו מעות**. נ"ב וכ"ה בטור ולא ידעתי דקדוק הלשון בזה דמשמע דאם אין לו אף דיש בידו שוה כסף אינו עובר. ובברייתא קתני יכול אפי' אין לו ת"ל אתך משמע דוקא אין לו כלל ובחינוך להרא"ה מצו' תקפ"ח כתב או שאין לו כלום לפרע ממנו וכו'. ושם בחינוך כתב אבל אם אין יכול לפרעו באותו יום אא"כ יאבד הרבה משלו לא חייב הכתוב בזה לפי הדומה עכ"ל. ועיין תשו' מוצל מאש סי' מ"ה. ועיין מה שכתב הגליון ש"ע יו"ד סי' קט ס"א בהגה:

סימן שמ

[שו"ע] **השואל**. נ"ב שאל שופר לתקוע בו תקיעת מצוה. וי"ל דאינו חייב באונסי' דהנאת מצוה לא הוי הנאה מחנה אפרים הל' נדרים סי' כ"ד:

[שו"ע] **ושלחה ומתה בדרך**. נ"ב היינו שאמר לי זכה לפלוני או שאמר לו פלוני אמר לי שאשלח לו על ידך ועיין בשיטה מקובצת:

סימן שמא

[שו"ע] **יכולי' להחזירו**. נ"ב אבל השואל יכול להחזיר ת"ז ודוקא אם מחזיר לרשות בעלים. אבל קודם שהחזירו לרשות בעלים אף שחזר מהשאלה חייב באונסי'. ולא הוי ככלתה זמן השאלה נ"י בב"מ דף קכ"ב ע"א בסופו בשם הרא"ש ועיין לעיל סימן רצ"ג ס"ב:

[שו"ע] **משתמשי' בה**. נ"ב שוכר שמת אם היורשי' רוצים להשתמש בה. נלענ"ד דאף בלא הניח להם אביהם נכסי' צריכי' לשלם השכירות משלהם אף דאין להם זכות יותר מאביהם. מ"מ כיון דאביהם לא הי' להם זכות שמוש בחנם ה"נ אין להם זכות שמוש

בחנם ומ"מ אפשר לומר דאביהם מיד ששכר נעשה בע"ח על דמיו וזכה בשמוש ויכולי' היורשים לומר אבינו אנו יורשים זכות השמוש וחובו אין משלמי'. ודמי לקנה מטלטלי' ולא נתן דמיהם ומת דיורשי' זוכי' בהמטלטלי' וחובו אין משלמי' ה"נ שכירות ליומא ממכר הוא ויש ללמוד כן מדברי תשו' הרשב"א סי' אלף וכ"ח ואם הניח אביהם אחריות נכסי' עיין לעיל סי' של"ד ס"א בהגהת ש"ע. אח"ז רב מצאתי בריטב"א פ"ג דכתובות דכ' להדי' דשכר אביהם ומת דמשתמשים כל ימי השכירות ואין חייבי' לשלם השכירות אם לא הניח להם אחריות נכסי'. ועיין תשובת בני אהרן סי' כ"ט:

[שו"ע] **אבל חייבי' עלי'**. נ"ב וכ"כ תוס' בב"מ דף צ"ו ע"ב אבל בנ"י שם משמע דאפי' בפשיעה פטורי' וכ"כ בשיטה מקובצת שם בשם רמב"ן:

[שו"ע] **כשומר שכר**. נ"ב ואם לא ידעו שהיא שאולה וסברו דנהנו משלהם י"ל דפטורים ועיין בספר מחנה אפרים הל' שאלה סי' ב':

[שו"ע] **חשבו שהוא**. נ"ב בתשו' גנת וורדים חח"מ כלל א' סי' ג' הביא דמצינו בשטת קמא להרב המאירי שכתב בשם הרב וכו' כסבורין של אביהם וכו' ואי הוי יתמי דערבי משתבעי דלא הוי ידעי דדילי' היא ופטירי מהאי תלתא ומסתברא דשבועת חפץ כד משתבעי עכ"ל:

[שו"ע] **דמי בשר בזול**. נ"ב ואם הניח להם בגד שהם בפקדון גבי' וסברו ששל אביהם ונשתמשו בהם ובלו. עיין לשון הרמב"ם פ"ו מזכיי'. ובלשון תשו' הרא"ש בטור אה"ע סי' נ' ובתשובת הרשב"א שהביא הב"י שם וצ"ע לדינא:

[שו"ע] **הרי השואל משתמש**. נ"ב וא"צ ליתן להמשאיל להשתמש בו אף בשעה שא"צ לשואל להשתמש בו. טור בשם הרמ"ה. ומה"ט אם נאנס ביד השואל א"צ לשלם רק דמי השברים דהא אין למשאיל זכות בו בעודו שלם ד"מ בשם נ"י:

[שו"ע] **בקנין ע"ז**. נ"ב או שהחזיק בפירוש בגרגות' הדא אדעת למזכי בכולא עד דמתרמי לי' גרגות' נ"י:

סימן שמו

[ש"ך אות א] **ודו"ק**. נ"ב עיין בתשו' בתי כהונה בית דין סי' כ"א בארוכה:

[שו"ע] **ואם אמר לעבדו**. נ"ב ואם אמר לפועל נכרי השאל עם פרתי עיין במחנה אפרים הל' שלוחי' סי' י"א ודבריו צע"ג:

[שו"ע] **הכנעני**. נ"ב והיינו ששאל הרב בעצמו עם הפרה ושלח עבדו במקומו אבל אם שאל עבדו ופרתו הו"ל כשואל ב' פרות תוס' בב"מ דף נ"ט ע"א ואם ראובן שאל משמעון

עבדו ואח"כ השאיל ראובן פרתו ללוי ואמר לעבדו זה צא והשאיל לא הוי שאולה בבעלים דהא ל"ש בי' יד עבד כיד רבו. דהא ראובן אינו רבו. ואפי' לדעת הטור וסייעתו דשלוחו כמותו שהוא לענין שאולה בבעלים מ"מ עבד גרוע דלאו בר מצוה הוא. עיין בסוגיין ובראשונים ועיין בלח"מ פ"ב מהל' שאלה בבעלים דייק מדברי הרמב"ם שהם דברי הגה בס"ז דמשמע דמדעתו הוי שאילה בבעלים דלא כדעת תוס' הנ"ל:

סימן שמח

[שו"ע] **כל הגונב**. נ"ב גנב דבר מחבירו שאותו דבר הי' שאול ביד הנגנב ונתפשר הנגנב עם המשאיל בדבר מועט אין הגנב חייב לשלם לו רק כפי מה שנתפשר עם המשאיל. ש"ג פ"א דב"ב ועיין תשו' בני יעקב סי' יג:

[סמ"ע אות ח] **ובחצר שהוא של שניהם**. נ"ב נראה מפשטות דברי המחבר לקמן סס"י שנ"א הי' מגררו ויוצא לרה"ר וכו' נקט כשצרף ידו למטה מג' וכן במ"ש הטור הובא בסמ"ע מוכח דס"ל כאוקימתא דרבינא דמשיכה קונה ברה"ר לענין גניבה עכ"פ עיין בתוס' שם:

סימן שמט

[שו"ע] **חלופיו**. נ"ב עיין בש"ע אה"ע סי' צ' ס"ט ובח"מ שם ס"ק כ"ח:

סימן שנ

[סמ"ע אות א] **או עשאה נבילה דידע מינייהו**. נ"ב א"י טעם לחילוק זה. והחילוק כפשוטו דשחיטה טריפה שם שחיטה עלה לטהר מידי נבילה מש"ה שמה שחיטה משא"כ בנוחר ומעקר ופשוט:

[ש"ך אות א] **על דברי הר"ח וכן הלכה**. נ"ב גם בתשובת הרשב"א סימן תקס"ג כתב דקיי"ל ט"ה ממון ועיין תשובת מהרי"ט חיו"ד סי' ה':

סימן שנא

[ש"ך אות א] **צ"ע מנ"ל**. נ"ב אין בזה קושי' דאף אם אפשר דרבינו ישעי' מודה בגונב כיס הא מ"מ הה"מ כתב דדעת רבינו מאיר והרמב"ן דדוקא באבדו שם מיד פטור:

[ש"ך בא"ד] **כשאבדו ודו"ק**. נ"ב להדי' כתב הה"מ דדעת רבינו מאיר ורמב"ם דוקא אבדו מיד:

סימן שנג

[שו"ע] **י"א שקונה**. נ"ב וכ"ה דעת תוס' בסוכה פ"ג אבל דעת המאור ורמב"ן פרק הגוזל ומאכיל דלא מהני שינוי החוזר לברייתו אף אם היאוש ובשינוי השם מעלי' דא"ח לברייתו דעת כל הפוסקים דקנה בלא יאוש. זולת דעת המאור דלא מהני. ועיין דרישה דכתב בפשיטות דלדעת התוס' והרא"ש דגם שינוי מעשה החוזר לברייתו קנה עם יאוש ובמחכ"ת אשתמיטתי' דברי תוס' סוכה דהוכיחו דלענין זה גרע שינוי מעשה משינוי השם:

[הגה] **ויש חולקי'**. נ"ב בישו"ש בב"ק פ"ז כתב דאם נתן הגנב בפקדון לאחר ואח"כ נתייאשו הבעלים ואח"כ מכר הגנב להנפקד לא קנה דהוי ש"ר קודם יאוש במה שהפקיד אצלו. ובמגיני שלמה בחי' סוף קדושין השיג ע"ז דפקדון לא מקרי ש"ר דברשותא דמרא קאי וכשהקנה לו אח"כ זהו שינוי רשות אחר יאוש ע"ש:

[ש"ך אות ד] **הלכה**. נ"ב לא הבנתי איך תלה זה בדאביי הא גם לרבא היכי באיסורא אתי לידי' ל"ק דהיינו ביש בו סימן ונתייאשו אח"כ אלא דרבא ס"ל דיאוש של"מ הוי יאוש מש"ה באין בו סי' דעומד להתייאש הוי יאוש ובהיתרא אתי לידי' וצ"ע:

[ש"ך אות ה] **פ' חזקת**. נ"ב כבר הקשה כן הב"ח בעצמו סי' שע"א ותירץ דמיירי בידוע שקנה בעד כל דמי החפץ:

סימן שנד

[שו"ע] **ולא הבעלים**. נ"ב עיין בשט"מ בב"ק לג ד"ה ולרע"ק שכתב הרב המאירי דדוקא אם לא הוציאו אבל אם הוציאו אח"כ בדיינים הוי הקדש וצ"ע:

סימן שנה

[שו"ע] **עד שיודיע לבעלים**. נ"ב עיין במלחמות סוף בב"ק והרשב"א בחי' שם שכתב דאף במחזיר לבית בעלים תורת גנב עליו עד שיודיע ממש לבעלים דכיון דהבעלים יחדו לחפץ זה מקומו בבית השומר ואין ברצונם להיות בביתם. משו"ה לא מקרי חזרה לרשות בעלים. ועיין בראב"ד פ"ד מה' גניבה וברה"מ שם ובש"נ פ' המפקיד וצ"ע:

סימן שנו

[ש"ך אות ד] **כ' דעבדא כמטלטלי**. נ"ב דבכל מילי דרבנן עבדא כמטלטלי. ועיין תשו' רש"ך ח"א סי' פז דשקיל וטרי בדין תקנת השוק בעבד אם עבדא כמטלטלי מבואר דבהמה יש בודאי תקנת השוק:

[ש"ך אות ו] **וכן פסק מהרש"ל**. נ"ב עיין בתשו' מהרי"ט חח"מ סי' יב דמשוי זה לספיקא דדינא דנסתפק שם בספיקא כי האי אם נימא כיון דעכ"פ צריך להחזיר החפץ ממילא לגבי הדמים מקרי הוא המוציא. ודמי לספק אילן קדם או דבמטלטלי דהוי תפוס גמור ליתי' להאי כללא:

[ש"ך אות ז] **נ"ל שהוא שגגה**. נ"ב עי' שו"ת שבו"י ח"ג סי' קפא:

[שו"ע] **אלא נותן להם הדמים**. נ"ב לכאור' נ"ל אף דכבר אכלו הלוקח כיון דמיד שקנה מהגנב זכה בה מתחייב בדמים לא נפטר במה דאכלו אח"כ ואינו דומה לדלקמן סי' שסא ס"ז דהתם ליכא ש"ר ולא נתחייב בה:

[שו"ע] **משכן**. נ"ב בנ"י פ' א"נ כתב דאם נתן לו מעות לעיסקא ומשכן לו הגניבה בזה אין סמיכות דעתו על המשכן לחוד כיון דהמתעסק אינו רשאי להוציא המעות לעשות בו שכרא בזה לא עשוי תקנת השוק ע"ש ובהגהת אשר"י ובפי' שם:

[שו"ע] **בין שמשכנה**. נ"ב הראב"ד ס"ל דוקא במשכנה בכדי דמי' אבל לא יותר מכ"ד:

[הגה] **וכן אומן**. נ"ב עיין בלחם סתרים סוף בתשו' סי' ג' בסרסור שמשכן כלים:

סימן שנז

[שו"ע] **בעה"ב**. נ"ב עי' תשו' תורת חיים ח"ג סי' קז בארוכה:

סימן שנח

[ש"ך אות ה] **כהרב המגיד**. נ"ב עיין שער המלך פ"א מה' גרושין:

סימן שנט

[ש"ך אות ב] **שאסור מה"ת**. נ"ב עיין תשו' רדב"ז ח"א סי' רה:

[ש"ך בא"ד] **דאינו אלא מדרבנן**. נ"ב ורע"ק דאף אחרי נמכר גאולה תהי' לו הוי אסמכתא כ"כ הישו"ש שם ותמוה לי הא אמרי' בבכורות דף יג הניח' למ"ד גזל נכרי אסור וכו' וכן בפ' המקבל גבי כרם רעיך הניח' למ"ד גזל נכרי הרי מדמצרכי' קרא באונאה ובכרם מוכח דמ"ד גזל נכרי אסור היינו מדאו' וצע"ג:

גם ראיתי בדפוס ש"ס הישנים (כי בדפוס החדשים השמיטו) דאית' שם בב"ק ישראל ונכרי שבאו לדון באי' עליו בעקיפין דברי ר"י רע"ק אומר אין באי' מפני קידוש השם טעמא דאיכא קידוש השם הא ליכא ק"ה באי' וכו' כאן בגזילה כאן בהפקעת הלואה הרי מפורש דלרע"ק דאוריית' אסור:

[ש"ך אות ג] **מיירי בשאינו מזכה**. נ"ב עיין בשו"ת באר יעקב יו"ד סי' קסא דף ע"ב ע"ב:

[ש"ך אות ד] **כגון בדבר העומד**. נ"ב עיין בהר"ן פ"ג דמ"ק דף פו ע"א בשם הראב"ד דדבר העומד למכור ליכא איסור ליטול ע"מ לשלם. משמע אף דאינו מזכה לו הממון ע"י אחר שרי. ועיין בתשו' קול אלי' חאה"ע סי' ג' וע' בס' מחנה אפרים ה' גזילה סי' ה':

סימן שס

[שו"ע] **כל הגוזל**. נ"ב נכרי שגזל מנכרי או מישראל ואח"כ נתגייר עי' שו"ת חות יאיר סי' עט:

סימן שסא

[הגה] **דאם מכרו באחריות**. נ"ב דוקא בפירש באחריות אבל לא בסתם ס' המקנה בה' קדושין רס"ו כ"ח:

[שו"ע] **מהראשון או מהשני**. נ"ב ראובן ראה שנכנס שמעון לבית לוי וגנב חפץ ובא אותו חפץ ליד ראובן והחזירו לשמעון אין לוי יכול להוציא ממנו בדין כיון ששמעון אמר שבדין נטלו מבית לוי מחמת תביעה שיש לו עליו תשו' הרא"ש כלל סד:

עוד שם ראובן גנב ואחר שהגביהו סייעו שמעון להביא הגניבה לבית שמעון פטור ע"ש:

[שו"ע] **ואכלו פטור**. נ"ב ובמ"ל פ"ד הי"ב ממלוה בד"ה כ' מרן דהרשב"א וכו' מסתפק באם שלח שליח לגזול והביא לו ואכלו אחר היאוש אם בכה"ג נמי פטו':

[ש"ך אות ח] **שכן דעת הר"ן**. נ"ב ועיין לשון הרי"ף פ' הכותב בעובדא דבקרא ובר"ן ורא"ש שם:

סימן שסג

[ש"ך אות ב] **אבל לענין סמיכת הב"ח**. נ"ב וכ"כ תוס' יבמות צט ע"א ד"ה מני ר"מ:

[שו"ע] **ליטול פחתה נוטל**. נ"ב ע"ל סס"י ש"ח בהגה ובקצה"ח שם:

[הגה] **ואם שכרה**. נ"ב כתב בש"ג פ"ה דבב"מ ד' יט ע"א דמחלק דדוקא היכי דעדיין השכר לא מטי לידי דגזלן ע"ש:

[באר הגולה אות ת] **וע"ל סי' ש"ו ס"ה**. נ"ב ולענ"ד מבואר מדברי הרשב"א בחי' בב"ק ל"ג ד"ה מכור לרדי' דס"ל כהב"י וכן מבואר דעת הרב המאירי בשיטה מקובצת שם:
[הגה] **ודוקא ששמעון**. נ"ב עיין בתשו' שי למורא סי' א':

סימן שסה

[ש"ך אות ג] **ר"פ שנים אוחזים ודו"ק**. נ"ל כוונת הש"ך אף דדעת הרא"ש שם במציאה דליכא רמאי בעי' שנים אוחזי' ובאופן דאיכא למימר דתרווייהו היא משא"כ במנה ג' אף דליכא ודאי רמאי הדין דיניח ע"ש. מ"מ משמע שם דדינא דכאל"ג הוא רק בטוען ברי דשייך לומר דכ"א ימסור נפשי' משא"כ בטוענ' שמא ועיין ש"ך סי' קל"ט רק במציאה היכי דאין אוחזי' וטוענ' ברי אף דכ"א יסבור דהוא הגביה תחלה מ"מ שסובר בעצמו יותר שהגביה תחלה ימסור נפשי'. ולזה דימה הש"ך הכא בטוענ' שמא וניכר שא' ודאי רמאי שייך לומר כד"ג וביד שליש יהא מונח משא"כ בליכא רמאי וטוענ' שמא הדין דיחלוקו ודו"ק ועיין תוס' בכורות דף י"ח ע"ב ד"ה שמניח ודו"ק:

סימן שסט

[הגה] **הרי הוא כמוהו**. נ"ב עיין שו"ת ב"ח סי' קכו ובקצות החושן לעיל סימן קמח ס"י:
[הגה] **דלא אמרי' דינא**. נ"ב עיין שו"ת תשב"ץ ח"א סי' קנח:
[ש"ך אות י] **סס"י ע"ד**. נ"ב ובסי' עג ס"ק ל"ט:

סימן שע

[שו"ע] **הרי זה גזלן מדבריהם**. נ"ב היינו דאסור מדבריהם ואם נטלו אין מוציאין מידו וכדלעיל רס"י ר"ע ומנכרי ליכא איסור כלל כה"ג חי' רשב"א גיטין דף ס"א ד"ה אם נטל:

סימן שעד

[שו"ע] **הגוזל**. נ"ב וכן במטלטלים תשו' תשב"ץ ח"ד חוט המשולש הטור השני סימן כ"ב:
[הגה] **אבל אם הכיר בה**. נ"ב מדברי הר"ש פ"ו מ"ג דתרומות משמע דלא ס"ל כן:

סימן שעה

[הגה] **מנכין לו מהוצאותיו**. נ"ב עיין לעיל סימן שס"ג ובתשו' בני אהרן סי' ג':
[הגה] **כל מה שנהנה**. נ"ב לא כל השכירות צריך לשלם לו כיון דהשכירות היא שכר הבנין והקרקע היאך הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו אלא דלא יפרע מה דהי' בעל

הקרקע נהנה תחלה לבד שהיא דבר מועט אבל יפרע לו מה שהקרקע שוה מפני הבנין שעליו שחלק השכירות המגיע על הקרקע אחר הבנין היא יותר ממה שהקרקע לבדו הי' שוה ת' הראנ"ח ח"ב סי' ג':

סימן שעה

[שו"ע] **ואם הזיקו**. נ"ב אם בשעה שהזיקו הי' שוה ד' ואח"כ כשבא לשלם הוזל השער ושוה ג' אם יכול לפטור עצמו בג' עיין מחנה אפרים ריש הלנ"מ:

[הגה] **שאינו אנוס גמור**. נ"ב עיין מש"כ לעיל סי' רל"ה ס' כ"ב בגליון:

סימן שפ

[הגה] **חייב לשלם**. נ"ב עיין תשו' רמ"א סי' קיג אות ג:

סימן שפב

[סמ"ע אות ד] **בזה אינו נאמן**. נ"ב עיין בספר כתובה סי' ל"ח ס"א סק"ה:

סימן שפו

[ש"ך אות י] **לא שייך שבועה דאורייתא**. נ"ב לעיל סימן צא בש"ך ס"ק כ"ז:

[ש"ך אות כא] **וכן אם החזיר**. נ"ב ע' באורים גדולים לימוד רט"ו:

[הגה] **המגביה כיסו של חבירו**. נ"ב ע' ת' הר"ם פאדווע סי' סב ות' מהר"ש הלוי סי' ר"ב ות' תה"ד סי' שו ובתמים דעים סי' קס ובס' קול בן לוי בדרושי' שבסוף הספר דרוש א':

סימן שפח

[הגה] **הבעל אוכל פירות**. נ"ב אף דמחשבי' הבעל ליורש. וצ"ל דמ"מ לענין הפירות בחיי' דל"צ לתקנות אושא הוי כלוקח. וע' בס' בית מאיר אה"ע סי' צא ס"ד:

[הגה] **הי' רואה נזק**. נ"ב ע' לעיל סימן קסג בש"ך ס"ק י"ח:

[ש"ך אות כב] **וא"כ הרמב"ן וכו' נ"ל וכו'**. נ"ב ק' לי דאם גרמי במקום אונס ממון פטור ואמאי פסקי' לעיל סימן מו סל"ו דבאונסי היינו מ' ממון חייבי לשלם וצ"ע:

[ש"ך אות כג] **ע' ת'**. נ"ב וע' בספר תוס' יוה"כ למהר"ם בן חביב דף פ"ב ע"ב ד"ה ואם אומרים:

[ש"ך אות כד] **ד"ה מ"מ אם אנסוהו**. נ"ב ע' תשב"ץ ח"ד חוט המשולש טור השני סי' כא:

[שו"ע] **או הנתפס על התשורה**. נ"ב ע' שו"ת רשד"ם סימן שפט:

[ש"ך אות נד] **רשב"א סי' קפ"א**. נ"ב וע' בס' גט פשוט סימן קנג סק"ז. ובתשו' פני משה ח"א סי' כ"ה ובתשובת תורת חיים ח"ג סי' ק"ח:

[ש"ך אות נה] **דלמא הא דבפ' הכונס**. נ"ב ע' תשובת פרי הארץ למהר"י מזרחי חח"מ סי' יג:

[ש"ך בא"ד] **לדעת הרמב"ם בזה**. נ"ב ע' בלחם סתרים סוף הספר בתשובה:

[ש"ך אות נז] **ששלשה פעמים מסר**. נ"ב ובתשובת תשב"ץ ח"ב סימן כ"ו הכריע דשני פעמים סגי:

[ש"ך אות סה]**דהעכו"ם יש שליח**. נ"ב ע' תשו' בית יעקב סי' ב':

[ש"ך אות סז] **לא נהירא לי**. נ"ב ע' תשובת מהר"ם די בוטין סימן ח' ובכנה"ג סימן קפב בטור אות כ"א:

סימן שצא

[ש"ך אות ב] **בהרא"ש פ' הגוזל**. נ"ב ע' מחנה אפרים הל' נזקי ממון סימן ב':

[שו"ע] **לצידי רחבה**. נ"ב ע' תשובת חות יאיר סי' קכא:

סימן שצו

[הגה] **וי"א דאפי'**. נ"ב וכן סגר הדלת בפני הבהמה ומתה ברעב הרא"ש פ"ח דבב"ק סס"י ג':

סימן שצז

[שו"ע] **יכול בעל השדה**. נ"ב ע' תשו' חות יאיר סימן קסה:

סימן שצט

[שו"ע] **ואפי' שאין המזיק**. נ"ב אף לפי מ"ש לעיל בגליון סי' קכג בשם הראב"ד דלגבי חזקת מר"ק אמרי' ברי ושמא ברי עדיף. מ"מ י"ל דהכא מודה כיון דהוי ברי גרוע ושמא גרוע:

סימן תיב

[שו"ע] **ואם היתה אפילה**. נ"ב ודעת הישו"ש לחייב באפילה:

סימן תיז

[סמ"ע אות ו] **וכנ"ל**. נ"ב ע' תשובת מהריב"ץ ח"ג סימן ל"ד:

סימן תיט

[ש"ך אות ג] **לא ירדתי לסוף דעתו דלא מצינו בשום מקום דרב כהנא הי' תלמידו דרבא אלא משמע בכמה דוכתי דרב כהנא הי' תלמידו דרב**. נ"ב עי' בתורת חיים ובמהר"ם מלובלין ובמהר"ם שיף דכתבו תרי דרב כהנא הוי א' בימי רב. וא' בימי רבא דאל"כ קשה רב כהנא אנפשי' דמיפק לי' התם מאם טרף יטרף יבאהו עד. אלא וודאי דאין זה רב כהנא הנזכר מקודם ודו"ק:

סימן תכ

[הגה] **מצא כתיב**. נ"ב ע' תשובת מהר"י לבית לוי סימן כט. ובת' מהר"י סי' קמג:

[הגה] **או אתה כממזר**. נ"ב ע' ת' רדב"ז ח"ב תצ"ב ובתשו' חכ"צ סימן ע"ז ובתשו' הראנ"ח ח"ב סי' ע"ז:

[הגה] **דיכול לתרץ דפסול**. נ"ב בתשו' רשד"ם כ' דה"ה הקורא לחבירו עבד דיכול לתרץ דבריו דעבד עברי קאמר אא"כ פי' דקראו עבד כנעני. וע' תשובת מהר"י לבית לוי כלל ה' סי' מ"ח. ובתשו' צמח צדק סי' נד. ובתשו' חות יאיר סי' ס"ב ובתשו' פני משה ח"ג סימן י':

[הגה] **משום קורבה קאמר**. נ"ב משמע דבקורא ממזר אין מקום לתרץ דבורי' ואם אמר כן לאחר שאינו דר שם צ"ע אם יכול לתרץ דבריו דממזר היינו שהוא זר ונכרי כאן כדאיתא קדושין דע"ב ב' על קרא וישב ממזר יתבין ישראל דהוו דמי בה לנוכראין וצ"ע לדינא:

[סמ"ע אות נו] **או עבד או רשע**. נ"ב אם הוא עז פנים ומותר לקרותו רשע. תענית ז' ע"ב:

[ש"ך אות ט] **וע"ש באריכות**. נ"ב וכה"ג אם הוא כהן. ע' תשובת הריב"ש סי' צד. וע' ת' רשד"ם סי' ק' ות' ראנ"ח ח"א סי' ד' וסי' קיא. ותשובת פני משה ח"ג סי' י':

סימן תכד

[שו"ע] **החובל בחבירו בשבת פטור מתשלומין אפי' הוא בשוגג כיון דיש בו מיתת בית דין**. נ"ב מסוגיא דכתובות דף למד ע"ב באקימת' דרב אשי בזר שאכל תרומ' וקרע שראין וכו' מבואר דאף ב"ב מעשים כגון בחילל שבת ביד א' וביד א' היזק לחבירו אמרינן ג"כ קמלב"מ. וכ"כ תוספת שם ל"ח ע"א ד"ה אמר רב אשי וכו' ולענין מלקות וממון כה"ג

היכי דאיתרו בי'. עי' בתוס' דף ל"ב ע"א ד"ה ואין לוקה פי' דמבואר מדבריהם דג"כ אף ב"ב מעשים פטור מלשלם עיי"ש:

[סמ"ע אות ג] **שאני גבי חבלה דגלי לן קרא דיתן ממון ולא יהא לוקה דנתינה כתיב בי'**. נ"ב לפענ"ד זהו ספיקו דדינא למ"ש תוס' ישינים כתובות בדף ל"ב ע"א דבושת ופגם בכלל חובל. אך לכאורה קשה למה דמשני ר' יוחנן אפ"ת נערה כאן דאתרו בי' הא מ"מ בחובל מודה ר' יוחנן דממונא משלם מלקי לא לקי וא"כ עדיין קשה במתני' דמכות והא איכא בושת ופגם ודוחק לומר דמוקי בשוטה. אע"כ צריך לומר דס"ל לתוס' דהא דגלי קרא בחובל דממונא משלם היינו בלאו דחבלה ומשום דהלאו הותר מכללו לגבי שליח ב"ד כדאמרינן שם בסוגיא משא"כ בלאו דעריות אף בהממון הוי דחבלה מ"מ אמרינן מלקי לקי. א"כ הכי נמי בחובל ביום הכפורים. ודו"ק:

סימן תכה

[שו"ע] **לחתוך העובר**. נ"ב ואם נכרי מותר לעשות כן. ע' סנהדרין נט תוס' ד"ה מידעם:

[שו"ע] **כיון שהערה בה**. נ"ב ע' ת' הרדב"ז ח"א סי' שפח:

סימן תכז

[שו"ע] **מעקה לגגו**. נ"ב ומברך אקב"ו לעשות מעקה. ואם אחר עושה המעקה מברך העושה על עשיית מעקה. רמב"ם פי"א מהל' ברכות. ואם עושה מעקה ע"י פועל נכרי אם יכול לברך. ע' מחנה אפרים הל' שלוחין סי' יא:

סליק